VAXHOLM 2040

Översiktsplan

GRANSKNINGSHANDLING 2

VAXHOLMS STAD

FÖRORD

Vaxholm är en unik plats, präglad av historiska miljöer, starkt lokalt engagemang och en stark identitet. Skärgårdens huvudstad och ett nav i Stockholmsregionen.

En levande skärgårdsstad med närhet till vatten, natur och storstad som utgör grundbulten till vår livskvalitet. Därutöver är Vaxholms militära arv, kulturmiljöer och riksintressen värden som översiktsplanen vill både bevara och utveckla för att stärka kommunens identitet och framtid.

Översiktsplan 2040 utgör en långsiktig riktning för ett tillgängligt, socialt och ekologiskt hållbart Vaxholm där vaxholmarnas delaktighet är central. En riktning för hur vi ska värna Vaxholms kvaliteter, möta klimatutmaningarna, utveckla bostäder för alla, skapa förutsättningar för näringslivet, infrastruktur och service – och samtidigt värna vårt vackra skärgårdslandskap och det som gör Vaxholm unikt.

Planen har vuxit fram i samverkan och dialog. Planeringen inleddes med en cykelturné på öarna där boende och verksamma fick möjlighet att lämna synpunkter, vilket lagt en viktig grund för arbetet.

Trygghet och tillgänglighet är en nyckelfråga. Pendelbåten är avgörande för många att få vardagen att fungera och utvecklingen av färjeläget är viktig för att skapa redundans och ett mer robust trafiksystem i kommunen. Även tillgänglighet med cykel prioriteras för att stärka miljövänliga resvanor.

Den demografiska förändringen med en ökad andel äldre och färre barn ställer krav men öppnar även möjligheter. I en orolig omvärld, där kriget i Ukraina påverkar, är beredskap och motståndskraft viktiga för stadens resiliens och våra invånares trygghet.

Vi står inför en framtid där förändring är en del av vardagen. Därför behöver vi en översiktsplan som är både tydlig i sin riktning och flexibel att möta nya förutsättningar. Planen är en viktig grund för fortsatt dialog och utveckling där utvecklingen ska ske i nära dialog med boende och verksamma då delaktighet, engagemang och samverkan är några av våra viktigaste hörnstenar.

Denna plan är en vägledning för ett tryggt, hållbart och levande Vaxholm – en plats för alla att bo, leva och verka i. En plan som uttrycker viljan att skapa en attraktiv och inkluderande stad samt förutsättningar att utvecklas på ett hållbart och varsamt sätt.

Jag vill rikta ett stort och varmt tack till alla som på olika sätt arbetat fram planen och varit delaktiga med synpunkter och engagemang under arbetets gång. Tillsammans formar vi morgondagens Vaxholm – en plats att vara stolt över både idag och i framtiden.

Tina Runhem
Kommunstyrelsens ordförande

INNEHÅLL

Förord 3

INLEDNING OCH UTGÅNGSPUNKTER 7

Bakgrund 8
Omvärlds- och nulägesanalys 11
Planeringsprinciper för hållbar utveckling 13
Utvecklingsinriktning 19

STÄLLNINGSTAGANDEN 25

Kommunövergripande ställningstaganden 26
Ställningstaganden för olika markanvändning 31
Ställningstaganden per utvecklingsområde 53
Riksintressen och andra värden enligt miljöbalken 62
Regionala anspråk och mellankommunala frågor 73

UNDERLAG 79

Övergripande mål och styrande dokument 80
Förutsättningar och allmänna intressen 88
Genomförande av översiktsplanen 125

VAXHOLM 2040

INLEDNING OCH UTGÅNGSPUNKTER

BAKGRUND

Det här är Vaxholms stads kommunövergripande översiktsplan. Förslaget är aktuellt för förnyad granskning under hösten 2026. Den befintliga översiktsplanen Vaxholm 2030 och tillhörande Blåplan 2030, är inte formellt gällande, men används tills vidare som underlag för kommunens planering. Nedan följer en beskrivning av förslaget till ny översiktsplan, dess innehåll och framtagandeprocess.

Vad är en översiktsplan?

I översiktsplanen beskriver kommunen hur mark-, vatten- och bebyggelseområden ska utvecklas på lång sikt. Översiktsplanen är inte juridiskt bindande, men den ska fungera som vägledning för juridiskt bindande beslut om hur mark- och vattenområden ska användas, utvecklas och bevaras. Sådana beslut kan exempelvis vara när stadsbyggnadsnämnden beslutar om lov- och tillsynsärenden, eller när kommunfullmäktige fattar beslut i planeringsärenden.

I översiktsplanen görs en avvägning mellan olika relevanta allmänna intressen. Enskilda intressen beaktas först i detaljplan eller bygglovsprövning.

Varje kommun ska ha en kommunövergripande och aktuell översiktsplan som även omfattar en kommuntäckande markanvändningskarta.

Till vem riktar sig översiktsplanen?

Översiktsplanen riktar sig till en bred målgrupp. Den berör inte bara folkvalda och tjänstepersoner i kommunen, utan även alla som bor eller verkar här, liksom domstolar och olika myndigheter.

När en översiktsplan väl är antagen är både ställningstagandena och underlaget som de bygger på viktiga för framtida bedömningar och beslut.

Process för att ta fram översiktsplanen

Uppdraget att ta fram översiktsplanen gavs av kommunstyrelsen den 13 september 2018 (§ 89).

Arbetet med översiktsplanen inleddes med en medborgardialog under 2019, där det bland annat genomfördes en cykelturné på kommunens öar. Det gick även att lämna in synpunkter via en webbenkät.

Översiktsplanen var ute för samråd under perioden 16 mars till 31 maj 2021.

Efter samrådet pausades arbetet med översiktsplanen för att ta fram ett kulturmiljöprogram som underlag för arbetet. Kulturmiljöprogrammet antogs av kommunfullmäktige den 17 juni 2024 (§ 44) och därefter återupptogs arbetet med översiktsplanen. Inför granskning justerades planförslaget utifrån inkomna synpunkter under samrådet, aktuella förändringar i kommunen samt nya planeringsunderlag. Samtliga synpunkter och de ändringar som gjorts i planförslaget har inför granskning sammanställts i en samrådsredogörelse.

Översiktsplanen var sedan ute för granskning under perioden 16 september till 16 november 2025. De synpunkter som inkom under granskningen har sammanställts i ett granskningsutlåtande där också ändringarna redovisas. Efter granskningen beslutade kommunstyrelsen den 26 mars 2026 (§ 51) att ta fram ett nytt granskningsförslag till översiktsplan Vaxholm 2040, där inkomna granskningsyttranden noterades. Inför det nya granskningsförslaget har justeringar gjorts utifrån inkomna granskningssynpunkter och nya planeringsunderlag. Efter det förnyade granskningsskedet kommer förslaget att bearbetas utifrån inkomna synpunkter och därefter beslutas för antagande. Dock får inga väsentliga ändringar göras efter granskningsskedet utan att en ny granskning behöver genomföras.

Parallellt med översiktsplanen löper en strategisk miljöbedömningsprocess, där en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) har tagits fram. Syftet är att integrera miljöaspekterna löpande under framtagandet av översiktsplanen.

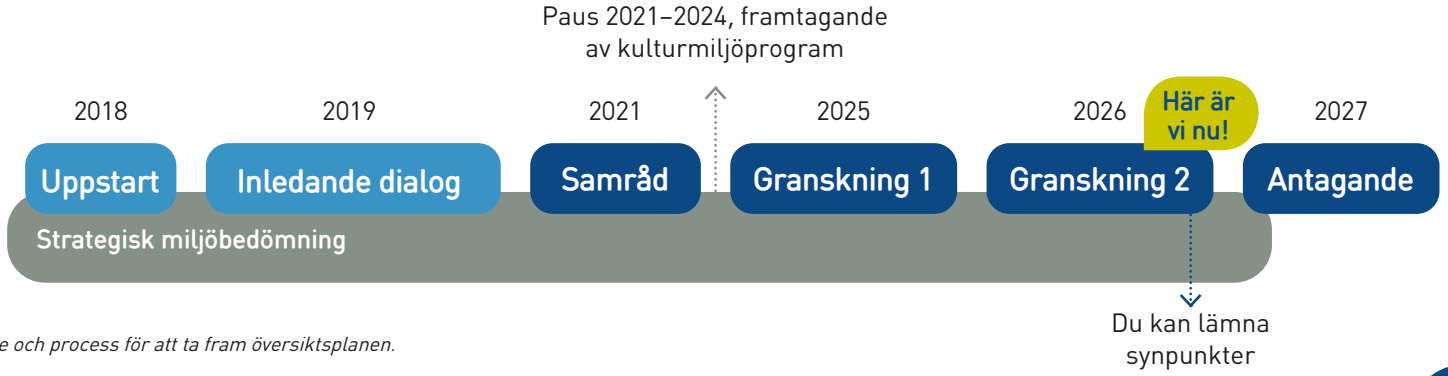

Bild 1: Tidslinje och process för att ta fram översiktsplanen.

Läsanvisning

Översiktsplanen består av tre huvudkapitel: Inledning och utgångspunkter, Ställningstaganden och Underlag – se bild 2 nedan.

Inledning och utgångspunkter

Planens inledande huvudkapitel beskriver bakgrunden till översiktsplanen samt innehåller en kort omvärlds- och nulägesanalys. Avsnittet presenterar även övergripande planeringsprinciper som fungerar som ett ramverk för den fortsatta utvecklingen. Kapitlet avslutas med en utvecklingsinriktning som i text och karta beskriver de stora dragen i kommunens utveckling.

Ställningstaganden

Planens andra huvudkapitel beskriver kommunens ställningstaganden kring mark- och vattenanvändning i flera nivåer:

- Ställningstaganden för kommunen som helhet i tematiska frågor.
- Ställningstaganden per markanvändningskategori, som knyter an till markanvändningskartan.
- Ställningstaganden för respektive utpekat område för utvecklad/ändrad markanvändning.

Ställningstagandena presenteras i punktform under rubriken Det här vill kommunen. Ställningstagandena utgör tyngdpunkten i översiktsplanen och är vägledande i den fortsatta planeringen.

Kapitlet beskriver även värden som riksintressen, strandskydd och jordbruksmark samt kommunens strategier för att ta hänsyn till dessa. Här lyfts även mellankommunala frågor och kommunens ställningstaganden i dessa, liksom den regionala utvecklingsplanen.

Underlag

Planens tredje och sista huvudkapitel beskriver de förutsättningar och underlag som ligger till grund för de ställningstaganden som redovisats i föregående kapitel.

I avsnittet Övergripande mål och styrande dokument, redogörs för centrala mål, ramverk och underlag på nationell, regional och kommunal nivå som har varit vägledande för planarbetet.

I avsnittet Förutsättningar och allmänna intressen, beskrivs kommunens utgångsläge avseende geografi, bebyggelse, infrastruktur och miljövärden samt nuläget för bebyggelse och näringsliv. Kapitlet avslutas med en beskrivning av hur översiktsplanen ska genomföras.

Bild 2: Översiktsplanens tre huvudkapitel Inledning och utgångspunkter, Ställningstaganden och Underlag.

Bilagor och planeringsunderlag

Inom ramen för den strategiska miljöbedömningen har en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) tagits fram (Bilaga 5). Därtill finns en bilaga som översiktligt beskriver nuläget för respektive ö (Bilaga 2), samt en sammanställning av den cykelturné som genomfördes inför arbetet med översiktsplanen år 2019 (Bilaga 1). Därutöver har två kompletterande utredningar tagits fram som kunskapsunderlag till översiktsplanen: Kulturmiljöunderlag och landskapsanalys Tynningö (Bilaga 3) samt PM Jordbruksmark (Bilaga 4).

Nedan redovisas de planeringsunderlag som utgör grund för översiktsplanen, tillsammans med uppgift om huruvida de är politiskt antagna eller pågående. För de underlag som är politiskt antagna anges även beslutsinstans och årtal.

- Kulturmiljöprogram (Antaget i KF 2024)
- Hållbarhetsstrategi (Antagen i KF 2021)
- Trafikstrategi (Antagen i KF 2025)
- Näringslivsstrategi (Antagen i KF 2023)
- Grönplan (Antagen i KS 2022)
- Riktlinjer för bostadsförsörjning (Antaget i KF 2022)
- Vattentjänstplan (Antagen i KF 2024)
- Dagvattenstrategi (Antagen i KF 2019)
- Avfallsplan (Antagen i KF 2021)
- Energiplan (Antagen i KF 2021)
- Strategi för ett hållbart åldrande i Vaxholm (Antagen i KF 2025)
- Handelsutredning (Antagen i KS 2023)
- Lokala åtgärdsprogram Vaxholm (LÅP) (Antagen i KS 2022)
- Klimat och sårbarhetsanalys Vaxholms stad (2022)
- Slutrapport Åtgärdsvalstudie väg 274 genom Vaxön och Rindö (Trafikverket, 2023)
- Cykelplan 2040 (Antagen i KS 2026)
- Arkitekturpolicy Vaxholm (Antagen i KF 2026)
- Kulturmiljöunderlag och landskapsanalys, Tynningö (Bilaga 3, 2020)
- PM Jordbruksmark (Bilaga 4, 2025)

OMVÄRLDS- OCH NULÄGESANALYS

Nedan följer en omvärlds- och nulägesanalys som översiktsplanen tar sin utgångspunkt i.

En osäker omvärld

Det säkerhetspolitiska läget innebär idag betydande utmaningar för Sverige och våra samarbetspartners, vilket även påverkar Vaxholm. Hotbilden utvecklas kontinuerligt och kännetecknas av en ökad komplexitet där olika typer av risker påverkar och förstärker varandra.

Kommunens uppdrag innebär ett ansvar att upprätthålla säkerhet och beredskap inom verksamheter som är viktiga för invånare, samhällsviktig infrastruktur och totalförsvaret. En god förmåga att motstå och hantera störningar är en förutsättning för att värna samhällsfunktioner och grundläggande demokratiska värden.

Kommunen ska därför stärka sin motståndskraft – både i det dagliga arbetet och i ett långsiktigt perspektiv – och göra detta i nära samverkan med andra aktörer. Arbetet omfattar hela bredden av hot och risker, från organiserad brottslighet, våldsbejakande extremism och antagonistiska hot till klimatrelaterade händelser och naturkatastrofer.

Ett förändrat klimat och grön omställning

Klimatförändringarna påverkar hur mark, vatten och bebyggelse används och kommer så göra även i framtiden, troligen ännu mer än idag. Den gröna omställningen går allt snabbare, men inte tillräckligt snabbt. Förlusten av biologiska mångfald tillsammans med klimatförändringarna hotar bland annat människors hälsa, tillgång till vatten och produktion av ekosystemstjänster. För att begränsa klimatförändringarna och motverka förlusten av biologisk mångfald krävs omfattande åtgärder, samtidigt som vi behöver hantera de konsekvenser som redan uppstår.

På internationell nivå finns överenskommelser om minskade utsläpp, bland annat Parisavtalet och EU:s regelverk Fit for 55. I Sverige är målet nettonollutsläpp till år 2045, vilket också återspeglas i Vaxholms stads Hållbarhetsstrategi. Sedan 2018 ställer Plan- och bygglagen (PBL) krav på att kommuner ska redovisa risker för skador på bebyggelse kopplade till klimatförändringarna och hur dessa kan förebyggas eller begränsas.

Det sker omfattande investeringar i hållbara lösningar och i företag som definierar sig själva och sina produkter som klimatpositiva. Samtidigt som investeringar i grön teknologi har ökat markant de senaste åren är subventionerna av fossila bränslen än större.[1]

[1] SKL: *Vägval för framtiden – utmaningar för det kommunala uppdraget mot år 2030* 2018 Uppdaterat utifrån SKR: *Vägval för framtiden 5 – en spaning mot år 2035* 2023
Sveriges nya geografi
• 2017, 2018 och 2019
• 1998– 2018 Sweco i samarbete med Arena för tillväxt SKL: Klimatförändringarnas lokala effekter 1 – exempel från tre kommuner (2019)
Vaxholms stad *Mål och Budget 2025–2027*

Digitalisering och AI

Under 2010-talet har digitaliseringen påverkat en allt större del av såväl det dagliga livet som myndighetsarbete och samhällsplanering.

Kommuner, liksom många andra aktörer som behöver hantera personuppgifter i sin verksamhet, har även påverkats av den nya dataskyddsförordningen GDPR som infördes år 2016. Digitalisering av detaljplanearbetet pågår och nya föreskrifter för digitala detaljplaner började gälla i slutet av 2021. Även inom översiktsplaneringen tas allt fler digitala planer fram. Pandemin har även drivit på utvecklingen, i synnerhet implementeringen av digitala verktyg och distansarbete.

Utvecklingen av artificiell intelligens (AI) har gått fort och kan hjälpa kommunen att effektivisera verksamheten, förbättra servicen och fatta mer välgrundade beslut.

Genom att automatisera enklare uppgifter frigörs tid för personalen att fokusera på invånarnas behov. AI kan också användas för att analysera data, förutse behov inom välfärd och planering, samt förbättra tillgängligheten med hjälp av digitala assistenter. Med rätt styrning kan AI bli ett värdefullt verktyg för en smartare och mer hållbar kommun.

Ökad konkurrens om mark

En stor framtida utmaning är att säkerställa både kvantitet och kvalitet i den gröna och blå infrastrukturen. Ny bebyggelse ökar konkurrensen om mark- och grönytor, och områden i anslutning till tätorter är särskilt känsliga för att brytas upp ytterligare. Vid förtätning riskerar mängden grönyta per invånare att minska, vilket ställer högre krav på kvaliteten hos de kvarvarande ytorna – både ur ekologiskt och socialt perspektiv. Samtidigt behöver samhället byggas robust och med hög resiliens för att möta klimatförändringarnas effekter. Det innebär att en tillräcklig andel högkvalitativa gröna och blå ytor måste säkerställas, så att ekosystemtjänster som människan är beroende av kan upprätthållas, exempelvis fördröjning och rening av dagvatten, klimatreglering och erosionsskydd.

Befolkningsutveckling och ekonomi

Stockholmsregionen påverkas särskilt av den strukturomvandling av arbetsmarknaden och den efterföljande befolkningskoncentration som pågått i Sverige under de senaste 20 åren. Denna utveckling präglar även Vaxholms stad.

Kommunens befolkning har vuxit i långsam takt, från 11 115 invånare år 2010 till 11 674 invånare år 2025. Utvecklingen har dock fluktuerat från år till år. 2018 nådde invånarantalet en topp på 12 023, men därefter har det minskat något. Samtidigt har 816 nya bostäder byggts under perioden 2010–2024, inklusive ombyggnationer[2].

Både kommuner som har en ökande såväl som minskande befolkningstillväxt står inför liknande utmaningar, bland annat urbaniseringens effekter, svårigheter kopplade till personalförsörjning samt förändringar i befolkningens ålderssammansättning.

Demografi

Vaxholm står inför en betydande demografisk utmaning, där andelen invånare över 80 år förväntas öka mest i hela landet. Antalet äldre över 65 år beräknas öka med cirka 600 personer fram till år 2030, och med ytterligare 500 personer fram till år 2040. I dag utgör denna grupp cirka 25 procent av befolkningen, och andelen väntas öka till cirka 35 procent år 2040.[3] Den demografiska utvecklingen ställer krav på kommunen att både möta behoven hos en ökande andel äldre befolkning och samtidigt skapa förutsättningar för fler barnfamiljer att bosätta sig i kommunen. En utmaning är att säkerställa tillräcklig samhällsservice under sommaren när antalet fritidsboende ökar, samtidigt som resurserna är dimensionerade för permanentboenden.

[2] SCB 2024

[3] SCB 2024

PLANERINGSPRINCIPER FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Planeringsprinciperna är vägledande riktlinjer som ska bidra till en hållbar utveckling i kommunen. De fungerar som ett ramverk för hur kommunen vill växa och förändras framöver, och ligger till grund för hur översiktsplanens utvecklingsförslag har tagits fram.
För att förstå helheten ska planerings-principerna läsas tillsammans med övriga delar av planförslaget.

PLANERINGSPRINCIPER FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

ROBUSTA EKOSYSTEM PÅ LAND OCH I VATTEN

Fungerande ekosystem utgör grunden för människans överlevnad, bidrar till fungerande livsmiljöer för växter och djur, liksom till människans matförsörjning, trygghet och välbefinnande.

Variationer av naturtyper och en biologisk mångfald bidrar till motståndskraftiga och stabila ekosystem på land och i vatten.

Landskapets vattenhållande förmåga behöver öka för att bidra med rening, ökad grundvattenbildning, utjämna flöden men även gynna flera hotade livsmiljöer.

Principer för robusta ekosystem på land och i vatten

- Stärk den gröna och blå infrastrukturen och ekosystemen.
- Planera för gröna och blå strukturer i stadsmiljön som bidrar till biologisk mångfald och ekosystemtjänster.
- Utforma ny bebyggelse varsamt, varierat och med hänsyn till naturvärden.
- Värna, återställa och nyskapa viktiga miljöer för växt- och djurlivet på land och i vatten.
- Öka landskapets vattenhållande förmåga för att utjämna flöden.
- Stärk samverkan över kommungränserna i planeringen för att ta ett gemensamt ansvar för gröna och blå värden.

Globala mål som berörs

11. Hållbara städer och samhällen
14. Hav och marina resurser
15. Ekosystem och biologisk mångfald

PLANERINGSPRINCIPER FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

VARSAM FÖRTÄTNING OCH MINSKAD KLIMATPÅVERKAN

Vaxholms stad ska främja en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människor i dagens samhälle och för kommande generationer. Kommunen ska ligga i framkant i klimatarbetet och bidra till att nationella och internationella klimatmål kan nås.

En välfungerande infrastruktur och kollektivtrafik underlättar kommuninvånarnas vardag och möjligheten att kunna minska sin klimatpåverkan. Bebyggelseutveckling i anslutning till befintlig infrastruktur och kollektivtrafik är en förutsättning för en fortsatt hållbar utveckling.

Ökad småskalig energiproduktion minskar belastningen på det regionala elnätet och beroendet av storskaliga energianläggningar.

För att minska resursförbrukningen och klimatpåverkan från konsumtionen ska det finnas plats för en utvecklad avfallshantering.

Genom att tillvarata de unika kulturmiljöer som finns i Vaxholm skapas värden för boende och besökare. Det ger en stolthet till boende och sätter Vaxholm på kartan.

Principer för varsam förtätning och minskad klimatpåverkan

- Prioritera gång- och cykelstråk samt kollektivtrafik i planeringen som förbinder bostäder, fritidsverksamheter, förskola och skola, bytespunkter, grönområden och arbetsplatser.
- Koncentrera ny bebyggelse till lägen med god tillgänglighet till service, kollektivtrafik och infrastruktur.
- Underlätta omställningen till en fossilfri transportsektor.
- Främja lokal och förnybar energiproduktion och lagring.
- Utveckla avfallshanteringen så att den är tillgänglig och anpassad för att öka återbruk och återvinning.
- Främja bevarandet och utvecklingen av byggnadsminnen och kulturmiljöer i kommunen.
- Utforma ny bebyggelse varsamt, varierat och med hänsyn till natur- och kulturmiljön.

Globala mål som berörs

7. Hållbar energi
11. Hållbara städer och samhällen
12. Hållbar konsumtion och produktion
13. Bekämpa klimatförändringar

PLANERINGSPRINCIPER FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

TRYGG OCH LEVANDE STAD

Vaxholm är en kommun där många uppskattar det småskaliga samhället. Offentliga platser är viktiga för att människor ska kunna mötas, och verksamheter och butiker bidrar till en levande stadsmiljö. Genom att stärka det lokala näringslivet och värna om allmänna platser kan ett rikt och attraktivt stadsliv främjas.

Kommunen ska vara inkluderande för alla åldrar och samhällsgrupper, så att alla har möjlighet att ta del av stadens utbud. Ett mer jämlikt och jämställt deltagande i samhällsplaneringen bidrar till goda livsvillkor för alla Vaxholmsbor.

Genom att identifiera och förebygga risker kopplade till klimatförändringar kan tryggheten i samhället öka, samtidigt som kommunen blir mer robust och motståndskraftig inför framtiden.

Principer för en trygg och levande stad

- Skapa förutsättningar för ett gott utbud av service och hushållsnära tjänster i kommundelarna och stadskärnan.
- Identifiera och utgå ifrån olika gruppers behov och deltagande vid utformning av staden.
- Skapa och underhålla offentliga platser som gör att människor i alla åldrar kan och vill vistas där tillsammans.
- Utforma allmänna platser trafiksäkert, med fokus på tillgänglighet för barn och äldre.
- Planera boende- och närmiljö utifrån ett hälsofrämjande perspektiv.
- Planera för en socialt jämlik bostads- och samhällsutveckling inom vilken trygghet, tillgänglighet, folkhälsa och barnrättsperspektivet beaktas.
- Stärk samhällets motståndskraft inför ett förändrat klimat och anpassa till klimatrelaterade risker som översvämning, torka och havsnivåhöjning.

Globala mål som berörs

3. Hälsa och välbefinnande
10. Minskad ojämlikhet
11. Hållbara städer och samhällen
13. Bekämpa klimatförändringarna

PLANERINGSPRINCIPER FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

ATTRAKTIV DEL AV STOCKHOLMSREGIONEN

Vaxholms relation till Stockholmsregionen är av stor betydelse för kommunens invånare och näringsliv. I regionen är Vaxholm en attraktiv kommun att besöka, bo och arbeta i. Det ska vara lätt att arbeta och resa inom regionen för Vaxholmsbor. Minskade restider och alternativa transportsätt till och från kommunen kommer att ge ökad livskvalitet för både invånare och besökare.

Besöksnäringen är av stor betydelse för Vaxholm. Dess utvecklingspotential ligger främst i att fler ska söka sig till Vaxholm under våren, hösten och vintern.

Arbetstillfällen inom olika sektorer ska finnas och vara en del av den regionala arbetsmarknaden.

Skärgårdsmiljön med flertalet öar och ett utbrett båtliv präglar kommunen, liksom kommunens många fina naturområden. Kollektivtrafik med båt ut i ytterskärgården eller in till huvudstaden är karaktäristiskt för Vaxholm och är något som ska utvecklas.

Principer för en attraktiv del av Stockholmsregionen

- Verka för goda förbindelser inom regionen med hållbara transportmedel.
- Samarbeta med kommuner, region och myndigheter i frågor kring infrastruktur, kollektivtrafik, bostadsförsörjning och arbetsmarknad.
- Värna Vaxholms funktion och identitet som bytespunkt för sjötrafikens sammankoppling av skärgården och utveckla vattenvägarna.
- Stärk Vaxholms identitet som besöksmål och främja en hållbar turism året runt.
- Skapa goda förutsättningar för näringslivet att starta och driva företag.
- Främja den marina näringen och besöksnäringen så att de kan växa på ett hållbart sätt.

Globala mål som berörs

8. Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
11. Hållbara städer och samhällen
14. Hav och marina resurser
15. Ekosystem och biologisk mångfald

Karta 1: Utvecklingsinriktning

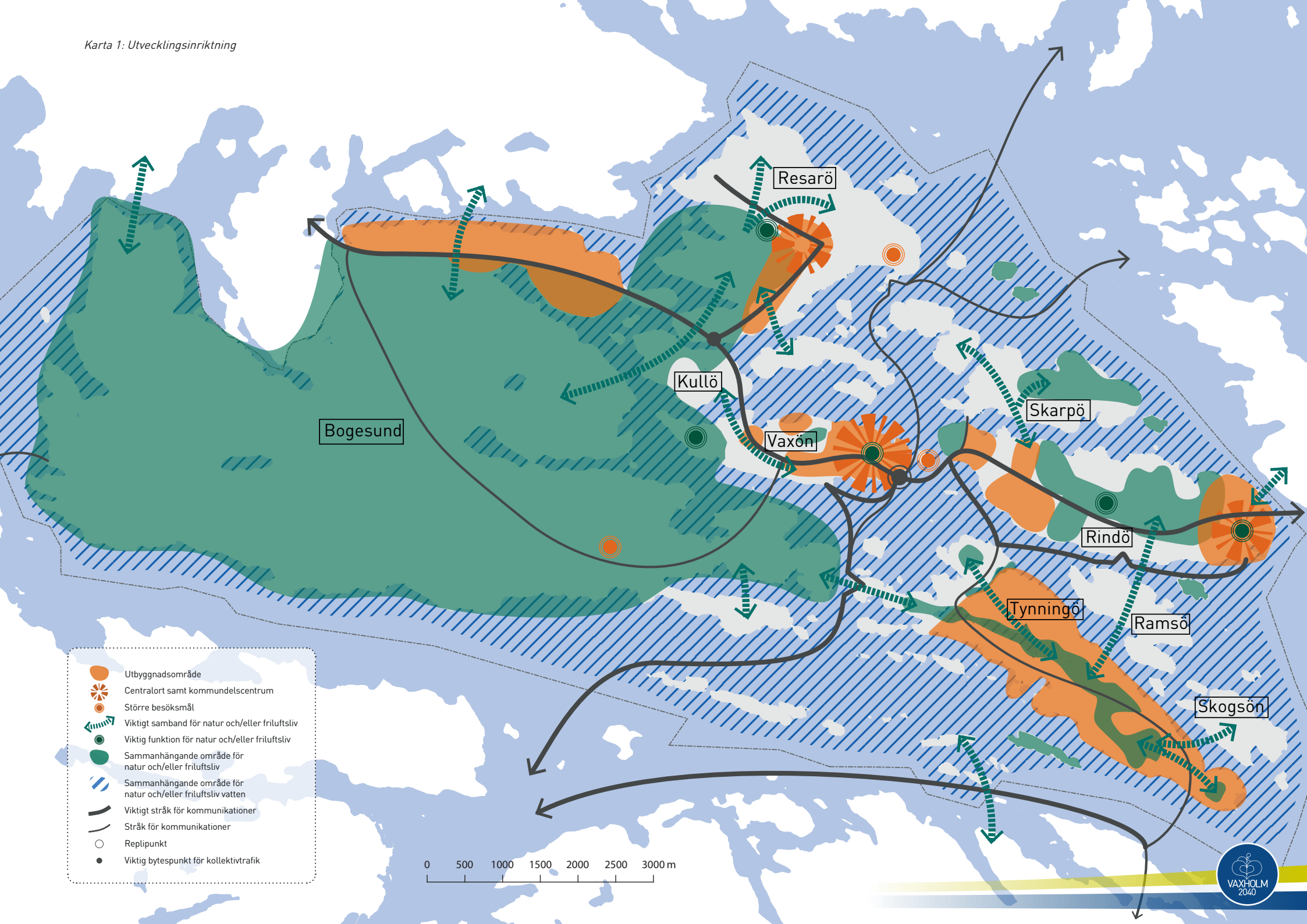

UTVECKLINGSINRIKTNING

Utvecklingsinriktningen beskriver den övergripande inriktningen för kommunens utveckling av bebyggelse, natur- och friluftsliv samt transporter fram till 2040. Den tydliggör viktiga funktioner och funktionella samband, med särskilt fokus på regionala perspektiv. Utvecklingsinriktningen presenteras genom en schematisk karta (karta 1) tillsammans med en förklarande text.

Bebyggelse

Vaxholms stad ska ta tillvara sin potential som skärgårdskommun för att skapa attraktiva boendemiljöer, stärka sysselsättning och näringsliv samt utveckla besöksnäringen.

Bebyggelsen i Vaxholm är relativt utspridd och i många delar tydligt formad av skärgårdens geografiska förutsättningar. Läget i skärningspunkten mellan fastland och skärgård, i innerskärgården, har historiskt påverkat bebyggelsens utveckling – från landhöjningens landskap och jordbrukets etablering, till det militärstrategiska läget och senare tiders sommarnöjesbebyggelse.

Framtida bebyggelseutveckling och kompletteringar ska utformas med hänsyn till befintlig infrastruktur, etablerade tätorter och strategiska samband. Målet är att säkerställa en hållbar utveckling som utgår från områdenas lokala förutsättningar.

Service och handel ska i huvudsak koncentreras till centralorten på Vaxön samt till kommundelscentrumen på Resarö och Rindö. Dessa centrala platser ska utvecklas till attraktiva mål för boende, besökare och det lokala näringslivet.

Det ska även skapas goda förutsättningar för det lokala föreningslivet, liksom för hälsofrämjande rörelse i vardagen och stimulerande stadsmiljöer för barn.

Utbyggnadsområden

De utpekade utbyggnadsområdena omfattar två huvudsakliga typer av bebyggelseförändringar. Den första avser områden som bedöms bli aktuella för fritidshusomvandling och förtätning i samband med utbyggnad av allmänt vatten och avlopp. Detta gäller främst mellersta Rindö (Karlshill och Annedal) samt Tynningö.

Den andra typen omfattar områden för förtätning och utveckling i anslutning till centralorten och kommundelscentrumen, liksom områden som förväntas genomgå mer omfattande förändringar genom utbyggnad av hela kvarter. Dessa lägen utmärks framför allt av god kollektivtrafikförsörjning och, i varierande grad, tillgång till service och övrig infrastruktur.

Centralort

Kommunens centralort är belägen på östra Vaxön, med sjukvård, service, handel och flera turistmål. Hit finns goda förbindelser med kollektivtrafik på land och vatten, samt möjligheter att färdas med cykel, bil och båt. Vatten, båttrafik och turism präglar stadskärnan och kommunens identitet i hög grad.

Vaxöns position som centralort ska förstärkas genom utveckling med blandad bebyggelse, förbättrade kommunikationer och stärkta parkmiljöer för lek, aktiviteter och rekreation. Ett rikt och varierat näringsliv möter boendes behov av service och arbetsplatser inom kommunen.

Kommundelscentrum

Utöver centralorten på Vaxön finns två områden med potential att utvecklas som kommundelscentrum. Dessa områden uppfyller vissa av centralortens funktioner för en del av kommunen.

Östra Rindö

På östra Rindö (Oskar-Fredriksborg) finns ett begynnande kommundelscentrum, som med fördel ska fortsätta utvecklas med bostäder, arbetsplatser, service och handel. Kollektivtrafikförbindelser med buss mellan Vaxholm, Stockholm och Värmdö behöver förbättras och pendelbåtstrafiken mot Stockholm är viktig att behålla. Kommundelscentrumet tjänar boende på Rindö och närliggande delar av Värmdö kommun. Området har även potential för en utvecklad besöksnäring med gästhamn, strandpromenad, hotell och militärhistoriskt intressanta lämningar samt ytterligare verksamhetsområde.

Resarö mitt

Där Överbyvägen och Ytterbyvägen möts, finns idag ett litet utbud av service och handel samt kyrka och skola. Området har goda förutsättningar att bli ett kommundelscentrum för boende på hela Resarö.

Större besöksmål

Vaxholm är en attraktiv destination för besöksnäringen, framför allt sommartid. Större besöksmål utgör regionala målpunkter under hela eller delar av säsongerna och genererar omfattande trafik.

I Vaxholm finns goda förutsättningar att utveckla besöksnäringen då kommunen har ett brett utbud av natur, skärgård, historisk bebyggelse och militärhistoriska platser som attraherar ett stort antal besökare, speciellt under sommarhalvåret.

Vaxholms stadskärna

Stadskärnan på östra Vaxön utgör startpunkten för många besökare. Här finns äldre bebyggelse, restauranger, caféer, butiker, hotell, gästhamn, sjömackar, samt kajen där skärgårdsbåtarna lägger till. Härifrån åker många vidare ut i Stockholms skärgård. Populära parker och badplatser återfinns vid Norrhamnen och längs med Vaxöns norra och södra kust. Viktigt för utveckling av detta besöksmål är tillgängliga och sammanhängande promenadstråk samt möjligheter till hållbart resande.

Vaxholms kastell

Vaxholms kastell är en historisk försvarsanläggning belägen på Vaxholmen mellan Vaxön och Rindö, som nås vattenvägen från stadskärnan. Kastellet lockar besökare med guidade turer, museum, hotell, café, galleri, butiker samt stora och små evenemang. Vaxholms kastell är viktigt för Vaxholms identitet och ett landmärke i skärgården.

Bogesunds slott

Trakten kring Bogesunds slott präglas av en lång bebyggelsehistoria som sträcker sig tillbaka till slottets uppförande på 1640-talet. Slottet, tillsammans med den intilliggande Parkvillan och slottsträdgården, är lagskyddade som statliga byggnadsminnen. Slottet är idag ett besöksmål som främst lockar besökare sommartid, men har god potential att utvecklas till ett attraktivt besöksmål året runt. I närområdet finns ett café i Parkvillan, vandrarhem och ridskola med stall. Intill finns även välbesökta Bogesunds naturreservat med stigar, rastplatser med vindskydd samt särskilda rid- och cykelleder. Bogesundsvägen är sommartid en naturskön och ofta använd färdväg för besökare på väg till och från Vaxholm. För att göra området mer tillgängligt krävs förbättrad trafiksäkerhet för oskyddade trafikanter samt en stärkt kollektivtrafikförsörjning.

Ytterby gruva

Vid Ytterby gruva finns en internationellt välkänd fältspatförekomst genom sin rikedom på mineral bland annat gadolinit. Mineralet är källa till grundämnen som yttrium, erbium, terbium och ytterbium som upptäcktes i slutet av 1700-talet i gadolinit från Ytterby gruva. Dessa tillhör de sällsynta jordartsmetallerna och har fått sina namn efter Ytterby. I gruvan har inte mindre än sju grundämnen upptäckts genom åren vilket är flest i världen. Området kring Ytterby gruva präglas av en unik natur- och kulturmiljö med stor utvecklingspotential. En ändring av detaljplanen utgör ett första steg i arbetet med att forma gruvan till ett attraktivt besöksmål.

Natur och friluftsliv

Kommunen ska verka för en dynamisk och hållbar skärgårdsmiljö genom att skydda, bevara och utveckla värdefulla natur- och friluftsområden. Detta skapar goda förutsättningar för ett aktivt friluftsliv som gynnar både kommunens invånare och besöksnäring.

Kommunen kännetecknas i hög grad av dess gröna och blå infrastruktur – skärgården, sjöar, våtmarker och grönområden. Genom att bevara och utveckla värdefulla natur- och kulturmiljöer stärks möjligheterna till en långsiktigt hållbar skärgård.

Mer än hälften av kommunens landyta och natur är skyddad enligt miljöbalken. Skyddet omfattar även stora delar av kommunens vattenområden, vilket är en central aspekt att beakta i den framtida utvecklingen.

Sammanhängande område för natur och friluftsliv

På land

Stora sammanhängande naturområden är betydelsefulla för rekreation och folkhälsa samt för natur- och kulturmiljö, biologisk mångfald och andra ekosystemtjänster. Deras omfattning ger förutsättningar att bevara natur- och kulturmiljövärden, möjliggöra friluftsliv och upprätthålla viktiga ekologiska funktioner. Framtida bebyggelseutveckling ska därför utformas så att dessa områden inte fragmenteras eller får försämrade livsmiljöer och spridningsmöjligheter för växter och djur.

Bogesundslandet är kommunens största och mest betydelsefulla område för natur- och friluftsliv. För att området ska bibehålla sin funktion och sitt värde krävs ett sammanhängande nätverk av närliggande naturområden, så kallade värdekärnor, som knyts ihop genom fungerande spridningssamband.

Även på Resarö, Kullö, Vaxön, Rindö, Skarpö och Tynningö finns större sammanhängande naturområden som utgör viktiga komponenter i den gröna infrastrukturen. I kommunens östra och södra delar finns dessutom hela öar som, tack vare sina geografiska lägen och begränsade bebyggelse, har stor betydelse framför allt för naturvärden. Dessa öar fungerar ofta som tillflyktsorter för arter som påverkas negativt av mänsklig aktivitet och utgör viktiga värdekärnor för artspridning. Öarna har även ett visst värde för friluftslivet då deras begränsade tillgänglighet ofta ger möjlighet att uppleva mer opåverkad skärgårdsmiljö.

I vatten

Kommunen ska verka för en hållbar utveckling av skärgården genom att skydda ekologiskt värdefulla havs- och vattenmiljöer samt bevara betydelsefulla natur- och kulturmiljöer. Arbetet med havs- och skärgårdsfrågor

kräver ett nära samarbete på nationell och regional nivå, särskilt för att värna skärgården som riksintresse.

Strand- och kustområden är centrala för rekreation. Strandskyddet spelar en viktig roll för att bevara dessa miljöer för växtliv, djurliv och friluftsliv. Kommunens kustnära lägen möjliggör ett aktivt båtliv och olika friluftsaktiviteter såsom paddling, fiske, vandring och skridskoåkning. Dessa miljöer bidrar till Vaxholms attraktivitet samtidigt som det utgör värdefulla livsmiljöer för växt- och djurliv både på land och i vatten.

Kommunens vattenområden är till stor del sammanhängande, vilket är en viktig förutsättning för arbetet med att förbättra den ekologiska statusen. Vaxholms strand- och kustområden har unika kvaliteter och är en del av Östersjöns känsliga ekosystem. Grunda havsvikar, sjöar och våtmarker har särskilt höga naturvärden och behöver fortsatt bevaras och stärkas för att säkerställa livskraftiga ekosystem.

På Resarö utgör Killingeviken och Siviken två grunda havsvikar med betydelsefulla ekologiska funktioner och viktiga livs- och reproduktionsmiljöer för vattenlevande arter. I den nordöstra delen av Bogesundslandets naturreservat finns Nibbleviken och Ekefjärd, båda skyddade enligt Natura 2000 och utpekade som särskilt skyddsvärda av länsstyrelsen.

Vid sydöstra Bogesundslandet ligger Stensundsmaren i Tallaröfjärden, en vik med höga naturvärden som samtidigt erbjuder goda förutsättningar för friluftsliv genom närheten till befintlig båt- och badplats. Även här är det viktigt att de ekologiska funktionerna värnas och att störningar från friluftslivet begränsas.

Grunda havsvikar finns även på Tynningös nordöstra sida, i Furusundsviken och i Gäddviken på centrala Stegesund. Dessa områden har stort lokalt värde som livs- och reproduktionsmiljöer, vilket måste beaktas vid framtida bebyggelseutveckling.

Viktigt samband för natur och friluftsliv

För att bibehålla funktionella ekosystem och säkerställa allas tillgång till natur är det viktigt att värna och utveckla samband mellan befintliga naturområden.

På Tynningö bör framtida utveckling ta hänsyn till kopplingarna mellan obebyggda områden på öns centrala och yttre delar, särskilt mot norra uddar som Höganäs och Juliusberg, samt mot Tynningö klack (sydöstra Tynningö). Likaså är det viktigt att bibehålla spridningskorridorer mellan olika öar.

På Rindö är det viktigt att utvecklingen i både västra och östra delar bidrar till att bevara naturens samband och förstärka möjligheterna för friluftsliv.

På Vaxön finns ett behov av att förstärka framkomligheten längs kusten. På norra delen av ön ska sambanden för natur och friluftsliv stärkas i samband med framtida bebyggelseutveckling. Vid utveckling av den södra delen behöver befintliga samband bibehållas och bättre knytas samman till ett sammanhållet och tydligt stråk genom att tidigare oframkomliga sträckor tillgängliggörs.

För Resarö och Kullö är det viktigt att behålla de starka naturförbindelserna mot Bogesundslandet. De gröna och blå stråken är centrala för spridning mellan viktiga livsmiljöer och för att stärka den biologisk mångfalden. Det är viktigt att framtida utveckling på norra Bogesund bidrar till att knyta ihop områden för friluftsliv, utan att försämra befintliga samband för vatten- och naturmiljön.

För att skapa sammanhängande områden för både natur och friluftsliv, inklusive mindre grönytor i staden, behöver den gröna och blå infrastrukturen integreras i planering. Sambandet från den östra delen av Killingeskogen till mindre parker på norra och östra Resarö ska värnas och förstärkas.

I vattenmiljöer är det ofta svårare att avgränsa viktiga naturvärdessamband, eftersom tydliga gränser är mindre synliga i vatten än på land.

Viktig funktion för natur och friluftsliv

Viktiga funktioner för friluftslivet utgör ofta platser som redan är välbesökta eller har potential att bli det, medan områden som är betydelsefulla för naturen ofta har särskild ekologisk betydelse i sitt sammanhang.

På Bogesundslandet, Rindö och Resarö är våtmarkerna viktiga livsmiljöer för växter och djur och bidrar samtidigt till vattenrening. Dessa våtmarker har dessutom potential att utvecklas som utflyktsmål för friluftslivet.

På Vaxön fungerar stadsparken Lägret som en viktig grön lunga och mötesplats. Parken har viktiga rekreationsvärden och rymmer flera funktioner som bör värnas och utvecklas för framtida behov och ökad attraktivitet. Parkens naturvärden ska också stärkas ytterligare.

Eriksö, den västra udden av Vaxön, är en del av ett sammanhängande naturområde och erbjuder en mängd upplevelser och aktiviteter, såsom badplats, camping, höghöjdsbana, kanotuthyrning, vattenskidåkning, friluftsområde med motionsspår, grillplats och utegym. Dessa funktioner bör kontinuerligt förbättras och utvecklas utifrån framtida behov.

Båtlivet är en betydande del av både besöksnäringen och friluftslivet, vilket gör gästhamnar och centralt belägna allmänna bryggor viktiga. Samtidigt kan båtlivet påverka miljön negativt, varför det är av stor vikt att kommunen främjar ett aktivt arbete för ett hållbart båtliv. Gästhamnen i stadskärnan på Vaxön är välbesökt och populär; Vaxholm fungerar både som destination i sig och som stopp för besökare med fritidsbåt in från eller ut ifrån från skärgården, där många stannar till för dagsbesök, proviantering eller tankning.

Besökarna är viktiga även för det lokala näringslivet. Kommundelscentrum på östra Rindö har en gästhamn med god potential, belägen intill farleden i Oxdjupet med kvaliteter som kan locka fler besökare.

Kommunikationer

Det är väsentligt för Vaxholms invånare och näringsliv att det finns goda kommunikationer både inom kommunen och till andra kommuner. Kommunens utspridda befolkning och geografiska läge medför utmaningar men även varierande möjligheter för kommunikationer på både land och vatten.

Sträckan mellan bostaden och hållplatsen är väsentlig ur ett ”hela resan-perspektiv” för att öka andelen kollektivtrafikresor. Förutsättningarna varierar mellan olika platser i kommunen; i befintliga bebyggelseområden är det många gånger platsbrist och därmed svårt att anlägga nya gång- och cykelvägar.

Även infartsparkeringar och bryggor är viktiga för att enkelt kunna byta trafikslag.

Då Trafikverket är huvudman för flera vägar inom kommunen är de en viktig part i samarbeten när det gäller nya infrastruktursatsningar.

Förbindelse för kollektivtrafik

Region Stockholms trafikförvaltning ansvarar för kollektivtrafiken i regionen. Kommunen ska aktivt kommunicera med Trafikförvaltningen och delta i regionens arbete med att utveckla kollektivtrafiken, för att kunna påverka och tydliggöra hur infrastruktur och kollektivtrafikslag ska utvecklas.

Stombuss- och pendelbåttrafiken är ett framtida fossilfritt alternativ för transport och utgör ryggraden för kollektivtrafiken i Vaxholm och möjliggör att invånare och besökare kan pendla till och från kommunen. Vaxholms stad ska verka för att de kapacitetsstarka kollektivtrafikförbindelserna utvecklas, snabbare restider och bra kopplingar till viktiga mål- och bytespunkter. Besökare och deltidsboende ska i högre grad enkelt kunna välja att ta båt eller buss till och från Vaxholm i framtiden. Det är viktigt att lokala förbindelser som sammankopplar till de kapacitetsstarka stråken utvecklas och förbättras.

Direkttrafik från Resarö mot Stockholm ska fortsätta komplettera stombusstrafiken. Det är även önskvärt med direkt bussförbindelse mellan Rindö och Stockholm under rusningstrafik. En utveckling av stombusslinjen så att smidigare tväranslutningar västerut mot Solna, Sundbyberg, Sollentuna, Järfälla och norra Stockholm möjliggörs vore önskvärt för resenärer från Vaxholm.

Kollektivtrafiken på vatten har stor utvecklingspotential. Åtgärder som kortar restiden på vatten eller utökad turtäthet mellan Vaxholm och Stockholm bör prioriteras, då detta stärker tillgängligheten för kommuninvånare och stödjer det lokala näringslivet. Båttrafiken ska även ha goda förbindelser mellan Ramsö och övriga omkringliggande öar och replipunkten i Vaxholms stadskärna.

Förbindelse för cykeltrafik

Sammanhängande cykelstråk gör det enklare att ta sig mellan viktiga målpunkter, såsom skola, idrottsanläggningar, handelsområden och kollektivtrafik med hög kapacitet. Säkra gång- och cykelvägar till förskolor och skolor är prioriterade, eftersom de minskar behovet av korta bilresor och de trafikproblem som ofta uppstår vid skolorna.

Trafikverket ansvarar för utbyggnaden av det regionala cykelstråket Vaxholmstråket mellan Arninge och Engarn samt genom tätorten Vaxholm. Vaxholmstråket är utpekat i den regionala cykelplanen och möjliggör cykelresor från Vaxholm till Arninge och vidare mot Täby och Danderyd, samt stärker kopplingen till grannkommunen Österåker.

Kommunen verkar för att huvudcykelstråket på Vaxön utvecklas genom en rakare dragning längs väg 274 mellan Eriksövägen och Pålsundsvägen.

Genom Resaröstråket möjliggörs cykelförbindelser på Resarö, mellan övriga kommundelar och i förlängningen till Arninge. Kommunen verkar för att Rindöstråket utvecklas som en fortsättning på Vaxholmstråket via vägfärjan till västra Rindö och vidare till östra Rindö. På sikt kan en förlängning över Oxdjupet till Värmdö koppla samman Vaxholmstråket med Värmdöstråket. Genom att utveckla ett gång- och cykelstråk på Bogesund förbinds Vaxön till Karlsudd, Bogesunds slott, STF vandrarhem, stall med ridskola samt närliggande vandrings- och mountainbikeleder. Vid utbyggnad krävs samverkan med Trafikverket, länsstyrelsen och Statens fastighetsverk, eftersom kommunen inte har rådighet över den statliga marken. Kommunen verkar för att öka möjligheterna till cykling på Tynningö genom att förbättra framkomligheten och trafiksäkerheten för cyklister i det befintliga vägnätet.

Bytespunkt för kollektivtrafik

Vaxholms kaj som replipunkt utvecklas för att erbjuda effektiva bytesmöjligheter, vilket stärker kopplingen mellan kommunen, Stockholm och övriga skärgården. Utveckling av resenärsmiljön och goda förutsättningar för båttrafiken har stor betydelse för stadskärnans miljö och attraktivitet. Arbetet sker i nära samverkan med Trafikförvaltningen, med fokus på både funktionella bytesmöjligheter och en attraktiv och tillgänglig stadsmiljö. Regionen har ett mål att båttrafiken ska vara fossilfri.

Engarns vägskäl utgör en viktig bytespunkt där förutsättningarna för infartsparkering av cyklar och bilar behöver stärkas. Samtidigt ska trafiksäkerhet och tillgänglighet för oskyddade trafikanter säkerställas.

Andra viktiga regionala bytespunkter för Vaxholms resenärer är Arninge station, Danderyds sjukhus, Tekniska högskolan, Slussen och Strömkajen.

Förbindelse för godstrafik

Väg 274 korsar kommunen i en östvästlig riktning, och är idag utpekad som del av omledningsvägnätet för Essingeleden (E4/E20) samt utgör rekommenderad väg för farligt gods.

När Förbifart Stockholm färdigställs i regionens västra del bedömer kommunen att omledningsfunktionen för väg 274 har spelat ut sin roll. Kommunens syn är att den nuvarande klassificeringen som primär transportled för farligt gods bör omklassas till sekundär transportled för farligt gods.

Nyttotrafikens (trafik utöver personresor) framkomlighet till de utpekade verksamhetsområdena i Rindö västra, Blynäs och från väg 274 ska garanteras. Åtgärder i stadskärnan och på Vaxholms kaj ska beakta nyttotrafikens framkomlighet.

Förbindelse för övrig persontrafik

Vaxholmsleden mellan Vaxön och Rindö är vältrafikerad av både motordrivna fordon och oskyddade trafikanter, kapaciteten är idag begränsad eftersom endast två vägfärjor trafikerar sträckan. Detta leder till köbildning på Rindövägen och Stockholmsvägen och skapar osäkra trafikmiljöer. Kommunen verkar för att öka trafikkapaciteten mellan Vaxön och Rindö. Detta kommer att bidra till ökad trafiksäkerhet, förbättrad framkomlighet för räddningstjänsten, minskad sårbarhet samt skapa förutsättningar för ny bebyggelse på Rindö. Vaxholms stad och Trafikverket är överens om att ytterligare en dockningsplats för vägfärja behöver anläggas på västra Rindö.

I samband med framtida bebyggelseutveckling på västra Rindö ska mark reserveras för en ny anslutningsväg till Skarpö.

Inom utbyggnadsområdet för centralorten på Vaxön ska väg 274 omvandlas från dagens trafikled till stadsgata. Trafikmiljön längs gatan ska förbättras för oskyddade trafikanter och kollektivtrafik. Åtgärder längs gatan i trafikmiljön och bebyggelse ska bidra till hastighetsdämpning och minskat trafikbuller.

Genom att etablera säkra korsningspunkter längs väg 274 på norra Bogesund skapas förutsättningar för fortsatt utveckling av bostäder och verksamheter.

Parkering

Bilparkeringar ska anordnas på strategiskt utvalda platser i kommunen, baserat på en noggrann analys av behov och biltrafik. Behovet av antalet parkeringsplatser varierar beroende på lokalisering, verksamhet, säsong och kostnad. Kommunen kan påverka valet av färdmedel genom utbudet av parkeringsplatser och reglering av parkeringsavgifter, vilket också bidrar till att styra beläggningen och efterfrågan.

Allmän platsmark kan nyttjas för olika ändamål och befintliga parkeringsanläggningar kan användas mer effektivt, samtidigt som fler väljer alternativ till bilresor. Detta påverkar i sin tur stadslivet, genom exempelvis bättre utrymme för gående och cyklister, mer plats för uteserveringar, samt bättre förutsättningar att kunna hantera flöden av turister och besökare under högsäsong. Infartsparkeringar vid större hållplatser är särskilt viktiga för pendlare som kombinerar bil med kollektivtrafik.

I kommunens cykelplan har en översyn av förutsättningarna för cykeltrafik och cykelparkeringar genomförts på ett kommunövergripande plan.

Hamn och omlastningspunkt för gods

Kajerna i centralorten ska, utöver att fungera som nav för resenärer och gästhamn, även tillgodose behovet av godshantering i kollektivtrafiken på vatten.

Kommunen ansvarar för skötsel och underhåll av kajerna. Estlandskajen, som ägs av kommunen och ligger strategiskt på norra Vaxön, är en prioriterad omlastningsplats för godshantering mellan land och vatten, för både näringsliv och privatpersoner.

STÄLLNINGSTAGANDEN

I detta kapitel redovisas kommunens ställningstaganden för den fysiska planeringen. Kapitlet är uppdelat efter geografiska områden enligt illustrationen här intill, och innehåller både övergripande riktlinjer för kommunen som helhet och mer detaljerad vägledning per markanvändningstyp. Här beskrivs också kommunens ställningstaganden för områden där markanvändningen föreslås förändras eller utvecklas.

Kapitlet avslutas med ställningstaganden som rör riksintressen, mellankommunala frågor och andra värden enligt miljöbalken. Den föreslagna mark- och vattenanvändningen för hela kommunen fram till 2040 visas på markanvändningskartan.

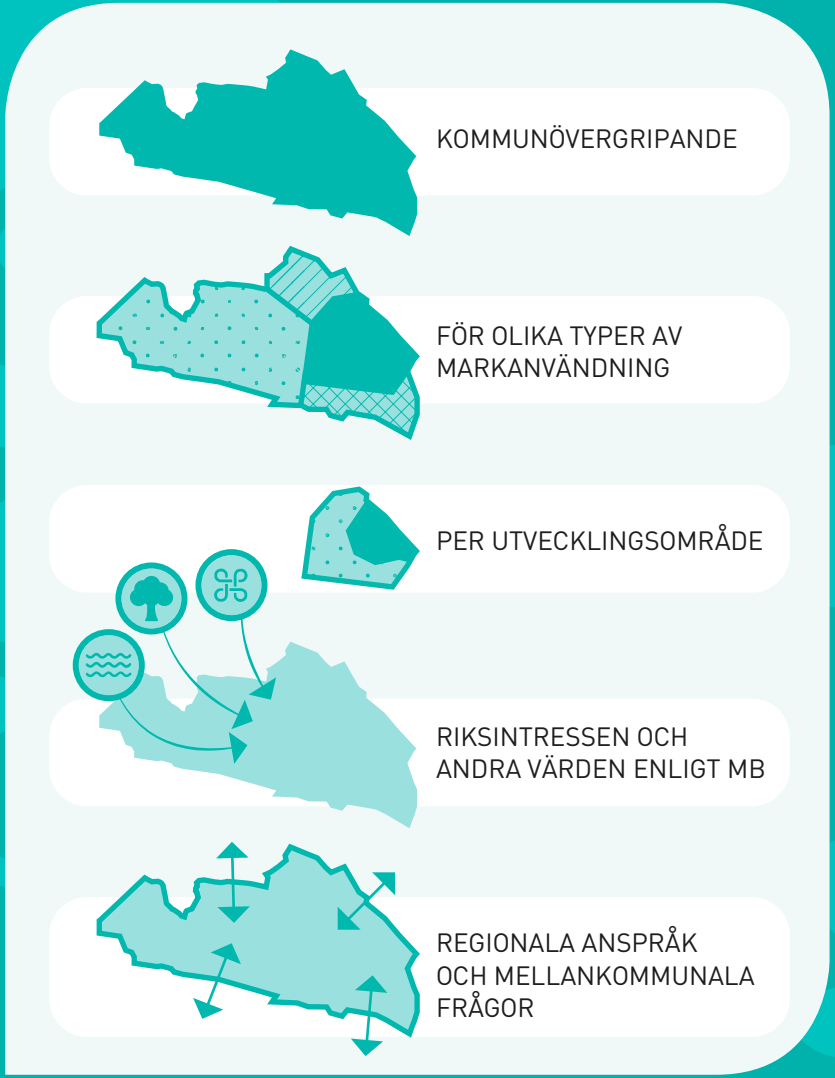

KOMMUNÖVERGRIPANDE STÄLLNINGSTAGANDEN

I detta avsnitt redogörs för ställningstaganden som gäller kommunen som helhet.

Klimatrelaterade risker

Förutsättningar

I översiktsplanen ska kommunen ge sin syn på klimatrelaterade risker för såväl befintlig som ny bebyggelse. I områden som har identifierade klimatrisker från översvämning, ras och skred gäller ställningstaganden nedan för fortsatt planering och efterföljande processer.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

Ställningstagandena i detta avsnitt är indelade i kategorierna övergripande, översvämning, ras och skred, samt övriga klimatrelaterade risker.

Övergripande

- Kommunen bör ta fram en handlingsplan för klimatanpassning där behov av framtida åtgärder och hantering av särskilt riskutsatta områden utreds och prioriteras.
- För att minska riskerna för att befintlig bebyggelse drabbas av konsekvenserna av klimatrelaterade händelser har den privata fastighetsägaren samt enskilda samfälligheter ett stort ansvar.
- På platser där klimatrelaterade risker berör större områden än en enskild byggnad och samhällsgemensamma funktioner är det lämpligt att kommunen ansvarar för övergripande och storskaliga åtgärder.
- Ytor som fyller flera funktioner och erbjuder sociala och ekologiska värden ska prioriteras vid val av lämplig åtgärd för att hantera risker.

Översvämning

- Planläggning för bebyggelse ska undvikas inom riskområden för översvämning.
- Kommunen behöver i efterföljande planering titta specifikt på vad ett framtida högvatten år 2100 samt år 2200 kan innebära för den plats som ska exploateras och hur risker kan förebyggas.
- Områden som kommer att bli permanent översvämmande på grund av havets förändrade medelvattenstånd ska inte ytterligare bebyggas. På lång sikt behöver det utredas hur befintlig bebyggelse kan skyddas alternativt retirera.
- Ny bebyggelse inklusive samhällsfunktioner av betydande vikt ska placeras ovanför Östersjöns nivå 2,7 meter i höjdsystemet RH2000, se bild 3 nedan.
- Vid planering och kompletteringar inom områden med befintlig bebyggelse där det finns risk för översvämning bör målet vara att minska sårbarheten i hela området, och inte bara det aktuella planområdet. Detta gäller inom utvecklingsområden med befintlig bebyggelse som ligger lägre än rekommenderad nivå för Östersjön, +2,7 meter räknat i höjdsystem RH2000.
- Ny bebyggelse ska vara utformad för att klara översvämning, men får inte försvåra eller omöjliggöra kommande skyddsåtgärder för den befintliga bebyggelsen.
- Ny bebyggelse ska planeras så att den inte tar skada eller orsakar skada vid en översvämning från minst ett 100-årsregn med klimatfaktor på 1,4. Risken för översvämning och framkomligheten till och från planområden ska bedömas i detaljplan. Det ska säkerställas i planen att eventuella skyddsåtgärder vidtas.
- Kraftiga flödesstråk som uppkommer i samband med extrema regnhändelser har identifierats och ska hållas öppna och inte bebyggas. Åtgärder för att styra flödet kan behöva vidtas.

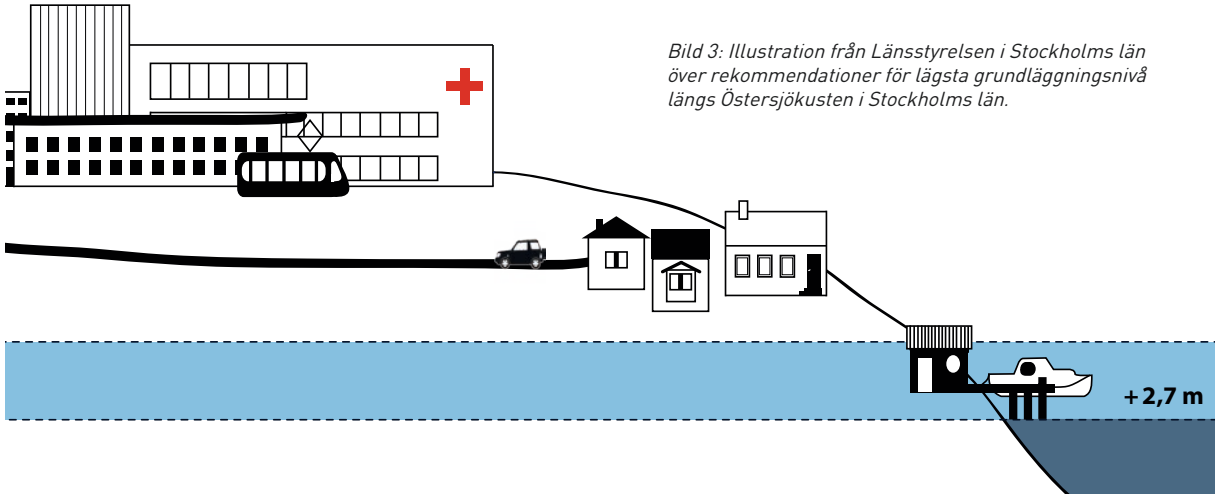

Bild 3: Illustration från Länsstyrelsen i Stockholms län över rekommendationer för lägsta grundläggningsnivå längs Östersjökusten i Stockholms län.

- I samband med ny planläggning bör markytor, där det finns identifierade instängda områden, löpande reserveras för att kunna översvämmas. Ytorna ska kunna hantera kraftiga regn med en återkomsttid på 100 år och en klimatfaktor på 1,4.
- Öppen dagvattenhantering med översvämningsytor, dammar, multifunktionella ytor, diken och magasin som fördröjer och renar vatten genom filtrering ska förordas framför kulvertering.
- Insatser ska prioriteras i områden som återkommande har drabbats av översvämningar samt på de platser där de leder till avskurna kommunikationer.

Områden med potentiell risk för ras, skred eller erosion

- I områden med potentiell risk för ras och skred bör bebyggelse i första hand undvikas. I karta 46 redovisas områden där det finns risk för bristande markstabilitet, skred och erosion. Inför detaljplanering eller bygglovsprövning i dessa områden krävs fördjupade undersökningar av markens stabilitet.
- Om bebyggelse bedöms lämplig utifrån ett samhällsintresse ska behovet av stabilitets-förstärkande åtgärder, naturligt skydd mot erosion och ras samt andra skyddsåtgärder, identifieras och säkerställas i detaljplanen.
- Vid all prövning av bebyggelse i erosionskänsliga områden bör stabiliteten utredas. I samband med byggnation behöver markarbeten och åverkan på vegetationen minimeras. Detta kan exempelvis säkerställas genom att bebyggelse undviks inom strandskyddat område. En buffertzon bör bevaras för eventuella skyddsanordningar, och detta område planläggs som allmän plats där kommunen har rådighet att vidta åtgärder.

Övriga klimatrelaterade risker: Höga temperaturer

- Vid planering av täta stadsmiljöer med hårdgjorda ytor ska närhet till grönområden och tillgång till skuggande vegetation särskilt beaktas.

Övriga klimatrelaterade risker: Brister i vattenförsörjning

- I områden med enskild vattenförsörjning ska åtgärder som håller kvar vattnet i landskapet förespråkas. Detta för att öka grundvattenbildningen.
- Ledningsnätet bör underhållas och dimensioneras för att säkerställa vattenförsörjningen.
- Vid förtätning i områden med enskilda vattentäkter ska grundvattentillgången bedömas.

Hälsa och samhällsskydd

Förutsättningar

Vid planläggning ska hänsyn tas till människors hälsa och säkerhet och risken för olyckor, översvämning och erosion. Det är viktigt att med ett brett perspektiv göra en första bedömning av vilka risker som kan komma att bli nödvändiga att hantera.

Väg 274 är utpekad som primär transportled för farligt gods mellan Arninge och Vaxön, och som kompletterande regional viktig väg av länsstyrelsen. Nuvarande klassning av väg 274 medför vissa restriktioner vid planering och nybyggnation intill vägen.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

Ställningstagandena i detta avsnitt är indelade efter övergripande ställningstaganden, ställningstaganden för farligt gods, strålning, föroreningar, buller, räddningstjänst och avfallshantering.

Övergripande

- Ljud-, ljus- och luftförhållandena påverkar hälsan och är viktiga att beakta för att skydda människors hälsa. Nya lokaler för skolor, förskolor och äldreboende bör inte placeras i nära anslutning till väg 274.

Farligt gods

- Vaxholms stad anser att förutsättningar i både kommunen och regionen har förändrats sedan klassificeringar beslutades. En omprövning av klassificeringen för väg 274 bör genomföras från primär till sekundär transportled för farligt gods.
- Skyddsavstånd från farligt godsled bör alltid övervägas och tillämpas där det är möjligt.
- Vaxholms stad anser att bebyggelse är möjlig längs väg 274 i högre utsträckning än vad generella riskavstånd anger, med följande specifikationer:
  - Bostäder bedöms kunna uppföras inom cirka 30 meter från väg 274 utmed hela vägsträckan utan krav på åtgärder.
  - Ny bebyggelse kan uppföras inom 25 meter från vägen där hastigheten inte överstiger 50 kilometer/timme och/eller där det finns avåkningsskydd. För sträckor där hastigheten överstiger 50 kilometer/timme rekommenderas byggnadstekniska åtgärder främst för ny bebyggelse.
  - I kommande planering inom aktuella riskområden ska eventuella behov av byggnadstekniska åtgärder studeras för att hantera risken med brännbara vätskor och åtgärder som förhindrar påverkan av en pölbrand.

  - Områden utomhus inom cirka 25–30 meter från väg 274 där hastigheten överstiger 50 kilometer/timme bör utformas så att de inte uppmuntrar till stadigvarande vistelse. Faciliteter som exempelvis uteserveringar, lekplatser, idrottsplatser eller liknande bedöms som olämpliga inom området.
  - Utmed den del av vägen där hastigheten är lägre, det vill säga 30–50 kilometer/timme, kan undantag från ovanstående göras. Anläggningar som kan medföra att ett stort antal personer vistas nära vägen ska dock undvikas, till exempel idrottsplats med läktare.
- Verksamheter med hög persontäthet och/eller svårutrymda lokaler placeras längre bort från väg 274 än verksamheter med låg persontäthet.
- Centrum, förskolor, skolor, vårdhem, sjukhus med mera bör placeras längre bort från riskkällan
- Parkeringshus, garage, förråd och liknande kan med fördel placeras närmast väg 274. Denna typ av verksamhet kan även tillåtas inom det bebyggelsefria området på 25 meter eftersom risknivån är låg.
- Kontor och småhandel bedöms också kunna uppföras inom 25 meter utmed sträckor där lägre hastigheter förekommer. För dessa verksamheter är åtgärder nödvändiga. Byggnader bör planeras på ett sådant sätt att utrymmen med lägre persontäthet, exempelvis personalutrymmen, lager och liknande placeras mot väg 274.
- Samlingslokaler eller andra persontäta utrymmen bör placeras så långt från väg 274 som möjligt.

Strålning

- Exponering för magnetfält ska beaktas vid utformning och placering av nya kraftledningar och andra anläggningar i elnätet.
- Bostäder, skolor, förskolor och andra lokaler där barn stadigvarande vistas ska lokaliseras så att magnetfält från kraftledningar och transformatorstationer är mindre än 0,4 mikrotesla.
- Om avståndet mellan kraftledning eller transformatorstation och bostad, skola och förskola är mindre än 200 meter ska den elektromagnetiska fältstyrkan kartläggas och bedömas utifrån aktuell kunskap.
- Samordning av mobilmaster i kommunen ska ske i möjligaste mån. Master och tillhörande konstruktioner ska utformas för att passa in i den miljö där de placeras.
- Vid planeringen av barns utemiljöer ska hänsyn tas till riskerna med ultraviolett strålning.
- Utbyggnad av bostäder, skola och förskola inom områden med medelhög och hög risk för markradon kan tillåtas under förutsättning att:
  - Detaljplanering föregås av undersökningar av radonförekomst så att bebyggelse kan undvikas i områden med högst radonhalt.
  - Radonsäkert byggande tillämpas så att gällande gränsvärden för radon i inomhusluft inte överskrids.
- Vid lovhantering inom områden med hög risk för markradon ska ny bebyggelse utföras med radontät grundkonstruktion.

Förorening

- Vid misstanke om markförorening eller förorenat sediment ska en översiktlig utredning göras innan markens lämplighet för exploatering kan fastställas.
- Inventerade områden som riskklassats som 1 och 2 ska prioriteras för vidare utredning och vid behov bör avhjälpande åtgärder vidtas.
- Vid exploatering eller förtätning i konstaterat förorenade områden ska en fördjupad markundersökning och riskbedömning göras. Denna ska ligga till grund för bedömning av markens lämplighet och behov av sanering, anpassat efter den markanvändning som planeras.
- Prioritering av saneringsåtgärder ska också göras utifrån föroreningens närhet till vattenförekomster, hälsorisker, områden med särskilda natur- och rekreationsvärden samt områden som riskerar att drabbas av översvämning.
- Prövning av vattenverksamhet i potentiellt förorenade vattenområden ska föregås av en sedimentundersökning.
- Undersökningar bör utföras i enlighet med Naturvårdsverkets metodik för inventering av förorenade områden och i en nära dialog med tillsynsmyndigheten Södra Roslagens miljö- och hälsoskyddskontor.

Buller

- Vägbuller bör utredas i samband med detaljplanering. Detta är särskilt relevant i områden som ligger i närheten av väg 274.
- Vid detaljplanering av områden som ligger i närheten av farleder ska även buller från båtar och vägfärjor utredas.

Räddningstjänst och civilt försvar

- En eventuell flytt av den nuvarande räddningsstationen är under utredning. Kommunen bedömer att Kullö är en lämplig plats för ny placering, då området redan är avsett för verksamheter och det finns tillräckligt med utrymme inom den gällande detaljplanen.
- I framtagande av detaljplaner ska framkomlighet för räddningstjänst, tillgänglighet och tillgång till brandvatten beaktas.
- Tillgången till höjdfordon inom rimlig tid är en viktig del i planeringen av brandskydd i byggnader. Om räddningstjänstens stegar eller höjdfordon övervägs som alternativ utrymningsväg, ska detta samrådas med Storstockholms brandförsvar i varje enskilt fall. För byggnader högre än 11 meter (normalt 4 våningar) krävs särskild lösning för alternativ utrymning, vilket ska beaktas både i efterföljande detaljplaner och bygglov.

- Vid detaljplanering av områden som ligger mer än 20 minuters räckvidd från räddningstjänst behöver frågor om räddning och evakuering särskilt beaktas. I vissa fall kan akuta insatser som sjuk- och olycks-transporter behöva ske med helikopter. Detta är en viktig funktion för Vaxholm som skärgårdskommun, där det kan krävas att helikopter kan landa på öar.
- Vaxholms stad ska verka för att minska sårbarheter i samhället som en helhet och beakta totalförsvarets behov och risker. Den samhällsviktiga verksamheten som bedrivs i Vaxholm och den rika kulturmiljö som finns är särskilt viktig att skydda från konsekvenser som kommer ur förändrat säkerhetspolitiskt läge.

Avfallshantering

- Avfallshanteringen ska utvecklas för att minska resursförbrukningen, minska avfallsmängderna och öka återvinningen av material.
- Det ska göras plats för fastighetsnära insamling av material till återvinning.
- Markområden kan behöva reserveras för en utvecklad avfallshantering i planering och vid ny- eller ombyggnation.
- Gemensamma insamlingsplatser ska tillskapas i skärgården och i områden där en fastighets-nära insamling inte kan ordnas på grund av bristande framkomlighet.
- Ytor nära utbyggnadsområden kan behöva avsättas för mellanlagring och hantering av överskottsmassor och för att möjliggöra återanvändning.

Kulturvärden och gestaltning

I Vaxholm finns många värdefulla kulturmiljöer som berättar en historia om såväl nationella som lokala angelägenheter. I kulturmiljöprogrammet som antogs 2024 ges en aktuell och relevant kommunövergripande översikt över Vaxholms kulturmiljöer. Kommunen har tagit fram en arkitekturpolicy som ska vägleda hur kommunens arkitektoniska värden och kvaliteter ska tillvaratas och förstärkas för såväl byggnader som landskap.

Den 1 december 2025 trädde en ny lagstiftning i kraft. Detta innebär att kommunens översiktsplan behöver redovisa byggnadsverk, allmänna platser och bebyggelseområden som är särskilt värdefulla samt vilken hänsyn som krävs för att ta tillvarata dessa värden. Eftersom Vaxholm startade översiktsplane-arbetet innan lagändring trädde i kraft kommer detta att hanteras i efterföljande planering.

Förutsättningar

Vaxholms stad har ansvar för kulturmiljöfrågor inom kommunen genom beslut, handläggning och rådgivning med utgångspunkt i miljöbalkens och plan- och bygglagens syfte att skydda kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Även fastighetsägare har ett ansvar att skydda och vårda kulturhistoriska värden. I kulturmiljö-programmet ges en översiktlig bild av vilka områden, och ibland även byggnader, som är kulturhistoriskt värdefulla. Kulturmiljöprogrammet ger även områdes-visa tips och råd som riktar sig till såväl fastighetsägare som kommunens tjänstepersoner och allmänheten.

Marina fornlämningar i Vaxholms stad utgörs främst av skeppsvrak som påträffats längs kusten, i huvudsak i anslutning till inlopp, hamnar och farleder. Kartläggningen av kommunens marina fornlämningar är bristfällig.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

- Planändringar och byggnation ska skapa förutsättningar för en väl gestaltad miljö som tar hänsyn till stads- och landskapsbilden, platsens natur- och kulturvärden samt intresset av en god helhetsverkan.
- Planändringar och byggnation ska ta hänsyn till och skapa bra möjligheter för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att använda området.
- Kulturvärden i byggnader och miljöer ska ses som viktiga tillgångar för kommunen och ska beaktas vid alla förändringar.
- Nya arkitektoniska tillägg och uttryck ska samspela med befintliga värden.
- Kulturvärden ska värnas och utvecklas för att bli attraktiva och tillgängliga för boende och besökare.

- Miljöer, byggnader och anläggningar med höga kulturvärden på kommunens mark ska vårdas och tillgängliggöras för allmänheten.
- Vid planläggning och bygglovshantering, där det finns identifierade värdefulla kulturmiljöer, ska en fördjupad kulturmiljöutredning tas fram för att säkerställa att kulturhistoriska värden hanteras i stadsbyggnadsprocessen. Utanför identifierade värdefulla kulturmiljöer ska en bedömning om behovet av en fördjupad kulturmiljöutredning göras.
- Vid planläggning i miljöer med kulturvärden ska gestaltning styras genom planbestämmelser. Vid planläggning och bygglovshantering ska särskild hänsyn tas till bebyggelsens och landskapets karaktärsdrag som är karakteristiska för Vaxholm:
  - Landskapets form av innerskärgård
  - Förhistoriska lämningar och strukturer
  - Medeltida förhållanden och agrarhistoriska strukturer
  - Befästningar och militära anläggningar
  - Sommarnöjesbebyggelse och skärgårdsbebyggelse
  - Miljöer, byggnader och anläggningar som ger uttryck för den lokala samhällsutvecklingen
- Vid förändringar som sker inom eller i närheten av område för riksintresse för kulturmiljö, läs mer under Riksintressen och andra värden enligt miljöbalken.

Naturmiljö

Förutsättningar

I Vaxholm finns en rik tillgång till natur- och vattenområden som skapar goda möjligheter till naturupplevelser och rekreation. Den variationsrika naturen är en viktig resurs för bland annat biologisk mångfald, friluftsliv och folkhälsa.

De breda gröna stråken bildar tillsammans ett sammanhängande nätverk som knyter ihop kommunens olika delar och skapar goda förutsättningar för rörelse, vistelse i och tillgång till natur. Det är därför viktigt att främja tillgången till större grönområden med höga rekreationsvärden, särskilt för invånare och besökare som reser utan bil.

I takt med att befolkningen ökar och nya områden tas i anspråk finns en risk att grönstrukturen påverkas negativt. Genom medveten planering för bevarande och utveckling av parker, naturområden och gröna samband kan den gröna infrastrukturen långsiktigt säkras.

Grönstrukturen inom bebyggelse utgör därmed en central del av kommunens övergripande gröna infrastruktur och bidrar till en hållbar och attraktiv livsmiljö.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

Övergripande

- Artförekomster som omfattas av artskyddsförordningen ska alltid undersökas/utredas i samband med ny exploatering. Kommunen ska tillämpa försiktighetsprincipen.
- Skadelindringshierarkin ska tillämpas vid planering och exploatering. Skyddsåtgärder ska i första hand vidtas vid exploatering och kompensationsåtgärder i andra hand.
- Vid fysisk planering, exploatering och förvaltning ska stor hänsyn tas till natur- och friluftsområden med särskilt höga ekologiska, sociala samt kulturella värden.
- Den fysiska planeringen ska utgå från ett ekologiskt landskapsperspektiv, bidra till den biologiska mångfalden, motverka barriäreffekter och stärka svaga samband.
- Vid planering av utvecklingsområden ska hänsyn tas till topografi, naturvärden och strandskydd.
- Bebyggelse, barriärskapande infrastruktur och åtgärder som påtagligt kan skada naturvärden, försvaga ekologiska samband eller begränsa rörligt friluftsliv ska undvikas.
- Exploatering bör ske hänsynsfullt inom eller i anslutning till utpekade sammanhängande grön- och blåområden.
- Strandområden som anses värdefulla ur ett ekologiskt perspektiv ska bevaras och ej exploateras i samband med fysisk planering och bygglovsgivning.
- Befintlig grönstruktur ska värnas vid bebyggelseutveckling. Särskild hänsyn ska tas till grönområden med höga sociala, kulturella och ekologiska värden.

Skogsbruk

- Kommunen ska följa beslutade riktlinjer för skogsförvaltning för att säkerställa en långsiktigt hållbar användning och skötsel av skogen.
- Kommunens skogar bör förvaltas med inriktning på naturvård. I områden med skogsbruksplaner ska särskild hänsyn tas till skärgårdsmiljöns förutsättningar.
- Förvaltningen ska främja skogar med flera funktioner och långsiktigt hållbara sociala, ekologiska och ekonomiska värden.
- Vaxholms stad ska vara ett miljömässigt föredöme som skogsägare vad gäller skydd av och hänsyn till natur-, kultur- och sociala värden.
- Kommunens skogsinnehav bör förvaltas med målsättning att bevara och utveckla natur och rekreativa värden utan krav på ekonomisk avkastning.
- Kommunen ska i dialog med Statens fastighetsverk, som förvaltar Bogesundslandets naturreservat, bevaka att naturvärden utvecklas, förbättras samt bevaras och att Sveriges miljömål samt mål för friluftslivet uppfylls.
- Verka för att andelen hyggesfritt skogsbruk ökar.

STÄLLNINGSTAGANDEN FÖR OLIKA MARKANVÄNDNING

I översiktsplanen delas Vaxholms mark- och vattenområden in efter huvudsaklig typ av användning, det vill säga hur områdena främst är tänkta att nyttjas. För vissa områden föreslås den nuvarande användning fortsätta, medan andra pekas ut för utveckling eller förändring. Detta avsnitt redogör för kommunens ställningstaganden kopplade till de olika typerna av mark- och vattenanvändning.

Kommunens förslag på hur mark- och vattenområden ska användas framöver visualiseras i markanvändningskartan (karta 2). Kartan visar både pågående användning och områden där kommunen föreslår att markanvändningen ska utvecklas eller förändras. Symboler och mönster på kartan hjälper till att särskilja mellan olika typer av markanvändning och ger en överskådlig bild av kommunens prioriteringar i den fysiska planeringen.

Pågående markanvändning avser i stora drag den användning som tillåts enligt gällande detaljplan. Om en detaljplan inte finns visas den markanvändning som pågår vid tidpunkten för framtagandet av översiktsplanen.

Utvecklad markanvändning innebär att den befintliga användningen ska intensifieras eller vidareutvecklas på något sätt och visas genom korsskrafferade områden.

Ändrad markanvändning innebär att området föreslås få en annan användning än vad som råder idag eller enligt gällande detaljplan och visas genom streckade områden.

Översiktsplanens indelning i markanvändningstyper utgår från Boverkets modell för översiktsplaner (version 2.1) och omfattar följande kategorier:

- Mångfunktionell bebyggelse
- Sammanhängande bostadsbebyggelse
- Verksamheter och industri
- Transportinfrastruktur
- Teknisk anläggning
- Areell näring
- Grönområde och park
- Natur och friluftsliv
- Landsbygd
- Vatten
- Annan markanvändning – utredningsområde för samhällsutveckling (enbart norra Bogesund)

För varje markanvändningstyp presenteras en allmän beskrivning, specifika förutsättningar i Vaxholm samt kommunens ställningstaganden.

Karta 2: Markanvändningskarta

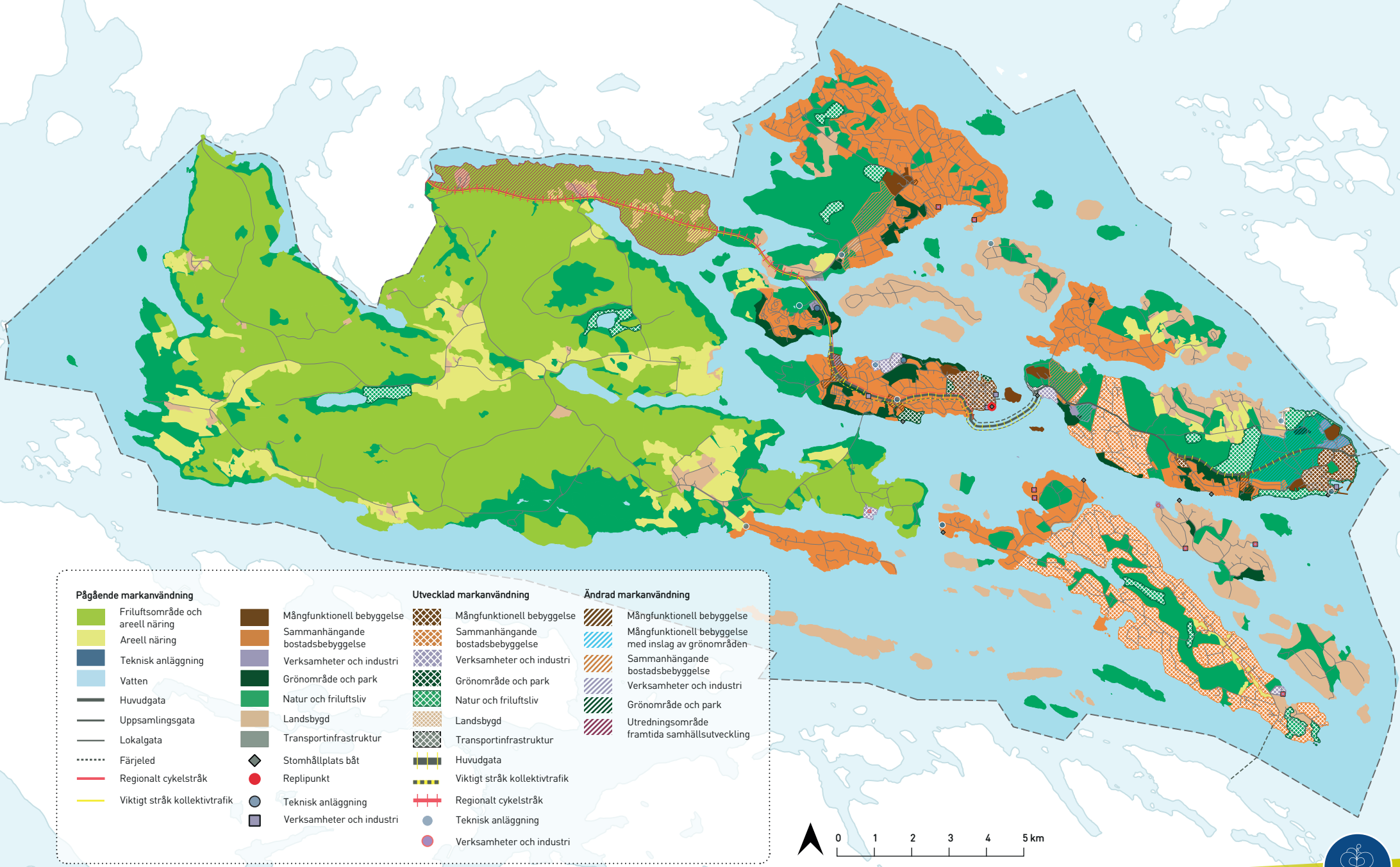

Mångfunktionell bebyggelse

Markanvändning *mångfunktionell bebyggelse* (karta 3) omfattar områden som är av karaktären stad eller tätort samt innehåller olika service-funktioner tillsammans med bostäder.

Mångfunktionell bebyggelse är bebyggelse som i huvudsak ska användas för bostäder, kontor, handel eller annan verksamhet som är förenlig med bostäder. Bebyggelsen är indelad i kvarter åtskilda av gator, eller har en kvartersliknande struktur. Trafik- och parkeringsytor, parker och fritidsanläggningar kan också ingå. Användningen kan inrymma hamn-områden samt sjömackar om de lokaliseras på väl vald plats, för att gynna båtlivet och näringslivet.

På Östra Rindö ska markanvändningen omfatta ett tydligare och mer framträdande inslag av grön-områden. Syftet är att möjliggöra bebyggelse samtidigt som värdefulla natur- och rekreations-miljöer bevaras och utvecklas.

Förutsättningar

För att bibehålla ett gott utbud av service och handel och erbjuda attraktiva miljöer krävs att kommunen utvecklar och koncentrerar den mångfunktionella bebyggelsen.

Vaxholm är en liten kommun, där service, handel och andra verksamheter behöver lokaliseras till ett fåtal områden för att inte utarma befintliga verksamheter. Genom att lokalisera service, handel och i huvud-sak verksamheter till områden för mångfunktionell bebyggelse, görs de tillgängliga för huvuddelen av kommunens invånare. Nyetableringar av dessa funktioner ska integreras inom mångfunktionella bebyggelseområden.

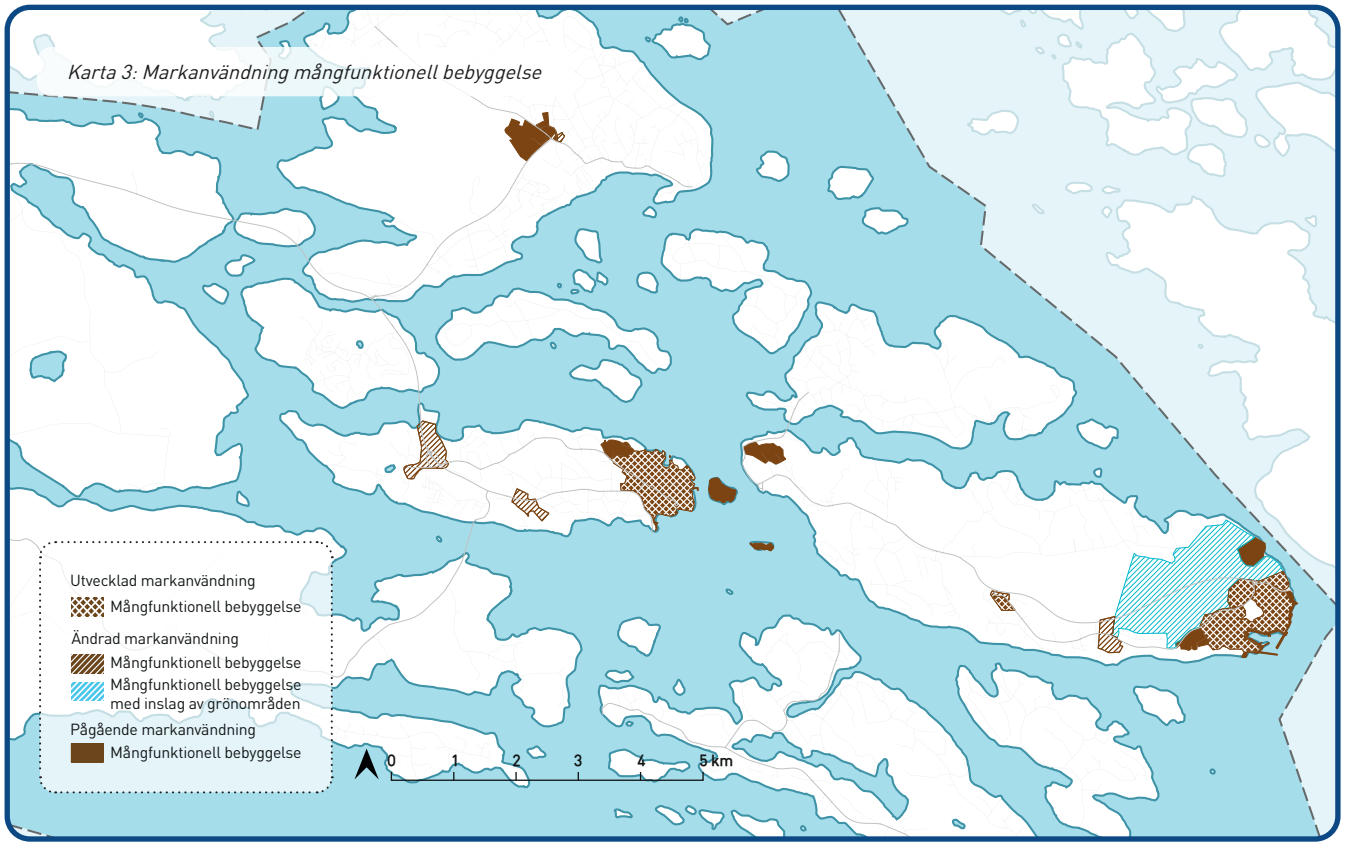

Offentliga platser är viktiga som mötesplatser för invånare i olika åldrar, kön, bakgrund och med olika ekonomiska förutsättningar. Därför är det viktigt att bereda plats för detta inom områden för mångfunktionell bebyggelse.

När många verksamheter och funktioner delar på samma yta är det särskilt viktigt att bevara och stärka grönstrukturen. Dessa grönområden spelar en central roll för både människor och djur, och är viktiga ur ett ekosystemtjänstperspektiv. De bidrar också till att stärka kommunens sammanhängande gröna infrastruktur.

Vid utformning av mångfunktionell bebyggelse är det viktigt att säkerställa en god dagvattenhantering i syfte att möjliggöra miljökvalitetsnormerna för mottagande recipienter.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

Kommunens ställningstaganden för mångfunktionell bebyggelse delas in efter bebyggelse och platser, grön- och blåstruktur, trafikmiljöer, utformning och gestaltning samt slutligen generella ställningstaganden för ändrad och utvecklad markanvändning.

Bebyggelse och platser

- Områden med mångfunktionell bebyggelse ska erbjuda en blandning av bostäder, arbetsplatser, offentliga ytor och service som bidrar till rörelse under olika tider på dygnet. Dessa områden ska vara attraktiva för besökare och näringsliv, samt fungera som mötesplats för omkringliggande bostadsområden.
- Verksamheter och småföretag kan inkluderas i mångfunktionell bebyggelse, förutsatt att de är förenliga med bostäder och inte medför störningar såsom luftföroreningar, buller eller tunga transporter. Vissa störningar, exempelvis ljud från uteserveringar och näridrottsplatser, bör dock tillåtas för att möjliggöra en levande och mångfunktionell stadsdel.
- Mötesplatser ska ges utrymme i den offentliga miljön inom mångfunktionell bebyggelse. Dessa platser ska vara tillgängliga och välkomnande för vistelse, uppmuntra till rörelse och aktivitet även för den som inte konsumerar samt rikta sig till flera åldersgrupper.
- Vid planläggning av verksamheter, handel och service i områden utanför mångfunktionell bebyggelse ska konsekvenserna för stadskärnan och kommundelscentrum beaktas.
- Viktiga besöksmål inom mångfunktionell bebyggelse ska ges goda förutsättningar, exempelvis Kastellet.

Grön- och blåstruktur

- Mångfunktionalitet i grön- och blåstrukturen ska främjas. Parker, grönområden och strandområden ska hålla hög kvalitet och erbjuda en variation av karaktärer, aktiviteter och upplevelser som lockar till utevistelse.
- Naturbaserade lösningar som bidrar med ekosystemtjänster och ökar motståndskraften mot framtida klimatförändringar ska främjas.
- Nyskapande av grönstruktur ska bidra till att stärka den gröna infrastrukturen och minska svaga samband mellan områden.
- Grönstruktur inom mångfunktionell bebyggelse ska erbjuda aktiviteter och upplevelser som främjar människors välmående och uppmuntrar till rörelse i vardagen.
- Samverkan med angränsande kommuner ska ske för att samordna insatser som förbättrar vattenkvaliteten i vattenförekomster och avrinningsområden.

Trafikmiljöer

- Trafikmiljöer inom områden med mångfunktionell bebyggelse ska bidra till att fler väljer att cykla och resa med kollektivtrafik.
- Gång- och cykeltrafikanters tillgänglighet ska prioriteras. Cykelparkeringsmöjligheter ska förbättras och trygga cykelparkeringar anordnas i anslutning till hållplatser, bryggor, replipunkten, handel, samhällsservice med mera.
- För att främja skol-, arbets- och fritidsresor ska hållplatser för kollektivtrafiken finnas inom korta avstånd, samt vara väl markerade, trafiksäkra och tillgängliga för alla invånare och besökare.
- Större sammanhängande parkeringsytor ska undvikas inom mångfunktionella bebyggelseområden, då dessa ytor skapar avstånd och ödslighet snarare än bidrar till en integrerad och mångfunktionell stad. Bilparkeringar ska anordnas på väl valda platser i kommunen efter noggrann analys av exempelvis nödvändig biltrafik.
- All bebyggelse inom områdena ska planeras för närhet till kollektivtrafik och sammanhängande gång- och cykelvägnät för att minska bilberoendet och parkeringsbehoven till nya och befintliga områden.

Utformning och gestaltning

- Samspelet mellan ny och befintlig bebyggelse ska studeras noga med fokus på stadsbild och kulturvärden.
- Mångfunktionella bebyggelseområden ska vara tillgängliga för invånare med nedsatt rörlighet, såsom äldre personer och personer med funktionsnedsättning. Detta uppnås genom korta avstånd och en god utformning av byggnader, gaturum och offentliga platser.
- Utveckling av centralorten och kommundelscentrumen ska bidra till att invånare kan bo kvar i sin kommundel under livets olika skeden.
- Mötesplatser ska utformas med hänsyn till invånare i alla åldrar, upplevas trygga och säkra samt vara upplevelserika och intressanta.
- Ny eller ombyggd bebyggelse ska hålla hög arkitektonisk kvalitet samt komplettera och ta hänsyn till befintliga miljöer och karaktärer.
- Nya eller ombyggda stadsrum ska skapa goda arkitektoniska uttryck som utvecklar och förstärker Vaxholms karaktär och identitet.
- Bebyggelsen på Vaxön ska vara relativt tät, både för att upprätthålla öns identitet som kommunens centrum och för att ge plats åt andra funktioner. Skalan i stadsmiljön är väsentlig och varje tillägg ska noga värderas i förhållande till helheten.

Ändrad markanvändning

- Områden som klassats som ändrad markanvändning till mångfunktionell bebyggelse ska ges förutsättningar för att utveckla mer service samt fler bostäder och arbetsplatser.

- Möjligheten till blandning av funktioner ska säkerställas i kommande detaljplaner och program för dessa områden. Områdena ska erbjuda en alternativ boendemiljö till den sammanhängande bostadsbebyggelsen som annars dominerar i kommunen.
- För mångfunktionell bebyggelse med inslag av grönområden ska en större del av marken avsätts för sammanhängande grönområden. De ska bland annat bidra till dagvattenhantering, bevara ekologiska samband och landskapskaraktär, stärka möjligheten till rekreation samt bibehålla god tillgång till natur.

För platsspecifik vägledning läs mer under Ställningstaganden per utvecklingsområde.

Utvecklad markanvändning

- Inom områden utpekade för mångfunktionell bebyggelse och utvecklad markanvändning ska dagens bebyggelse och platser ges möjlighet till utveckling för att tillgodose framtida behov av bostäder, service och arbetsplatser.
- Utvecklad markanvändning kan vara, men är inte alltid lika med förtätning. Inom områden med mångfunktionell användning önskar kommunen vidareutveckla kvaliteter som:
  - Upplevelsen av den småskaliga skärgårdstaden
  - Attraktivt att bo, arbeta och leva
  - God tillgänglighet

För platsspecifik vägledning läs mer under Ställningstaganden per utvecklingsområde.

Sammanhängande bostadsbebyggelse

Markanvändning *sammanhängande bostadsbebyggelse* (karta 4) avser områden såsom småorter, fritidshusområden, byar, bostadsområden eller förorter. Dessa områden består främst av bostäder men kan också ha enstaka eller ett fåtal servicefunktioner. Områdena har en tydlig beroenderelation till närliggande områden eller centrumbildningar och karaktäriseras av en övervägande andel nattbefolkning och fler utpendlare än inpendlare.

Karta 4: Markanvändning sammanhängande bostadsbebyggelse

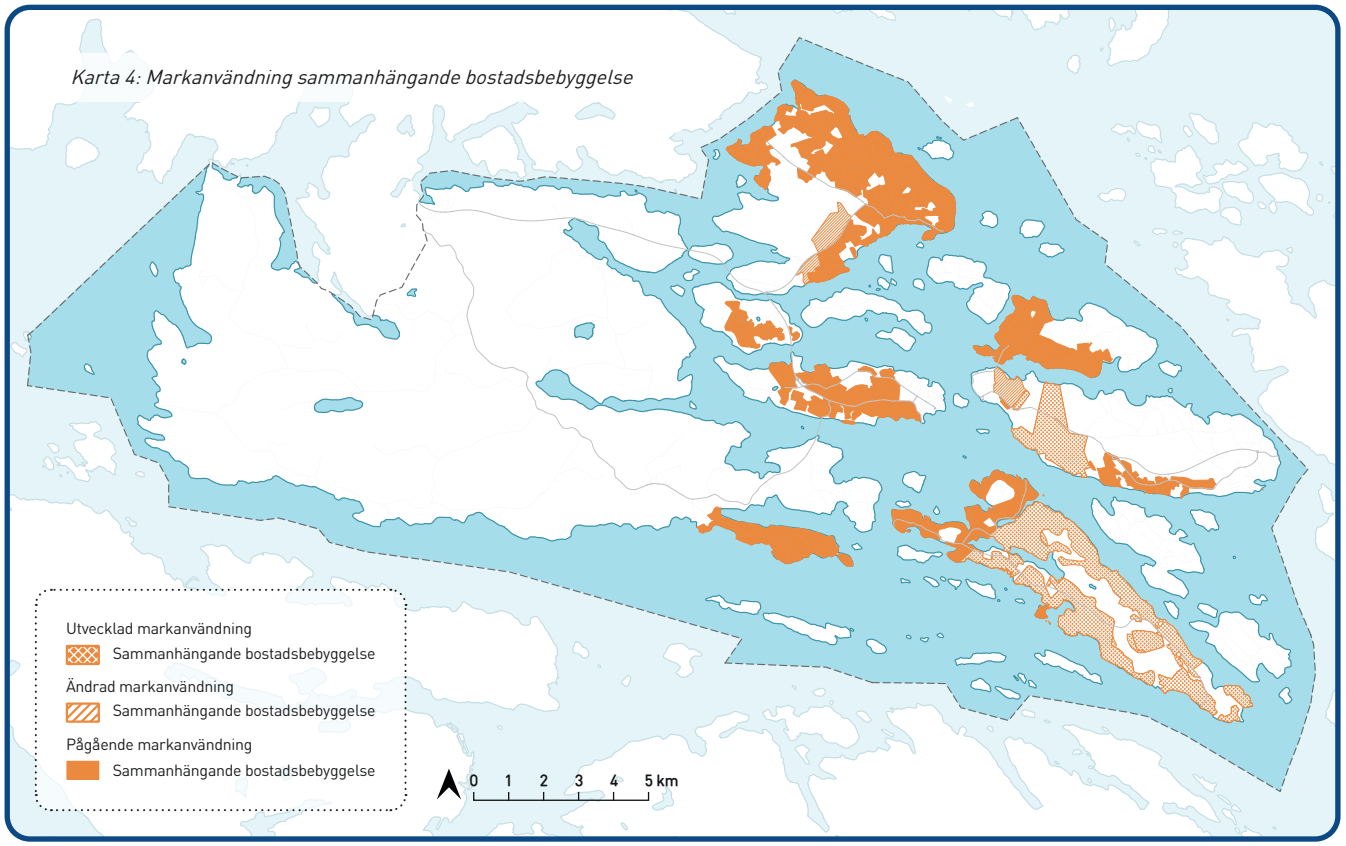

Förutsättningar

En stor andel av Vaxholms befolkning bor inom områden som utgörs av sammanhängande bostadsbebyggelse. Dessa områden är oftast detaljplanerade, vatten och avlopp finns eller är under utbyggnad och kommunen planerar inte för några större förändringar. Vissa av dessa områden utgörs av fritidshusområden som i allt större utsträckning omvandlas till permanenta boenden. Områden med god infrastruktur och utbud av samhällsservice har goda förutsättningar för viss tillkommande bebyggelse genom förtätning.

Inom områden för sammanhängande bebyggelse kan mindre verksamheter tillåtas samlokaliserade med bostäder så länge de inte orsakar hälso- och/eller miljöstörningar.

Sammanhängande bostadsbebyggelse kännetecknas ofta av en god spridning och tillgång till grönstruktur. I dessa områden är behovet av samutnyttjande av gröna ytor mindre. God tillgång till grönområden

ger utrymme för att tillgodose olika behov. De gröna stråken är ofta breda och grönområdena stora vilket ger utrymme för biologisk mångfald och rekreativa värden. Grönstrukturen i den sammanhängande bostadsbebyggelsen utgör en mycket viktig del i kommunens övergripande gröna infrastruktur.

Många områden inom den sammanhängande bostadsbebyggelsen ligger i nära anslutning till kust- och vattenområden. Dessa områden är särskilt viktiga ur ett ekosystemtjänstperspektiv och utsätts ofta för hög belastning. Hänsyn behöver tas för att inte påverka dessa negativt.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

Kommunens ställningstaganden för sammanhängande bostadsbebyggelse delas in efter bebyggelse och platser, grön- och blåstruktur, trafikmiljöer, utformning och gestaltning samt slutligen generella ställningstaganden för ändrad och utvecklad markanvändning.

Bebyggelse och platser

- Förtätning är främst aktuellt i anslutning till mångfunktionell bebyggelse eller vid goda kollektivtrafiklägen.
- Genom bland annat utbyggnad av allmänt vatten och avlopp samt förbättrade kollektivtrafikförbindelser på vatten ska kommunen skapa goda möjligheter för bebyggelseutveckling inom utpekade utvecklingsområden.
- Vid kommande detaljplanering ska möjligheten att stycka fastigheter ses över i sin helhet, som ett sätt att skapa bättre förutsättningar för nya investeringar i infrastrukturen. Generellt bedöms avstyckningar och annan fastighetsbildning som leder till förtätning vara olämpliga i områden som ännu inte är anslutna till allmänt vatten och avlopp.
- Vid fastighetsbildning på Resarö bör tomtstorlek för en- och tvåbostadshus inte understiga 1 500 kvadratmeter. Detta syftar till att bevara Resarös bebyggelsekaraktär och säkerställa att grönområden och infrastrukturen klarar av en ökad belastning.
- På Tynningös nordvästra del bedöms det olämpligt att tillåta förtätning genom avstyckning, även vid framtida detaljplanering. Fastigheternas storlek och byggnadernas placering i landskapet är viktiga för att bevara områdets karaktär.

Grön- och blåstruktur

- Grön infrastruktur med breda gröna stråk och grönområden av tillräcklig storlek och kvalitet ska eftersträvas.
- Förtätning som påverkar grönstrukturen bör ske med stor hänsyn till befintliga värden.
- Ekologiska spridningssamband ska värnas och fragmentering av populationer och livsmiljöer ska undvikas.
- Grönområden som bidrar till många ekosystemtjänster och ökar resiliensen inför framtida förändringar ska eftersträvas vid både nyskapande och förvaltning.
- Strandområden med högt värde för rekreation och friluftsliv ska hållas tillgängliga i samband med fysisk planering och bygglovsgivning.
- Förändringar inom områden med sammanhängande bebyggelse ska planeras med hänsyn till hela avrinningsområdet för att undvika negativ påverkan på berörda vattenförekomster (recipienter). Arbetet med vattenförvaltning inom norra Östersjöns vattendistrikt och lokala åtgärdsplaner är stöd för arbetet.

Trafikmiljöer

- Trafikmiljöerna ska vara småskaliga och säkra.
- Framkomlighet för boende som går eller cyklar ska prioriteras. Områdena som pekas ut som sammanhängande bostadsbebyggelse ska ges möjlighet att försörjas med kollektivtrafik.
- Utformningen ska bidra till en trafikmiljö som upplevs trygg, säker och tillgänglig. Hänsyn ska framförallt tas till gående, cyklister och kollektivtrafikens behov.
- Kommunen ska arbeta med ett ”hela resanperspektiv” och möjliggöra smidiga byten mellan olika trafikslag.

Utformning och gestaltning

- Kommunen ska verka för att göra befintliga och tillkommande områden attraktiva, trygga och hållbara.
- Områden med sammanhängande bebyggelse ska ha god tillgång till grönstruktur, med obebyggda och icke hårdgjorda ytor. Det ska finnas närhet till tillgängliga friytor som kan användas för rekreation.

Ändrad markanvändning

- Områden som är utpekade med ändrad markanvändning till sammanhängande bostadsbebyggelse ska ges förutsättningar att utveckla bebyggelse på ett hållbart sätt. Dessa områden är idag till stor del oexploaterade.
- Vid framtida planering och exploatering ska viktiga naturmiljöer bevaras och integreras i områdets grönstruktur. Det bidrar både till att stärka den biologiska mångfalden och till att göra naturen mer tillgänglig för boende. Även befintliga sociala värden kopplade till rekreation och friluftsliv i närheten av bostäder ska tas tillvara och skyddas i planeringsprocessen.
- Även om bebyggelse främst planeras på naturmark i dessa områden, finns det möjlighet att samtidigt förbättra naturmiljön genom att sanera förorenad mark inom området.

För platsspecifik vägledning läs mer under Ställningstaganden per utvecklingsområde.

Utvecklad markanvändning

- Bebyggelse och platser ska ges möjligheter att utvecklas till områden med permanent bostadsbebyggelse med en eller ett fåtal servicefunktioner. Framför allt är det utbyggnad av vatten och avlopp som motiverar denna utveckling.

För platsspecifik vägledning läs mer under Ställningstaganden per utvecklingsområde.

Verksamheter och industri

Markanvändning *verksamheter och industri* (karta 5) omfattar områden där verksamheter som medför störningar för omgivningen och därför inte är lämpliga att placera nära bostäder ingår. Det kan handla om verksamheter som kräver stora ytor, orsakar mycket tung trafik eller påverkar miljön med buller eller utsläpp i luft och vatten.

Vid planering av nya verksamhets- eller industriområden – liksom vid placering av bostäder eller samhällsviktig verksamhet nära befintliga störande verksamheter – måste påverkan på mark, vatten, ljudmiljö och behov av skyddsavstånd alltid beaktas. Även tillgång till kollektivtrafik, transportvägar och teknisk infrastruktur är viktiga faktorer vid val av plats.

Områdesspecifika kartbilder redovisas under Ställningstaganden per utvecklingsområde.

Förutsättningar

Det finns ett flertal varv inom kommunen samt fyra mindre verksamhetsområden som infattas av markanvändningskategorin för verksamheter och industri. De fyra verksamhetsområdena är följande:

- Blynäs på Vaxön
- Västra Rindö/Rindö smedja
- Östra Rindö
- Kullö entré med värmeverk

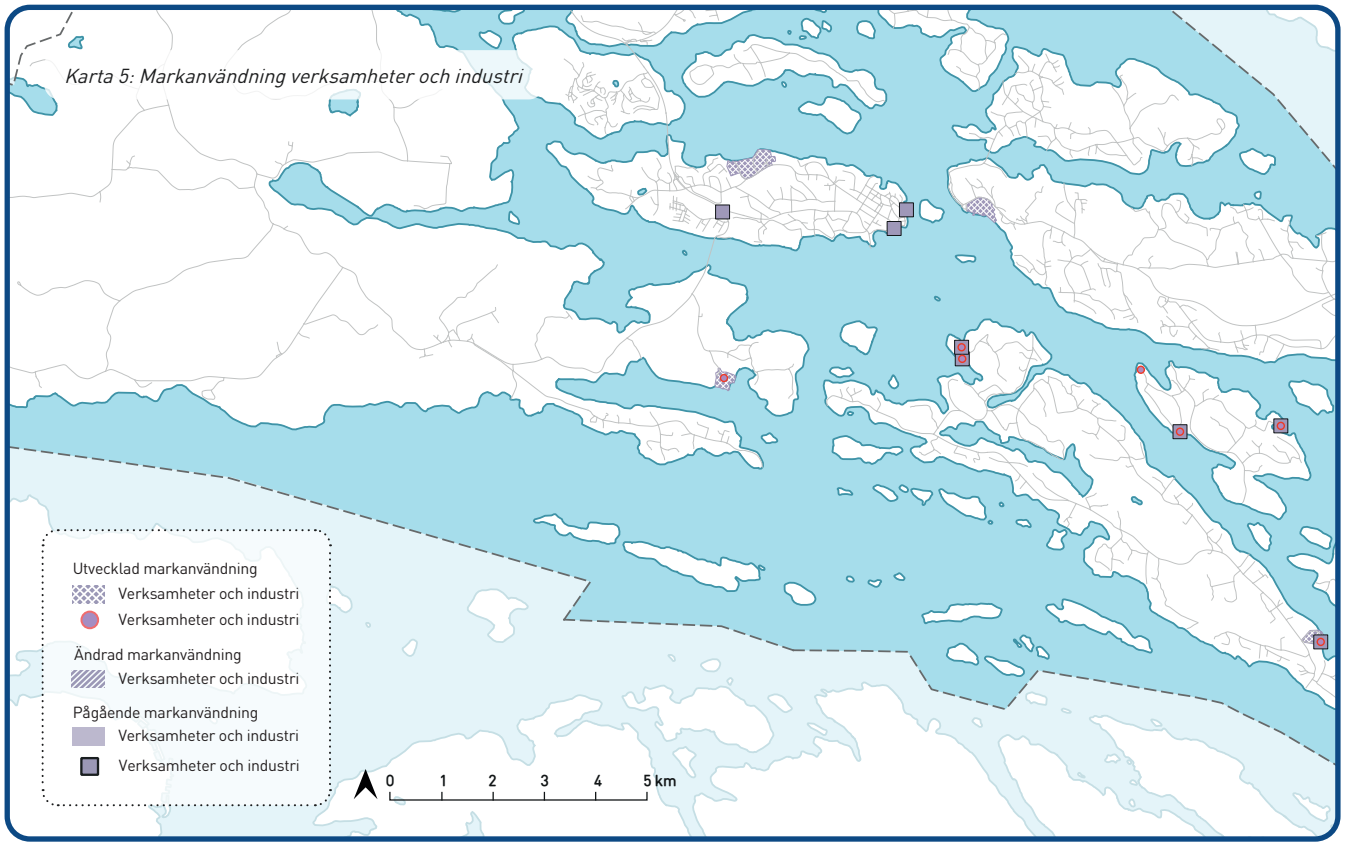

Varvsverksamheter och verksamheter med marin inriktning är en betydande del av Vaxholms identitet.

Inom större verksamhets- och industriområden är grönstrukturen ofta begränsad. Buller, ljus och andra former av störning påverkar växt- och djurliv. Grön- och blåstruktur inom dessa miljöer fyller dock en viktig funktion som spridningsväg och livsmiljö för vissa störningståliga och konkurrenssvaga arter.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

Kommunens ställningstaganden för verksamheter och industri presenteras först övergripande, sedan följer ställningstaganden gällande ändrad och utvecklad användning.

Övergripande

- Befintliga platser med verksamhet inom varv, marin- och sjöentreprenad föreslås även i fortsättningen användas för detta ändamål.

- Nyetablering av verksamheter bör samlokaliseras med befintliga industri- och verksamhetsområden, eller med pumpstationer och annan infrastruktur som kräver skyddsavstånd till bostadsbebyggelse.
- Större industrietableringar eller miljöstörande verksamheter bedöms inte ha någon plats i kommunen.
- Utvidgning av hamnar, varvsverksamhet, brygganläggningar och båtplatser ska ske med hänsyn till strandskyddet, naturmiljöer, allmänhetens tillgänglighet och framkomlighet.
- Mark för verksamheter ska studeras inom ramen för planprogrammet för östra Rindö, inom utpekat utvecklingsområde.
- Vaxholms stad ska skapa goda förutsättningar för befintliga verksamheter och industrier att fortsätta utvecklas inom kommunen.
- Kommunens ambition är att invånare i alla åldrar och samhällsgrupper ska ha möjlighet att ta del av stadens utbud. Nyetablering av handel med dagligvaror ska inte utarma den service som finns i kommunens centrumkärnor idag. Det är särskilt viktigt att bibehålla god service på besöksintensiva platser, såsom i stadskärnan med gästhamn.
- Bebyggelse för dagligvaruhandel ska i första hand etableras inom områden för mångfunktionell bebyggelse. Dessa områden ger närhet för både kunder och arbetstagare samt är platser där befintlig infrastruktur kan nyttjas och kollektivtrafikförsörjningen är god.
- Externhandel som kräver stora ytor, genererar tung trafik eller medför störningar såsom buller eller lukt bedöms inte ha en plats inom kommunen.
- Vid infarten till västra Kullö kan handel, kontor och småindustri av icke störande karaktär utvecklas enligt gällande detaljplan.
- På Tynningö bör endast befintliga hamnar, varvsverksamheter, brygganläggningar och båtplatser utvecklas och inga nya platser tas i anspråk.
- Inga nya verksamheter och industri ska planeras och etableras inom områden som är särskilt känsliga för störning, såsom vattenområden, naturmiljöer eller bostadsmiljöer.
- Befintlig grön- och blåstruktur ska värnas och, i den mån det är möjligt, utvecklas.
- Kustnära verksamheter ska ha skyddsåtgärder på plats för att förebygga och hantera eventuella läckage och föroreningar. Detta för att skydda det marina växt- och djurlivet.
- Grön infrastruktur ska planeras med sammanhängande gröna stråk samt grönområden av tillräcklig storlek och god kvalitet.
- Även vid utveckling av verksamhets- och industriområden ska ny grönstruktur främjas som en del av den fysiska planeringen.

Ändrad och utvecklad användning

- För att möjliggöra arbetstillfällen och verksamheter med behov av verksamhetsmark ser kommunen positivt på vidare utveckling och förädling av ett flertal befintliga verksamhetsområden.
- Ett par områden inväntar vidare utredning, men kan komma att bli föremål för mer verksamhetsmark, läs mer under Ställningstaganden per utvecklingsområde (östra Rindö och norra Bogesund).

För platsspecifik vägledning läs mer under Ställningstaganden per utvecklingsområde.

Transportinfrastruktur

Markanvändning *transportinfrastruktur* (karta 6) avser områden för person- och godstransporter med tillhörande anläggningar, såsom vägar, gång- och cykelvägar, bytespunkter, parkering samt hamnar. I detta avsnitt beskrivs också förutsättningar och ställningstaganden kring användningen av denna infrastruktur.

Förutsättningar

Vaxholm är en uttalad pendlarkommun, där en stor andel av de förvärvsarbetande invånarna pendlar till andra kommuner. Busslinjerna från kommunernas olika delar är viktiga för många invånare. Det skapar ett ökat behov av effektiv och hållbar transportinfrastruktur. Kommunen arbetar aktivt för att en hög andel av resandet ska ske med kollektivtrafik, i syfte att minska klimatpåverkan och frigöra utrymme i stadsmiljön. Nödvändig biltrafik och parkering är dock fortsatt viktig för kommunen.

Under sommarhalvåret ökar antalet besökare i kommunen markant. För att Vaxholm ska fortsätta vara en attraktiv besöksdestination är det avgörande att kollektivtrafiken fungerar väl – både på land och vatten.

Transportinfrastrukturen är en nyckelfaktor i utvecklingen av en trygg, tillgänglig och levande stad. Genom att främja gång-, cykel- och kollektivtrafik kan kommunen bidra till minskade utsläpp och en begränsad klimatpåverkan.

Väg 274 utgör ett strategiskt kommunikationsstråk som binder samman flera av kommunens större öar med varandra och med den omgivande regionen. Mellan Arninge och Västerhamnsplan (Vaxön) går också stombusstrafiken. Vägen är utpekad som primär led för transport av farligt gods, del av det regionala omledningsvägnätet för Essingeleden, samt en viktig koppling mellan Vaxholm, Arninge och övriga Stockholmsregionen via E18.

Karta 6: Markanvändning transportinfrastruktur

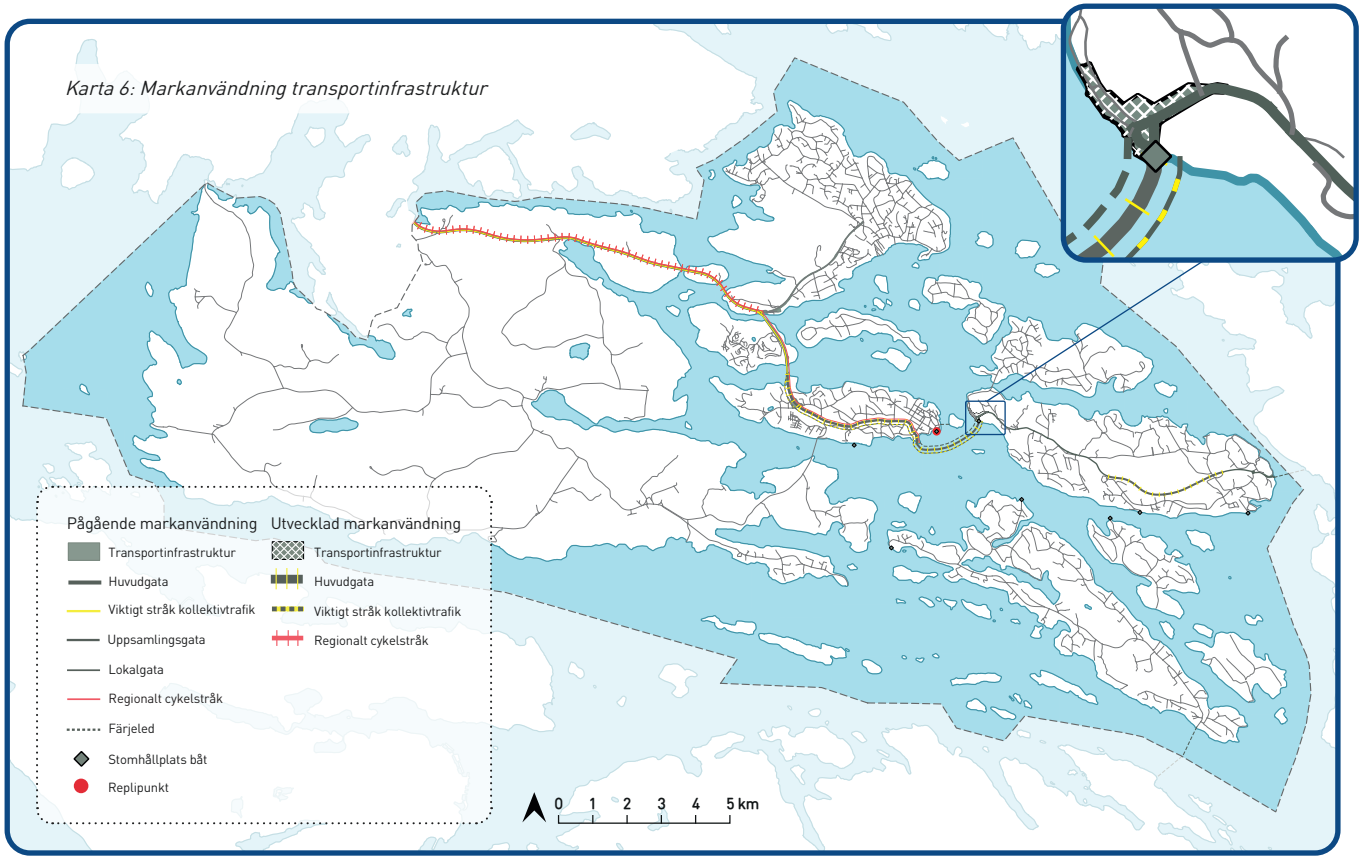

Rindö har färjeförbindelser på både östra och västra sidan vilket i vissa fall leder till fortkörning när trafikanter försöker hinna med färjan. Trafikverkets åtgärdsvalsstudie har utrett lämpliga insatser för att förbättra trafiksituationen, minska köbildning och fortkörningarna, samt skapa redundens i trafiknätet och har däribland ett föreslaget dupliceringsläge vid färjeläget på västra Rindö.

Vattenvägarna spelar en viktig roll för Vaxholms utveckling, tillgänglighet och identitet. De används idag både för persontransporter och godstrafik, och är avgörande för att säkerställa tillgängligheten till kommunens öar.

Kommunen har tagit fram en övergripande trafikstrategi med syftet att fördjupa kunskapen om transportinfrastrukturens förutsättningar och att utarbeta en handlingsplan med prioriterade åtgärder för fortsatt utveckling.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

Kommunens ställningstaganden för transportinfrastruktur presenteras först övergripande för hela transportsystemet, följt av mer detaljerade ställningstaganden för respektive transportsätt. Avsnittet avslutas med ställningstaganden som gäller fysiska åtgärder på specifika platser oberoende av transportsätt.

Övergripande

- Trafikmiljön ska utformas så att gångtrafikanter, cyklister och kollektivtrafikresenärer prioriteras.
- I kommunen ska tillgängligheten till skola, hållplatser, samhällsservice, replipunkt, aktiviteter, natur, parker och vatten prioriteras.
- Besökare ska ha goda förutsättningar att resa till kommunen med kollektivtrafik både på land och vatten.
- Upplevda brister i trafiksäkerhet och trygghet omkring skolor och på viktiga skolvägar vill kommunen se över för att bidra till att fler kan gå eller cykla till skolan.
- Genomförandet av större exploateringar på Rindö förutsätter att trafiksituationen fungerar och kan omhänderta tillkommande trafik.
- Där Vaxholms stad har begränsad rådighet över transportinfrastrukturen ska kommunen påverka genom dialog och samarbete med ansvariga aktörer.
- Trafikverket ansvarar för samtliga åtgärder i statlig infrastruktur. Kommunen ska långsiktigt arbeta för att finansiering säkras i den regionala länsplanen och Trafikverkets verksamhetsplanering.
- Kommunen ska arbeta för att förbättra tillgängligheten i kommunikationssystemet så att barn, äldre och personer med funktionsnedsättning enkelt och tryggt kan resa inom kommunen.

Gång- och cykelvägnät

- Kommunen har, i enlighet med trafikstrategin, tagit fram en cykelplan. Planen tydliggör kommunens ambitioner för cykling och ger vägledning för hur cykelinfrastrukturen bör utvecklas. I cykelplanen identifieras brister i den befintliga infrastrukturen, samtidigt som förslag på förbättringar och åtgärder presenteras för kommunens fortsatta arbete.
- Det ska vara enkelt att orientera sig i och använda cykelvägnätet för besökare, vilka är särskilt många under sommarhalvåret. Förutsättningarna för besökare att cykla i Vaxholm ska förbättras genom ett tydligt och sammanhängande cykelvägnät.
- Gång- och cykelnätet ska utvecklas för att öka andelen resor som görs till fots eller på cykel. Fokus är ett gång- och cykelvägnät för arbets- och skolresor, och därefter fritids- och rekreationsresor. Genom att skapa ett mer sammanhängande gång- och cykelvägnät kan behovet av bilresor minska.
- Utvecklingen av det lokala och huvudcykelnätet ska fokusera på att skapa säkra och gena gång- och cykelstråk för att förbättra framkomligheten och trafiksäkerheten. Detta kan bland annat uppnås genom trafiksäkra korsningspunkter, god belysning samt en tydlig separering mellan trafikantgrupper på platser med höga trafikflöden. Särskild hänsyn bör även tas i trafikmiljöer där biltrafiken håller höga hastigheter, för att minska konflikter, olycksrisk och öka tryggheten för gående och cyklister.
- Huvudcykelstråket som sammankopplar Resarö och Kullö med Vaxön ska vara tryggt och säkert, särskilt för barn och unga då flera skolor samt kultur- och idrottsaktiviteter är lokaliserade på Vaxön.
- Fler väderskyddade cykelparkeringar kan göra nytta om de byggs vid strategiska platser och större målpunkter såsom hållplatser, replipunkt, bryggor, skolor, fritids- och idrottsområden, grönområden, samhällsservice och arbetsplatser. Det främjar även cykling året runt.
- I miljöer där utrymmet är begränsat kan bymiljövägar vara en lämplig lösning för att möjliggöra cykling. För att denna typ av utformning ska vara trafiksäker krävs låg hastighet och begränsad biltrafik. Bymiljövägar förutsätter en utformning som tydligt visar hur bilister och oskyddade trafikanter ska samsas om utrymmet på ett säkert sätt.

Vägtransporter

- In- och utfarter från enskilda fastigheter till väg 274 bör undvikas eftersom de kan utgöra en trafiksäkerhetsrisk. Nya väganslutningar bör endast tillåtas om de är allmänna och fyller en samhällsviktig funktion.
- Korsningspunkter i vägnätet utformas med fokus på trafiksäkerhet, trygghet och tydlighet.
- Trafiksäkerhetshöjande åtgärder på väg 274 mellan Arninge och Engarn bör utredas tillsammans med väghållaren för att minska olycksrisken längs sträckan.

Kollektivtrafik och bytespunkter

- Kommunen ska verka för att det blir enkelt för invånare, besökare, turister, deltidsboende och sommargäster att resa med kollektivtrafik till och inom kommunens olika delar. Detta arbete förutsätter samverkan med Region Stockholm, som ansvarar för kollektivtrafiken.
- Vaxholms stad arbetar för att kollektivtrafiken, både på land och vatten, ska vara attraktiv och konkurrenskraftig. Det sker genom att prioritera åtgärder som förbättrar framkomligheten för kollektivtrafiken och genom att utveckla bytespunkter där det är lätt att byta mellan olika färdsätt.
- Stråket för stombusstrafiken utgör en central och bärande del av kollektivtrafiksystemet. Här ska framkomligheten prioriteras särskilt, och områden längs stråket ses som särskilt lämpliga för fortsatt utveckling, då de kan bidra till ökat kollektivtrafikresande och minskad biltrafik.

- Bytespunkten vid Söderhamnsplan ska utvecklas för att ge smidiga byten mellan trafikslag och samtidigt bidra till en attraktiv stadsmiljö.
- Kommunen ska, i dialog med Region Stockholm, arbeta för att utöka trafiken med fler avgångar under större del av dygnet, samt förbättrade kopplingar mot kommuncentrum.
- Kommunen ska verka för att ny bussförbindelse bör tillkomma från Rindö mot Värmdö, samt förbättrade möjligheter att resa direkt från Rindö mot Arninge/Danderyds sjukhus.
- Kommunen ska arbeta för att delar av Bogesund blir tillgängligt med cykel, buss och båt så att både invånare och besökare, oavsett ålder, enkelt kan ta sig till friluftsområden, kulturmiljöer och idrottsaktiviteter.

Hamn och sjötrafik

- Stärka säkerheten och redundensen genom ett kompletterande färjeläge för ökad tillgänglighet genom kommunen.
- Hamn- och kajområden i Vaxholm fyller viktiga funktioner för både offentliga och privata aktörer i skärgården. Dessa funktioner ska värnas och utvecklas, samtidigt som områdena görs mer tillgängliga och attraktiva för allmänheten.
- I kommunens vattenområden finns farleder som är av riksintresse samt andra viktiga allmänna farleder, läs mer om dessa under Riksintressen och andra värden enligt miljöbalken.
- Farleden in mot Stockholm passerar genom Vaxholmsfjärden och är en central länk för sjötrafiken. Kommunen är positiv till möjligheten att tillåta högre hastigheter på denna farled, eftersom det kan förbättra förutsättningarna för sjöpendling – förutsatt att moderna fartyg med låg vågbildning används.
- Kommunen verkar för att Ytterby strands brygga ska trafikeras med skärgårdstrafiken.

Parkering och infartsparkering

- Planering av bilparkeringar ska bidra till en attraktiv och välfungerande stadsmiljö, samtidigt som det säkerställs att det finns tillräckligt med utrymme för gång-, cykel- och kollektivtrafik.
- Enligt kommunens trafikstrategi ska en parkeringsstrategi tas fram för att effektivisera användningen av mark och parkeringsytor samt förbättra regleringen av parkering.
- Parkeringsnormen för ny- och ombyggnation ska ses över. I arbetet ska möjligheten till flexibla parkeringstal och kompletterande mobilitetsåtgärder utredas.
- Antalet cykelparkeringar i kommunen ska öka, särskilt vid platser med kollektivtrafikanslutning, exempelvis norra Tynningö och Höganäs brygga samt östra Tynningö färjeläge.
- Infartsparkeringar ska underlätta för boende med begränsad tillgång till kollektivtrafik att byta till ett mer hållbart resesätt.
- Bil- och cykelparkering för infartsresor ska i första hand placeras nära kollektivtrafik med hög kapacitet och turtäthet. Dessa parkeringar bidrar till att minska trafikbelastning och behovet av centrala parkeringsplatser, samtidigt som de främjar arbetspendling med kollektivtrafik.
- Infartsparkeringar för cykel ska vara trygga att nå, och det finns behov av fler cykelparkeringar vid flera hållplatser och bryggor. Detta kräver samverkan med bland annat bryggägare.
- För boende på öar utan fast eller vägfärjeförbindelse är det viktigt att tillgången till båtplatser säkerställs i lägen med god infrastruktur, gärna i anslutning till kollektivtrafik.

Utvecklad användning

- Det regionala cykelstråket mellan Vaxholm och Arninge bör byggas ut längs väg 274 för att förbättra kopplingen till den regionala stadskärnan Täby centrum och Arninge. Det skapar förutsättningar för säkra arbets- och fritidsresor med cykel. Trafikverket ansvarar för projektet och finansiering behöver säkerställas i den regionala länsplanen. Kommunen anser att utbyggnaden bör ske före 2030, även om nuvarande finansieringsläge pekar på senare genomförande.
- Utmed väg 274 saknas en länk i gång- och cykelnätet mellan Rindö torg och östra Rindö. Kommunen ser att denna länk på sikt behöver byggas ut, i samverkan med Trafikverket.
- Tillsammans med Trafikverket avser kommunen skapa en genare gång- och cykelväg längs väg 274 mellan Eriksövägen och Pålsundsvägen.
- Korsningen vid Resarö mitt – där Resarövägen, Ytterbyvägen och Överbyvägen möts – ska byggas om till en cirkulationsplats. Samtidigt ska nya övergångställen, busshållplatser samt gång- och cykelvägar anläggas för att förbättra trafiksäkerheten och tillgängligheten.
- Kommunen ska i samverkan med Trafikverket utreda möjligheten att anlägga en ny gång- och cykelväg längs Resarövägen, med anslutning till huvudcykelvägnätet vid Engarn.
- Kommunen ska tillsammans med Trafikverket och Statens Fastighetsverk undersöka möjligheterna till en trafiksäker gång- och cykelväg från Vaxön till Bogesunds slott.
- På Tynningö bör möjligheterna att röra sig trafiksäkert med gång- och cykel utvecklas för att på sikt kunna utgöra ett alternativ till bilen. Eftersom kommunen inte ansvarar för vägnätet på ön, krävs ett nära samarbete mellan Trafikverket och vägföreningarna. En utbyggd belysning skulle också bidra till ökad trafiksäkerhet.
- En ny sträckning av Skarpövägen öster om Rindö redutt skulle öka kapaciteten i vägnätet. Den befintliga vägen kan då omvandlas till en gång- och cykelväg fram till Skarpöbron, vilket förbättrar trafiksäkerheten för oskyddade trafikanter.

- Kommunen vill att väg 274 omklassificeras så att den inte längre ingår i det primära vägnätet för farligt gods eller i omledningsvägnätet för genomfartstrafik. En ny klassning till sekundär led för farligt gods är viktig för att möjliggöra ny bostadsbebyggelse och bevara grönområden. I takt med att ny regional infrastruktur byggs ut, såsom Förbifart Stockholm, bedöms behovet av väg 274 som omledningsväg minska.
- Väg 274 ska utvecklas till ett mer attraktivt och tillgängligt stråk för alla trafikslag. Genom centrala delar av Vaxön bör vägen omvandlas till en stadsgata med lägre bashastigheter, smalare vägrenar och inslag av grönstruktur, med särskilt fokus på trygghet för barn och unga.
- Kapaciteten i färjetrafiken ska utvecklas i takt med ökat behov. Cyklister och gångtrafikanter ska ges samma goda möjligheter att resa med färja som motortrafikanter. Färjelägen ska vara tillgängliga, trygga och anpassade till samtliga trafikantgrupper – särskilt de oskyddade.
- Vaxholmsleden (Vaxön-Rindö) behöver kompletteras med ett nytt färjeläge på västra Rindö. Dubbel angöring på båda sidor kan förebygga störningar vid driftproblem eller olyckor och säkerställa framkomlighet för räddningsfordon, samt vara till nytta för Försvarsmakten.
- Förbättringsåtgärderna ska utredas vidare inom ramen för genomförandet av Trafikverkets åtgärdsvalstudie. Utveckling av färjelägena behöver ske med hänsyn till riksintresse för kulturmiljö samt identifierade kulturmiljövärden enligt kommunens kulturmiljöprogram.
- Engarns vägskäl och replipunkt Vaxholm är två centrala bytespunkter. Dessa ska utformas för att ge hög trafiksäkerhet för oskyddade trafikanter och effektivisera byten mellan buss, båt och lokaltrafik.
- Replipunkten vid Vaxholms färjeläge på Vaxön är en regionalt viktig nod för sjötrafik. Den ska utvecklas till en attraktiv knytpunkt som möjliggör dagliga resor året runt. Med sitt strategiska läge ska utvecklingen främja hållbar sjötrafik och goda bytesmöjligheter mellan olika trafikslag, både på vatten och land.
- Replipunkten ska erbjuda kajplatser med tillgång till färskvatten, el, drivmedel och avfallshantering. Den ska vara trygg och tilltalande för både resenärer och besökare. Säker cykelparkering ska finnas, och hantering av gods möjliggöras. Privatpersoner och näringsidkare som hanterar gods hänvisas till Estlandskajen.

Teknisk anläggning

Markanvändning *teknisk anläggning* (karta 7) avser områden som förser samhället med viktiga funktioner, exempelvis energi, vatten och avlopp samt telekommunikation.

Förutsättningar

De tekniska försörjningssystemen hanteras av olika aktörer. Kommunen ansvar för att främja utvecklingen av systemen, samordna och planera för nödvändiga anläggningsdelar.

IT-infrastruktur är en förutsättning för att invånare och företag ska kunna ta del av elektroniska tjänster, till exempel myndigheters e-tjänster.

En trygg och tillräcklig energiförsörjning med liten klimatpåverkan är en viktig resurs för en hållbar samhällsutveckling. Den nationella styrningen av energifrågorna har stor betydelse. Kommunen kan möjliggöra omställningen lokalt genom etablering av laddstationer för eldrivna fordon, informationsåtgärder och genom att själv föregå med goda exempel i egna fastigheter och för egna transporter. Transformatorstationen inom Blynäsområdet planeras få högre spänning.

En ny överföringsledning från Täljö planeras för att förstärka kapaciteten i det lokala nätet i Vaxholm.

Återvinningscentralen på Eriksövägen har byggts om och utökats med mottagning av fler fraktioner, återbrukshus och bättre tillgänglighet. Sedan 2024 är återvinningsstationerna kommunens ansvar och verksamheten bedrivs av Roslagsvatten. Fastighetsnära insamling av förpackningsmaterial införs i etapper i enlighet med gällande lagstiftning.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

Kommunens ställningstaganden för teknisk anläggning presenteras först övergripande, sedan följer ställningstaganden gällande digital infrastruktur, energiförsörjning, energiproduktion, materialåtervinning och ett cirkulärt samhälle, vattenförsörjning, dagvattenhantering och avloppshantering.

Övergripande

- Lämpliga mark- och vattenområden för framtida teknisk infrastruktur ska reserveras i detaljplaner. Utbyggnaden ska samordnas med kommunens strategiska planering.
- Vaxholms tekniska försörjning ska vara långsiktigt hållbar samt balansera miljömässiga aspekter.

Digital infrastruktur

- Behov och förutsättningar för utbyggnad av IT och telekommunikation ska beaktas i kommande planering på mer detaljerad nivå i samarbete med ansvariga aktörer. Möjlighet till utbyggnad och ledningsdragning bör bland annat säkerställas i kommande detaljplanering.
- Kommunen ska verka för en säker och robust infrastruktur för digital kommunikation, med egen rådighet över centrala delar. Det är en förutsättning för att kommunen i alla lägen ska kunna upprätthålla samhällsviktiga verksamheter och hantera samhällsstörningar.

- Vaxholms stad ska verka för stärkt infrastruktur för digital kommunikation som möjliggör för invånare, näringsliv och kommunens kärnverksamheter att dra nytta av den tekniska utvecklingen och digitaliseringens möjligheter.
- Kommunen har ett visst samordnings- och planeringsansvar för bredbandsutbyggnad inom den egna kommunen.
- Beslutsprocesser ska vara snabba och effektiva för att underlätta för marknadens aktörer. I denna process ingår att se över möjlighet till samlokalisering för att minska antalet master och att utbyggnad utförs med små intrång i natur- och kulturmiljöer.
- Master bör, ur flygsäkerhetssynpunkt, placeras minst 100 meter från kraftledningar vid en totalhöjd under 50 meter, och minst 200 meter från kraftledning vid en totalhöjd över 50 meter.
- Kommunen strävar efter att ge förutsättningar för, och i den mån det är möjligt, medverka till långsiktigt hållbara IT-infrastrukturlösningar och bistå de aktörer som avser utföra sådana arbeten.

Energiförsörjning

- Energianvändningen i kommunens lokaler och verksamhet ska vara effektiv. Lokal, småskalig energiproduktion från solceller ska gynnas där det är ekonomiskt fördelaktigt.
- En ökad elektrifiering av fordonsflottan såsom bussar, färjor, båtar och bilar kan innebära att det lokala elnätet behöver förstärkas.
- Strategisk mark kan behöva reserveras för ledningar, transformatorstationer, laddstationer och batterilager.
- Drivmedel till fritidsbåtar ska finnas på strategiska, centrala platser i kommunen för att främja båtlivet och näringslivet. Det ska också omfatta laddning av elbåtar.
- Nyttja potentialen för solenergi genom att ta hänsyn till byggnadernas placering, skuggning och utformning av gatunät och kvarter i planeringen.

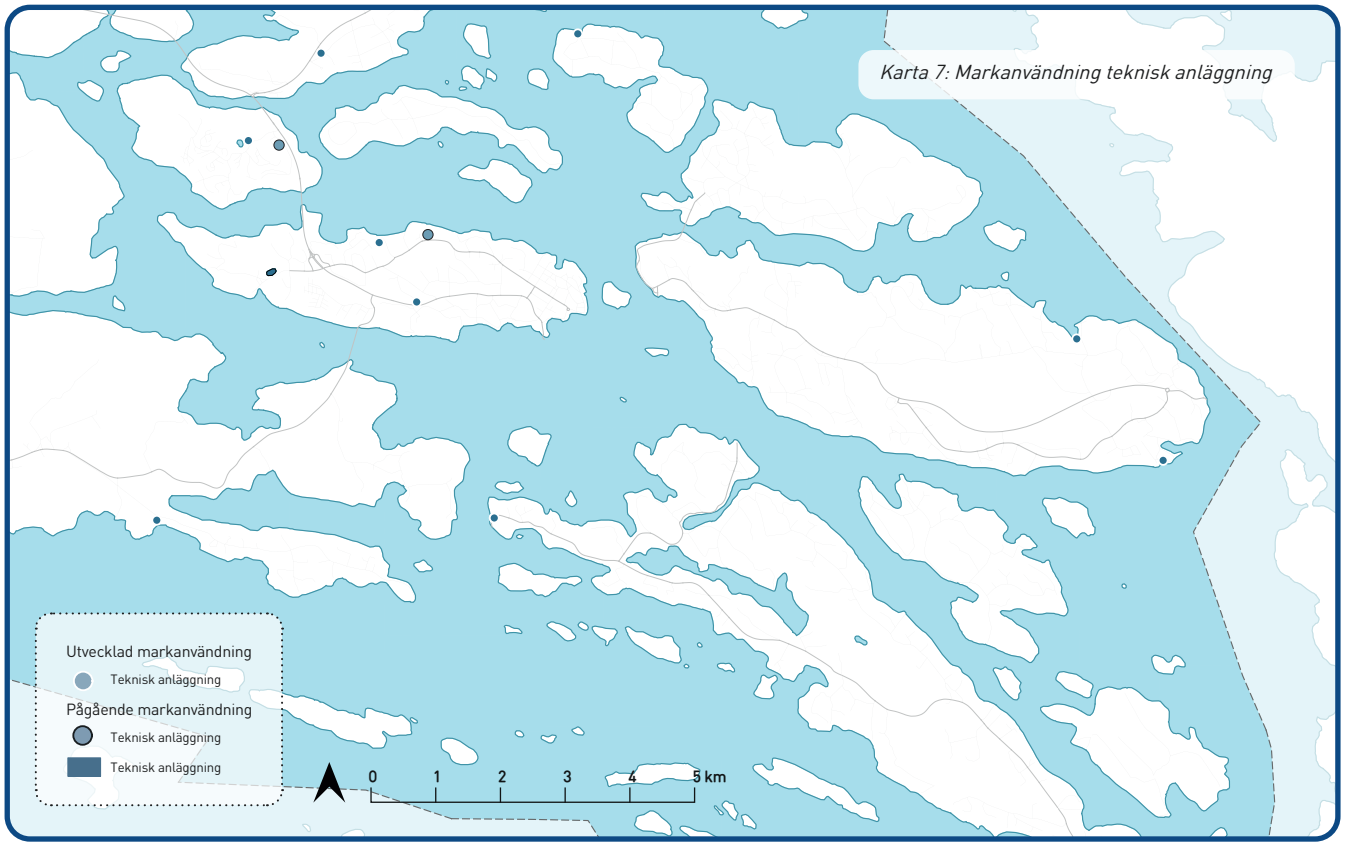

Karta 7: Markanvändning teknisk anläggning

Energiproduktion

- Fjärrvärmeverket på Kullö är en viktig del av energiförsörjningen och ska ges utrymme och tillräckliga skyddsavstånd för att fortsatt kunna producera fossilfri värme till Vaxön.
- På Vaxön ska fjärrvärme vara förstahandsvalet för kommunens lokaler. På övriga öar prioriteras bergvärme, värmepumpar och solenergi i första hand för energiproduktion.
- Möjligheten till lokal, småskalig produktion av förnybar el ska utredas inom befintliga och framtida detaljplaner.
- Mark kan upplåtas till privata aktörer för ladd-infrastruktur för bil och båt i attraktiva lägen.
- Vindkraft bedöms inte vara lämpligt inom kommunen med hänsyn till natur-, kultur- och rekreationsvärden samt närhet till bebyggelse.

Materialåtervinning och ett cirkulärt samhälle

- På öar utan fast vägförbindelse ska det finnas utrymme för att tillgodose behovet av gemensamma platser för insamling av sorterat avfall.
- För att minska transporter och främja återbruk av sten- och jordmassor vid markarbeten kan särskilda ytor behöva anordnas nära byggarbetsplatser.

Vattenförsörjning

- Vaxholm ska fortsätta försörjas med vatten från kommunalförbundet Norrvatten via Roslagsvattens ledningar.
- Verksamhetsområdet för allmänt vatten ska växa i takt med utbyggnad av nya bostadsområden och fritidshusområden omvandlas till permanentboende, enligt den antagna vattentjänstplanen.
- Vatten-, avlopps- och dagvattennätet ska byggas ut och utvecklas för att bidra till bättre vattenkvalitet.

Dagvattenhantering

- Vaxholm ska ha en robust och hållbar dagvattenhantering som klarar framtida klimatförändringar enligt dagvattenstrategin. För att bemöta de förväntade större och mer frekventa nederbördsmängderna ska hanteringen av dagvatten i Vaxholm vara baserad på infiltration och fördröjning.
- För att skydda våra ytvattenrecipienter och som ett led i kommunens arbete med att följa miljökvalitetsnormerna för vatten ställer kommunen krav på att dagvatten vid ny- och ombyggnation ska renas. I kommunens dagvattenstrategi tillhandahålls riktlinjer för hur systemen bör utformas.
- Där det finns behov av en samlad lösning för dagvattnet inrättas verksamhetsområden för dagvatten. Detta utreds i samband med dagvattenutredningen inför varje detaljplan. En samlad lösning kan behöva förläggas utanför planområdet.
- Ny bebyggelse bör undvikas på ytor som kan behöva avsättas för hantering av dagvatten eller skyfallsvatten.
- Utbyggnad inom sammanhållen bebyggelse ska ta hänsyn till behovet av mångfunktionella, icke hårdgjorda ytor. Dessa ytor är viktiga för ekosystemtjänster, närrekreation, dagvattenhantering, biologisk mångfald och samhällets framtida robusthet (resiliens).
- Vaxholms stad ska i första hand skapa dagvattenlösningar som efterliknar naturlig avrinning. Dagvattnet ska synliggöras och integreras i den byggda miljön för att skapa attraktiva stadsmiljöer, stärka kommunens gröna och blå infrastruktur samt minimera negativ påverkan på människors hälsa och miljön.
- Snöupplag ska lokaliseras på platser där störningar för omgivningen kan begränsas. Avrinning direkt mot ytvatten ska undvikas.
- Kommunen ska arbeta med att skapa, återställa och restaurera våtmarker för ökad infiltration och grundvattenbildning där det är lämpligt.

Avloppshantering

- Bräddning direkt ut i ytvattenrecipient (sjöar och vattendrag) samt bräddning till dagvattenledningsnät som avleds direkt vidare till ytvattenrecipient, ska undvikas.
- Bräddningar ska om möjligt i första hand ske till svacka på grönyta eller annan lämplig plats ovan mark. I andra hand till dike som ej är vattenförande. I tredje hand till dagvattenledning eller dike som leder vattnet till dagvattenreningsanläggning.
- Vaxholms spillvatten ska fortsätta att hanteras av Roslagsvatten, och verksamhetsområdet för allmän avloppshantering ska växa i takt med ny bebyggelse och fritidshusomvandling, i enlighet med prioriteringsordningen för utbyggnads- och utredningsområden i aktuell vattentjänstplan.
- Vaxholms stad har beslutat om en gemensam avloppshantering med Österåkers kommun i Margretelund. Befintliga avloppsreningsverk inom kommunen omvandlas till pumpstationer och nya ledningar behöver tillkomma, läs mer under Utvecklad användning.
- För områden i närheten av huvudledningsnätet och där kapacitet finns ska områden anslutas till detta, enligt beslutad vattentjänstplan.
- För öar som saknar närhet till huvudledningsnätet (Tynningö, Skogsö och Ramsö) behöver alternativa lösningar för vatten- och avloppstjänster utredas. Huvudledningsnäten har dock redan förberetts för att kunna försörja Tynningö.
- Där utbyggnad av den allmänna VA-anläggningen inte är aktuell inom överskådlig tid, ska långsiktigt hållbara enskilda lösningar prioriteras. Ansvaret för dessa lösningar ligger på fastighetsägaren, antingen individuellt eller tillsammans med andra i mindre gemensamhetsanläggningar. Gemensamma VA-anläggningar bör dock endast tillåtas i undantagsfall. Om sådana lösningar tillåts i områden där kriterierna i 6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster är uppfyllda, finns en betydande risk att VA-huvudmannen senare tvingas ta över ansvaret för vatten- och avloppsförsörjningen. Det kan leda till dubbla kostnader, både för VA-huvudmannen och fastighetsägarna.

Utvecklad användning

— *Johannesbergsparken*

- En anläggning för dagvattenrening är under utredning i Johannesbergsparken för att förbättra den ekologiska och kemiska statusen i södra Vaxholmsfjärden. Fjärdens nuvarande status är bedömd som måttlig, främst på grund av övergödning. Det förslag som arbetas vidare med omfattar två seriekopplade dammar som binds samman av ett dike. Syftet är att rena dagvattnet innan det når fjärden (recipienten).

— *Blynäs reningsverk och pumpstationer*

- I samband med att det nya reningsverket vid Margretelund tas i bruk omvandlas dagens reningsverk vid Blynäs till pumpstation.
- Övriga lokala reningsverk i kommunen (Rindö hamn, Kullö, Byviken, Stegesundsöarna) omvandlas även till pumpstationer i takt med att vatten och avlopp byggs ut till de olika områdena.
- En större pumpstation behöver anläggas vid Storäng på Resarö för att leda avloppsvatten från Blynäs till det nya avloppsreningsverket. Området ska planeras så att detta behov kan tillgodoses.

Grönområde och park

Markanvändning *grönområde och park* (karta 8) avser större parker, naturområden eller anlagda ytor för fritidsaktiviteter inom eller i anslutning till tätorter. Inom dessa områden kan även besöksverksamhet förekomma, exempelvis vandrarhem eller liknande anläggningar.

Förutsättningar

I Vaxholm finns en god tillgång till grönområden och parker som främjar sociala, rekreativa och ekologiska värden. Dessa miljöer erbjuder viktiga ekosystemtjänster som exempelvis biologisk mångfald, dagvattenhantering, rekreation, lek, naturupplevelser, mötesplatser och fritidsaktiviteter. De bidrar även till attraktiva bostads- och verksamhetsområden.

I takt med att befolkningen ökar och nya områden tas i anspråk är det viktigt att grönstrukturen inte påverkas negativt. Genom att planera för bevarande och utveckling av grönområden och parker kan den gröna infrastrukturen säkras.

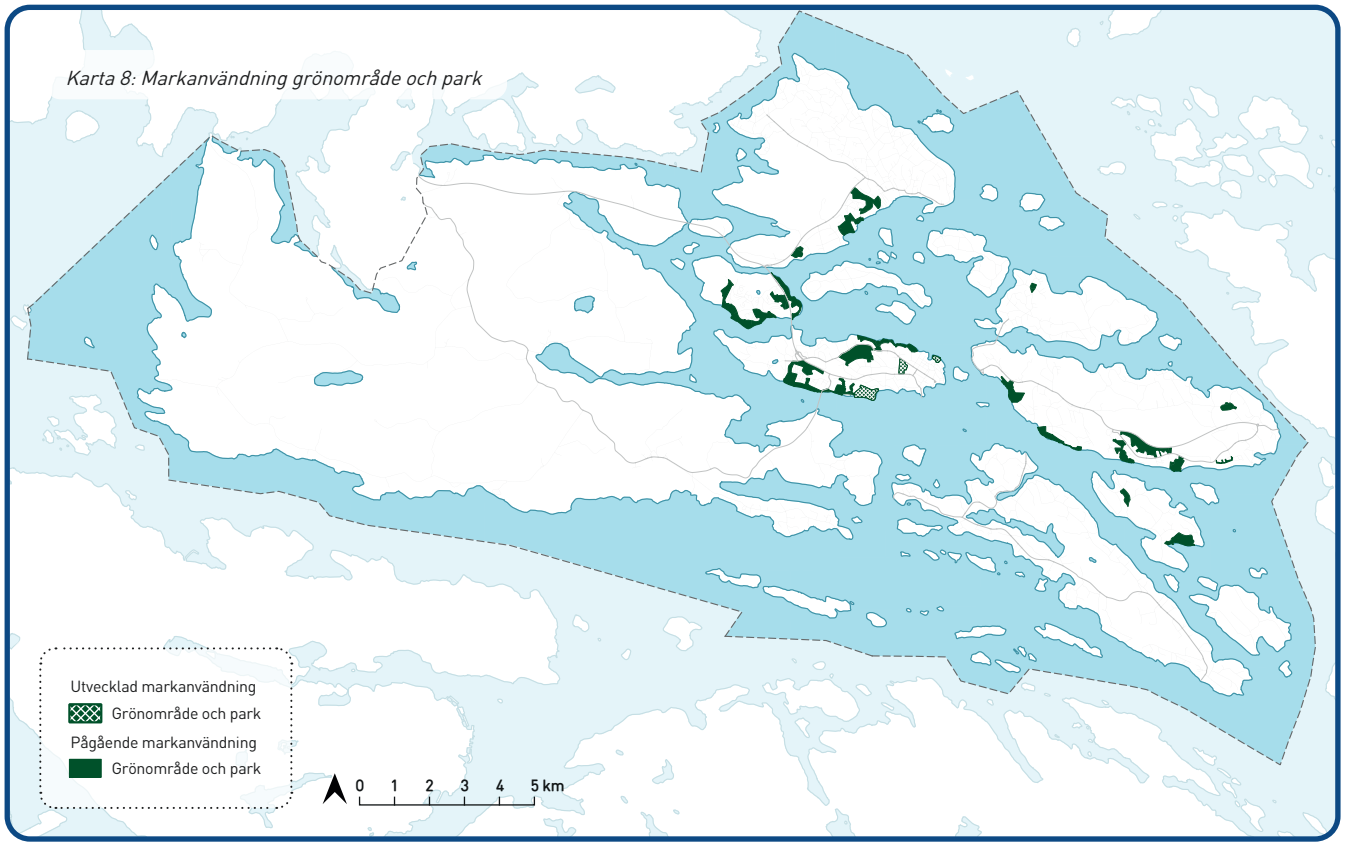

DET HÄR VILL KOMMUNEN

Kommunens ställningstaganden för grönområde och park presenteras först övergripande, sedan följer ställningstaganden gällande utvecklad användning.

Övergripande

- God tillgång till grönområden och parker med olika karaktär, funktioner och upplevelsekvaliteter ska främjas.
- Grönområden och parker ska hålla hög kvalitet och erbjuda en mångfald av karaktärer, aktiviteter och upplevelser som uppmuntrar till utevistelse.
- Barns behov av trygga och attraktiva lekmiljöer ska särskilt beaktas.
- Genom god planering, gestaltning och förvaltning ska kvaliteten i befintliga grönområden och parker stärkas.
- Nyskapande och utveckling av grönområden och parker ska främja mångfunktionalitet och inkludera med strategiskt arbete med grön- och blåstrukturer i ett klimatanpassningsperspektiv.
- I områden där ny grönstruktur är svår att skapa bör insatser fokuseras på att höja kvaliteten och mångfunktionaliteten i befintlig grön infrastruktur.
- Kommunen ska värna större grönområden på mindre öar som används för traditionsenliga firanden och fritidsaktiviteter.
- Kommunen ska skapa goda förutsättningar för lokal odling, exempelvis genom att tillgängliggöra mark och integrera odlingsytor i stadsplaneringen.
- Tillgänglighet till strandmiljöer ska förstärkas genom strandpromenader, gröna länkar och utsiktsplatser.

Utvecklad användning

- Parken Lägret på Vaxön ska utvecklas till en stadspark som främjar rekreation, sociala möten och aktiviteter för alla åldrar, samtidigt som biologisk mångfald stärks. Trädbeståndet och alléerna i stadskärnan ska i största möjliga mån bevaras och vidareutvecklas för att bidra till en grön och trivsam stadsmiljö.

- Batteriparken ska utvecklas till ett attraktivt besöksmål genom förbättrad tillgänglighet, samtidigt som kulturmiljön bevaras och vårdas.
- Johannesbergsparken ska utvecklas som ett grönområde med fokus på rekreation, ekosystemtjänster och tillgänglighet. Inom parken utreds en dagvattenanläggning, lekmiljöer samt förbättrade vistelseytor för olika målgrupper.
- Batteriparken och Lägret ligger inom ett kulturhistoriskt värdefullt område och omfattas av riksintresse för kulturmiljövård, se Vaxholms stads kulturmiljöprogram för en fördjupad beskrivning och riktlinjer. Vid utveckling av dessa parker ska särskild hänsyn tas till de kulturhistoriska värdena och uttrycken för riksintresset, så att dessa inte påtagligt skadas.

Natur och friluftsliv

Markanvändning *natur och friluftsliv* (karta 9) omfattar större sammanhängande områden där värden kopplade till friluftsliv, natur- och kulturmiljö, biologisk mångfald och ekosystemtjänster prioriteras. Dessa områden förvaltas med särskild hänsyn till friluftslivets behov, både på land och i vatten. På Bogesund inkluderas områdena som i skötselplanen för naturreservat är undantagna från skogsbruk.

Förutsättningar

Vaxholm har flera stora sammanhängande natur- och vattenområden som erbjuder goda möjligheter till naturupplevelser och rekreation. På de flesta öarna i kommunen finns det minst ett större grönområde för natur och friluftsliv.

Bogesundslandet, som utgör nästan hälften av kommunens yta, är en viktig del i den regionala gröna infrastrukturen och ett populärt rekreationsområde.

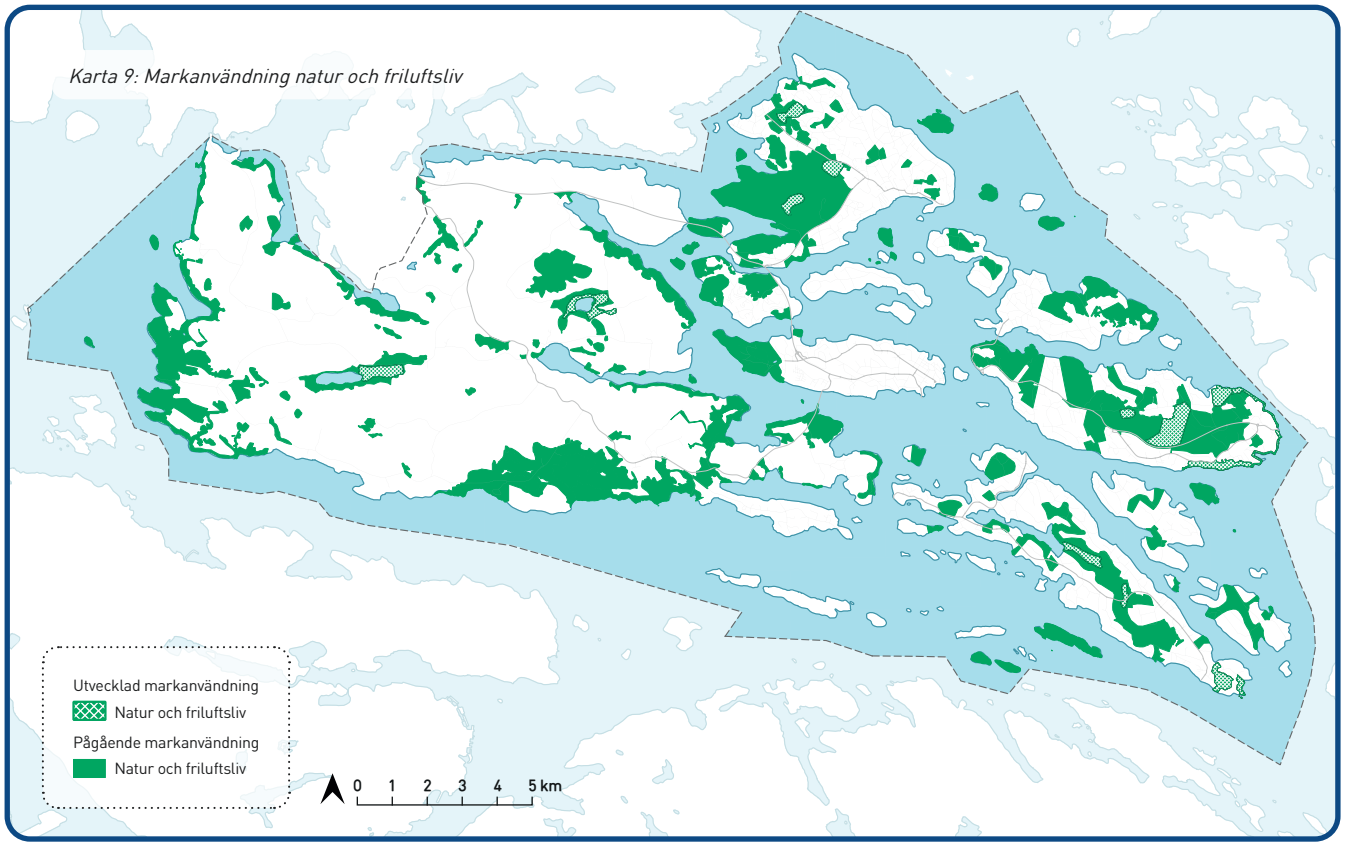

Det spelar även en central roll i den blåa infrastrukturen. Pågående projekt, såsom återvätning av våtmarker samt bevarande av grunda havsvikar, syftar till att uppnå god ekologisk status och stärkt biologisk mångfald.

Mindre öar som är delvis eller helt obebyggda utgör viktiga delar av den gröna infrastrukturen. De fungerar som tillflyktsorter för arter och erbjuder möjligheter till ett aktivt friluftsliv i skärgården. Samtidigt är dessa sammanhängande kustområden utsatta för hög belastning från båttrafik och turism.

Det är därför viktigt att värna allemansrätten och säkerställa ett hållbart friluftsliv vid framtida utveckling.

Förvaltningen av områden inom natur och friluftsliv bör ha målet att natur och rekreativa värden bevaras och utvecklas.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

Kommunens ställningstaganden för natur och friluftsliv delas in efter planering och exploatering, vattenmiljöer, skyddsvärd natur, friluftsliv och därefter utvecklad användning.

Planering och exploatering

- Exploateringen av områden inom natur och friluftsliv ska i första hand undvikas men kan ske i undantagsfall och då enbart under stort hänsynstagande till både natur och reaktiva värden och funktioner.
- Värdefulla områden för natur och friluftsliv ska värnas och utvecklas.

Vattenmiljöer

- Kommunen ska verka för att vattenmiljöer inom naturreservat beskrivs och att skötselplan samt föreskrifter kompletteras med särskild hänsyn till limniska och marina miljöer.
- Kommunen ska delta i mellankommunal samverkan för att uppnå god ekologisk status för sjöar, vattendrag och kustvatten samt begränsa mänsklig påverkan och föroreningar.
- För ställningstaganden om strandskydd, läs mer under Riksintressen och andra värden enligt miljöbalken.

Skyddsvärd natur

- Kommunen ska verka för att säkerställa väl fungerande grön infrastruktur genom att sammanbinda viktiga värdetrakter och värdekärnor.
- Stora opåverkade områden ska skyddas från ny bebyggelse eller anläggningar som kan fragmentera landskapet.
- Större grönområden på Tynningö, östra Rindö, Killingen samt ett mindre område på östra Skarpö ska inventeras och utredas för potentiellt skydd. För beskrivning av ytterligare områden som ska inventeras, se ställningstaganden för vatten.
- Allmänhetens tillgänglighet till naturen ska begränsas där det kan påverka kulturmiljövärden eller växt- och djurliv negativt.

Friluftsliv

- Kommunen ska genom fysisk planering säkerställa, skydda och utveckla värden för friluftslivet.
- Tillgängligheten till natur- och rekreationsområden för barn, äldre och personer med funktionsnedsättning ska förbättras.
- Kommunen ska ha en restriktiv hållning till ny-, om- och tillbyggnader som påverkar landskapet negativt, privatiserar friluftsområden samt områden utanför detaljplan där allmänheten har ett särskilt intresse.
- Samverkan med angränsande kommuner ska ske för att stärka biologisk mångfald och rörligt friluftsliv över kommungränserna.
- Mindre öar och deras strandområden som är delvis eller helt obebyggda bör bevaras för att gynna biologisk mångfald och rörligt friluftsliv.

Utvecklad användning

- Vid framtida planering ska allmänhetens tillträde till östra Tynningö säkerställas, särskilt till Tynningö klack.
- Bevarande av kommunens våtmarker ska prioriteras genom att de inventeras och vid behov restaureras och tillgängliggörs. Behoven ser olika ut, och möjligheterna till genomförande varierar beroende på kommunens rådighet. Det pågår projektering för restaurering och återvätning av ett flertal nya områden på Bogesundslandet, som görs av Statens Fastighetsverk.
- I takt med att östra Rindö utvecklas och besökstrycket ökar ska tillgänglighet, skyltning, motionsspår och vandringsleder utvecklas för att bemöta framtida behov.
- Strandpromenader och tillgänglighet till stränder ska utvecklas inom östra Rindö och på Vaxön. Delar av strandpromenaden på östra Rindö ligger inom en identifierad värdefull kulturmiljö, samt inom riksintresse för kulturmiljövård. Utveckling ska ske med hänsyn till dessa värden, för att tillgängliggöra dem utan att påtagligt skada riksintressets uttryck.

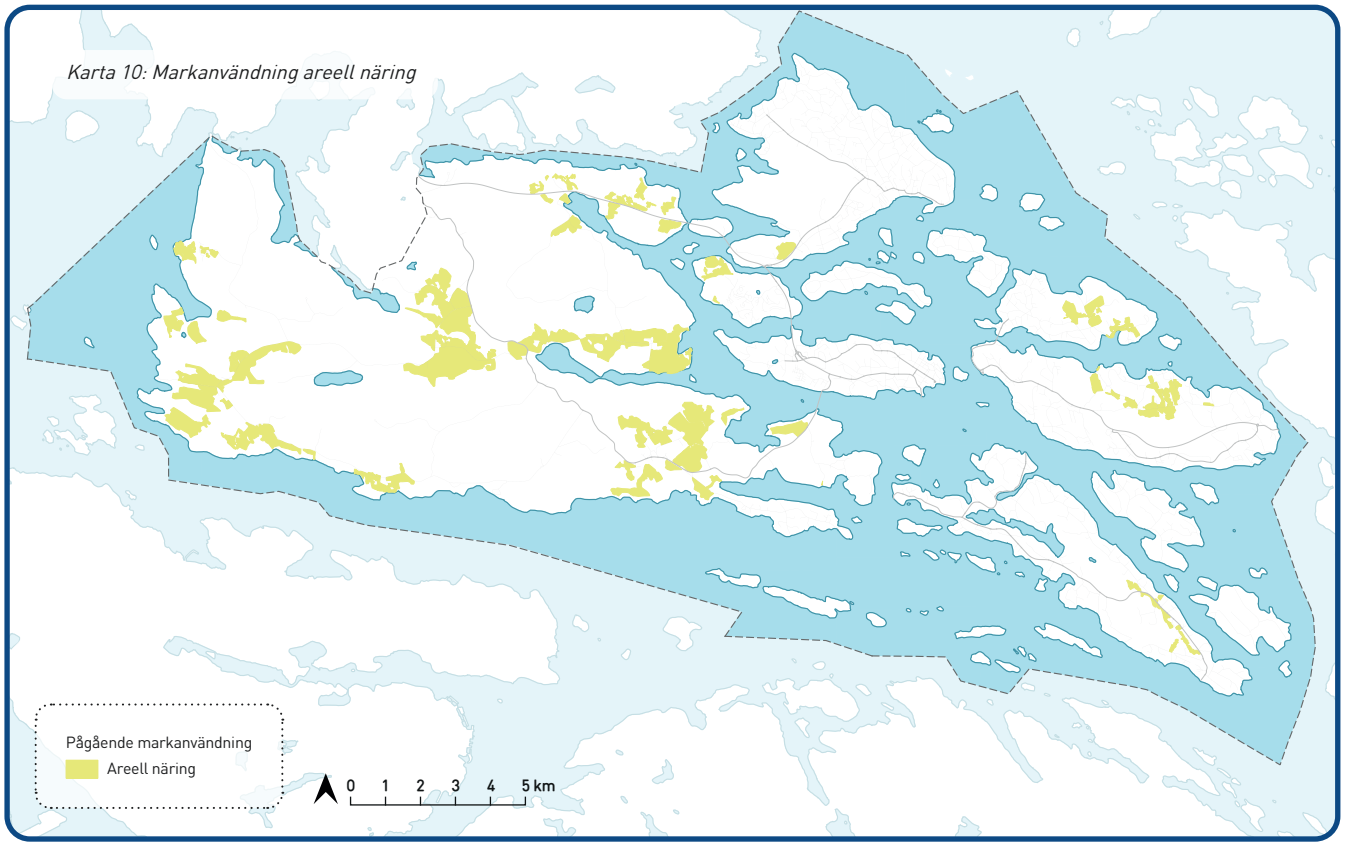

Areell näring

Markanvändning *areell näring* (karta 10) omfattar områden som används för jordbruk. Skogsbruk, vattenbruk och yrkesfiske är andra exempel på markanvändningar som ingår i kategorin areell näring. Resurser inom vissa mark- och vattenområden används för olika typer av areella näringar. I Vaxholm ska det finnas förutsättningar för areella näringar som bidrar till att stärka biologisk mångfald, vårda kulturlandskapet och främja andra ekosystemtjänster.

Förutsättningar

Den areella näringen i Vaxholm är idag begränsad men har historiskt haft stor betydelse, särskilt genom jordbruk och skogsbruk. Återstående jordbruksmark på flera öar bidrar till det öppna kulturlandskapet och biologisk mångfald. Trots att många tidigare jordbruksområden har omvandlats till bebyggelse, är de kvarvarande öppna markerna viktiga för att bevara den traditionella skärgårdsmiljön.

Areella näringar bidrar därmed till att upprätthålla landskapsbilden och till en hållbar samhällsutveckling i Vaxholm.

Odlingslandskapet bör värnas för att bevara och utveckla livsmedelsproduktion, biologisk mångfald, kulturmiljövärden, rekreation och friluftsliv.

Vattenbruk, eller akvakultur, omfattar odling av växter och djur i vattenmiljöer. Det handlar främst om odling av kräftor, musslor, fisk och alger. Det kan bedrivas i hav, sjöar eller i landbaserade anläggningar. Idag finns inget registrerat vattenbruk i Vaxholm.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

Kommunens ställningstaganden för areell näring delas in efter vattenbruk och jordbruk.

Vattenbruk (akvakultur)

- Lokalisering av anläggningar för vattenbruk ska undvikas helt inom värdefulla och/eller känsliga vattenmiljöer med låg vattenomsättning.
- Lokalisering av anläggningar för vattenbruk i vatten bör undvikas i områden med undervattenskablar eller ledningar på botten för att undvika skador från ankare och förtöjningar.
- Vattenbruksanläggningar bör inte placeras så att de hindrar båttrafik.

Jordbruk

För avvägningar om ianspråktagande av jordbruksmark, läs mer under Riksintressen och andra värden enligt miljöbalken. För övrig jordbruksmark gäller följande:

- Fragmentering av befintlig jordbruksmark ska undvikas vid planering av ny bebyggelse.
- Vid planering och utformning av vägar ska hänsyn tas till jordbrukets behov, särskilt vad gäller framkomlighet för jordbruksmaskiner.
- Möjligheten att bevara det historiskt öppna kulturlandskapet och bedriva jordbruk inom befintliga områden ska beaktas i framtida planering.

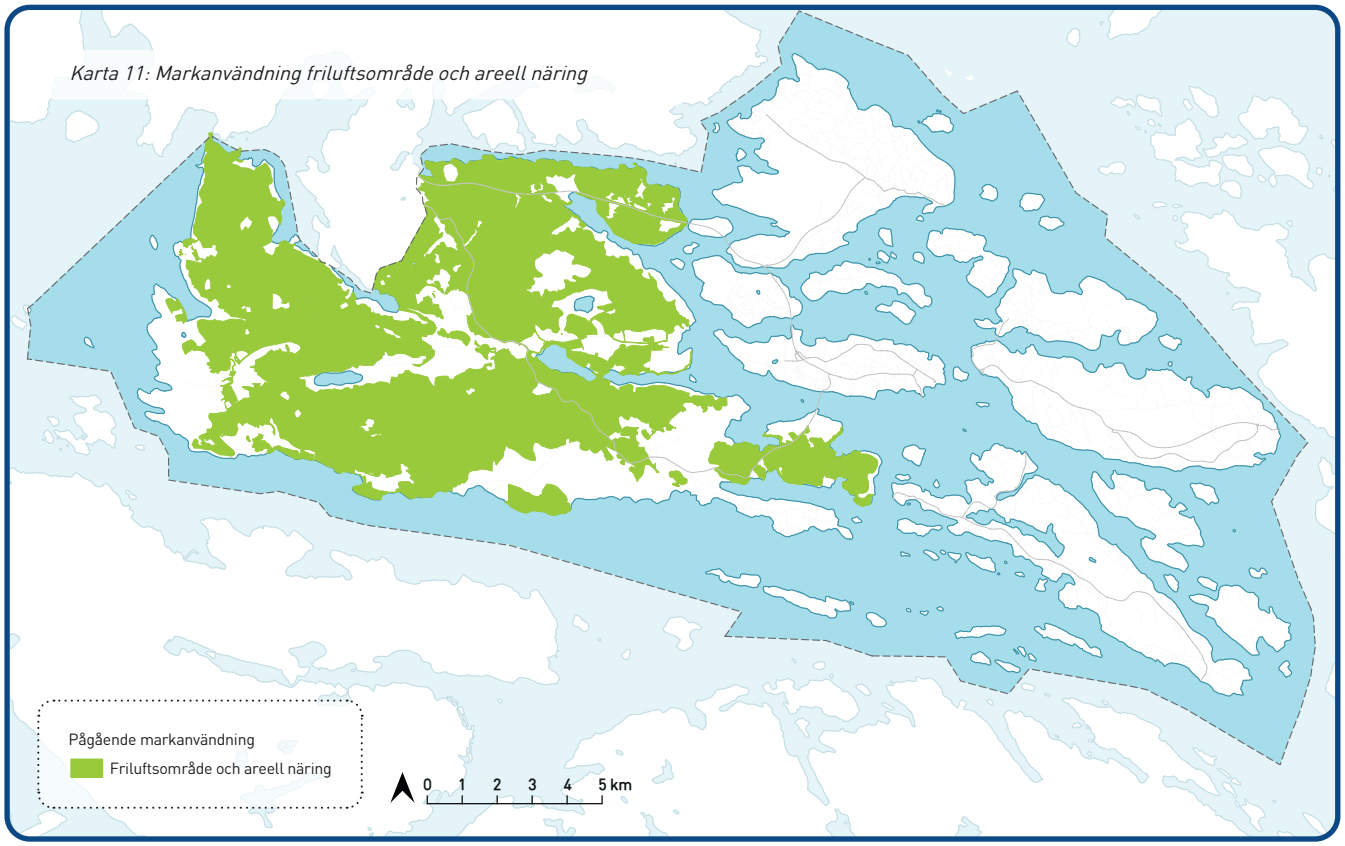

- Det småskaliga jordbrukslandskapet, inklusive verksamheter, näringar och brukande ska värnas och ges förutsättningar i planering och förvaltning.
- Avgränsning mellan djurhållning och bostäder bör utredas i kommande detaljplaner, särskilt vid hästhållning som kräver skyddsavstånd.
- Möjligheten att expandera befintliga jordbruks-verksamheter ska särskilt beaktas vid fysisk planering och lovhantering i anslutning till jordbruksmark.
- Brukningsvärd jordbruksmark i kommunal ägo bör hållas öppen genom odling, bete, slåtter eller annan skötsel för att undvika igenväxning.

Annan markanvändning: Friluftsområde och areell näring

Markanvändning *friluftsområde och areell näring* (karta 11) omfattar stora delar av Bogesundslandet. Denna markanvändningskategori är unik för Vaxholms stad med syfte att särskilt synliggöra avvägningen mellan areella näringar och friluftsliv, där båda värden ska kunna samexistera och utvecklas.

Förutsättningar

Bogesundslandet är ett av Stockholms större oexploaterade naturområden med höga värden för natur och friluftsliv. Landskapet domineras av barrskog med inslag av lövträd och rymmer flera värdefulla kulturmiljöer.

För att säkerställa områdets långsiktiga värden krävs vård av kulturlandskapet och bevarande av naturmiljöer. Inom naturreservatet bedrivs produktivt skogsbruk enligt skogsvårdslagen och gällande certifieringsregler. Delar av naturreservatet är undantaget från produktivt skogsbruk.

Skogslandskapet i Vaxholm domineras av barrskog och ädellövskog. På Bogesundslandet bedrivs skogsbruk med hänsyn till både naturvärden och friluftsliv. Kommunen arbetar i dialog med fastighetsägare för att balansera skogsbrukets ekonomiska intressen med behovet av att skydda biologisk mångfald och viktiga ekosystemtjänster.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

Kommunens ställningstaganden för friluftsområde och areell näring presenteras övergripande.

Övergripande

- Kommunen ska samråda med fastighetsägare och arrendatorer för att främja ett hållbart brukande av natur- och kulturmiljöer.
- Kommunen ska verka för att större delar av naturreservatet brukas med hyggesfria metoder.
- Tillgängligheten till Bogesundslandet för gående och cyklister längs Pålsundsvägen ska förbättras.

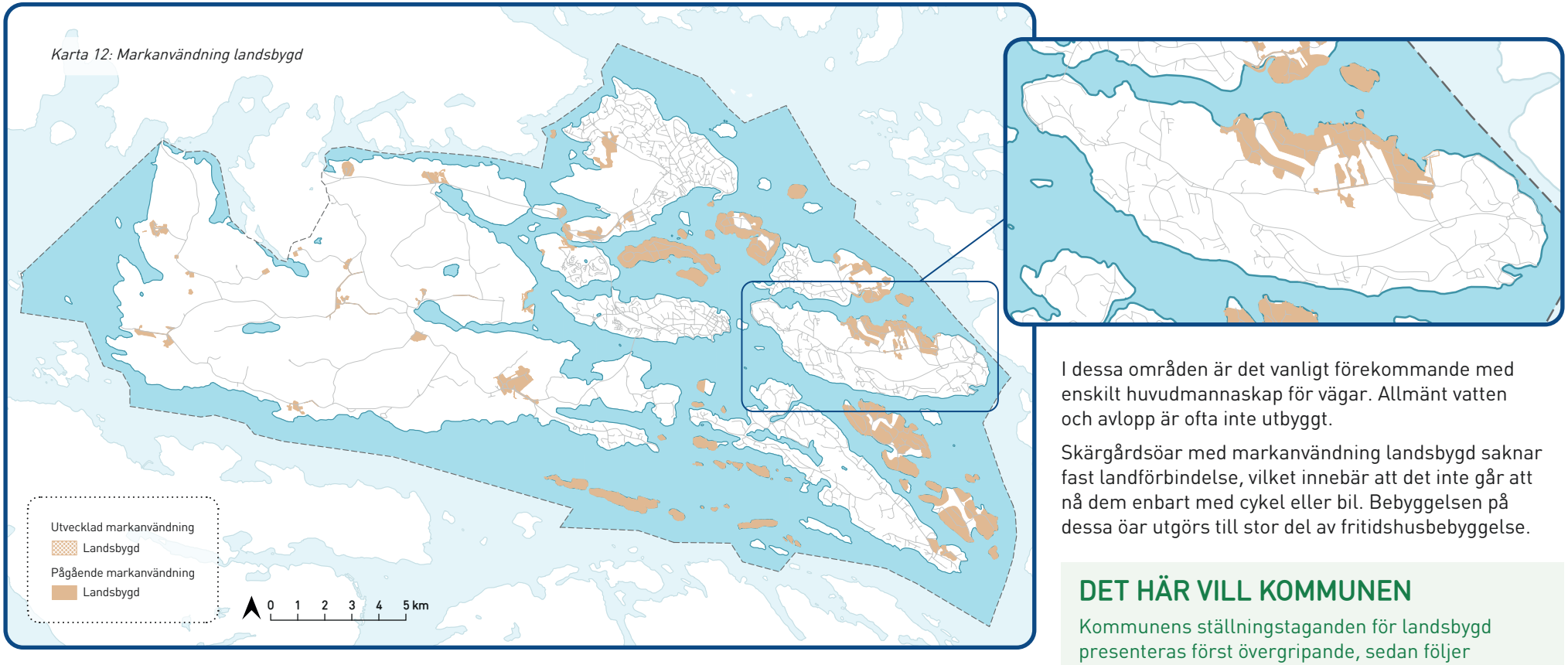

Landsbygd

Markanvändning *landsbygd* (karta 12) omfattar delar av Bogesund, Rindö, Skarpö och kommunens skärgårdsöar. Den inkluderar områden som kan användas för flera olika ändamål, men där är inte alltid möjligt eller nödvändigt att i förväg specificera exakt hur marken ska användas.

Förutsättningar

Inom Vaxholms landsbygdsområden ryms bostäder, mindre gårdar och fritidshusbebyggelse. Inom denna markanvändning ryms även besöksanläggningar, såsom kursgårdar på Skarpö, samt andra verksamheter med övernattning, rekreation eller utbildningsändamål. Även mindre naturområden kan ingå. Verksamheter av verkstadskaraktär, inklusive varvsverksamhet, kan även rymmas inom användningen landsbygd – så länge de inte är särskilt utpekade som verksamhets- eller industriområden.

I dessa områden är det vanligt förekommande med enskilt huvudmannaskap för vägar. Allmänt vatten och avlopp är ofta inte utbyggt.

Skärgårdsöar med markanvändning landsbygd saknar fast landförbindelse, vilket innebär att det inte går att nå dem enbart med cykel eller bil. Bebyggelsen på dessa öar utgörs till stor del av fritidshusbebyggelse.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

Kommunens ställningstaganden för landsbygd presenteras först övergripande, sedan följer ställningstaganden för utvecklad användning.

Övergripande

- För att främja en levande landsbygd och skärgård bör tillkommande bebyggelse i anslutning till gårdar och samlad bebyggelse tillåtas, förutsatt att negativ påverkan på natur- och kulturvärden, struktur och landskapsbild inte uppstår.
- På Bogesundslandet ska den utspridda bebyggelsen behålla sin karaktär. Ställningstagande för tillkommande bebyggelse hanteras genom förhandsbesked och bygglov.

- Stegesundsöarna ska planeras med syfte att i första hand värna områdets kulturmiljövärden med hjälp av planbestämmelser som reglerar byggrätt och fastighetsindelning. I väntan på detaljplanering i samband med utbyggnad av vatten och avlopp, kan områdesbestämmelser vara ett lämpligt verktyg för att säkerställa att de kulturmiljövärden som finns på öarna inte förvanskas.
- Befintlig karaktär och bebyggelsestruktur på Ramsö och Skogsön ska bevaras.
- Utveckling av nya bostadsområden på Ramsö och Skogsön är inte aktuellt. Kommunen är restriktiv när det gäller avstyckning på grund av att Ramsö och Skogsön har begränsade möjligheter till kommunikation och service.
- Övriga skärgårdsöar och landsbygdsområden ska behålla sin nuvarande karaktär och kommunen ska vara fortsatt restriktiv till avstyckningar.

Utvecklad användning

- Ett landsbygdsområde invid Byviken är utpekat för utvecklad användning för att knyta an till det intilliggande utvecklingsområdet på östra Rindö. I området bör rekreativa värden utvecklas och koppling till en framtida strandpromenad möjliggöras.
- Området vid Byviken på Rindö är beläget inom två värdefulla kulturmiljöer, se kulturmiljöprogrammet för fördjupad beskrivning och riktlinjer.
- Del av området vid Byviken på Rindö ingår i område för riksintresse för kulturmiljövård, för vilket hänsyn särskilt ska tas för att inte riskera påtaglig skada.

Vatten

Markanvändning *vatten* omfattar öppet hav som kustvatten, sjöar, våtmarker och vattendrag. För markanvändningen vatten anges ingen karta, då samtliga vattenområden i kommunen avses. Vaxholms stads kust- och vattenområden har unika värden för natur, kulturmiljö och rekreation. Dessa områden är en del av Östersjöns känsliga hav.

Förutsättningar

Kust och vatten bidrar starkt till Vaxholms identitet som attraktiv skärgårdskommun med unika natur- och kulturupplevelser. Närheten till vatten innebär samtidigt ett stort ansvar att värna om stränder och vattenmiljöer, både ur ekologisk synpunkt och för rekreation och friluftsliv.

Övergödning och utsläpp påverkar både rekreationsvärden och biologisk mångfald negativt. Därför är det viktigt att värna dessa miljöer samtidigt som möjligheter till boende, näringsliv och besöksverksamhet i skärgården utvecklas.

Vaxholms stad har under lång tid arbetat med åtgärder för att minska näringsbelastningen på kust- och sjövattnen. Detta har skett bland annat genom utbyggnad av allmänt vatten och avlopp samt inventering och förbättring av enskilda avloppsanläggningar. Krav på förbättring har ställts på enskilda anläggningar där rening har varit bristfällig. Att ta tillvara på de möjligheter som skärgården erbjuder för boende, sysselsättning, näringsliv och besöksnäring är en utmaning – särskilt när detta ska balanseras mot behovet av att skydda havs- och vattenmiljön.

Särskilt känsliga vattenmiljöer omfattar våtmarker, grunda vattenområden och havsvikar. Dessa har en stor betydelse för naturlig vattenrening, lek- och yngelmiljöer för fisk, rekreation och människors välbefinnande. Våtmarker bidrar även till att fördröja vattenflöden och minska översvämningsrisker.

I kommunens blåplan 2030, beskrivs förutsättningar och behov för att förbättra vattenkvaliteten i kommunens vatten.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

Kommunens ställningstaganden för vatten presenteras övergripande.

Övergripande

- De gröna och blå strukturerna ska utvecklas i samspel med bebyggelsens utveckling. Ett exempel på hur detta kan ske är genom öppna dagvattenlösningar.
- Värdefulla havsmiljöer behöver bevaras och utvecklas för att långsiktigt stärka deras ekologiska funktion och naturvärden. Det förutsätter att tydligt kommunalt arbete med vattenfrågor samt en samverkan med andra kommuner och aktörer.
- De grunda havsviksområdena med höga naturvärden ska utredas för framtida skydd, tillsammans med grönområden. Identifierade vikar är Furusundsviken, Mjölkviken, Marsviken, Sandviken, Siviken, Killingeviken samt Gäddviken.
- En handlingsplan bör tas fram med åtgärdsförslag som identifierats i Blåplan 2030. Handlingsplanen ska ange åtgärdernas lokalisering, prioriterings-ordning och en tidsplan för genomförandet.
- Kommunen ska verka för ett rikt växt och djurliv i havet samt bevara limniska och marina områden såsom sjöar, våtmarker, vattendrag och kustområden. Detta kräver aktuell kunskap och ett kontinuerligt arbete med inventering och analys.
- Kommunen bör kartlägga och ta hänsyn till förutsättningarna för att skapa flera lekmiljöer för fisk.
- Vaxholm har som skärgårdskommun ett ansvar att vidta försiktighetsåtgärder vid utveckling av bebyggelse för att minimera påverkan på kust och hav, samtidigt som det är viktigt att skapa förutsättningar för båtlivet. För att begränsa påverkan i strand- och vattenmiljöer vid planering av strandnära bebyggelse lokaliseras nya bryggor och småbåtshamnar i första hand till områden med befintliga bryggor eller till redan ianspråktagna och påverkade vattenområden som inte medför behov av återkommande muddring.
- Goda förutsättningar för båtlivet är viktigt i kommunen. Utökning av antal båtklubbar eller båtbryggor bör undvikas i områden där de har en stor negativ påverkan på områdets attraktivitet för rörligt friluftsliv.
- Vid utveckling av bebyggelse ska särskild hänsyn tas till grunda havsområden och havsvikar identifierade med höga naturvärden. I dessa områden ska muddring och båttrafik begränsas samt inrättande av fiskfredningsområden övervägas.
- I redan bebyggda områden som gränsar till grunda havsområden och havsvikar bör ytterligare förtätning undvikas om den riskerar att påverka fiskens reproduktionsmiljö negativt.
- Kommunen ska arbeta för att genomföra de åtgärder som riktas till kommunerna i Vattenmyndighetens åtgärdsprogram för arbetet med genomförandet av vattendirektivet. Åtgärder ska planeras och prioriteras där de förväntas ha störst effekt.
- Kommunen ska i sin planering och markanvändning ta särskild hänsyn till vattenförekomster som har otillfredsställande status och arbeta för att förbättra vattenkvaliteten för att uppnå miljökvalitetsnormerna för både ekologisk och kemisk status.
- Markanvändning och verksamheter som kan medföra negativ påverkan på miljökvalitetsnormerna ska omprövas, omplaceras eller anpassas för att säkerställa att den ekologiska och kemiska statusen inte försämras.

För ställningstaganden om strandskydd, läs mer under Riksintressen och andra värden enligt miljöbalken.

STÄLLNINGSTAGANDEN PER UTVECKLINGSOMRÅDE

I detta avsnitt presenteras specifika ställningstaganden för de bebyggelseområden som föreslås för utvecklad eller ändrad användning – det vill säga där någon förändring är tänkt att ske. Dessa ska läsas tillsammans med ställningstaganden för aktuell markanvändningskategori samt kommunövergripande ställningstaganden som är relevanta för det specifika utvecklingsområdet.

För varje område där utvecklad eller ändrad markanvändning föreslås redovisas övergripande inriktning, relevanta förutsättningar samt vilken hänsyn som behöver tas vid kommande förändringar eller fortsatt utveckling.

Områdena inordnas efter typ av föreslagen markanvändning, samt geografiskt från väster till öster.

DET HÄR VILL KOMMUNEN – DEL AV RESARÖ MITT

Ändrad markanvändning: mångfunktionell bebyggelse

Karta 13: Utvecklingsområde för del av Resarö mitt

- En mindre yta föreslås för ändrad markanvändning för mångfunktionell bebyggelse i anslutning till det redan detaljplanelagda centrumområdet. Området ska knytas ihop med det befintliga kommundelscentrumet i Resarö mitt och bidra till att stärka dess funktion och utveckling.
- Kommundelscentrumet ska erbjuda grundläggande service för vardagen och fungera som en naturlig mötesplats för de boende i området.
- Vid den fortsatta utvecklingen av Resarö mitt behöver särskild hänsyn tas till lågpunkt och flödesstråk vid korsningen Överbyvägen/ Resarövägen. Åtgärder bör vidtas för att minska risken förförsämrad framkomlighet samt för att förebygga skador på byggnader och infrastruktur.
- Det är viktigt att utvecklingen av området inte påverkar den angränsande våtmarken negativt.

DET HÄR VILL KOMMUNEN – VAXÖ ENTRÉ

Ändrad markanvändning: mångfunktionell bebyggelse

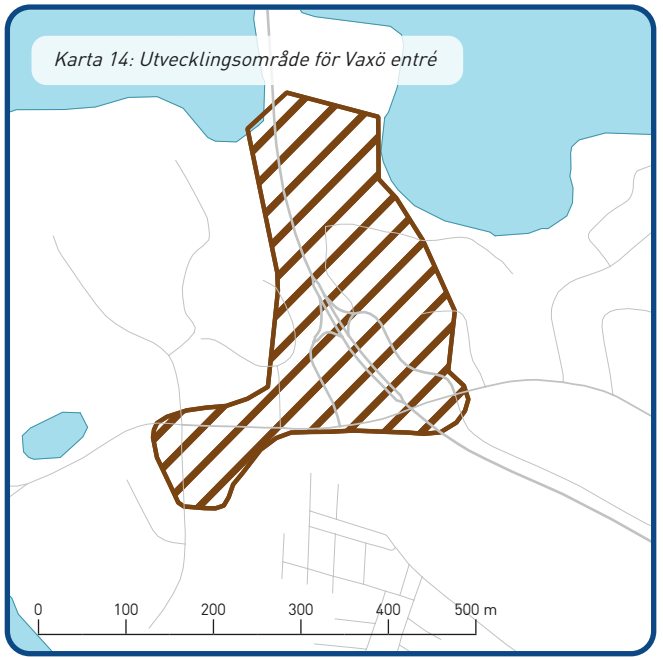

Karta 14: Utvecklingsområde för Vaxö entré

- Vaxö entré pekas ut som ett område för ändrad markanvändning till mångfunktionell bebyggelse, med hänsyn till områdets läge vid infarten till Vaxön och områdets goda tillgång till kollektivtrafik.
- Utveckling av området bör ske med hänsyn till intilliggande reningsverk som ska omvandlas till pumpstation, samt intilliggande verksamhetsområde.
- Utvecklingen av området ska bidra till att skapa en stadsmässig entré till centrala Vaxholm som knyter an till Vaxholms småskaliga och kulturhistoriska bebyggelse. Utvecklingen ska ske med en blandning av bostäder som service och handel som ger området liv och funktion.

- En bedömning behöver göras gällande eventuell påverkan på service i kommuncentrum och kommundelscentrum vid val av serviceetablering.
- Planeringen av området ska ske i samspel med förändringar av väg 274 och anpassningar av trafikplats Eriksö, för att säkerställa en fungerande infrastruktur. Samverkan med Trafikverket är därför nödvändig.
- Inom området finns idag en båtklubb med tillhörande båtverksamhet. Utvecklingen ska möjliggöra gångstråk genom området, men samtidigt säkerställa att den pågående verksamheten kan fortsätta utan att påverkas negativt.
- Utvecklingen av området ska ske med hänsyn till befintlig lågpunkt och naturliga flödesstråk längs Eriksövägen. En riskbedömning av farligt gods längs väg 274 behöver göras, och särskild hänsyn ska tas till spridningssamband för ädellöv i områdets norra delar.

DET HÄR VILL KOMMUNEN – VAXÖ MITT

Ändrad markanvändning: mångfunktionell bebyggelse

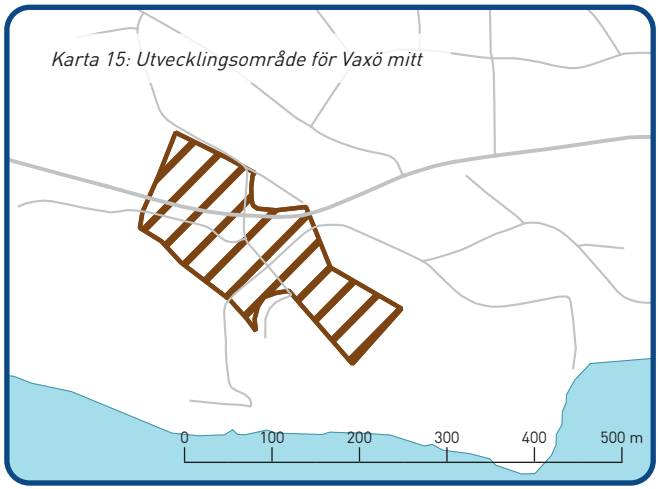

- Vaxö mitt, beläget sydost om Campus Vaxholm, föreslås som ett område för ändrad markanvändning till mångfunktionell bebyggelse. Områdets centrala läge längs väg 274, tillgång till kollektivtrafik längs väg 274 samt till sjöss, och närhet till det befintliga centrumet motiverar dess utveckling.
- Utvecklingen av området ska bidra till att förstärka den befintliga servicen samt skapa utrymme för ytterligare bostäder, vilket sammantaget stärker platsens funktion som en del av den centrala stadsmiljön.
- En bedömning behöver göras gällande eventuell påverkan på service i kommuncentrum och kommundelscentrum vid val av serviceetablering.
- Eftersom området ligger i direkt anslutning till väg 274, där förändringar planeras, krävs nära samverkan och dialog med Trafikverket.
- Hänsyn måste tas till lågpunkt och flödesstråk vid väg 274 genom Johannesbergsparken, samt till risken för olyckor kopplade till transporter av farligt gods längs vägen.
- Inom området finns spridningssamband för tall, vilket bör beaktas vid framtida planering och utveckling.

DET HÄR VILL KOMMUNEN – VAXHOLMS STADSKÄRNA

Utvecklad markanvändning: mångfunktionell bebyggelse

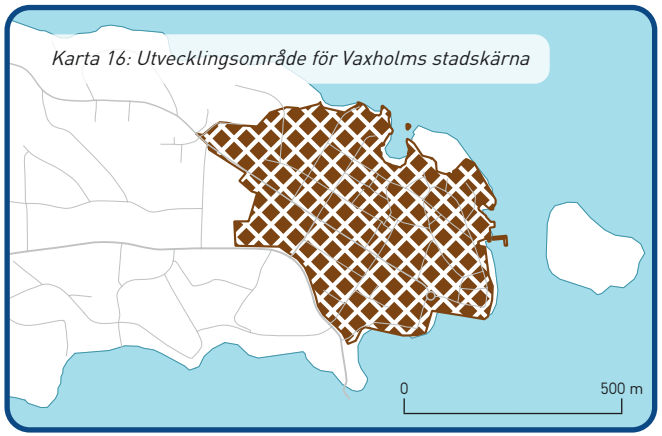

- Stadskärnan på Vaxön är redan idag en mångfunktionell miljö, och den fortsatta utvecklingen ska stärka denna karaktär.
- Stadskärnan ska även framöver utgöra kommunens centralort, och utvecklas som kommunens huvudsakliga nav för bostäder, arbetsplatser, kollektivtrafik, handel och samhällsservice.
- I stadskärnan ska offentliga rum av hög kvalitet prioriteras. Förutsättningarna för handel och service ska stärkas genom satsningar på besöksnäring, attraktiva mötesplatser, företagande och ökad sysselsättning.
- Stadskärnan ska bättre knytas samman med omkringliggande områden genom omsorgsfull gestaltning och stråk för att öka tillgänglighet och sammanhang i stadskärnan.

- Stadskärnan ska vara attraktiv och tillgänglig året om. Torg och mötesplatser bör utformas för att kunna användas flexibelt under olika säsonger. Under sommaren ska området kunna hantera ett ökat antal besökare, med tillgång till handel, kultur, parker, service, vattennära miljöer och aktiviteter.
- Replipunkten för båttrafiken ska ges utrymme att utvecklas, läs mer under Transportinfrastruktur, utvecklad användning.
- Vid skyfall uppstår flödesstråk längs Hamngatan och Parkgatan. I området kring Hamngatan behöver åtgärder vidtas för att minska risken för framkomlighetsproblem och skador på bebyggelse och infrastruktur. Flödesstråket längs Parkgatan bör hållas öppet för att möjliggöra avrinning till havet.
- Stigande havsvattennivåer och höga vattenstånd vid kajområdet och intilliggande bebyggelse måste hanteras succesivt, med anpassning till förändrade förhållanden. Åtgärder för att minska översvämningsrisker ska samtidigt säkerställa att hamnens funktion bevaras och att inte nya risker skapas för bakomliggande områden.
- Området rymmer kulturmiljövärden av högt värde. Fördjupad information och riktlinjer finns i kommunens kulturmiljöprogram.
- Området ingår i ett riksintresse för kulturmiljövård. Hänsyn ska tas för att undvika påtaglig skada på dessa värden. Det gäller särskilt stadskärnans bebyggelseskala, siluett och viktiga siktlinjer mot landmärken såsom Rindö Redutt, Vaxholms kastell och vattentornet. Den äldre trähusbebyggelsen från perioden före första världskriget bedöms särskilt känslig för förändring.

DET HÄR VILL KOMMUNEN – RINDÖ MITT

Ändrad/utvecklad markanvändning: mångfunktionell bebyggelse

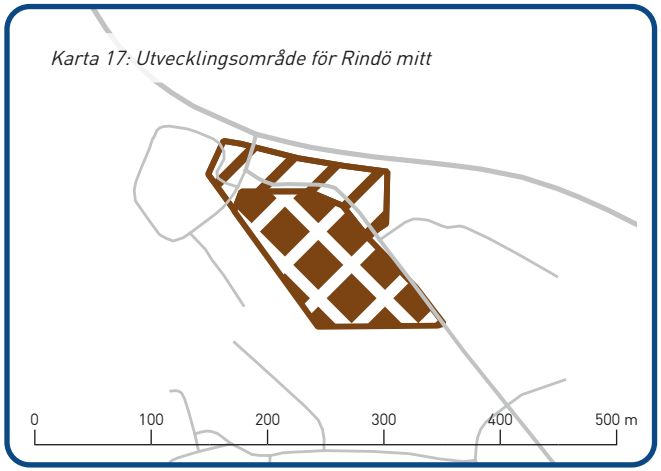

Här beskrivs områden för såväl ändrad som utvecklad användning för mångfunktionell bebyggelse, då områdena ligger intill varandra och bör ses i ett sammanhang.

- Området är beläget centralt på Rindö, där dagens livsmedelsbutik med omgivningar ingår, och föreslås därför ändras från nuvarande markanvändning till ändrad och utvecklad markanvändning för mångfunktionell bebyggelse. Områdets läge i anslutning till kollektivtrafik och övrig infrastruktur gör det väl lämpat för fortsatt utveckling. Del av området omfattas av detaljplan för mångfunktionell bebyggelse och pekas ut som utvecklad användning, i syfte att tydliggöra möjligheten till fortsatt utveckling.
- Den framtida utvecklingen av Rindö mitt ska bidra till att stärka och komplettera den service som redan finns på platsen. En bedömning behöver göras gällande eventuell påverkan på service i kommundelscentrum vid val av serviceetablering.
- Hänsyn ska tas till områdets ekologiska värden, särskilt värdekärnor för tall och ädellöv samt befintliga spridningssamband.

DET HÄR VILL KOMMUNEN – ÖSTRA RINDÖ

Ändrad/utvecklad markanvändning: mångfunktionell bebyggelse och mångfunktionell bebyggelse med inslag av grönområden

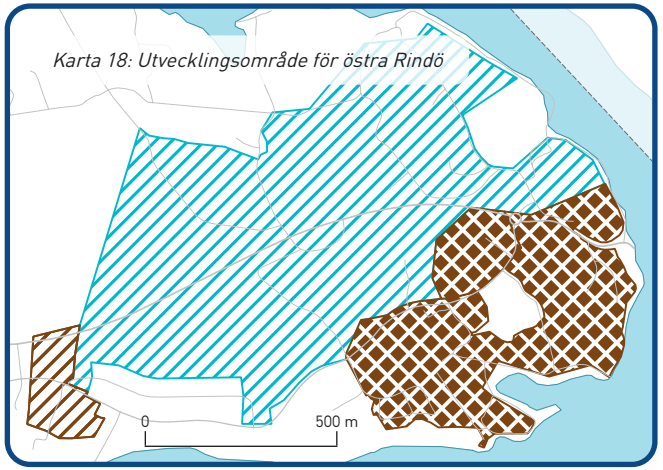

- Östra Rindö föreslås utvecklas till kommunens andra kommundelscentrum. Området har goda förutsättningar att bli en mångfunktionell stadsdel tack vare sin närhet till befintlig infrastruktur, kollektivtrafik och naturområden. Genom ändrad och utvecklad markanvändning skapas möjligheter till grönområden, fler att leva, bo och arbeta på Rindö i framtiden.

- Området föreslås få en mångfunktionell bebyggelse, i form av tätortsstruktur där bostäder kombineras med service, handel, kontor och andra verksamheter som är förenliga med en bostadsnära miljö. Även trafik- och parkeringsytor, parker, grönområden och fritidsanläggningar ingår i den föreslagna användningen. För markanvändningen mångfunktionell bebyggelse med inslag av grönområden innebär detta ett större och mer sammanhängande inslag av grönstruktur.
- Naturmiljöer med särskilda värden ska tas tillvara och integreras som en bärande del av områdets utveckling. På så sätt skapas goda förutsättningar för biologisk mångfald och en stärkt koppling mellan bebyggelse och omgivande grönstruktur. Samtidigt ska kvaliteter kopplade till rekreation och friluftsliv i bostädernas närhet värnas, så att de fortsatt kan nyttjas och utvecklas över tid.
- En större del av den mångfunktionella bebyggelsen med inslag av grönområden ska utgöras av parker och grönområden.
- Vid utvecklingen av Östra Rindö ska relevanta planeringsverktyg användas för att stärka biologisk mångfald, ekosystemtjänster och ekologisk hållbarhet.
- Arbete med ett planprogram pågår för östra delen av Rindö, i syfte att utgöra ett ramverk för fortsatt planering. Planprogrammet ska säkerställa en god stadsmiljö som främjar ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet.
- Ytterligare mark för verksamheter ska utredas i kommande detaljplan och inom utpekat utvecklingsområde.
- Inom programområdet finns höga naturvärden, vilket innebär att delar kommer att utgöra naturområde. Fortsatt arbete med avgränsning sker inom ramen för arbete med planprogram.
- Området rymmer flera viktiga målpunkter som ska bibehållas och utvecklas, bland annat badplats, småbåtshamn och kulturmiljöer av särskilt intresse.
- Enligt kommunens handelsutredning har östra Rindö goda förutsättningar att inrymma en större livsmedelsbutik, förutsatt att befolkningsunderlaget ökar.
- Tillgången till strandpromenaden inom området ska förbättras och utvecklas, läs mer under Natur och friluftsliv.
- Delar av området som redan omfattas av detaljplan för mångfunktionell bebyggelse pekas ut som utvecklad användning, i syfte att tydliggöra möjligheten till fortsatt utveckling.
- Gällande detaljplan för del av området som anger ”militärt ändamål”, betraktas som inaktuell då Försvarsmakten lämnade området 2005.
- Genomförandet av större exploateringar på Rindö förutsätter att trafiksituationen fungerar och kan omhänderta tillkommande trafik.
- Utveckling av området ska ske med hänsyn till framtida översvämningsrisker från havet, samt med hänsyn till höga naturvärden, spridningssamband och gällande strandskyddsbestämmelser.
- Inom området finns identifierade kulturmiljöer av högt värde. Fördjupad beskrivning och riktlinjer finns i kommunens kulturmiljöprogram.
- Området ingår i ett riksintresse för kulturmiljö med värden kopplade till regementsområdet. Planeringen ska ta hänsyn till att bevara områdets särskilda karaktär och samband, inklusive uttryck för Vaxholmslinjens befästningsstruktur, samt till det statliga byggnadsminnet Oscar-Fredriksborg. Läs mer under Riksintressen och andra värden enligt miljöbalken.
- Området ligger i anslutning till riksintresset för kommunikationer – farleden in till Stockholm. Hänsyn ska tas till behov av buffertzon för säkerhet samt till viktiga siktlinjer.

DET HÄR VILL KOMMUNEN – ÖSTRA KILLINGEN

Ändrad markanvändning: sammanhängande bostadsbebyggelse

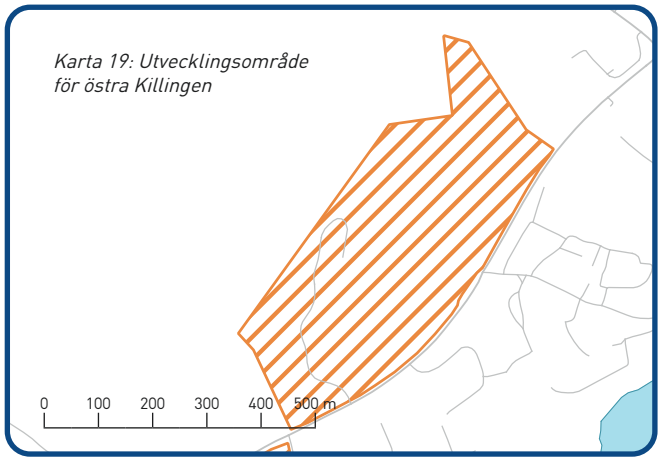

Karta 19: Utvecklingsområde för östra Killingen

- Området vid Killingen på Resarö har goda förutsättningar för att utvecklas till ett område med varierad bebyggelse och närhet till naturen. Utveckling av området bör ses i sin helhet innan delar av området tas i anspråk.
- Utvecklingen ska ta särskild hänsyn till den intilliggande våtmarken och de naturvärden som finns i området. Det är också viktigt att planeringen säkerställer god tillgänglighet till det angränsande grönområdet.

DET HÄR VILL KOMMUNEN – STORÄNG VÄSTRA

Ändrad markanvändning: sammanhängande bostadsbebyggelse

- Storäng har anslutits till allmänt vatten och avlopp. Detaljplanering pågår för det västra delområdet för att möjliggöra ny bostadsbebyggelse samt etablering av ett särskilt boende.
- Området ska utvecklas med förbättrade kopplingar till intilliggande infrastruktur. Pendlingsstråk för gång- och cykeltrafik ska möjliggöras till både kommundelscentrum och bytespunkt i Engarn.
- Utvecklingsområdet är beläget på jordbruksmark som bedömts ha lågt brukningsvärde, enligt kommunens PM Jordbruksmark. Intresset av att utveckla bostäder och framför allt ett särskilt boende i anslutning till befintlig infrastruktur, med närhet till kollektivtrafik bedöms vara av väsentligt samhällsintresse. Lokaliseringen bedöms vara bättre än andra alternativ eftersom platsen har tillräckligt utrymme för ett nytt särskilt boende, lägre värderad jordbruksmark, plan mark som är kostnadseffektiv att bygga på och inte utgör skyddad natur.
- Utveckling av området behöver ske med hänsyn till klimatrelaterade risker samt naturvärden i form av befintlig åkerholme.
- Området är beläget inom två identifierade värdefulla kulturmiljöer, se kulturmiljöprogrammet för fördjupad beskrivning och riktlinjer.

DET HÄR VILL KOMMUNEN – VÄSTRA RINDÖ

Ändrad markanvändning: sammanhängande bostadsbebyggelse

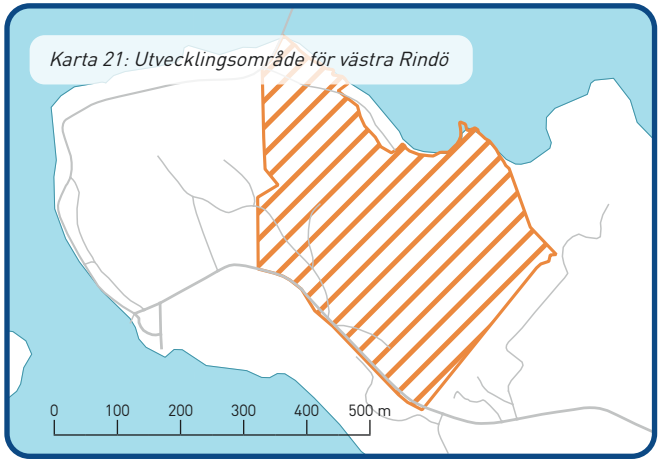

- På västra Rindö har ett programarbete för blandad bebyggelse, ett ytterligare färjeläge samt ny trafiksäker väg till Skarpö pågått, men pausats. Området bedöms fortsatt vara lämpligt för bebyggelse med sitt läge nära stadskärnan och allmänna kommunikationer.
- I samband med bebyggelseutveckling på västra Rindö ska möjligheterna till en ny körväg till Skarpö utredas vidare, vilket möjliggör att dagens smala körväg kan renodlas till att bli en gång- och cykelväg.
- Genomförandet av större exploateringar på Rindö förutsätter att trafiksituationen fungerar och kan omhänderta tillkommande trafik.
- Hänsyn behöver tas till framtida höga havsvattenstånd och risken för översvämning för delar av området som ligger under 2,7 meter (RH2000).
- Inom området finns identifierade värdefulla kulturmiljöer. Fördjupad beskrivning och riktlinjer finns i kommunens kulturmiljöprogram.
- En del av området omfattas av ett riksintresse för kulturmiljövård, vilket innebär att särskild hänsyn måste tas till de kulturhistoriska värden som riksintresset representerar, för att undvika risk för påtaglig skada. Det är särskilt viktigt att bevara siktlinjer mot framträdande landmärken som Vaxholms kastell och Rindö redutt, som också utgör statliga byggnadsminnen.
- Övriga områden med sammanhängande bostadsbebyggelse på Rindö beskrivs under rubriken Del av västra/mellersta Rindö, eftersom de har ett nära samband med de utpekade omvandlingsområdena.

DET HÄR VILL KOMMUNEN – DEL AV VÄSTRA/MELLERSTA RINDÖ (TVÅ OMRÅDEN)

Utvecklad markanvändning: sammanhängande bostadsbebyggelse

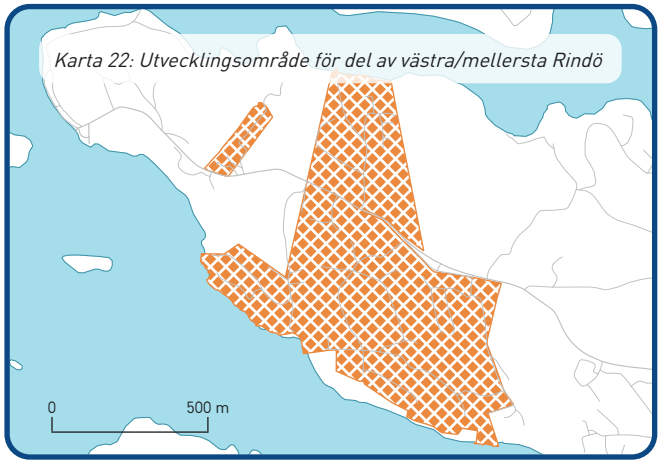

Karta 22: Utvecklingsområde för del av västra/mellersta Rindö

Här redovisas två områden för utvecklad markanvändning för sammanhängande bostadsbebyggelse, då områdena liknar varandra till sin karaktär och bör ses i ett sammanhang.

- Områden som i dag rymmer fritidshusbebyggelse pekas ut för omvandlingsområde till sammanhängande bostadsbebyggelse för permanent bebyggelse. Områdena finns utpekade i vattentjänstplanen och ska alltså förses med allmänt vatten och avlopp, vilket möjliggör utveckling.
- Utveckling av områdena sker enligt prioritering i vattentjänstplanen.
- Utveckling av områdena ska ske så att befintlig infrastruktur kan kopplas samman och möjliggöra att kunna röra sig genom områdena.
- Inom områdena ska även utveckling av grön- och blåstruktur på land ske, vilket bör utredas inom fortsatt planering. Inom ett av områdena finns en identifierad värdefull kulturmiljö, se kulturmiljöprogrammet för fördjupad beskrivning och riktlinjer.
- En mindre del av det ena området ingår i område för riksintresse för kulturmiljövård där hänsyn behöver tas för att inte riskera påtaglig skada på dess uttryck. Särskild hänsyn behöver tas vid strandlinjen och läsbarheten av miljöerna kring sommarnöjesbebyggelsen.
- Hänsyn behöver tas till framtida höga vattenstånd och risken för översvämning för områden som ligger under nivån för 2,7 meter i RH 2000.

DET HÄR VILL KOMMUNEN – STÖRRE DELEN AV TYNNINGÖ

Utvecklad markanvändning: sammanhängande bostadsbebyggelse

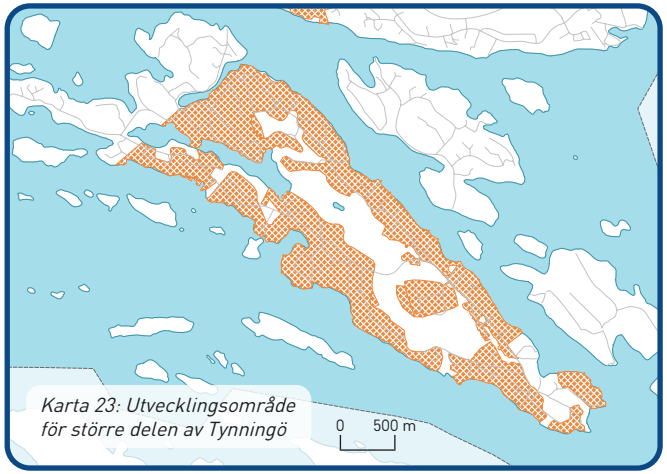

Karta 23: Utvecklingsområde för större delen av Tynningö

- Eftersom Tynningö nås med en statlig färja antas omvandlingen av fritidshus öka. Kommunen ska vara fortsatt restriktiv med avstyckningar på grund av svårigheter att få till långsiktigt hållbar service, teknisk försörjning, allmänna kommunikationer med mera.
- Området bedöms vara lämpligt för förtätning eller på annat vis förändring av bebyggelsen när allmänt vatten och avlopp byggts ut enligt prioritering i vattentjänstplanen. Utveckling av nya bostadsområden utöver omvandling är inte aktuellt på Tynningö. Det ska inte tillskapas nya fastigheter som möjliggör fler bostäder på ön innan dess att nya detaljplaner finns på plats.
- Ett ökat befolkningsunderlag på Tynningö skulle kunna ge möjligheter för utökad handel och service att etablera sig på Tynningö. Området kring bygdegården är ett lämpligt läge för eventuell service.
- Inom området finns en identifierad värdefull kulturmiljö, se kulturmiljöprogrammet för fördjupad beskrivning och riktlinjer. Vid planering av ny bebyggelse ska hänsyn tas till Tynningös karaktär.
- Området är beläget i direkt anslutning till riksintresse för kulturmiljövård. Kompletteringar i anslutning till riksintresseområdet behöver ske med försiktighet för att inte skada uttryck för riksintresset på västra Tynningö, så som siktlinjer från vattnet till sommarnöjesbebyggelsen samt historisk väginfrastruktur.
- Hänsyn behöver tas till framtida höga vattenstånd och risken för översvämning för områden som ligger under nivån för 2,7 meter i RH 2000.

DET HÄR VILL KOMMUNEN – NORRA BOGESUND

Ändrad markanvändning: utredningsområde för samhällsutveckling

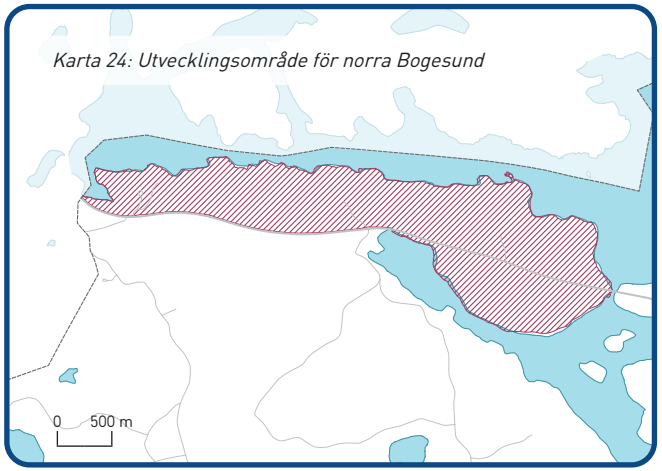

Denna markanvändningskategori är unik för Vaxholms stad med syfte att tydliggöra att området som omfattas – norra Bogesund, ännu befinner sig i tidigt planeringsskede och därför behöver utredas vidare. Området behöver studeras ytterligare för att klargöra möjligheter till utveckling och vilken hänsyn som behöver tas för att säkerställa de värden som finns på platsen. Området pekas ut för att synliggöra intentionerna med att något ska hända på platsen och för att peka på fortsatt utredningsbehov. Inom markanvändningen ryms bostäder, verksamheter, service, naturområden, grönområde park och jordbruksmark.

Förutsättningar

Området är beläget till största delen norr om väg 274, som är den huvudsakliga vägen in i kommunen. Området är kuperat. Området är i dag sparsamt bebyggt, med kursgård i väster (Ladvik), viss bostadsbebyggelse inklusive ett par verksamheter centralt i utvecklingsområdet, samt enstaka sommarstugor. Området är inte anslutet till det allmänna vatten- och avloppssystemet. En dricksvattenledning finns längs väg 274 dit kursgården i väster är ansluten.

Idag saknas gång- och cykelvägar inom, samt till och från området, men god tillgång till kollektivtrafik vid väg 274 finns. Stombuss och annan busstrafik trafikerar längs vägen mellan kommuncentrum och centrala delar av regionen.

I områdets centrala och östra delar finns brukningsvärd jordbruksmark med bedömt höga värden. Brukningscentrum är beläget söder om väg 274.

Havsviken söder om området, Nibbleviken, har höga naturvärden och är ett Natura 2000-område.

Säbyviken norr om området delas med Österåkers kommun. Den utgörs i de delar som ligger inom Vaxholms stad framför allt av branta klipp- och stenstränder utan högre vegetation. Området omfattas av generellt strandskydd om 100 meter både på land och i vatten.

Delar av området omfattas av och beskrivs i kommunens kulturmiljöprogram. Den största koncentrationen av fornlämningar och värdefulla kulturmiljöer finns söder om vägen. Norr om området finns en marin fornlämning.

Övriga Bogesundslandet, söder om väg 274 är skyddad som naturreservat och ingår i riksintresse för friluftsliv. Övre området, i nord-sydlig riktning finns flera viktiga ekologiska landskapssamband för tallmiljöer och ädellövskog.

Nedan redogörs ställningstaganden för Utredningsområde för norra Bogesund.

- Området är utpekat som utredningsområde för framtida samhällsutveckling. Det innebär att kommunen ska utreda vidare frågan om vad området bör innehålla, samt omfattning av bebyggelse. Utveckling av detta område bedöms vara aktuell först i slutet av planperioden.
- Vid en utveckling av området krävs investeringar i infrastruktur för såväl vatten och avlopp som väganslutningar för bil samt gång- och cykeltrafikanter. Omfattningen av detta beror på i vilken utsträckning infrastrukturen ska försörja boende och/eller verksamheter.
- En utveckling av bostäder inom området bedöms kräva större investeringar och åtgärder i infrastruktur. Det innebär att en relativt omfattande bostadsutbyggnad behövs för att täcka kostnader för en sådan infrastruktur.
- För att ta såväl jordbruksmark som skogsmark i anspråk krävs, utöver att andra områden bedöms mindre lämpliga, att den nya bebyggelsen utgör ett väsentligt samhällsintresse. För att bostäder ska utgöra ett väsentligt samhällsintresse krävs ett större bidrag till bostadsförsörjningen.
- Området omges och omfattas av värden som begränsar utbyggnaden, såsom strandskydd, natur- och kulturvärden, spridningssamband och brukningsvärd jordbruksmark med höga värden.
- Inom området finns en identifierad värdefull kulturmiljö, se kulturmiljöprogrammet för fördjupad beskrivning och riktlinjer.

- Innehållsmässigt bedöms en utveckling av området kunna rymma verksamhetsmark samt bostadsbebyggelse. Omfattning av framtida utbyggnad ska vägas mot kostnader för allmänt vatten och avlopp samt infrastrukturutbyggnad, samt konstaterade värden på platsen.
- Fortsatt utredning bör inkludera scenarier avseende vad som ska tillkomma på platsen, in- och utfarter till området, tillgänglighet för gång/cykel samt övrig teknisk infrastruktur. En tidig kostnadskalkyl bör tas fram för att väga exploatering mot tillkommande kostnader.
- Hänsyn behöver tas till strandskydd, jordbruksmark, platsens natur- och kulturvärde, spridningssamband och fornlämningar, samt säkerställas att miljökvalitetsnormer för vatten inte påverkas negativt.
- Hänsyn ska tas för att säkerställa att intilliggande Natura 2000-område Nibbleviken inte påverkas, där en prövning kan komma att behövas. Buller från väg 274, samt risker kopplat till farligt gods bör också studeras vidare. Hänsyn bör också tas för att inte påverka det intilliggande riksintresset för friluftsliv negativt. Vid exploatering kan det krävas tillstånd enligt Natura 2000 från länsstyrelsen.
- I samband med utveckling av området bör översvämningsrisken på ett flertal platser längs väg 274 särskilt studeras, risker kopplat till havsnivåhöjning, samt skyfallshantering ingå i planeringen.
- I utveckling av området ska vägas in att området utgör det första mötet med Vaxholms stad för resande längs väg 274 västerifrån, och ska därför gestaltas med omsorg.

DET HÄR VILL KOMMUNEN – BLYNÄSOMRÅDET

Utvecklad markanvändning: verksamheter och industri

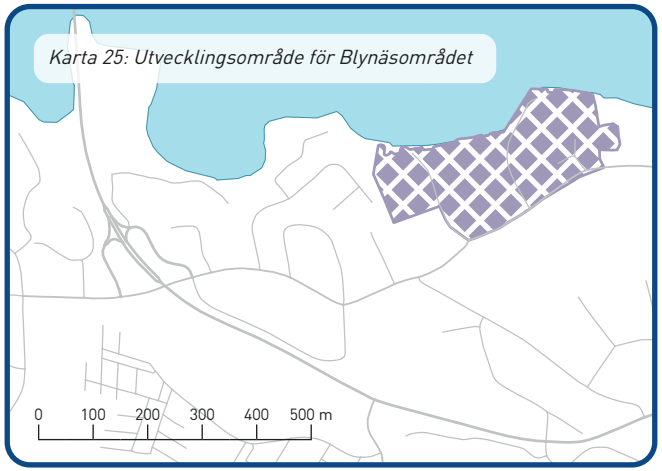

Karta 25: Utvecklingsområde för Blynäsområdet

- Det är lämpligt att utveckla verksamheter och industri inom området Blynäs på Vaxön. Vid utveckling av Blynäs verksamhetsområde behöver hänsyn tas till områdets befintliga verksamheter, som har samhällsviktiga funktioner. Inom området ryms blandade verksamheter med delvis marin inriktning, bryggor för småbåtar, kommunens återvinningscentral samt idag ett reningsverk (för omvandling av detta, se beskrivning under Teknisk anläggning). Utveckling av verksamheter ska inte vara störande för bostäder i närheten.
- Bebyggelsens utformning och gestaltning är idag starkt knuten till verksamheternas behov och intrycket av området är mångfacetterat. Denna karaktär fungerar väl att utveckla på platsen, där tillkommande bebyggelse uppförs med den specifika verksamhetens behov i fokus. Dock ska den allmänna tillgängligheten och tryggheten förbättras, till exempel genom att förlägga personalingångar och fönster mot gata/gångstråk samt förbättringar av belysning och trafiksäkerhet.
- I samband med att det nya reningsverket vid Margretelund tas i bruk avvecklas reningsverket i Blynäsområdet som i stället blir en större pumpstation. Samtidigt ska ett tillgängligt allmänt stråk längs vattnet möjliggöras. På sikt ska kommunen arbeta för att knyta ihop detta stråk längs hela Vaxöns norra sida.
- Området är utsatt för risk för höga vattenstånd i ett förändrat klimat som behöver utredas vidare i efterföljande planering.

DET HÄR VILL KOMMUNEN – VÄSTRA RINDÖ/RINDÖ SMEDJA

Utvecklad markanvändning: verksamheter och industri

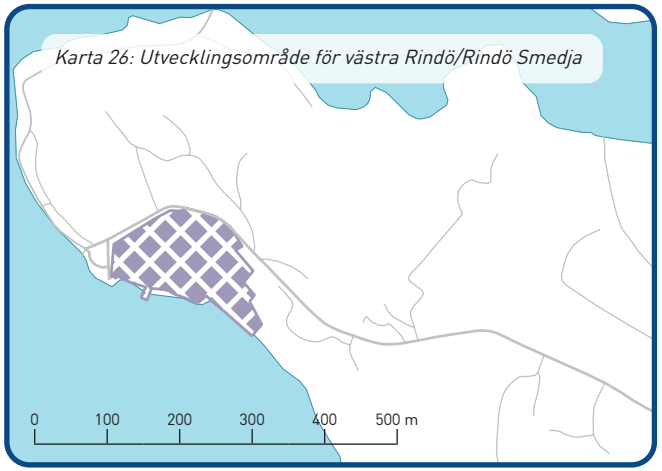

- Dagens verksamhetsområde på västra Rindö vid Rindö smedja ska ges möjlighet att utvecklas inom och i närheten av befintlig fastighet i områden utpekade för verksamhet och industri.
- Området är utsatt för risk för höga vattenstånd i ett förändrat klimat som behöver utredas vidare i efterföljande planering.

DET HÄR VILL KOMMUNEN – INVID VÄSTRA RINDÖ

Ändrad markanvändning: verksamheter och industri

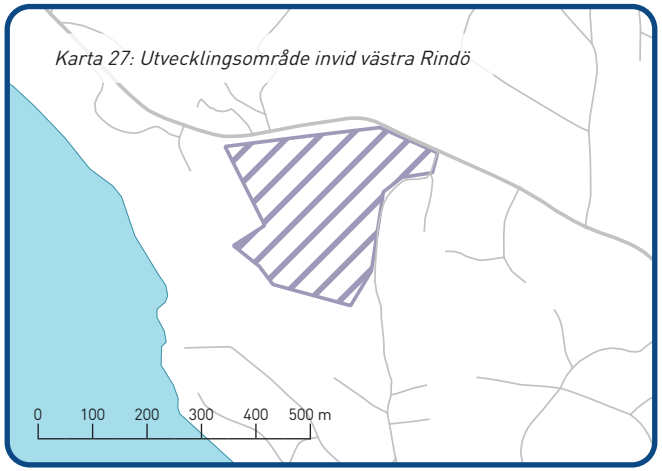

- Området invid Rindö Smedja pekas ut som ändrad användning verksamheter och industri för att ge möjlighet för vidare utveckling av den verksamhet som idag finns väster om området.

DET HÄR VILL KOMMUNEN – VARVSOMRÅDEN

Inom kommunen finns ett flertal varv som är utpekade i markanvändningskartan. Kommunen ser positivt på fortsatt utveckling av marina verksamheter i anslutning till dessa platser. För kartbild över utvecklingsområdena, se karta 5.

- Vid utveckling av dessa platser är det viktigt att utgå från de kulturmiljövärden som identifierats i kommunens kulturmiljöprogram. För områden som omfattas av riksintresse för kulturmiljö – exempelvis vissa av varvsområdena – krävs särskild hänsyn, se kulturmiljöprogrammet för fördjupad beskrivning och riktlinjer.
- Varvsområdenas lokalisering i strandnära lägen innebär att de är sårbara för klimatrelaterade risker, såsom havsnivåhöjning och strandnära erosion. Inför bedömning av utvecklingsmöjligheter i dessa områden krävs därför noggrann analys av dessa förutsättningar.

RIKSINTRESSEN OCH ANDRA VÄRDEN ENLIGT MILJÖBALKEN

I detta avsnitt beskrivs de riksintressen och övriga värden som enligt miljöbalken ska beaktas i kommunens fysiska planering.

Riksintressen omfattar geografiska områden med särskilda värden eller funktioner av nationell betydelse. Dessa kan antingen fastställas av riksdagen enligt 4 kap. miljöbalken eller av någon av de tolv myndigheter som ansvarar för sektorsvisa riksintressen enligt 3 kap. miljöbalken.

Ett riksintresse kan syfta till att långsiktigt bevara ett värde eller att säkerställa möjligheterna till framtida användning och exploatering.

Utöver riksintressen innehåller miljöbalken bestämmelser om hushållning med mark och vatten, där bland annat opåverkade områden samt jord- och skogsbruk lyfts fram som särskilt viktiga att värna. I avsnittet beskrivs även strandskyddets innebörd och kommunens övergripande förhållningssätt till dessa värden.

Karta 28: Riksintressen

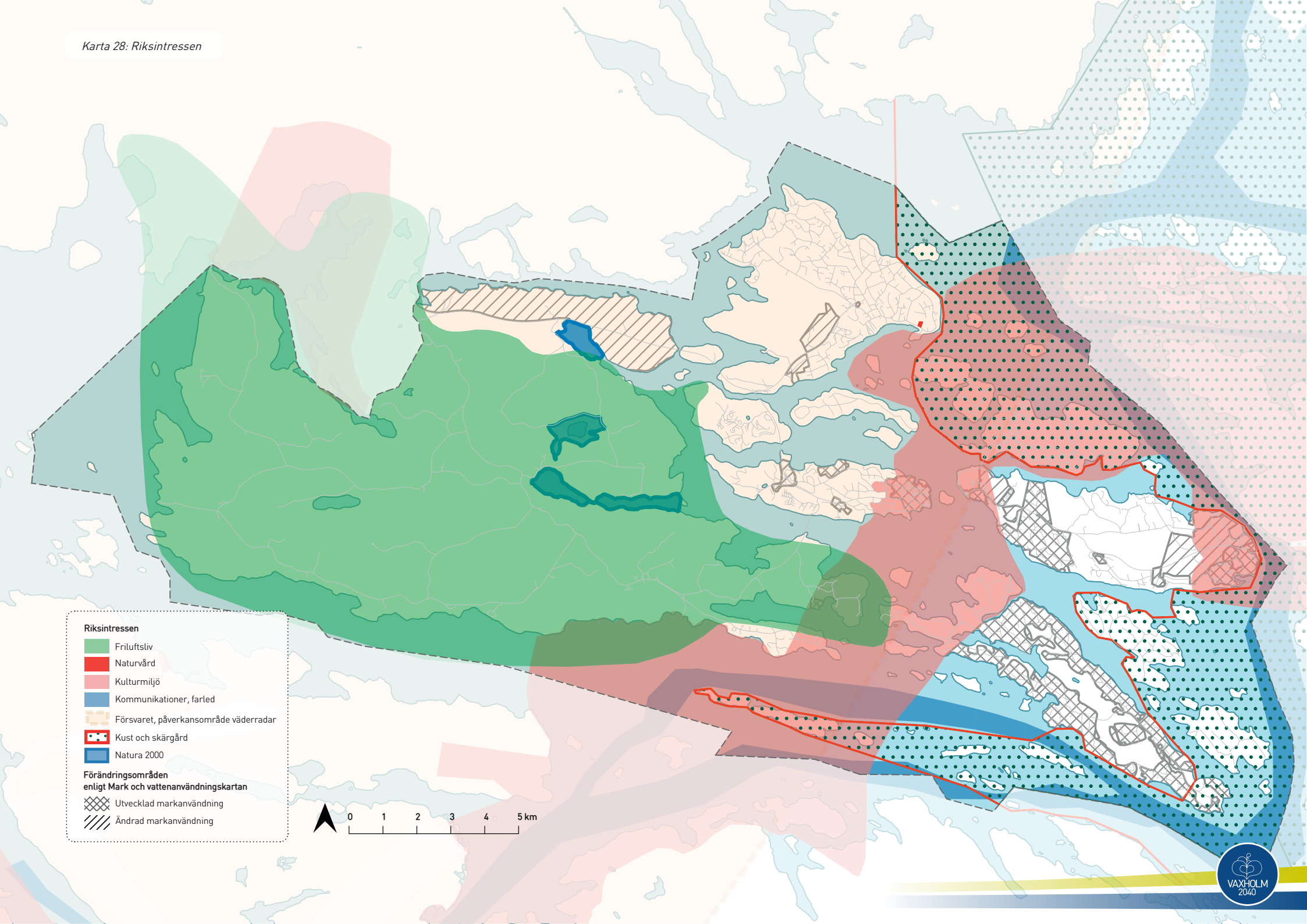

Riksintresse för kulturmiljövård: Stockholms farled och inlopp

Inloppet till Stockholm via Vaxholm är utpekat som riksintresse av Riksantikvarieämbetet med stöd i 3 kap. 6 § miljöbalken.

Hela farleden utmed inloppet till Stockholm är av riksintresse med motiveringen att området speglar skärgårdens betydelse för huvudstadens sjöfart, livsmedelsförsörjning och rekreationsliv alltsedan medeltiden, liksom Stockholms utbyggnad och försvarsinsatser. Här finns avläsbara spår av samhällsutveckling, transportteknik, arkitektur och olika sociala skikt genom historien.

Värdebeskrivning

Nedan redovisas uttryck för riksintresset för kulturmiljövård i Vaxholm.

Farledsmiljö, kommunikationsmiljö, kust- och skärgårdsmiljö

Utmed farleden finns natur- och ankringshamnar från segelfartygens epok, med tillhörande vrak, förtöjningsspår och fornlämningar. Sjöfartens historia gestaltas i lämningar som sjömärken, fyrar och byggnader från sjökrogsverksamheter, liksom hamnar, varv, ångbåtsbryggor, väntkurer och tullhus. Landskapet präglas av sprickdalsformationer som visar skärgårdsbefolkningens historiska levnadsvillkor möjlighet till odling och bebyggelse. Vårdkaseberg och telegrafberg med lämningar är också viktiga inslag.

Fästnings- och skansmiljöer – befästningssystem

Området rymmer ett flertal historiska befästningar och försvarsanläggningar, med spår från 1500-talet till 1900-talets mitt. Här återfinns mur- och vallanläggningar, Vaxholms kastell, Rindö redutt, Oscar-Fredriksborg och Byviksfortet. Dessa utgör delar av befästningslinjen Vaxholmslinjen, där även batteriplatser ingår.

Militära miljöer

På Rindö finns det tidigare kustartilleriet med kasern- och stabsbyggnader, officersbostäder och förråd. Dessa byggnader utgör en tydlig del av den militära historien i området och speglar regementets roll fram till 1900-talets mitt.

Småstadsmiljö

Stadsbildningen Vaxholm på Vaxön växte fram som ett servicesamhälle i anslutning till 1500-talets fästningsbygge och utvecklades till tullstation och knutpunkt för handel, kommunikation och krogrörelse i skärgården. I stadskärnan finns spår av den tidiga stadens rätvinkliga gatunät från 1600-talet, äldre träbebyggelse från tiden före det sena 1800-talets expansion samt småskalig fiskarbebyggelse i Norrhamn med oregelbundet gatunät, små tomter, bryggor och sjöbodar. Torg, rådhus, kyrka och en sammanhängande bebyggelsesiluett i kuperad skärgårdsterräng bidrar till stadens identitet. Kastellet, Rindö redutt och Vaxholms vattentorn fungerar som landmärken. Under 1800-talets senare del till omkring 1920 präglades staden av en expansiv fas kopplad till bad- och sommarnöjesliv, vilket satte tydliga avtryck i bebyggelsen såsom flera badhus och Vaxholms hotell. Det gamla militära övningsområdet – Lägret – har omvandlats till stadspark. I utkanten av staden återfinns villabebyggelse för sommargäster, som på Ekudden och i Västerhamn.

Småbåtsvarv

Längs farleden finns flera småbåtsvarv och mindre varv från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal. Dessa visar på båtbyggartraditioner och den lokala hantverkskulturen kopplad till skärgårdens näringsliv.

Sommarnöjesmiljö

Sommarnöjesbebyggelsen utgörs av odlingsmarker, trädgårdar, parker, alléer, gårdsbyggnader och brygglägen. Sommarvillor från mitten av 1800-talet till början av 1900-talet är vanligt förekommande längs ångbåtslederna, ofta kompletterade med badhus, lusthus samt mindre fritidshus/sportstugor, paviljonger och väntkurer. Arkitekturstilen varierar från rikt dekorerade schweizer- och cottagestilarna från 1800-talets senare hälft med verandor och pittoreska utbyggnader, till mer återhållsamma nationalromantiska villor med robusta former och allmogeinspirerade detaljer och färgsättningar. Mindre fritidshus från 1900-talets första hälft speglar den växande fritidskulturen och tar intryck från både nationalromantik och funktionalism. Naturtomter och luftigt placerade byggnader präglar områdena, vilket ytterligare bidrar till rekreationsmiljöernas särskilda karaktär.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

- Utvecklingsområden i översiktsplanen har delvis anpassats för att inte komma i konflikt med riksintresset. Det gäller västra Tynningö och västra Rindö.
- Översiktsplanens utvecklingsområden som ligger inom riksintresseområdet är centrala Vaxholm, samt östra Rindö. Utvecklingsområden inom västra Rindö samt Tynningö ligger i anslutning till riksintresset.
- Områden där markanvändningen föreslås utvecklas eller ändras och som berörs av riksintresset ska prövas med hänsyn till riksintressets uttryck så att de inte påtagligt skadas. En fördjupad kulturmiljöutredning ska alltid göras i samband med planläggning för att utreda påverkan på riksintressets uttryck. Förslag till åtgärder och bestämmelser som kan bidra till att tillvarata och värna dess värden ska tas fram. För beskrivning om vilken hänsyn som behöver tas för respektive område, läs mer under Ställningstaganden per utvecklingsområde.
- Uttrycken för riksintresset ska användas som en resurs för att stärka och särskilt lyftas fram och utvecklas, för att stärka Vaxholms identitet som skärgårdskommun.
- För att skydda områden inom riksintresse ska områdesbestämmelser inrättas inom begränsade områden som inte detaljplaneläggs.
- Områdesbestämmelser kan användas för att reglera bygglovsplikten genom att exempelvis införa lovplikt för rivning samt skydds- och varsamhetsbestämmelser.

Riksintresse för naturvård: Ytterby gruva

Ytterby gruva är belägen på Resarö i Vaxholms stad och är utpekad av Naturvårdsverket som riksintresse för naturvård enligt 3 kap. 6 § miljöbalken.

Värdebeskrivning

Riksintressets värde utgörs främst av en internationellt välkänd fältspatsförekomst, rik på mineraler. Bland annat förekommer gadolinit som är källa till grundämnen som yttrium, erbium, terbium och ytterbium.

Syftet med riksintresset är att bevara områdets karaktär som geologiskt objekt. Varphögarna, som uppkom vid gruvbrytningen, är skyddade som naturminne och området ingår i länsstyrelsens naturvårdsprogram.

Själva gruvan är ombyggd för oljelagring och inte tillgänglig för besök. Däremot är den södra, mycket branta slänten möjlig att besöka. Här finns rester av bergartsmaterial och varphögar från brytningstiden.

Marken ägs av Fortifikationsverket, men upplåts till en förening.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

- Ytterby gruvas geovetenskapliga värde ska värnas genom att ingrepp som bebyggelse, vägbyggen, anläggningar, upplag och schaktning inte tillåts om det riskerar att skada riksintresset.
- Riksintresset ligger inom ett område som i översiktsplanen är kategoriserat som natur och friluftsliv. Riksintresset bedöms vara skyddat från påtaglig skada genom att större delen av området är detaljplanelagt som natur. Gruvbostaden är skyddad genom planbestämmelsen Q, kulturreservat. En ändring av detaljplanen möjliggör att området kring gruvfogdebostaden kan avstyckas till en egen fastighet. Denna ändringen bedöms inte påverka riksintresset negativt.
- Området kring Ytterby gruva präglas av en unik natur- och kulturmiljö med stor utvecklingspotential.
- Genomförd ändring av detaljplanen utgjorde ett första steg i arbetet med att forma gruvan till ett attraktivt besöksmål. I det fortsatta utvecklingsarbetet kvarstår att utreda trafiklösningar och tillgänglighet. Trafikverket ansvarar för den yttre vägsträckan, medan den inre delen förvaltas av en vägförening.

Riksintressen kommunikationer: Farleden in till Stockholms hamn

Farleden in till Stockholm, Kanholmsfjärden är utpekat som befintligt riksintresse för sjöfarten av Trafikverket enligt 3 kap. 8 § miljöbalken. Farledsmiljön speglar skärgårdens betydelse för huvudstadens sjöfart, livsmedelsförsörjning och rekreationsliv.

Värdebeskrivning

Längs med den östra kommungränsen samt södra/sydvästra sidan av Tynningö så löper en av Sveriges mest trafikerade farleder (klass 1), och omfattas av riksintresset för sjöfart med en buffertzon på cirka 200 meter för att upprätthålla säkerheten.

Inga verksamheter eller dylikt får införas som kan ha negativa konsekvenser för riksintressets syfte. Detta innefattar verksamheter som exempelvis skulle kunna öka båttrafiken för mycket eller kunna ha en bländande effekt mot leden

I vissa fall så ligger punkter som är viktiga för farledens säkerhet utanför markerat område men dock inom influensområdet och ska därför beaktas. Exempel på detta är fyrar vars siktlinjer ska skyddas men inte heller ska de kunna förväxlas eller påverkas av andra ljuspunkter eller konstruktioner som kan påverka dessas nautiska funktion.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

- Verksamheter som kan ha en bländande effekt mot leden ska undvikas, fyrarnas siktlinjer skyddas och buffertzonen beaktas för att garantera säkerheten på leden.
- Buffertzonen överlappar delvis utvecklingsområden för utvecklad markanvändning på Tynningö samt ändrad markanvändning på östra Rindö, för vilka hänsyn särskilt ska tas.

Riksintressen kommunikationer: Flygplats MSA-ytor

Kommunen omfattas helt eller delvis av riksintresse för kommunikationer, Arlanda och Bromma flygplatsers så kallade MSA-ytor, enligt 3 kap. miljöbalken. MSA-ytor är ett större influensområde för hindersytor som sträcker sig 55 kilometer kring de båda flygplatserna. Då de omfattar hela kommunen syns de ej i kartan.

Värdebeskrivning

Ytorna täcker helt eller delvis kommunen för respektive flygplats. Inom dessa områden kan höga objekt påverka riksintresset och flygtrafiken.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

- Alla byggnader eller föremål högre än 20 meter över mark/vattenyta oavsett placering ska samrådas med Luftfartsverket samt inom MSA-ytorna med flygplatserna.

Riksintresset för friluftslivet

I den nordvästra delen av kommunen finns ett stort område som är utpekat som riksintresse för friluftsliv enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Området omfattar stora delar av Bogesund.

Värdebeskrivning

Riksintresseområdets landområde överensstämmer i stort med Bogesundslandets naturreservat, med undantag för vissa mindre delar av halvön. I nordväst sträcker sig området mot Rydboholm, Fågelnäs och Sandviken i Österåkers kommun, och ansluter till Bogesundslandet via ett näs. Mot havet avgränsas riksintresset naturligt av Stora Värtan, Askrikefjärden och Trälhavet.

Riksintressets värde består främst i att området erbjuder särskilt goda förutsättningar för berikande upplevelser i natur- och kulturmiljöer samt för friluftsaktiviteter på land och i vatten.

Området utgörs av ett varierat landskap med omfattande vattenkontakt. Det tätortsnära läget bidrar till att området är lättillgängligt och används frekvent av många för friluftsliv. På Bogesundslandet finns stora sammanhängande skogsområden, ett rikt kulturlandskap och flera långa spår och leder. Många delar av området upplevs som tysta och i de mest välbevarade partierna kan skogen upplevas trolsk och orörd. Stränderna är långa och har en varierande karaktär.

Syftet med riksintresset är att bevara och vårda ett område av stor betydelse för friluftsliv, naturvård och kulturmiljövård. Områdets värden för friluftslivet kan påtagligt skadas av nyetablering av bebyggelse och anläggningar som inte främjar friluftslivet inom områdets oexploaterade delar, minskad hävd av odlingslandskapet, bullerstörande verksamheter och åtgärder samt omfattande kalavverkning. Området har ytterligare potential för friluftsliv.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

- Riksintresset bedöms inte påverkas av översiktsplanens utbyggnadsförslag och är i stora delar skyddat som naturreservat. Endast kompletterande byggnader som syftar till att upprätthålla och utveckla befintliga verksamheter får tillkomma.
- Stor hänsyn ska tas i planering av ny bebyggelse i anslutning till riksintresset.
- Störande verksamheter och barriärskapande infrastruktur ska i möjligaste mån undvikas.
- Bebyggelse eller åtgärder som negativt påverkar brukandet av kulturlandskapet bör undvikas.

Riksintresseområde för totalförsvaret: väderradar

Delar av Vaxholm omfattas av riksintresse för militär vädertjänst enligt 3 kap. 9 § miljöbalken. Det innebär att det finns skyddsvärd metrologisk infrastruktur i närområdet som ägs av SMHI men kravställs av Försvarsmakten.

Värdebeskrivning

Sveriges väderradarsystem ingår i det gemensamma nätverket SWERAD, som ger SMHI och Försvarsmakten tillgång till viktig väderinformation som är avgörande för att de ska kunna utföra sitt samhällsansvar. Information används bland annat för de prognoser som SMHI framställer för samhället och för Försvarsmaktens prognoser inför militära flygningar.

Störande verksamheter, exempelvis vindkraftsetableringar, nära väderradaranläggningarna kan skada riksintresset. Störningarna kan medföra att tillförlitligheten i väderprognoser minskar. Det finns en internationell överenskommelse om att inga

vindkraftverk ska uppföras inom 5 kilometer radie och i Sverige används en bortre maxgräns på cirka 50 kilometer där särskilda analyser måste genomföras.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

- Vindkraftsetableringar och störande verksamheter inom riksintresseområdet ska undvikas.
- Försvarsmakten ska alltid remitteras vid planering och lovgivning som medför objekt som uppnår en högre höjd än 20 meter utanför och 45 meter inom sammanhållen bebyggelse.

Riksintressen enligt 4 kap. miljöbalken

Delar av Vaxholm omfattas av ett så kallat geografiskt bestämt riksintresse, som pekas ut av riksdagen med stöd av miljöbalken 4 kap. 1–2 samt 4 §§. Kustområdena från Södermanland och Uppland från Oxelösund till Herräng och Singö är utpekade med hänsyn till värden för det rörliga friluftslivet och kustområdena från Arkösund till Forsmark är utpekade utifrån områdenas samlade natur- och kulturvärden.

Riksintresset utgör inte hinder för:

- Utveckling av befintliga tätorter
- Utveckling av det lokala näringslivet
- Utförande av anläggningar som behövs för totalförsvaret, eller om det finns särskilda skäl
- Utvinning av riksintressanta fyndigheter av ämnen eller material

Kommunen har i översiktsplanen gjort en egen avgränsning av det samlade riksintresseområdet för kust och skärgård. Avgränsningen går i anslutning till den yttre kommungränsen med grund i identifierade samlade natur och kulturvärden samt värden för det rörliga friluftslivet.

Utgångspunkten är därför att inkludera områden med karaktär av kust och skärgård, i det yttersta bandet av Vaxholms skärgårdsmiljöer. Avgränsningen utgår från områden där natur- och kulturvärden sammanfaller och sammantaget bedöms som särskilt höga. Hänsyn har även tagits till områdets betydelse för turism och det rörliga friluftslivet. Befintliga tätorter har exkluderats i avgränsningen då den inte ska utgöra hinder för tätortsutvecklingen. Större delen av Bogesund är viktig för friluftslivet, men bedöms ha tillräckligt skydd av att pekas ut som riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken. Farleden in mot Stockholm skyddas av riksintresse för kulturmiljö. Den avgränsning som är avvägd i översiktsplanen gäller framför andra tolkningar i kommunens underlag.

Avsikten med riksintresset är inte att hindra utveckling i området som helhet utan att de stora natur- och kulturvärdena ska tas tillvara. Bestämmelserna innebär också för områdena att turismens och friluftslivets intressen särskilt ska beaktas vid bedömning av exempelvis ny bebyggelse. Bedömningar ska göras utifrån en helhetssyn på områdenas värden och ska inte främst se till enstaka miljöer.

Värdebeskrivning

Den övergripande karaktären för området som omfattas av riksintresset är en karaktär av yttre kust och skärgård. Riksintresseområdet sträcker sig från östra delarna av Resarö och inkluderar de i huvudsak obebyggda öarna Moholmen, Lilla Rönnholmen samt Ekholmen i den norra delen av kommunen. Dessa obebyggda öar är viktiga för det rörliga friluftslivet och omfattar bland annat naturvärden i form av värdekärnor för tall.

Området inkluderar de identifierade kulturmiljöerna vid Stegesundsöarnas tidiga sommarnöjesbebyggelse som skedde samlat och därför är avläsbar i såväl bebyggelsestruktur som vägstruktur och den kanal som finns mellan öarna. Avgränsningen omfattar även den sammanhållna sommarnöjesbebyggelsen på västra Skarpö (Skarpöborg) samt Skarpö by, med den äldre bystruktur som berättar om öns användning innan böndernas mark köptes upp för sommarnöjen.

Riksintresseområdet sträcker sig sedan utmed strandkanten längs Rindö och innefattar Ramsö och Skogsön. På Ramsö finns en mangårdsbyggnad bevarad med tillhörande odlingslandskap, såväl som sommarnöjesbebyggelse. Tillsammans med Skogsön visar bebyggelsen och landskapet på skiftet från 1800-talets andra hälft när öarna köptes upp för utveckling av sommarnöjesbebyggelse för storstadsbefolkningens övre klasser. På Ramsö är även de tre varven viktiga karaktärsdrag, där verksamheterna fortsatt är i drift.

Riksintresset innefattar de obebyggda öarna Kungarna och Björnholmen. Dessa obebyggda öar har även värden ur kulturmiljösynpunkt då de tillhört gårdar belägna på närliggande större öar och nyttjats som betes- och ängsholmar. Här kan också finnas ett biologiskt kulturarv i form av växter som gynnats och har en tålighet för bete och slåtter. Öarna ger tillsammans en god förståelse för skärgårdens kulturhistoriska förutsättningar och om den tidigare agrara markanvändningen.

Tynningöklacken är en utkiksplats som erbjuder en fri vy över skärgårdslandskapet och som därmed bidrar till upplevelsen av de identifierade natur- och kulturvärdena.

Området i sin helhet bidrar till turism och det rörliga friluftslivet utifrån möjligheter till fri rörlighet, naturhamnar och upplevelser både från land och vatten.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

- Inga utvecklingsområden föreslås inom riksintresseområdet, varför översiktsplanen inte bedöms innebära risk för påtaglig skada på de värden som utgör grund för avgränsning av riksintresset. För utvecklingsområden i nära anslutning till riksintresseavgränsningen bör hänsyn tas till riksintressets utpekade värden.
- Ny bebyggelse eller andra ingrepp i miljön får komma till stånd endast om det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdenas samlade natur- och kulturvärden eller det rörliga friluftslivet.
- Åtgärder som möjliggör fortsatt djurhållning och bete är viktig för kulturlandskapet och bör främjas för att bibehålla de öppna landskapen på de obebyggda öarna.
- Sammanhållna och idag orörda markområden bör inte tas i anspråk för annat än fritidsbebyggelse i form av komplettering till befintlig bebyggelse. Även vid kompletteringar ska hänsyn tas till natur- och kulturvärden samt det rörliga friluftslivets behov.
- Åtgärder som bedöms kunna skada riksintressets värden är:
  - Bebyggelse och infrastrukturutbyggnad på idag orörd och sammanhållen naturmark.
  - Bristande skötsel av värdefulla kulturmiljöer.
  - Igenväxning av ängs- och betesmarker.
  - Hindrande av tillgänglighet till obebyggda naturområden.

Natura 2000-område

Natura 2000 är ett nätverk av skyddade områden inom EU enligt 4 kap. 8 § miljöbalken. Genom art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet ska medlemsstaterna gemensamt bidra till att bevara den biologiska mångfalden. Varje land ansvarar för att skydda sin del av det gemensamma naturarvet.

I Vaxholm finns tre Natura 2000-områden på Bogesund: Dammstakärret, Nibbleviken samt Ekefjärd.

Syftet med Dammstakärret är att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för de utpekade livsmiljöerna. Området består av en myrsjö, öppna mossar och kärr, taiga samt skogsbevuxen myr. Inga förekomster av utpekade Natura 2000-arter finns registrerade.

Nibbleviken och Ekefjärd är nyinrättade Natura 2000-områden av typen smala vikar i Östersjön. Deras naturvärden utgörs främst av låg grad fysisk påverkan i kombination med ett skyddat innerskärgårdsläge.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

- Kommunen ska i samverkan med andra aktörer arbeta för att utpekade Natura 2000-områden uppnår och bibehåller gynnsam bevarandestatus.
- Åtgärder som kan påverka miljön på ett betydande sätt ska undvikas.
- Bedömningar av hur markanvändning, både inom och utanför Natura 2000-områden, kan påverka miljön ska ske tidigt i planeringsprocessen.
- Om planering och lovgivning bedöms kunna påverka ett Natura 2000-område ska en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) upprättas och särskilt tillstånd sökas enligt gällande lagstiftning.

Andra värden i miljöbalken – hushållning med mark och vattenområden

Bestämmelserna om hushållning med mark- och vattenområden i 3 kap. och 4 kap. 1–8 §§ miljöbalken (Lag 2014:862) ska tillämpas.

Stora opåverkade områden

Enligt 3 kap. 2 § miljöbalken ska stora mark- och vattenområden som inte alls, eller endast i obetydlig grad, är påverkade av exploatering eller andra ingrepp skyddas så långt möjligt mot åtgärder som kan påverka områdenas karaktär påtagligt.

Sådana områden kan dock innehålla viss påverkan, exempelvis genom jord- eller skogsbruk. Störande verksamheter och åtgärder som kan påverka områdets karaktär påtagligt negativt ska undvikas och i möjligaste mån samordnas till redan påverkade områden.

I Vaxholm finns ett utpekat större opåverkat område som utgörs av stora delar av Bogesundslandet.

Ekologiskt särskilt känsliga områden

Enligt 3 kap. 3 § miljöbalken ska mark- och vattenområden som är särskilt känsliga ur ekologisk synpunkt så långt som möjligt ska skyddas mot åtgärder som kan skada miljön. Det gäller exempelvis områden med ovanliga arter eller sällsynta livsmiljöer med ekologiska funktioner som är särskilt känsliga för störning.

Ekologisk särskilt känsliga områden (ESKO) har ett lagskydd som alltid ska beaktas vid åtgärder som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Inga ESKO-områden är utpekade inom kommunen.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

- Ek- och tallmiljöer, fuktlövskog och sumpskogar med stort inslag av lövträd är särskilt skyddsvärda. Dessa miljöer bör värnas och insatser för att gynna biologisk mångfald prioriteras i framtida utveckling.
- Befintliga analyser av ekologiska spridnings-samband och inventeringar ska kompletteras. Underlagen ska användas för att peka ut särskilt skyddsvärda områden och arter.
- Det är prioriterat att kommunen tar fram underlag som identifierar ESKO-områden.

Jordbruksmark

Jordbruksmark är inte ett riksintresse, men utgör ett allmänt intresse enligt miljöbalken. Den myndighet som prövar en åtgärd har ansvar att bedöma om jordbruksmark påverkas och om särskild hänsyn behöver tas.

Enligt de grundläggande hushållningsbestämmelserna i 3 kap. 4 § miljöbalken får brukningsvärd jordbruksmark endast tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om det krävs för att tillgodose ett väsentligt samhälls-intresse och detta behov inte kan tillgodoses på ett annat sätt. Med brukningsvärd jordbruksmark avses mark som med hänsyn till läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar, är lämpad för jordbruksproduktion.

Avvägningar mellan bevarande och nyttjande av jordbruksmark ska alltid göras utifrån ett långsiktigt hushållningsperspektiv.

Enligt rådande rättspraxis ställs låga krav på vad som anses vara brukningsvärd jordbruksmark. Till följd av klimat- och omvärldsförändringar kan även öppen mark som inte aktivt brukas men som brukats tidigare komma att bli intressant i framtiden genom ökat behov av lokal livsmedelsproduktion.

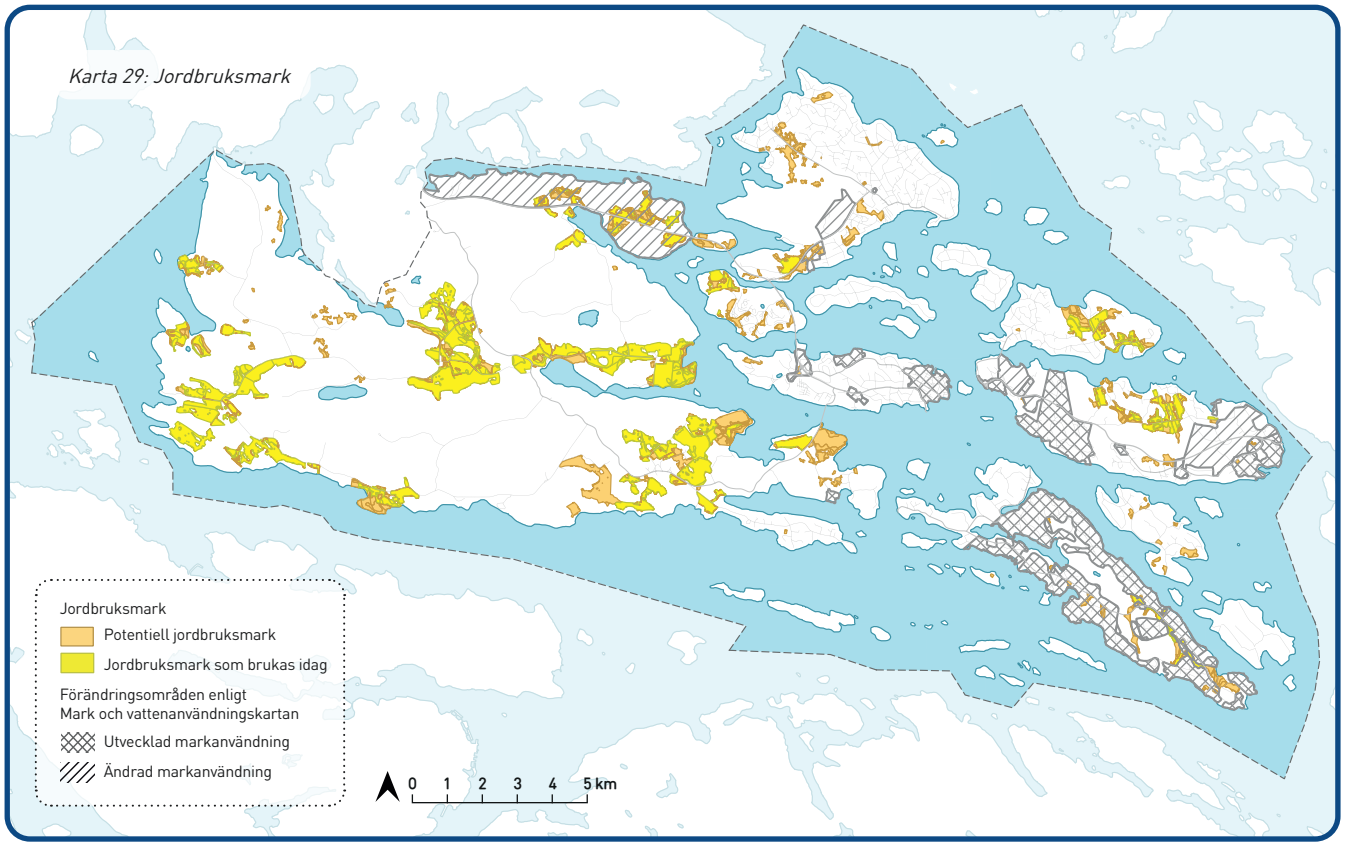

Vid bedömning av väsentligt samhällsintresse ingår att identifiera brister och tillgångar i närområdet och bedöma förutsättningar för en hållbar utveckling.

Förbättras förutsättningarna för kollektivtrafik, tillför utvecklingen kvaliteter för helheten som exempelvis lokalt serviceutbud eller mötesplatser.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

- Exploatering och annan irreversibel användning av jordbruksmark ska undvikas, med specificering enligt följande:
  - Storäng västra är utpekat som utvecklingsområde vilket innebär att jordbruksmark tas i anspråk, läs mer under Ställningstaganden per utvecklingsområde - Storäng västra.
  - Norra Bogesund pekas ut som ett framtida utvecklingsområde och omfattar jordbruksmark Utvecklingen av norra Bogesund ska ske med hänsyn till den brukningsvärda jordbruksmarken.
- Påverkan på jordbruksmark ska minimeras genom lämplig lokalisering och utformning i de fallen ianspråktagande är motiverat. Arronderingsförhållanden i landskapet ska särskilt beaktas.

- Vid exploatering i jordbrukslandskap ska hänsyn tas till omgivande karaktär vid placering och gestaltning.
- Brukningsvärd jordbruksmark ska värnas som en viktig samhällsresurs för lokal livsmedelsproduktion och beredskap.
- Mark som detaljplanerats med användningen jordbruk ska betraktas som brukningsvärd.
- Vid förfrågningar som inte överensstämmer med markanvändningskartan eller inte hanteras i översiktsplanen, ska frågan om väsentligt samhällsintresse avgöras i varje enskilt fall. För verksamheter bör alternativa lokaliseringar i strategiska lägen övervägas.
- Bebyggelse bör i första hand lokaliseras till regionalt prioriterade bebyggelselägen såsom stadskärnor, strategiska stadsutvecklingslägen, primära bebyggelselägen och landsbygdsnoder. Vid exploatering i dessa lägen ska en konsekvensanalys genomföras.

Mark för skogsbruk

Skogsbruk har en nationell betydelse enligt 3 kap. 4 § miljöbalken. Skogsmark som är viktig för skogsnäringen ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt försvårar ett rationellt skogsbruk.

Skogsbruket styrs av två jämställda mål: produktionsmålet och miljömålet. Skogen ska brukas uthålligt för att ge god avkastning samtidigt som biologisk mångfald bevaras. Hänsyn ska även tas till friluftsliv, rekreation och andra samhällsintressen.

Skogar med höga sociala värden är särskilt viktiga i närheten av tätorter och bebyggelse. Tillgång till värdefull skog bidrar till människors välbefinnande, hälsa, attraktiv boendemiljö, regional utveckling och turism. Skogen har även viktiga funktioner för exempelvis klimatreglering, luftkvalitet och bullerdämpning.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

- Exploatering av skogsmark med betydelse för skogsnäringen ska undvikas i största möjliga mån.
- Bebyggelse och verksamheter ska lokaliseras och utformas så att påverkan på skogsbrukets minimeras.
- Kommunen ska följa den regionala skogsstrategin. Detta genom att bland annat bidra till hållbart brukande och bevarande av skog, ökad delaktighet och förståelse för olika perspektiv och intressen samt främja jämlik och jämställd tillgång till skog och mark.

Strandskydd

Syftet med strandskyddet är att långsiktigt trygga förutsättningarna för allmänhetens tillgång till strandområdet, samt att bevara goda livsvillkor för växt- och djurliv. Strandskyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd enligt miljöbalken kap. 7. Inom vissa områden är strandskyddet utökat av Länsstyrelsen till 300 meter, vilket i Vaxholms stad återfinns på delar av västra Kullö, västra Resarö samt vissa delar av Bogesundslandet.

Strandskydd gäller inte för insjöar som är högst en hektar stora eller för vattendrag som är två meter breda eller smalare. länsstyrelsen kan dock besluta att strandskydd ska gälla även i dessa fall om det är särskilt viktigt för strandskyddets syften, och skyddsområdet får då vara upp till 100 meter från strandlinjen. Sådana beslut gäller omedelbart även om de överklagas. Strandskydd gäller inte heller för insjöar och vattendrag som har anlagts efter den 30 juni 1975.

Inom strandskyddat område råder det förbud att vidta åtgärder som hindrar friluftsliv eller väsentligen förändrar livsvillkoren för växt- och djurliv. Det är således förbjudet att uppföra eller ändra byggnader, grävnings- eller andra förberedelsearbeten eller anläggning som hindrar eller är avhållande för allmänheten. Även bygglovsbefriade åtgärder, exempelvis friggebodar, staket och bryggor, kan kräva strandskyddsdispens. Stadsbyggnadsnämnden kan ge dispens från bestämmelserna om det finns särskilda skäl enligt miljöbalken. I vissa fall är länsstyrelsen beslutsmyndighet, till exempel vid dispensgivning inom naturreservat.

Dispens och upphävande av strandskyddet helt eller delvis inom detaljplan kan medges om det finns särskilda skäl och om åtgärden inte motverkar strandskyddets syften. De särskilda skälen står i sin helhet i 7 kap. 18 e-g § miljöbalken, och innebär att du kan få dispens om området:

- Är ianspråktaget på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften,
- Är väl avskilt från stranden av till exempel en större väg eller järnväg,
- Behövs för en anläggning som måste ligga vid vatten och behovet inte kan tillgodoses utanför området,
- Behövs för att utvidga en pågående verksamhet och utvidgningen inte kan genomföras utanför området,
- Behöver användas för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför strandskyddsområdet,
- Behöver användas för att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse.

Förutsättningar

För en skärgårdskommun som Vaxholms stad är strandskyddet en kvalitet som är viktig att värna samtidigt som det skapar vissa begränsningar vad gäller utveckling.

Vaxholms stad består av flera öar med centralorten och stadskärnan på Vaxön. Den är utpekad som strategiskt stadsutvecklingsläge i RUFS (regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen) 2050. Vaxholms stad har speciella förutsättningar med många intressen, väg och verksamheter som kräver skyddsavstånd. Detta

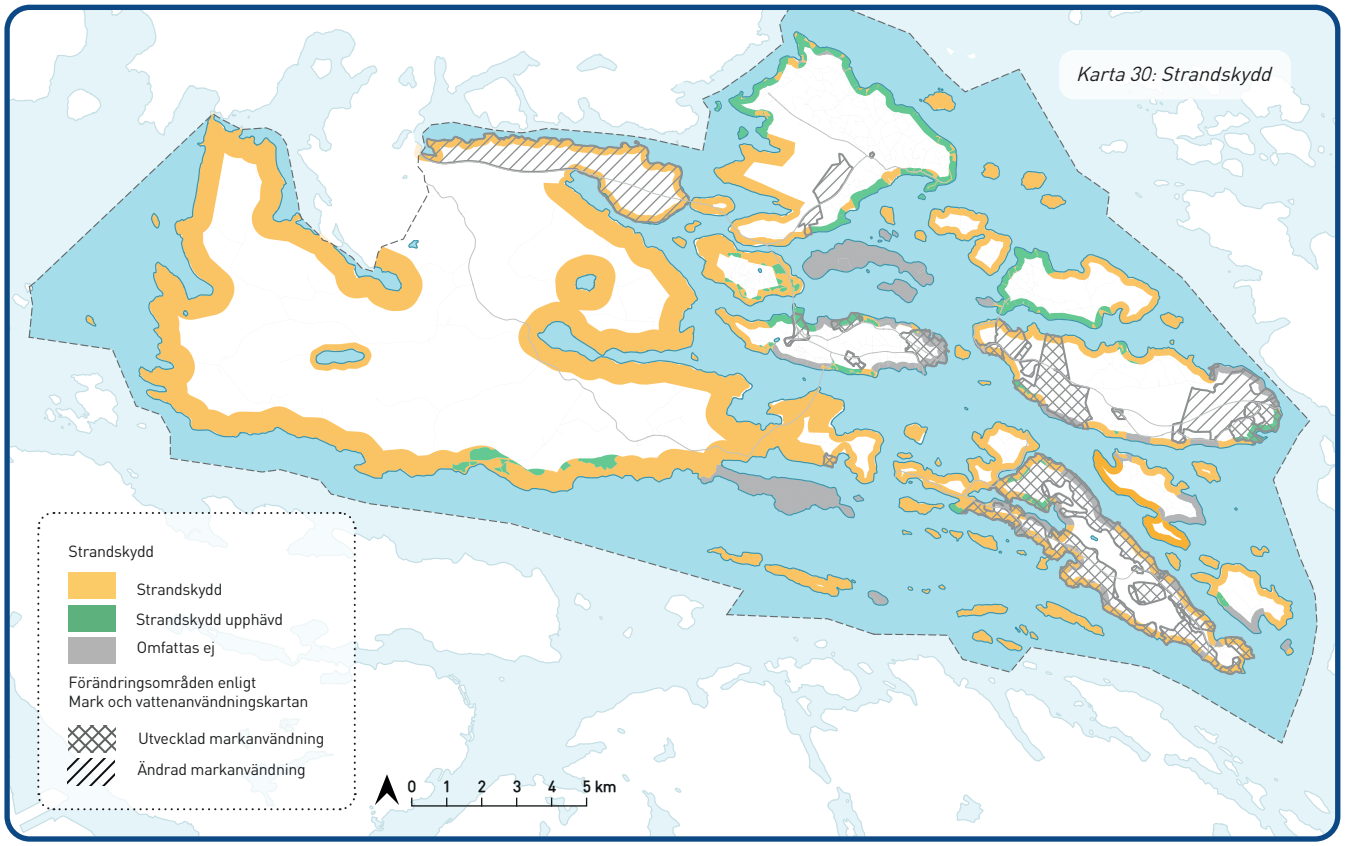

medför att strandskyddat område på Vaxön och inom andra utpekade områden för ändrad eller utvecklad markanvändning kan behöva tas i anspråk för att tillgodose angelägna allmänna intressen som exempelvis bostadsförsörjning.

Strandskyddslagstiftningen innebär bland annat att kommunen, i vissa fall även länsstyrelsen, är ansvarig för beslut om dispenser samt beslut om att upphäva strandskyddet i detaljplaner. Strandskyddet inom Vaxholms detaljplanerade områden skiljer sig åt.

Enligt 10 § lag om införande av miljöbalken, ska strandområden, som vid utgången av juni 1975 ingick i fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan, inte omfattas av strandskydd enligt miljöbalken om det inte bestäms något annat. Inom del av östra Rindö, råder det inget generellt strandskydd enligt 1977 års förordnandekarta då områden utan värden för allmänhetens bad och friluftsliv såsom militära områden, industriområden och hamnar undantogs. I samband med att en detaljplan, stadsplan, byggnadsplan, generalplan upphävs eller ersätts av en ny detaljplan inträder alternativt åter- inträder strandskyddet.

I områden där stads- och byggnadsplaner antagna 1975 gäller som detaljplan finns det inget strandskydd inom varken kvartersmark, allmän platsmark eller vattenområde. I motsats råder det inom vissa detaljplaner strandskydd både i vattenområde och kvarters- samt allmän platsmark. Enligt bestämmelserna gäller grundprincipen att det generella strandskyddet om 100 meter på land och i vatten inträder om en detaljplan upphävs eller ersätts med en ny detaljplan.

Strandskyddsbestämmelserna omfattar i stort all nybyggnation men även vissa andra åtgärder.

Undantag från denna generella bestämmelse har bland annat beslutats av länsstyrelsen och innefattar vissa kompletteringsåtgärder till en huvudbyggnad men reglerar även vissa undantag för ekonomibyggnader.

Där strandskyddet gäller kan dispens från strandskyddsbestämmelser ges endast om det finns särskilda skäl i enlighet med 7 kap. 18 e § miljöbalken. Det är också möjligt att upphäva strandskyddet helt eller delvis i samband med detaljplaneläggning om det finns särskilda skäl för detta.

I Vaxholm finns god tillgänglighet (eller låg exploateringsindikation) till strand- och vattenområden på Bogesund, västra Resarö, västra Kullö, västra Vaxön, östra Skarpö, mararna på Tynningö och kommunens mindre öar.

Nya strandskyddslagstiftningen gäller sedan 1 juli 2025. Den innebär vissa lättnader, där ett par bedöms kunna påverka utveckling i Vaxholm:

- Strandskydd ska inte gälla för insjöar eller vattendrag anlagda efter 30 juni 1975.
- Kommunerna ska i vissa fall kunna besluta att upphävt strandskydd inte återinträder när en äldre detaljplan ersätts med en ny (MB 7 kap. 18 j § och PBL 4 kap. 17 a §).

Utöver ovan ska generellt strandskydd inte längre gälla vid små sjöar och smala vattendrag och länsstyrelsen har också möjlighet att införa strandskydd om det är av särskild betydelse för att säkerställa strandskyddets syften.

DET HÄR VILL KOMMUNEN

- Strandskyddet ska värnas för att säkerställa allmän tillgång till kust, sjöar och vattendrag. Det rörliga friluftslivet ska särskilt beaktas.
- Vid planläggning är det viktigt att allmänt tillgängliga områden, exempelvis grönområden, promenadvägar och stränder planläggs som allmän platsmark med bevarat strandskydd.
- Inom vattenområdet är det lämpligt att bibehålla strandskyddet för att påverka omfattningen av eventuella bryggor och bryggdäck.
- Återställande och bevarande av kulturmiljöer kopplade till den för Vaxholms historia unika marina näringen kan vara särskilt viktigt att beakta vid lov- och dispensgivning.
- Inom utpekade områden för ändrad eller utvecklad markanvändning kan stadsutvecklingsintresset väga tyngre än strandskyddets syfte. Inom dessa områden ska upphävande av strandskyddet utredas vid detaljplaneläggning. Växt- och djurliv samt allmänhetens tillgänglighet till stranden ska särskilt beaktas vid lov och dispensgivning.
- Urbana strandzoner ska främst användas för anläggningar som tillgodoser allmänhetens och friluftslivets behov.
- Kommunen ser positivt på bryggor och anläggningar som bidrar till att bevara och utveckla skärgårdskaraktären, så länge de inte motverkar strandskyddets syfte. Åtgärder ska prövas enligt strandskyddslagstiftningen.

REGIONALA ANSPRÅK OCH MELLANKOMMUNALA FRÅGOR

Många frågor om mark- och vattenanvändning överskrider kommungränser och kräver ofta samordning med andra kommuner eller med regionen. I detta avsnitt identifierar kommunen de viktigaste mellankommunala och regionala frågorna, beskriver pågående samarbeten och tydliggör skillnader mellan kommunens översiktsplan och den regionala utvecklingsplanen. Avsnittet utgör kommunens ställningstaganden i dessa frågor.

Regionala och mellankommunala frågor

Centrumbildningar

Utöver den centrala regionkärnan i Stockholms stad så kommer de regionala kärnorna spela en allt viktigare roll i Stockholmsregionen, inte minst för mindre kommuner som Vaxholm.

Området Täby centrum-Arninge är utpekat i RUFS 2060 som en central regionkärna för regionens nordöstra delar. Arninge station är en viktig bytespunkt för kollektivtrafikresande till och från Vaxholm.

Även de två andra utpekade stadskärnorna i norr; Kista-Sollentuna-Häggvik och Barkarby-Jakobsberg, är viktiga för Vaxholms arbetsmarknad och näringsliv.

Grannkommunen Österåkers huvudort Åkersberga är, liksom centrala Vaxholm, ett strategiskt läge för stadsutveckling inom regionen. De båda orterna är av betydelse för utbud av arbetsplatser, kompetens, service och fritidsaktiviteter för hela kommunen.

Kommunikationer

I och med öppnandet av Arninge station med direkt bussförbindelse från Vaxholm samt den framtida utbyggnaden av Vaxholmsstråket (regionala cykelplanen) kommer Täby centrum-Arninge att spela en fortsatt viktig roll för Vaxholm, med tillgång till skola, arbete, service, handel och rekreation.

Koppling till regionkärnan är av mycket stor betydelse för Vaxholm, då Stockholm är en katalysator för hela regionen. För Vaxholmarna finns arbetstillfällen, utbildning och stort utbud av kultur- och fritids-attraktioner inom regionkärnan. För Vaxholm är möjligheten för besökare och säsongsboende att enkelt ta sig till kommunen samt även möjlighet för kompetensförsörjning till arbetsplatser inom kommunen av mycket stor vikt. En god framkomlighet och hög turtäthet för stombuss samt direktbussar in mot centrala Stockholm är viktig, liksom den pågående utbyggnaden av Roslagsbanan till city.

Förbindelsen mellan grannkommunen Österåker och Vaxholm är av stor betydelse då flera invånare hittar kompletterande service och fritidsutbud i grannkommunen.

Arlanda flygplats möjliggör nationella och internationella förbindelser samt kopplar ihop regionens kommuner i nordost med Uppsala. Arlanda City utvecklas till en tyngdpunkt för arbetsplatser, möten och konferenser. Förbättrad tillgänglighet till Arlandaområdet behöver säkerställas genom den planerade utbyggnaden av Roslagsbanan och en effektivisering av byten mellan stombussen och Roslagsbanan.

Kopplingar till skärgården med kollektivtrafik på vatten och fritidsbåtstrafik är av stor betydelse för Vaxholm. Det finns stor potential för utveckling av kollektivtrafiken för att ge goda förbindelser mellan skärgården och replipunkt Vaxholm året om.

För boende på Tynningö finns det en viktig förbindelse med Gustavsberg i Värmdö kommun. Även om Gustavsberg inte är utpekad som regional stadskärna i RUFS 2060 så är tätorten ett strategiskt centrumläge och viktigt centrum för handel, service och vidare anslutningar mot Nacka och centrala Stockholm.

Regional grön- och blåstruktur

Den regionala grönstrukturen utgår från Stockholms gröna kilar. De är större sammanhängande, tätortsnära naturområden som sträcker sig från den omgivande landsbygden in mot regionens centrala delar. De gröna kilarna fyller en viktig funktion och genom att bilda sammanhängande grönstråk med höga natur- och kulturvärden samt attraktiva rekreationsmiljöer.

Tillgång till bostadsnära natur av god kvalitet, en hälsosam miljö och ett levande kulturlandskap är viktiga resurser för att göra Stockholmsregionen till Europas mest attraktiva storstadsregioner.

Bogesund är en del av Bogesundskilen som delas mellan Vaxholm och Österåker. Den gröna kilen utgörs av ett skärgårdspräglat skogslandskap, format av Bogesunds slotts historiska ägande och brukande. Odlingslandskapet är småskaligt och böljande, med inramade landskapsrum och gårdar.

Bogesundslandet har länge varit utpekat som en plats där stadsbor kan finna ro från buller och stress. Även idag upplevs området som rogivande, mycket tack vare halvöns geografiska läge. Närheten till både centrala Stockholm som Vaxholms stadskärna gör Bogesundslandet till ett av kommunens och regionens viktigaste rekreationsområden.

Området erbjuder ett stort antal vandrings-, rid- och cykelleder. Genom kilen löper även den regionala leden Blå leden, som sträcker sig från Vaxholms stadskärna till Domarudden i Österåkers kommun.

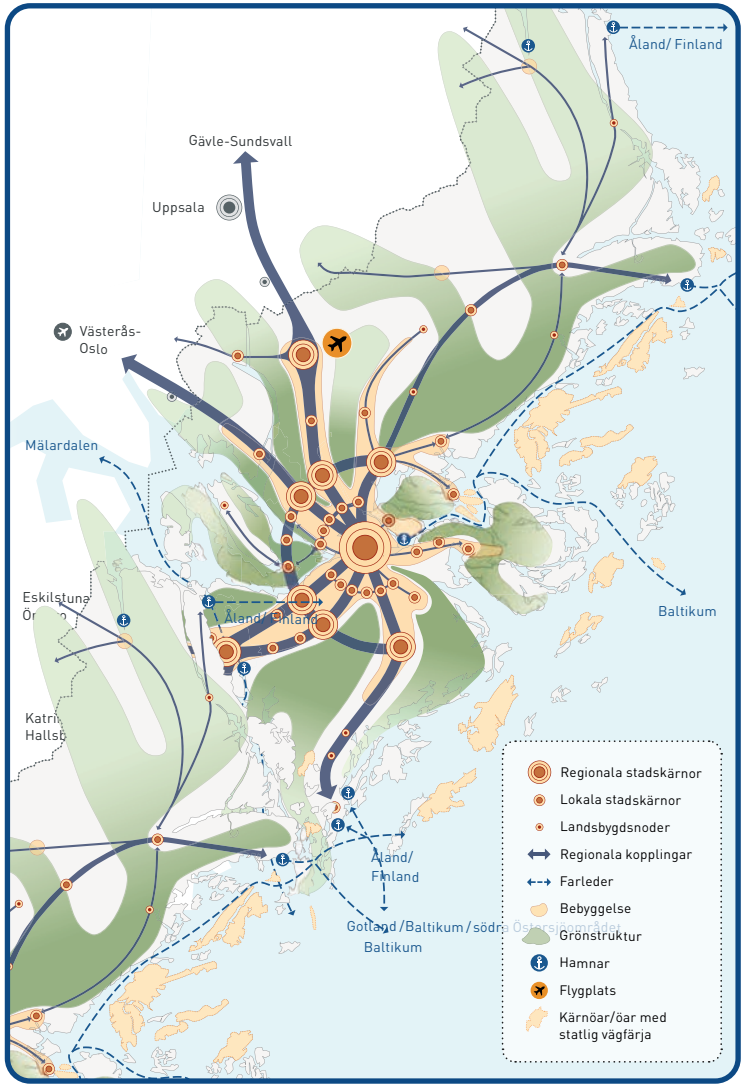

Bild 4: Karta från RUFS 2060, som visar regionens stadskärnor, stadsutvecklingslägen, viktiga regionala stråk och kopplingar samt den regionala grönstrukturen

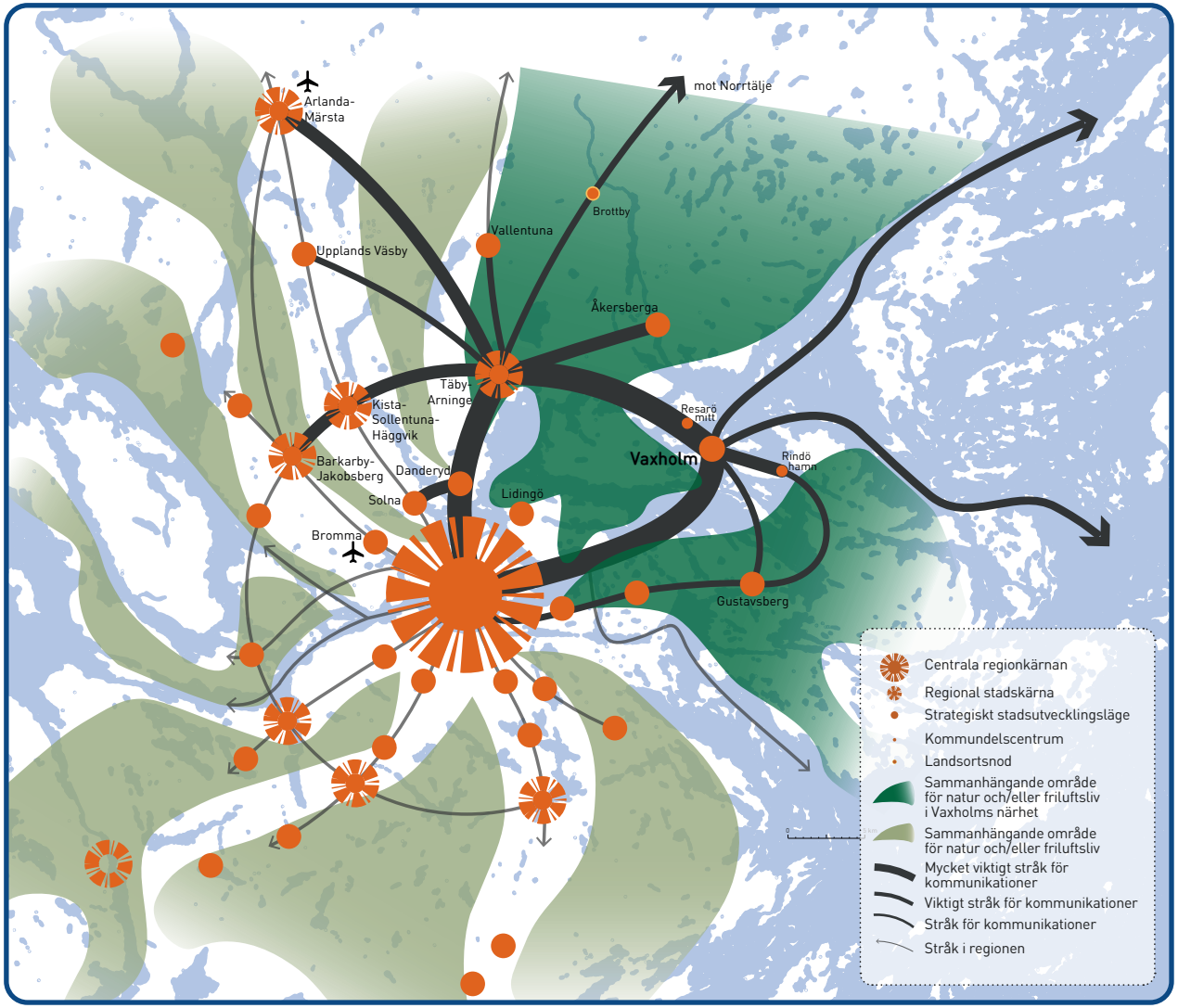

Bild 5: Karta som visar Vaxholms anspråk på regionens utvecklingsplan. Ju tjockare linjer desto viktigare kommunikationsstråk för kommunen. Översiktsplanens utvecklingslägen markerade i likhet med regionala stadsutvecklingslägen. Sammanhängande grönområden av regional betydelse i kommunen/kommunens närhet i mörkgrönt.

Den regionala blåstrukturen består främst av ett sammanhängande nätverk av hav, sjöar, vattendrag och grundvatten. Tillsammans med grönstrukturen bidrar den till goda livsmiljöer och ökad attraktivitet i regionen.

Vid framtida utveckling är det viktigt att befintliga värden stärks och utvecklas i takt med att regionen växer. För Vaxholm innebär det framför allt att bevara sambanden för natur och friluftsliv norrut, stärka sambanden österut och söderut samt underlätta rörligt friluftslivet genom att exempelvis stärka svaga samband och förbättra kollektivtrafiken.

Vid utveckling på norra Bogesund och östra Rindö är det viktigt att undvika att utvecklingen bidrar till att skapa nya barriärer. Djur och växters möjlighet att leva och sprida sig ska bibehållas även i bebyggda områden, genom lokal grön- och blåstruktur.

Framtida utveckling i Rindös västra och östra delar bör bidra till att bevara sambanden för naturen och förstärka sambanden för friluftslivet, särskilt kopplingen mot Värmdö.

Mellankommunal samverkan

För att hantera mellankommunala frågor finns flera etablerade samverkansforum som beskrivs nedan.

Gröna kilar i Vaxholm och Stockholmsregionen

Sedan 2010 bedrivs samverkan kring gröna kilar inom Rösjö-, Angarn- och Bogesundskilarna mellan kommunerna Täby, Sollentuna, Upplands Väsby, Sigtuna, Danderyd, Vallentuna, Österåker och Vaxholm. I samverkan ingår även ideella föreningar, Region Stockholm, myndigheter samt universitet och högskolor. Syftet med samverkan är att stärka helhetssynen och höja de rekreativa och biologiska värdena. Därmed skapas en ökad potential för naturturism och rekreation för invånare och besökare.

Den övergripande visionen är att kilarna ska utgöra högt värderade, välbesökta tätortsnära naturområden som bidrar till regionens attraktiva livsmiljö.

Enligt RUFS 2060 finns det inga utpekade svaga samband eller svaga partier inom kommunen. För att bibehålla Bogesundskilens funktioner och värden är det dock nödvändigt att stärka sambanden till och inom angränsande kilar. Om sambanden byggs bort, bryts kilens funktioner och dess värden riskerar att gå förlorade.

Stockholm Nordost

Vaxholm ingår i Stockholm Nordost – ett samarbete med kommunerna Danderyd, Täby, Vallentuna, Österåker och Norrtälje. Stockholm Nordost är ett frivilligt, politiskt drivet samarbete för en gemensam framtid, framgång och framkomlighet.

Kommunerna i Stockholm Nordost har gemensamt beslutat att lyfta en prioriterad inriktning för kommunernas infrastrukturutbyggnad och framtida utveckling för resor och transporter där följande sex frågor är prioriterade:

- Roslagsbanan till Arlanda
- Bättre framkomlighet på Norrortsleden
- Kapacitetsstark kollektivtrafik för att knyta samman de regionala stadskärnorna
- Bytespunkt Danderyd
- Stärkt sjötrafik
- Regional cykling

Samverkan inom vattenfrågor

Kommunen har flera pågående mellankommunala samarbetsprojekt med mål att förbättra det gemensamma kustvattnet, dess vattenkvalitet och biologiska mångfald.

Nedan presenteras de samverkansforum Vaxholms stad medverkar i koppat till vattenfrågor.

Svealands kustvattenvårdsförbund (SKVVF)

Vaxholms stad är medlem i SKVVF, vilka verkar för en hållbar framtid för Svealands kustvatten. Svealands kustvattenvårdsförbund samordnar den pågående miljöövervakningen och utvecklar miljöövervaknings- och informationssystem.

Ekosystembaserad havsförvaltning (EBHF)

Samverkansprojekt som leds av Länsstyrelsen i Stockholms län. Projektmedlemmar är: kommuner, Regionen, Skärgårdsstiftelsen och Skärgårdens intresseföreningar. EBHF arbetar för en gemensam havsförvaltning samt samarbete kring ett flertal projekt för Östersjöns vatten-, växt- och djurliv.

Det pågår ett antal olika regionala och nations-övergripande vattensamarbeten och projekt drivna av Länsstyrelsen i Stockholms län.

Avsteg från RUFS 2060

RUFS 2060 är den aktuella regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen. Planen beslutades i maj 2026 och gäller tills den har aktualitetsprövats. Utvecklingsplanen vägleder arbetet mot en hållbar och attraktiv region samt ligger till grund för regional samordning. Den beskrivs även under avsnittet Regionala mål och underlag.

Nedan redovisas kommunens ställningstagande till regionens utpekanden av mark- och vattenanvändning i RUFS 2060. För varje område beskrivs eventuella avsteg från den regionala utvecklingsplanen samt kommunens motivering och förslag i översiktsplanen.

Resarö

Merparten av Resarö pekas ut som övriga bebyggelselägen och landsbygder, medan Engarn och Storäng pekas ut som strategiskt bebyggelseläge. Kommunen delar bedömningen att Storäng är lämpligt för en högre grad av utveckling. I översiktsplanen föreslås därutöver en högre grad av utveckling i Resarö mitt och Killingen, vilka bedöms ha god tillgänglighet till kommundelscentrum Resarö mitt samt förhållandevis god tillgänglighet till knutpunkten vid Engarn.

Kullö

Stora delar av Kullö pekas ut som strategiskt bebyggelseläge, medan resterande delar av ön utgör värdekärna i den gröna kilen. Kommunen bedömer att Kullö är olämplig för den utveckling som ett strategiskt bebyggelseläge innebär, med hänsyn till öns naturmiljövärden, däribland ett kommunalt naturreservat och områden med skyddsvärda trädmiljöer. De redan bebyggda delarna präglas dessutom i hög grad av landskapets karaktär, vilket begränsar möjligheterna till förtätning. Därutöver medför skärgårdsgeografin att flera delar av området i praktiken har sämre tillgänglighet till Engarns vägskäl än vad som eftersträvas i den regionala utvecklingsplanen.

Vaxön

Vaxön pekas i huvudsak ut som lokal stadskärna, medan Eriksöområdet klassificeras som övriga bebyggelselägen och landsbygder. Kommunen gör dock en annan bedömning för Eriksö och anser att huvuddelen av området även fortsättningsvis bör bevaras som rekreationsområde. I övrigt ligger kommunens ställningstagande i linje med RUFS 2060 och utvecklingen föreslås främst koncentreras till stadskärnan, Vaxö entré och Vaxö mitt.

Rindö

På Rindö bedöms det finnas förutsättningar för utveckling av såväl bostäder som annan bebyggelse, samt för en fortsatt förbättring av kollektivtrafiken. Mot denna bakgrund föreslås en mer omfattande förändring av området än vad som anges i RUFS 2060.

I RUFS 2060 pekas Rindö ut som ö med statlig vägfärja, men området lyfts inte fram som ett mer utvecklat bebyggelseläge. Kommunens ställningstagande, som innebär en mer omfattande utveckling, avviker därmed från den regionala utvecklingsplanen.

Ramsö

Ramsö är i RUFS 2060 utpekat som kommunens kärnö men bedöms inte inom översiktsplanens tidsperspektiv vara lämpligt för förändringar av den karaktär som förordas i RUFS.

Tynningö

I översiktsplanen pekas stora delar av Tynningö ut för utvecklad användning i form av sammanhängande bostadsbebyggelse, kopplat till en framtida utbyggnad av vatten och avlopp. I RUFS 2060 pekas Tynningö ut som ö med statlig vägfärja. Kommunens ställningstagande överensstämmer med den regionala utvecklingsplanen.

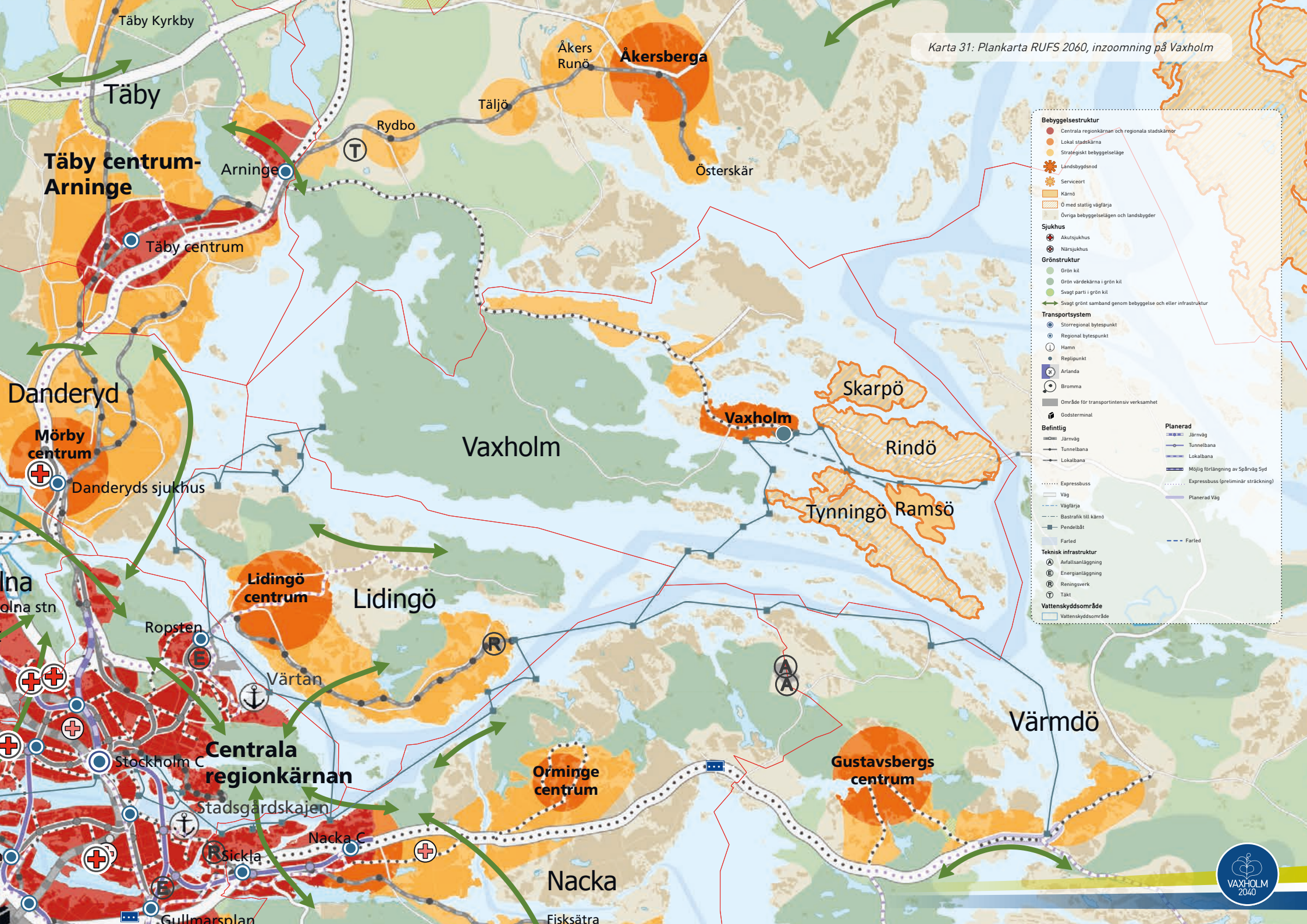
Karta 31: Plankarta RUFS 2060, inzoomning på Vaxholm
Täby Kyrkby
Täby
Täby centrum-
Arninge
Arninge
Täby centrum
Rydbo
Täljö
Åkers
Runö
Åkersberga
Österskär
Danderyd
Mörby
centrum
Danderyds sjukhus
Vaxholm
Skarpö
Rindö
Tynningö
Ramsö
Lidingö
centrum
Lidingö
Ropsten
Värtan
Centrala
regionkärnan
Stockholm C
Stadsgårdskajen
Nacka C
Sickla
Orminge
centrum
Nacka
Fisksätra
Gullmarsplan
Värmdö
Gustavsbergs
centrum
Bebyggelsestruktur
Centrala regionkärnan och regionala stadskärnor
Lokal stadskärna
Strategiskt bebyggelseläge
Landsbygdsnod
Serviceort
Kärnö
Ö med statlig vägfärja
Övriga bebyggelselägen och landsbygder
Sjukhus
Akutsjukhus
Närsjukhus
Grönstruktur
Grön kil
Grön värdekärna i grön kil
Svagt parti i grön kil
Svagt grönt samband genom bebyggelse och eller infrastruktur
Transportsystem
Storregional bytespunkt
Regional bytespunkt
Hamn
Replipunkt
Arlanda
Bromma
Område för transportintensiv verksamhet
Godsterminal
Befintlig
Järnväg
Tunnelbana
Lokalbana
Expressbuss
Väg
Vägfärja
Bastrafik till Kärnö
Pendelbåt
Farled
Planerad
Järnväg
Tunnelbana
Lokalbana
Möjlig förlängning av Spårväg Syd
Expressbuss (preliminär sträckning)
Planerad Väg
Farled
Teknisk infrastruktur
Avfallsanläggning
Energianläggning
Reningsverk
Täkt
Vattenskyddsområde
Vattenskyddsområde
VAXHOLM 2040

UNDERLAG

I detta kapitel redovisas de förutsättningar och utgångspunkter som ligger till grund för översiktsplanens ställningstaganden. Inledningsvis presenteras nationella och regionala mål samt kommunala styrdokument som utgör planens ramverk. Därefter beskrivs övriga relevanta underlag och faktorer som påverkar planens inriktning, med särskilt fokus på allmänna intressen.

ÖVERGRIPANDE MÅL OCH STYRANDE DOKUMENT

Översiktsplanen har tagits fram med utgångspunkt i nationella och regionala mål, riktlinjer och planeringsunderlag från staten, regionen och andra relevanta myndigheter. Även kommunens egna styrdokument har utgjort viktiga underlag i arbetet.

Nationella mål och underlag

I översiktsplanen ska det framgå hur den fysiska planeringen tar hänsyn till och samordnas med relevanta nationella och regionala mål, samt planer och program som är viktiga för kommunens hållbara utveckling. De nationella målen bygger ofta på EU-direktiv, vilket innebär att varje medlemsland ska redovisa hur målen ska uppnås. I arbetet med översiktsplanen har kommunen därför gjort ett urval av de nationella mål som är mest relevanta och som kommunen aktivt kommer att arbeta med framöver.

Agenda 2030

FN:s Agenda 2030 antogs år 2015 och utgör en global handlingsplan för en hållbar utveckling. De 17 målen, med tillhörande delmål, syftar till att vägleda arbetet med att hantera vår tids stora utmaningar – från att avskaffa extrem fattigdom och minska ojämlikhet till att stärka fred, rättvisa och möta klimatkrisen.

Målen omfattar de miljömässiga, sociala och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling och fungerar som ett gemensamt ramverk för offentliga och privata aktörer, civilsamhället och individer i arbetet mot en mer hållbar framtid.

Vaxholms stads kommunstyrelse har beslutat att Agenda 2030 ska vara vägledande för kommunens styrning och integreras i mål- och budgetarbetet för samtliga verksamheter. I kommunens hållbarhetsstrategi omsätts arbetet med 12 av de 17 globala målen till lokala prioriteringar. Hållbarhetsstrategin tydliggör hur dessa mål och utvalda delmål knyter an till kommunens grunduppdrag och verksamhet. Många av målen ligger redan i linje med kommunens långsiktiga ansvar, och i en globaliserad värld med omfattande utbyten av varor och tjänster fungerar de globala målen som en gemensam inriktning för hållbar utveckling. En konkretisering av de Agenda 2030-mål som är särskilt relevanta för översiktsplanen redovisas under Planeringsprinciper.

Sveriges miljömål

Sveriges nationella miljömål består av ett övergripande generationsmål och 16 miljökvalitetsmål som tillsammans visar riktningen för en hållbar utveckling. De ligger nära den miljömässiga dimensionen i Agenda 2030 och konkretiseras genom etappmål och stödmaterial som beskriver hur arbetet för att minska miljöpåverkan kan se ut på nationell nivå.

I Stockholms län ansvarar länsstyrelsen för den regionala samordningen av miljömålsarbetet. Tillsammans med länets kommuner, Region Stockholm, Trafikverket och Storstockholm har de etablerat Miljö- och samhällsbyggnadsdialogen – ett forum för att samordna och stärka det regionala genomförandet. Inom ramen för dialogen har 6 av de 16 miljökvalitetsmålen prioriterats för gemensamma insatser i länet. Det regionala Miljö- och samhällsbyggnadsrådet har dessutom enats om strategier, åtgärdsprogram och samordnade åtgärder för följande miljömål:

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Giftfri miljö
- Ingen övergödning
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Transportpolitiska mål

Sveriges transportpolitik har ett övergripande mål samt två kompletterande mål – ett funktionsmål och hänsynsmål. Det övergripande målet är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktig transportförsörjning som möter behoven hos både medborgare och näringsliv. Funktionsmålet fokuserar på att utveckla transportsystemet så att det blir tillgängligt och jämställt för alla. Hänsynsmålet syftar till att transportsystemet ska vara trafiksäkert samt bidra till bättre miljön och människors hälsa.

Nationella mål för kulturmiljö

Sedan 2014 gäller nya nationella kulturmiljömål, som regeringen och riksdagen har angett även ska kunna vägleda kulturmiljöarbetet på regional och kommunal nivå. Målen fungerar därmed som riktlinjer för prioriteringar inom både regional och lokal kulturmiljöpolitik. Riksantikvarieämbetet har uppdraget att sprida information om målen till berörda aktörer. Målen omfattar bland annat:

- Ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas.
- Människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön.
- Ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser.
- En helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer (MKN) är bestämmelser som fastställer den minsta acceptabla kvaliteten på mark, vatten, luft och andra miljöer, och regleras i miljöbalken. Normernas syfte är att långsiktigt skydda människors hälsa och miljön, genom att ange den lägsta godtagbara status som ska uppnås vid en viss tidpunkt.

Vid planläggning och i andra ärenden enligt miljöbalken ska miljökvalitetsnormerna följas.

För att normerna ska kunna uppnås krävs en välfungerande samverkan mellan kommuner, särskilt i områden där naturmiljöer, vattenförekomster och vattendrag sträcker sig över kommungränser. Samordnade åtgärder behöver därför planeras gemensamt, eftersom insatser i en kommun kan påverka både förutsättningarna och åtgärdsbehoven i en annan.

Luft

Miljökvalitetsnormer för luft regleras i en särskild förordning och omfattar flera typer av luftföroreningar. Flertalet av dessa normer är bindande gränsvärden som måste följas, medan vissa är målsättningsnormer som bör eftersträvas. Normerna bygger på EU-direktiv och gäller inom hela EU.

Vaxholms stad är medlem i Östra Sveriges Luftvårdsförbund, som ansvarar för att övervaka luftkvaliteten och kontrollera att MKN efterlevs. Inom Vaxholms stads geografiska område har inga överskridanden av normerna konstaterats.

Den lokala luftkvaliteten påverkas främst av utsläpp från vägtrafik, värmeverk och mindre industriella verksamheter, men även långväga transporter av luftföroreningar bidrar till den totala belastningen. Vid fysisk planering, särskilt vid lokalisering av ny bebyggelse och infrastruktur, ska kommunen bedöma risken för att MKN överskrids.

För miljöer där barn vistas stadigvarande bör särskild hänsyn tas till nivåer som anges i miljökvalitetsmålet Frisk luft. Till skillnad från MKN, som främst grundar sig på generella hälsorisker, utgår Frisk luft från känsliga grupper såsom barn, äldre och personer med underliggande sjukdomar. Enligt riksdagens beslut om miljökvalitetsmålen ska målet bidra till att ”luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas”[4].

Vatten

All vattenförvaltning i Sverige regleras av EU:s vattendirektiv (2000/60/EG), som trädde i kraft i svensk lagstiftning 2004. Syftet med direktivet är att säkerställa en långsiktigt hållbar vattenanvändning och att uppnå god vattenstatus i alla EU-vatten senast 2027, med möjlighet till dispens till 2039. Direktivet betonar att vatten är en gränsöverskridande resurs och kräver därför samordnad förvaltning över nationella och administrativa gränser.

Sverige är indelat i fem vattendistrikt, där Vaxholms stad tillhör norra Östersjöns vattendistrikt. Länsstyrelsen i Västmanlands län är ansvarig vattenmyndighet för distriktet. Miljökvalitetsnormer har fastställts för både yt- och grundvatten och är juridiskt bindande. Normerna syftar till att skydda vattenkvalitet och förhindra försämring. Ytvatten bedöms utifrån ekologisk och kemisk status, medan grundvatten bedöms utifrån kemisk och kvantitativ status. Den ekologiska statusen baseras på biologiska, fysikalisk-kemiska och hydromorfologiska faktorer, och kemisk status utvärderas med mätningar av prioriterade förorenande ämnen. Dessa bedömningar ligger till grund för MKN. Bedömningen av ytvatten utgår från ekologisk och kemisk status, medan grundvatten bedöms utifrån kemisk och kvantitativ status. Denna statusklassificering ligger också till grund för MKN.

Vattenförvaltningen omfattar alla sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten, oavsett storlek. Den minsta enheten inom förvaltningen är vattenförekomsten, som delas in i yt- och grundvattenförekomster. I Vaxholms stad finns 14 vattenförekomster – 13 kustvatten och 1 sjö – samtliga med fastställda MKN (se tabell 1).

För att uppnå normerna tas förvaltningsplaner, åtgärdsprogram och övervakningsprogram fram vart sjätte år, och kommunerna är skyldiga att beakta dessa i sin fysiska planering. Ett centralt begrepp är försämringsförbudet, vilket innebär att statusen i en vattenförekomst inte får försämras jämfört med den senaste klassificeringen. Nya verksamheter eller åtgärder får endast tillåtas om det inte påverkar vattenstatusen negativt. Undantag kan endast göras om det anses tekniskt omöjligt eller orimligt kostsamt att vidta förbättrande åtgärder.

I norra Östersjöns vattendistrikt är övergödning den största orsaken till att sjöar och kustvatten inte uppnår god status. Jordbruket står för cirka hälften av fosforbelastningen i distriktet, men i Vaxholm är jordbrukets påverkan begränsad. De största lokala utsläppen av fosfor kommer istället från avloppsreningsverk, dagvatten och enskilda avlopp.

[4] Prop. 1997/98:145, *Svenska miljömål – Miljöpolitik för ett hållbart Sverige*, s. 11

Vaxholms stad har ett ansvar för att förbättra vattenkvaliteten inom kommunen genom lokala insatser. Av de åtta åtgärder i distriktets åtgärdsprogram som gäller punktkällor i kustvattenförekomster, är sex relevanta för kommunen. För tre ytvattenförekomster – norra Vaxholmsfjärden, södra Vaxholmsfjärden och Kodjupet – har lokala åtgärdsprogram (LÅP) tagits fram. De föreslagna åtgärderna omfattar bland annat dagvattenrening, hantering av bräddningar, restaurering av kommunala nätet samt tillsyn och inventering av våtmarker och anslutning av enskilda avlopp.

Kommunens arbete med vattenfrågor styrs inte enbart av översiktsplanen, utan även av kommunens blåplan (eller likvärdigt dokument) och dagvattenstrategi, som vägleder utvecklingen av nya områden och ställer krav på dagvattenhantering med hänsyn till MKN.

Enligt den senaste statusklassificeringen (VISS 2023) uppnår ingen av kommunens 14 vattenförekomster god kemisk status, främst på grund av miljögifter. Gällande ekologisk status uppnår endast en vattenförekomst – Dammstakärret – nivån för god ekologisk status. 10 av kommunens vattenförekomster bedöms ha måttlig status och 3 är klassificerade som otillfredsställande. Påverkanskällor inkluderar näringsämnen, miljögifter, bristande konnektivitet samt diffusa utsläpp. För att uppnå god status krävs ytterligare åtgärder, samtidigt som halterna av kvicksilver och bromerade difenyletrar måste hållas på nuvarande nivå eller minskas.

Karta 32: Vattenförekomster samt status

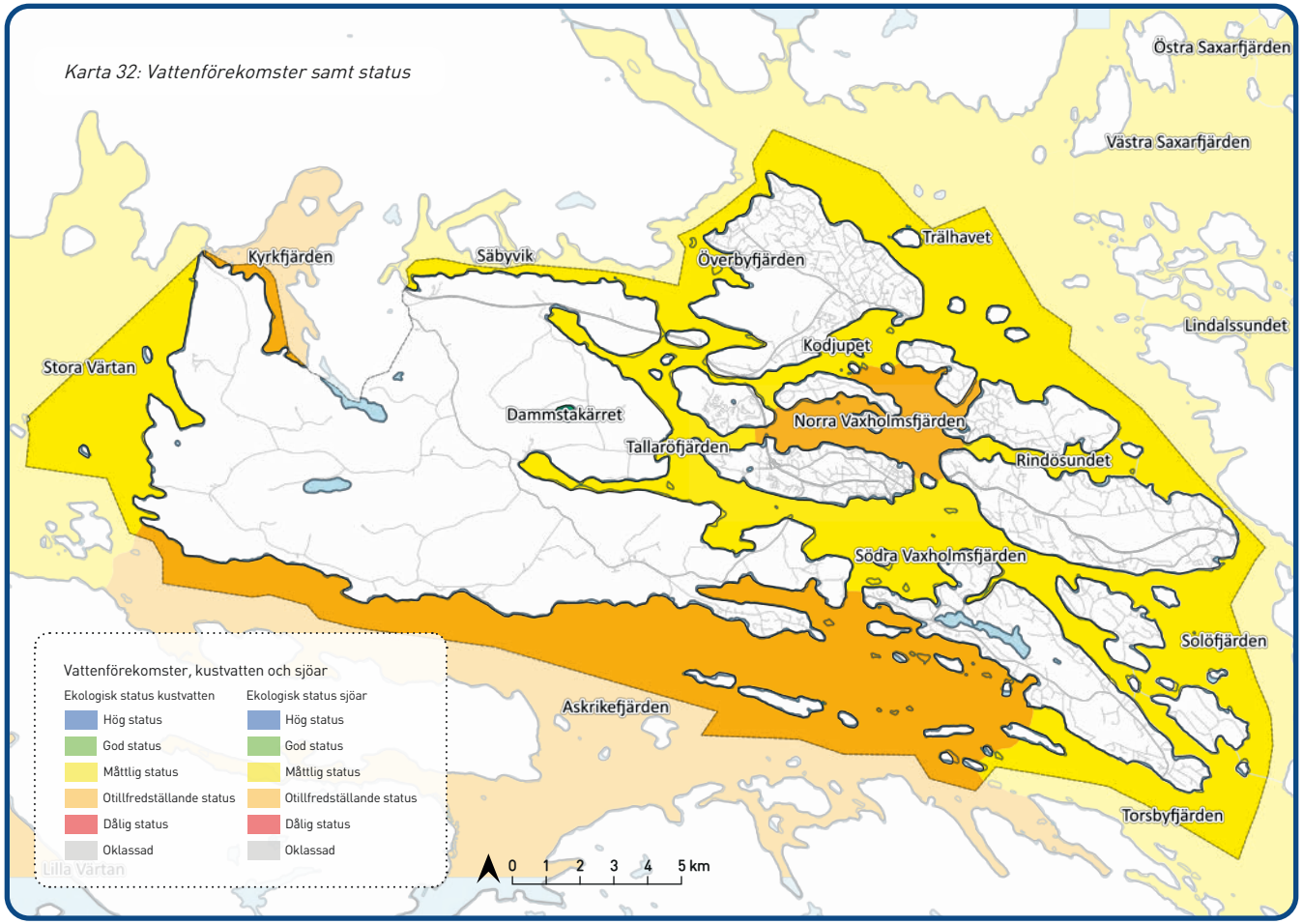

Buller

Miljökvalitetsnormerna för omgivningsbuller syftar till att skydda människors hälsa genom att begränsa exponering för skadliga ljudnivåer.

Normerna riktar sig formellt till större kommuner med fler än 100 000 invånare, men även mindre kommuner har ett ansvar att motverka bullerstörningar. Detta regleras genom miljöbalkens allmänna hänsynsregler, bestämmelser om egenkontroll, tillsyn och tillståndsprövning.

Små och medelstora kommuner, såsom Vaxholms stad, kan i vissa fall omfattas av krav relaterade till buller från större infrastrukturanläggningar – exempelvis riksvägar, järnvägar eller civila flygplatser.

Vid planering och byggande ska de nationellt fastställda riktvärdena för ekvivalent ljudnivå (dygnsmedelvärde) och maximal ljudnivå följas. Genom att tillämpa dessa riktvärden säkerställs en god ljudmiljö och att nya bostäder eller vistelsemiljöer inte riskerar att påverkas negativt av omgivningsbuller.

Tabell 1: Statusklassning och kvalitetskrav för Vaxholms stads ytvattenförekomster

YTVATTENFÖREKOMST	STATUS	EKOLOGISK STATUS	KEMISK STATUS (YTVATTEN)
Norra Vaxholmsfjärden	Befintlig status	Otillfredsställande ekologisk status	Uppnår ej god status
	Kvalitetskrav	God ekologisk status År 2039	Uppnår ej god status, vissa undantag*
Södra Vaxholmsfjärden	Befintlig status	Måttlig ekologisk status	Uppnår ej god status
	Kvalitetskrav	God ekologisk status År 2039	Uppnår ej god status, vissa undantag*
Dammstakärret	Befintlig status	God ekologisk status	Uppnår ej god status
	Kvalitetskrav	God ekologisk status	Uppnår ej god status, vissa undantag*
Kodjupet	Befintlig status	Måttlig ekologisk status	Uppnår ej god status
	Kvalitetskrav	God ekologisk status År 2039	Uppnår ej god status, vissa undantag*
Tallaröfjärden	Befintlig status	Måttlig ekologisk status	Uppnår ej god status
	Kvalitetskrav	God ekologisk status År 2039	Uppnår ej god status, vissa undantag*
Rindösundet	Befintlig status	Måttlig ekologisk status	Uppnår ej god status
	Kvalitetskrav	God ekologisk status År 2039	Uppnår ej god status, vissa undantag*
Solöfjärden	Befintlig status	Måttlig ekologisk status	Uppnår ej god status
	Kvalitetskrav	God ekologisk status År 2039	Uppnår ej god status, vissa undantag*, God status 2027 **
Torsbyfjärden	Befintlig status	Måttlig ekologisk status	Uppnår ej god status
	Kvalitetskrav	God ekologisk status År 2039	Uppnår ej god status, vissa undantag*, God status**, God status****
Stora Värtan	Befintlig status	Måttlig ekologisk status	Uppnår ej god status
	Kvalitetskrav	God ekologisk status 2039	Uppnår ej god status, vissa undantag*, God status**, God status****
Askrikefjärden	Befintlig status	Otillfredsställande ekologisk status	Uppnår ej god status
	Kvalitetskrav	God ekologisk status År 2039	Uppnår ej god status, vissa undantag*, God status***
Kyrkfjärden	Befintlig status	Otillfredsställande ekologisk status	Uppnår ej god status
	Kvalitetskrav	God ekologisk status År 2039	Uppnår ej god status, vissa undantag*, God status****
Överbyfjärden	Befintlig status	Måttlig ekologisk status	Uppnår ej god status
	Kvalitetskrav	God ekologisk status År 2039	Uppnår ej god status, vissa undantag*, God status**
Säbyvik	Befintlig status	Måttlig ekologisk status	Uppnår ej god status
	Kvalitetskrav	God ekologisk status År 2039	Uppnår ej god status, vissa undantag*, God status**
Trälhavet	Befintlig status	Måttlig ekologisk status	Uppnår ej god status
	Kvalitetskrav	God ekologisk status År 2039	Uppnår ej god status, vissa undantag*, God status**, God status****

* Undantag krav: bromerad difenyleter (PDBE), kvicksilver och kvicksilverföreningar.
** Undantag tidsfrister: Tributyltenn föroreningar (2027).
*** Undantag tidsfrister: Tributyltenn föroreningar samt Antracen (2027).
**** Undantag Senare målår; PFOS - Perfluoroktansulfonsyra och dess derivater (2027).

Regionala mål och underlag

För att stödja uppfyllelsen av de nationella målen har flera regionala planer och program tagits fram inom Stockholmsregionen. Dessa dokument fungerar som vägledning för kommunernas planering och utveckling.

Vaxholms stad har identifierat de dokument som bedöms ha särskild lokal betydelse och valt att prioritera dessa. Nedan följer en kort sammanfattning av de regionala planer och måldokument som anses särskilt relevanta för kommunen. Kommunens ställningstaganden i relation till dessa redovisas under Regionala anspråk och mellankommunala frågor.

Regional utvecklingsplan (RUFS 2060)

Den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFS 2060, har som övergripande mål att Stockholmsregionen ska utvecklas till Europas mest attraktiva storstadsregion att bo, leva och verka i. Planen beskriver regionens långsiktiga utmaningar och utvecklingsambitioner, och utgår från 12 huvudmål som Region Stockholm, kommunerna och andra regionala aktörer gemensamt ska sträva mot. RUFS 2060 omfattar både rumsliga och icke-rumsliga utvecklingsfrågor och innehåller även en regional plankarta.

Regionalt trafikförsörjningsprogram för Stockholms län 2035

Det regionala trafikförsörjningsprogrammet anger långsiktiga mål för utvecklingen av kollektivtrafiken i Stockholmsregionen. Programmet är ett verktyg för att förverkliga den gemensamma visionen i den regionala utvecklingsplanen RUFS 2050, och bygger på de nationella transportpolitiska målen samt regionens egna mål.

Programmet omfattar samtliga trafikslag inom kollektivtrafiken – både upphandlad och kommersiell – samt viss linje- och anropstyrd trafik som kan utföras med taxi. En av regionens största utmaningar är att minska det bilberoende resandet genom att fler väljer kollektivtrafiken. För att uppnå detta krävs en välfungerande samverkan mellan kommuner, Region Stockholm och andra aktörer.

Regional cykelplan för Stockholms län

Den regionala cykelplanen pekar ut en riktning för cykelplaneringen i Stockholmsregionen och bidrar till genomförandet av RUFS 2050. Målet är att cyklingen i länet ska öka och cykelresorna ska stå för 20 procent av alla resor 2030. I den regionala cykelplanen pekas det regionala cykelvägnätet med prioriterade stråk ut. Regionfullmäktige antog den senaste versionen av regionala cykelplanen i november 2021. Till planen hör även en fristående vägledning för genomförandet av den.

Färdplan 2050

Den regionala klimatfärdplanen ska vara vägledande för Stockholmsregionen i omställningsarbetet mot netto-noll klimatutsläpp år 2045. Ett insatsområde i planen är att formalisera och förstärka regional samverkan i klimatarbetet.

Landsbygds- och skärgårdsstrategin

Strategin har som mål att främja en hållbar utveckling i både skärgården och på landsbygden, samt att stärka samspelet mellan stad och land. Strategin fokuserar på fyra centrala insatsområden som ska bidra till att förbättra förutsättningarna för att bo, arbeta och leva i dessa miljöer:

- förbättra tillgängligheten
- utveckla attraktiva och livskraftiga lokalsamhällen
- stärka det lokala näringslivet
- utveckla natur-, kultur- och rekreationsvärden

Grön infrastruktur – regional handlingsplan för Stockholms län

Den regionala handlingsplanen för grön infrastruktur har tagits fram av länsstyrelsen på uppdrag av regeringen och fungerar som ett strategiskt verktyg för att stödja genomförandet av RUFS 2050.

Handlingsplanen identifierar viktiga naturmiljöer i både land- och vattenlandskap samt i tätortsnära områden. Den beskriver biotoper, strukturer och ekologiska samband i landskapet och lyfter fram lämpliga bevarandeåtgärder såsom hänsyn, skydd, skötsel och restaurering.

Planen är uppdelad i olika insatsområden och innehåller konkreta förslag på åtgärder för att bevara och utveckla den gröna infrastrukturen i länet under perioden 2019–2025.

Primära målgrupper för planens rekommendationer är kommunala planeringsfunktioner, aktörer inom skogs- och jordbruk samt den statliga och kommunala naturvården.

Regional handlingsplan för klimatanpassning i Stockholms län

Handlingsplanen beskriver behovet av regional samverkan i arbetet med klimatanpassning. Planen pekar på länets särskilda utmaningar avseende översvämningar, höga temperaturer och effekter på biologisk mångfald.

Näringslivs- och tillväxtstrategi

I juni 2021 beslutades en ny regional näringslivs- och tillväxtstrategi som är framtagen i syfte att bidra till genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin.

Arbetet syftar till att ta tillvara regionens ekonomiska styrkor, främja företagande och entreprenörskap, uppmuntra nytänkande i offentlig verksamhet och stärka regionens internationella tillgänglighet och transporter.

Strategi för hantering av massor i Stockholms län

Länsstyrelsen i Stockholms län, Region Stockholm, Storstockholm, Trafikverket och Stockholms stad har gemensamt tagit fram en strategi med syftet att skapa förutsättningar för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i länet. Strategin har förankrats politiskt i länet och Vaxholms stads kommunstyrelse fattade 2023 beslut om att ställa sig bakom målen i strategin. Fortsatt länsgemensamt arbete drivs vidare och förvaltas inom Miljö- och Samhällsbyggnadsrådet (MSR), där bland annat förslag på åtgärder ska tas fram och prioriteras.

Kommunens arbete med strategisk planering

Antagna styrdokument

Följande styrdokument har antagits av kommunen och bedömts vara av betydelse för den långsiktiga mark- och vattenanvändningen. Styrdokumenten har, där det varit relevant, inarbetats i översiktsplanen eller prövats för att säkerställa överensstämmelse med översiktsplanens ställningstanden.

Blåplan 2017–2030

Blåplanen antogs av kommunfullmäktige 2017 som ett tematiskt tillägg till Översiktsplan Vaxholm 2030. Blåplanens huvudsyfte är att vägleda arbetet med att minska näringstillförseln från Vaxholms landområden till omgivande vattenmiljöer. Den ger en samlad bild av kommunens vattenresurser och behandlar intressen, hot, utvecklingsmöjligheter samt behovet av samverkan med angränsande kommuner.

Blåplanen fungerar både som en strategisk inriktning för kommunens utveckling av havs- och vattenmiljöer och som ett kunskapsunderlag i planeringen. Den pekar ut de vatten-, natur- och kulturmiljöer som bör skyddas och tydliggör vilka åtgärder som behöver vidtas för att förbättra vattenkvaliteten och möjliggöra att miljökvalitetsnormerna uppnås.

Vid planering av ny bebyggelse ska vattenfrågorna hanteras med en helhetssyn, utifrån aktuella avrinningsområden och med ett tydligt recipient-perspektiv. En reviderad blåplan eller likvärdigt dokument tas fram för att prioritera åtgärder och stärka kommunens arbete för en förbättrad vattenkvalitet.

Trafikstrategi

Trafikstrategin antogs av kommunfullmäktige 2025 och innehåller mål och ställningstaganden för kommunens trafikstrategiska arbete för att åstadkomma ett transportsystem med minskad klimatpåverkan, ökad jämlikhet och jämställdhet samt förbättrad folkhälsa.

Vattentjänstplan

Vattentjänstplanen antogs av kommunfullmäktige 2024 och redovisar kommunens långsiktiga planering för hur behovet av allmänna vattentjänster – vatten-försörjning och avloppshantering – ska tillgodoses i hela kommunen. Planen innehåller även kommunens bedömning av vilka åtgärder som krävs för att säker-ställa att det allmänna VA-systemet fungerar vid ökad belastning, exempelvis i samband med skyfall. Översiktsplanens utvecklingsområden är samordnade med de områden som pekas ut i vattentjänstplanen, vilket bidrar till en sammanhållen och hållbar planering av mark- och vattenanvändningen.

Hållbarhetsstrategi

Hållbarhetsstrategin antogs av kommunfullmäktige 2021 och sträcker sig fram till 2030. Det övergripande målet i strategin är att Sverige och Vaxholm senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Hållbarhetsstrategin och de globala målen i Agenda 2030 ska vara vägledande för kommunens arbete med mål, budget och verksamhet.

Hållbarhetsstrategin anger riktningen i hållbarhets-arbetet med avseende på miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet och beskriver delmål som ska prioriteras och vilka åtgärder som kan vidtas för att närma oss ett hållbart samhälle.

Avfallsplan 2021–2030

Avfallsplanen antogs av kommunfullmäktige 2021 och beskriver hur Vaxholms stad tillsammans med kommunens avfallsbolag Roslagsvatten ska utveckla avfallshanteringen fram till år 2030.

Avfallsplanen innehåller mål och åtgärder för att främja återbruk, öka återvinningen av material, minska den totala avfallsmängden samt reducera avfallets farlighet.

För att förbättra återvinningen införs fastighetsnära insamling av förpackningsmaterial etappvis från 2026. Vid planering av nya områden behöver hänsyn tas till behovet av plats för gemensam insamling och mellanlagring av material, samt säkerställa att vägarna är framkomliga för insamlingsfordon.

Riktlinjer för bostadsförsörjning

Riktlinjer för bostadsförsörjning antogs av kommunfullmäktige 2022 och innehåller mål för den önskade utvecklingen av bostadsbeståndet framöver. Ambitionen är att möta en fortsatt befolkningstillväxt genom ett genomsnittligt tillskott på cirka 75 bostäder per år fram till 2030.

Utöver detta kvantitativa mål omfattar riktlinjerna även kvalitativa prioriteringar. Dessa innebär att fler hyresrätter ska tillkomma, bostadsbeståndet ska vara varierat vad gäller upplåtelseformer och storlekar, det kommunala bostadsbeståndet ska utvecklas samt att särskilt fokus ska ligga på bostäder för barnfamiljer och äldre för att trygga en god boendemiljö för alla åldrar.

Från 1 mars 2025 gäller ny lagstiftning om kommunernas ansvar för bostadsförsörjning, vilket innebär att kommunerna nu ska ta fram en åtgärdsplan för bostadsförsörjning i stället för dagens riktlinjer. Åtgärdsplanen ses över varje mandatperiod, och uppdateras vid behov för att säkerställa att bostadsutvecklingen följer kommunens mål. I dagsläget är de planerade byggprojekten i kommunen lägre än vad som krävs för att uppnå riktlinjernas ambitioner.

Energiplan

Energiplanen antogs av kommunfullmäktige 2021 och gäller fram till 2030. Planen har som övergripande mål att öka andelen förnybar energi, effektivisera energianvändningen, minska klimatpåverkan samt säkerställa en trygg och stabil energiförsörjning. Planen omfattar produktion och användning av el och värme för bostäder och verksamheter samt energianvändning för transporter.

Planen innehåller delmål som bland annat rör utbyggnad av laddinfrastruktur för elfordon, installation av solenergianläggningar och övergång till fossilfria bränslen för kollektivtrafik, tung trafik, vägfärjor och båttrafik. Vid markanvisningar och planering ska kommunen tydligt informera om möjligheter till energieffektivt byggande.

För att säkerställa en pålitlig energiförsörjning med tillräcklig kapacitet för kommunens utvecklingsplaner och näringslivet behov, är samverkan med nätägare en central del i arbetet.

Grönplan

Grönplanen antogs av kommunstyrelsen 2022 och sträcker sig fram till 2040. Grönplanen syftar till att bevara och utveckla kommunens grönområden för att främja biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreation. Planen anger riktlinjer och föreslår åtgärder för att förstärka den gröna infrastrukturen, öka resiliensen och förbättra tillgången till grönområden för alla invånare.

Planens mål omfattar bland annat att öka medvetenheten om gröna värden, bevara biologisk mångfald, minska barriärer mellan naturområden och främja en hållbar stadsutveckling. För att uppnå detta rekommenderas åtgärder som restaurering av våtmarker, skydd av värdefulla skogsområden och utveckling av nya rekreationsmöjligheter.

Grönplanen fungerar som ett vägledande underlag för fysisk planering, myndighetsutövning samt drift och förvaltning av kommunens grönområden.

Kulturmiljöprogram

Kulturmiljöprogrammet antogs av kommunfullmäktige 2024 och beskriver på en övergripande nivå kommunens kulturmiljöer. Kulturmiljöprogrammet ger inte en heltäckande bild över samtliga särskilt värdefulla byggnader i kommunen.

Programmet fungerar som ett kunskapsunderlag och ska vägleda hur kommunens kulturmiljöer och kulturhistoriska värden kan bevaras, utvecklas och användas. Hänsyn till dessa värden har integrerats i översiktsplanen.

Urvalet av kulturmiljöer baseras på det kulturhistoriska sammanhang de representerar samt hur tydligt miljöerna kan bidra till ökad förståelse för både det förflutna och nuvarande sammanhang. Vid värderingen och urvalet har även andra kvaliteter beaktats, såsom sociala och estetiska värden samt kulturmiljöns betydelse för boende och besökare.

Näringslivsstrategi

Näringslivsstrategin med tillhörande handlingsplan antogs av kommunfullmäktige 2023 och anger inriktningen för näringslivsarbetet fram till och med 2026. Syftet med näringslivsstrategin är att beskriva Vaxholms stads inriktningsmål för näringslivsutveckling samt fungera vägledande vid prioriteringar och beslut avseende näringslivets utveckling och behov. Strategin är framtagen i samarbete med Företagarna i Vaxholm och Destination Vaxholm.

Dagvattenstrategi

Dagvattenstrategin antogs av kommunfullmäktige 2019 och förtydligar den tidigare VA-policyns intentioner avseende dagvatten.

Lokala åtgärdsprogram

Lokala åtgärdsprogram (LÅP) antogs av kommunstyrelsen 2022 och är en fördjupning och konkretisering av blåplan 2030. LÅP omfattar tre vattenförekomster i kommunen: Norra Vaxholmsfjärden, Södra Vaxholmsfjärden samt Kodjupet. Syftet är att förbättra vattenmiljöerna och bidra till att kommunens vattenförekomster når god ekologisk och kemisk status senast år 2039. I LÅP finns en nulägesbeskrivning över de tre prioriterade kustvattenförekomsterna där bebyggelsen väntas öka, samt förbättringsbehov och förslag till åtgärder. Åtgärdsprogrammen följs årligen upp för att säkerställa att målen följs.

Handelsutredning Vaxholm 2023

Handelsutredningen antogs i kommunstyrelsen 2023 och ska fungera som ett strategiskt underlag i det fortsatta arbetet. Den ger en samlad bild av nuläget i handeln, stödjer kommunens prioriteringar och hjälper kommunen att planera åtgärder utifrån faktiska förutsättningar. Utredningen ska också användas som gemensamt faktaunderlag i dialogen med berörda aktörer samt som bas för att följa upp effekter över tid.

Strategi för ett hållbart åldrande i Vaxholm 2025-2030

Strategin för ett hållbart åldrande i Vaxholm 2025–2030 antogs av kommunfullmäktige den 22 september. Den syftar till att vägleda kommunens fortsatta arbete med att möta en växande äldre befolkning genom förebyggande insatser, samordning mellan verksamheter och fokus på äldres självständighet och livskvalitet. Den ska användas för att utveckla stöd, sociala aktiviteter, tillgängliga boendeformer och god kommunikation, samt för att motverka ålderism och minska digitalt utanförskap. Målet är att skapa långsiktigt hållbara förutsättningar för att äldre i Vaxholm ska kunna leva ett tryggt, aktivt och självständigt liv.

Åtgärdsvalstudie väg 274 genom Vaxholm och Rindö (ÅVS)

Studien, genomförd av Trafikverket i samverkan med Vaxholms stad och Region Stockholm, syftar till att precisera vägens funktion och föreslå åtgärder för förbättrad framkomlighet och trafiksäkerhet för alla trafikslag. Den omfattar sträckan på Vaxön från Eriksö till färjeläget i öster samt på Rindö från västra färjeläget via centrum till det östra färjeläget, inklusive färjetrafiken på Vaxholmsleden och Oxdjupsleden. Totalt föreslås 39 rekommenderade åtgärder som ska ses som planeringsunderlag och dokumentation av brister och lösningar, inte som juridiskt bindande beslut. Studien lyfter även ambitionen att skapa stadsmässig karaktär i delar av stråket, utveckla färjelägen och säkerställa kollektivtrafikens behov.

Cykelplan 2040 Vaxholms stad

Cykelplan 2040 antogs av kommunstyrelsen 10 september 2026 och anger inriktningen för utvecklingen av cykling i Vaxholms stad fram till 2040. Syftet med cykelplanen är att förbättra möjligheterna att cykla och tydliggöra kommunens ambitioner. Cykelplanen omfattar hela trafiknätet och beskriver behov, brister och möjliga åtgärder. Den ligger i linje med trafikstrategin (2025).

Arkitekturpolicy Vaxholms stad

Vaxholms arkitekturpolicy antogs av kommunfullmäktige 15 juni 2026 och anger inriktningen för utvecklingen av den byggda miljön i kommunen. Syftet med arkitekturpolicyn är att ge en gemensam plattform för utveckling av den byggda miljön samt säkerställa hög arkitektonisk kvalitet. Policyn ska vägleda dialog, prioriteringar och beslut samt bidra till att stärka och bevara Vaxholms arkitektoniska identitet.

Övrigt planeringsunderlag

Klimat- och sårbarhetsanalys, Vaxholms stad 2022

I klimat- och sårbarhetsanalysen beskrivs konsekvenserna av klimatförändringar för Vaxholms stad och framtida riskområden pekas ut. Vidare ges övergripande förslag till åtgärder för att minska de identifierade riskerna. Analysen ska utgöra underlag till kommunens fortsatta arbete med klimatanpassning.

FÖRUTSÄTTNINGAR OCH ALLMÄNNA INTRESSEN

I detta avsnitt beskrivs förutsättningarna som står till grund för översiktsplanens ställningstaganden och utvecklingsinriktningar.

Jord-, berg- och vattenförhållanden

Vaxholm är en skärgårdskommun där Bogesundslandet utgör den enda delen med fast landförbindelse. Kommunen består till stor del av sammanhängande berg, vilket ger goda förutsättningar för grundläggning men kan medföra ökade kostnader vid exempelvis sprängning. Berg i dagen och tunna jordtäcken medför även begränsade möjligheter till infiltration och fördröjning inom vissa områden samt ökad risk för vattenbrist.

Vaxholm har en varierande topografi som är starkt präglad av inlandsisens påverkan. Landskapet består delvis av kuperad sprickdalsterräng med omväxlande renspolade berg, lager av ursvallad morän samt ansamlingar av sand och finsediment i flackare områden som tidigare utgjorts av havsbotten. Markförhållandena kan vara mycket varierande även över små ytor.

Inom kommunen finns inga större vattendrag, men några mindre sjöar. Den största sjön är Maren på Tynningö, en före detta havsvik. På Bogesundslandet finns mindre sjöar såsom Dammstakärret, Träsksjön och Jordbrodammen. Kommun har även ett flertal våtmarker, främst på Bogesundslandet, men även enstaka på de större öarna Rindö, Resarö, Vaxön och Tynningö.

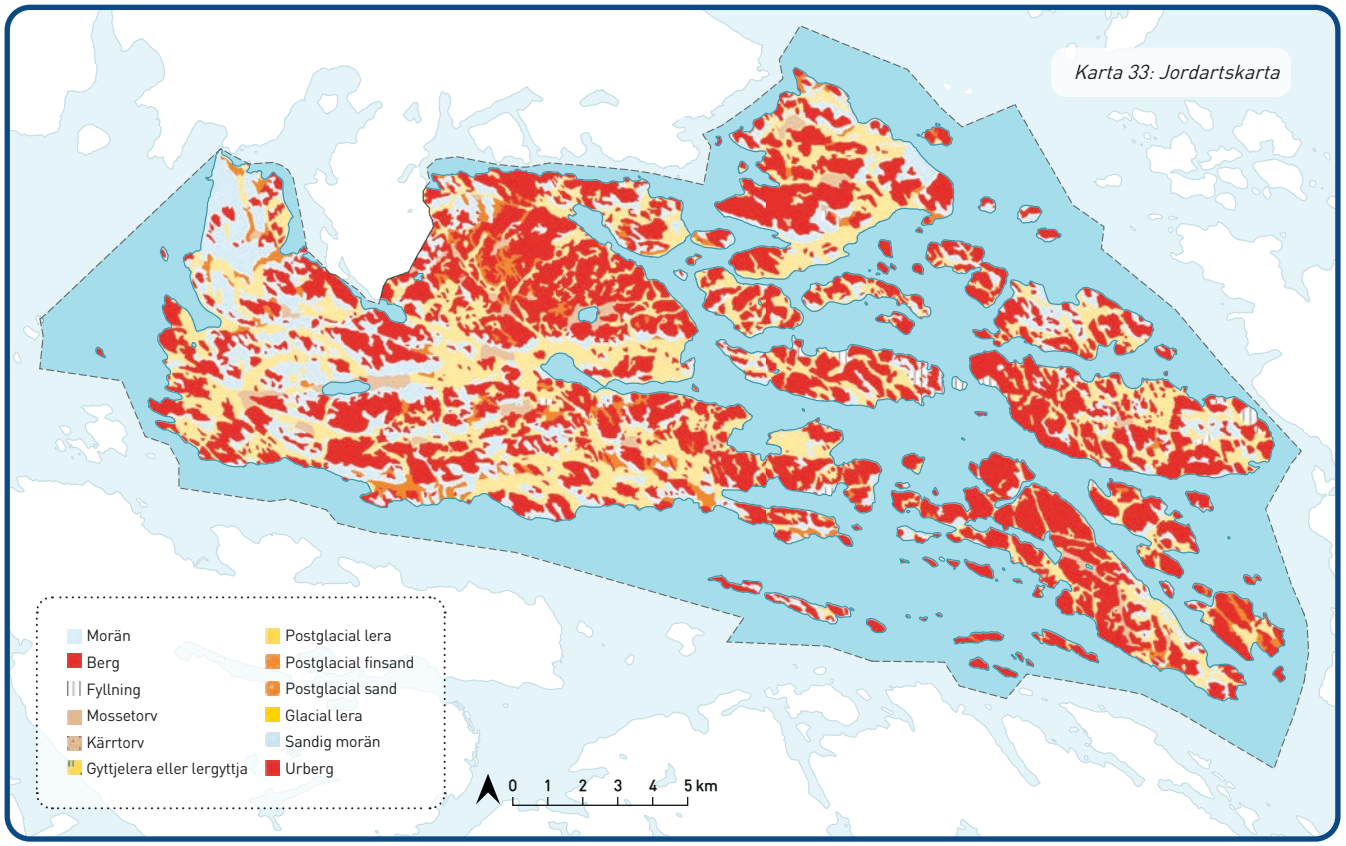

Karta 33: Jordartskarta

Värdefulla natur- och kulturmiljöer samt rekreation

I Vaxholm finns flera värdefulla natur- och kulturmiljöer som är viktiga att vårda och skydda. Dessa miljöer bidrar till livskvalitet för både invånare och besökare. Vissa områden har så höga värden att de bedöms vara betydelsefulla ur ett nationellt perspektiv.

Det allmänna har ett ansvar att bevara natur- och kulturvärden som en del av en hållbar hushållning med mark och vatten.

I vissa områden sammanfaller natur- och kulturvärden. Det kan till exempel handla om kulturlandskap med koppling till jordbruk, kulturhistoria och biologisk mångfald, eller om bebyggelsestrukturer som formats i samspel med landskapet.

Naturmiljövård

Vid fysisk planering är det viktigt att ta hänsyn till den gröna infrastrukturen, både lokalt och regionalt.

Förändrad markanvändning kan annars leda till förlust av livsmiljöer, störningar i ekosystemen och minskad biologiska mångfald.

Vaxholms geografiska läge har bidragit till att värdefulla naturmiljöer bildats och kunnat bevaras. Långa transportvägar och småskaliga landskap har inneburit att kommunen inte exploaterats i samma utsträckning som mer centrala delar av regionen. Begränsade möjligheter till storskaligt jord- och skogsbruk har också bidragit till att många värdefulla naturmiljöer bevarats.

De mest värdefulla miljöerna inkluderar Bogesundslandet och andra stora sammanhängande skogsmiljöer med hög förekomst av äldre tallar och ädellövträd, grunda havsvikar, det småskaliga jordbrukslandskapet samt andra småbiotoper som hyser skyddsvärda arter.

Odlingslandskap

Odlingslandskapet omfattar åkermarker, ängs- och betesmarker samt småbiotoper. Dessa miljöer är viktiga för den biologiska mångfalden och levererar många ekosystemtjänster. I takt med att lantbruk, särskilt i glesbygd och skärgård, hotas den biologiska mångfalden i odlingslandskapet.

I en region med hög befolkningstäthet är jordbruks-landskapets ekosystemtjänster särskilt värdefulla. Nästan sju procent av kommunens landyta består av jordbruksmark med varierande kvalitet och funktion. På Bogesund är stora delar av det historiska odlings-landskapet fortfarande i bruk. Landskapselement som bytomter, åkerholmar och vägsträckningar har i många fall samma struktur som på 1700-talet. Här finns de största arealerna av sammanhängande odlingsmark i kommunen, varav mycket ligger inom naturreservatet. Reservatsföreskrifterna reglerar delvis hur marken får brukas.

I övriga delar av kommunen är odlingslandskapet mer fragmenterat. Mark som berättigar till stöd från Jordbruksverket återfinns främst på Resarö, Kullö, Skarpö och Tynningö. Vid Engarn på Resarö finns ett värdefullt kulturlandskap med spår av tidigare jordbruk

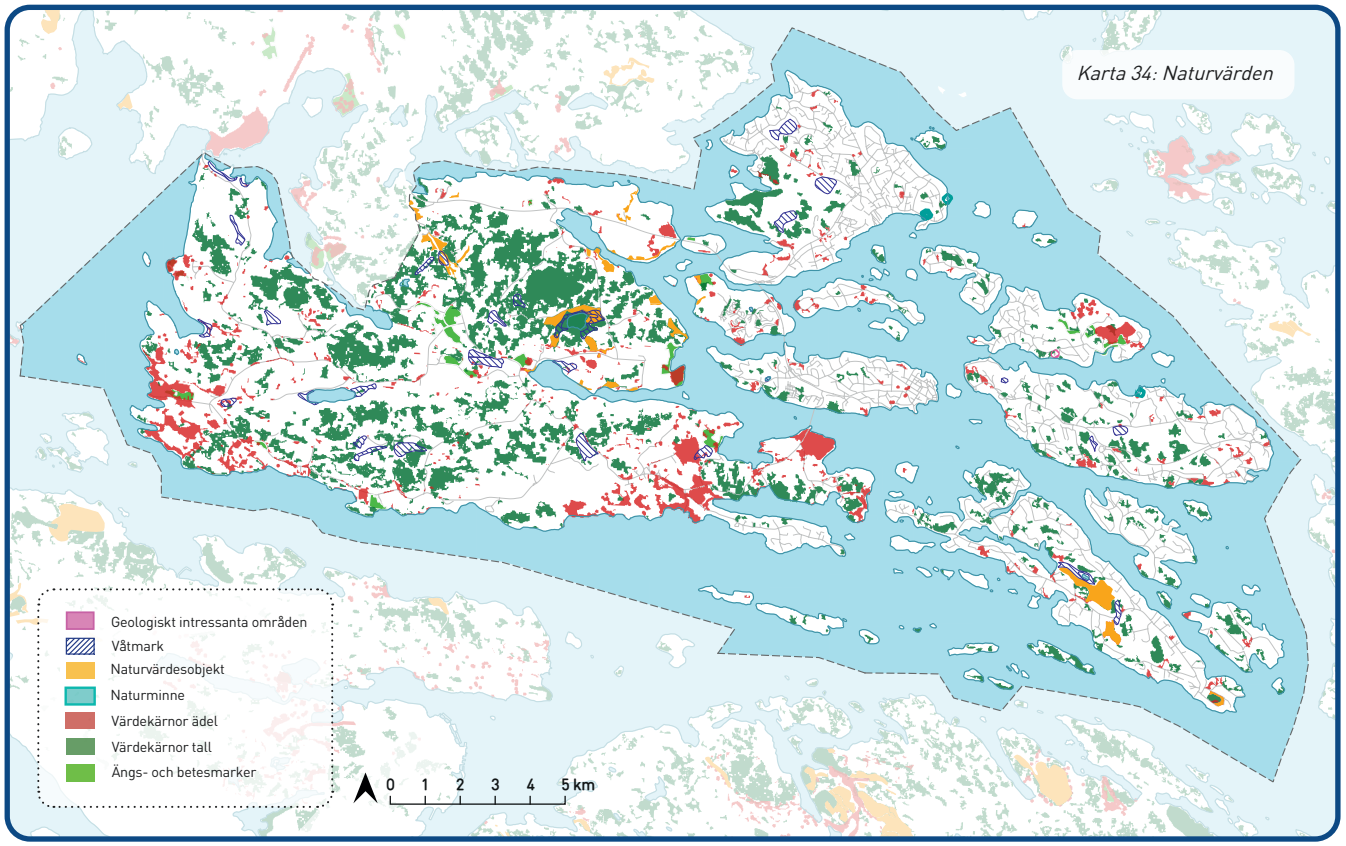

i form av äldre ekar, åkerholmar, slånbärsbryn och fruktträd. På övriga öar förekommer det främst djurhållning och foderproduktion.

Det fortsatta brukandet av odlingslandskapet är viktig för att bevara den lantliga skärgårdskaraktären och biologiska mångfalden. Det finns även odlingsbar mark som inte används idag, vilket innebär en potential att öka jordbruksarealen om behov och intresse uppstår.

Skog

Skogsmark täcker drygt 63 procent av kommunens landyta. De största sammanhängande skogsområden finns på Bogesund, som är i statlig ägo. Dessa områden är viktiga för att bevara spridningsvägar för skogslevande arter.

Vaxholm har ett särskilt ansvar att bevara ek- och tallmiljöer med höga naturvärden då förekomsten är särskilt stor inom kommunen. Regionen har en hög täthet av så kallade värdekärnor för dessa skogstyper. Bogesund, Kullö och delar av södra Resarö ingår i en värdetrakt för ekar som utgörs av landskapsavsnitt med många skyddsvärda ekar.

Länsstyrelsen har pekat ut skogsområdena på bland annat Resarö, Tallholmen, Stegesund, Kullö, Vaxön, Rindö, Skarpö, Tynningö och Skogsön som särskilt viktiga för spridning av arter knutna till barrskog.

På Bogesund finns höga naturvärdena knutna till ädellövskogarna där ek dominerar. Här finns även hög förekomst av skyddsvärda barrskogsmiljöer. Skogsbruket bedrivs av Statens Fastighetsverk i enlighet med beslut och skötselplan för naturreservatet.

Skogsmiljöerna på Kullö har höga naturvärden och fungerar som en viktig spridningskorridor mellan Bogesund och Resarö.

På Resarö, Killingen, finns ett stort sammanhängande barrskogsområde med hällmarkstallskog, barrblandskog och alsumpskog. Området är kuperat har en hög variation av biotoper. Förekomsten av lövskog är högre i den södra och norra delen av området. Centralt på Killingen finns en större alsumpskog men vanligast förekommande är barrskog på berg i dagen. Skogen på södra Resarö utgörs främst av barrskog men innehåller även ett värdefullt stråk med ädellövskog.

Större sammanhängande skogsmiljöer på Vaxön finns främst i väster, på Eriksö. Skogen utgörs främst av barrskog och har höga rekreationsvärden. Det finns även andra mindre skogsområden centralt och på södra delen av Vaxön som är viktiga för den gröna infrastrukturen.

Hällmarkstallskog, blandskog och barrskog dominerar på stora delar av Rindö och Skarpö. Ädellövskog förekommer främst på Rindös södra och östra sida samt Skarpös östra sida. Skyddsvärda miljöer är ädellövskog, fuktlövskog, sandtallskog, hällmarkstallskog, strandskog och brandskadad skog.

På Tynningö är hällmarkstallskog och lövskog vanligast, men även blandskog och övrig barrskog förekommer. Andelen fuktlövskog är högre på Tynningö än på andra öar och det finns ett viktigt spridningssamband som sträcker sig från ön centrala delar i sydöstlig riktning.

Flera av kommunens mindre öar har äldre skog och ädellövträd med höga naturvärden. Detta beror sannolikt på att skogsbruk inte har bedrivits, utan att endast enstaka fällts husbehov.

Gröna bebyggelsemiljöer och tätortsnära natur

Den tätortsnära naturen med parker och grönområden spelar en viktig roll för både miljön och människors välbefinnande. Dessa miljöer bidrar med viktiga ekosystemtjänster som exempelvis biologisk mångfald, klimatreglering, bullerdämpning och dagvattenrening.

Grön- och blåstrukturen är avgörande för en god stadsmiljö och ökar områdens attraktivitet. Naturen nära bebyggelsen är ofta påverkad av människan och bär spår av tidigare brukande, vilket medför att kulturarv och historia ibland kan avläsas i landskapet.

Även gestaltade miljöer, som parker och trädgårdar, kan ha stor betydelse för den biologiska mångfalden.

De är ofta variationsrika med stora inslag av blommande växter, fruktträd, buskar och rabatter. Kombinationen av parker, kulturhistoriska miljöer och närhet till större grönområden skapar värden både för naturen och människan. Den natur som har störst betydelse för människan är ofta den som finns närmast bostaden.

Stora delar av Vaxholms befolkning har god tillgång till parker och grönområden. De flesta av Vaxholms parker finns på Vaxöns centrala och östra delar och har olika karaktär. I öst dominerar Lägret, som erbjuder stora ytor för aktiviteter, ofta använd av skolor och förskolor.

Johannesbergsparken och Batteriparken erbjuder kontakt med vattnet och sociala mötesplatser. Stadskärnan präglas av lummiga villaträdgårdar som utgör en viktig del av Vaxholms grönstruktur.

Trots att det finns en god tillgång till större grönområden och parker i Vaxholm har även mindre grönområden stor betydelse. De fungerar som ekologiska länkar och bidrar till den gröna infrastrukturen. Om dessa byggs bort kan viktiga ekologiska samband gå förlorade, vilket leder till ökat slitage och konkurrens om kvarvarande ytor.

På övriga öar är bebyggelsen glesare och tomterna generellt större. Här består grönstrukturen av både mindre och större grönområden som ger goda möjligheter till vardaglig rekreation och kontakt med naturen.

Hav och kust

I Vaxholm finns cirka 70 öar varav 57 är bebodda. Vaxholms kuststräcka, inklusive sjökuster, är 214 kilometer. Stockholmsregionens tillväxt medför ett intensivt båtliv och ökad belastning på strandnära områden vilket påverkar skärgårdsmiljön och havets ekosystem.

Vaxholms vikar och fjärdar har en stor betydelse som livsmiljö för växter och djur men även för friluftsliv och rekreation. Tillgången till vatten, stränder och skärgård är kvaliteter som bör värnas. Skärgårdens natur kännetecknas av småskalig variation med många olika naturtyper.

Grunda havsvikar i Östersjöns innerskärgård är särskilt skyddsvärda. Miljöer med växtlighet och låg påverkan av mänsklig aktivitet är viktiga för yngelområden och av stor betydelse för den biologiska mångfalden.

Dessa miljöer värms upp snabbt på våren och erbjuder god tillgång på föda, vilket gör dem viktiga för många arter under olika delar av deras sin livscykel. De fungerar som viktiga rekryteringsområden för olika marina organismer och häckningsplatser för fåglar.

Landhöjningen skapar successionsstadier i grunda vattenområden som alla är viktiga för den biologiska mångfalden. Även djupare vattenområden har betydelse genom att bidra med nedbrytning och frigöring av näringsämnen till de grunda områdena.

Många havs- och kustmiljöer är idag påverkade av fysisk påverkan, fragmentering, övergödning och miljögifter. Kunskapen om vattenmiljöer, vilka arter som är knutna till vilka miljöer samt spridningsmöjligheter är ofta otillräcklig. För att stärka skyddet av värdefulla miljöer krävs kartläggning, forskning och samordnade insatser på alla nivåer, från nationellt till lokalt samt över administrativa gränser.

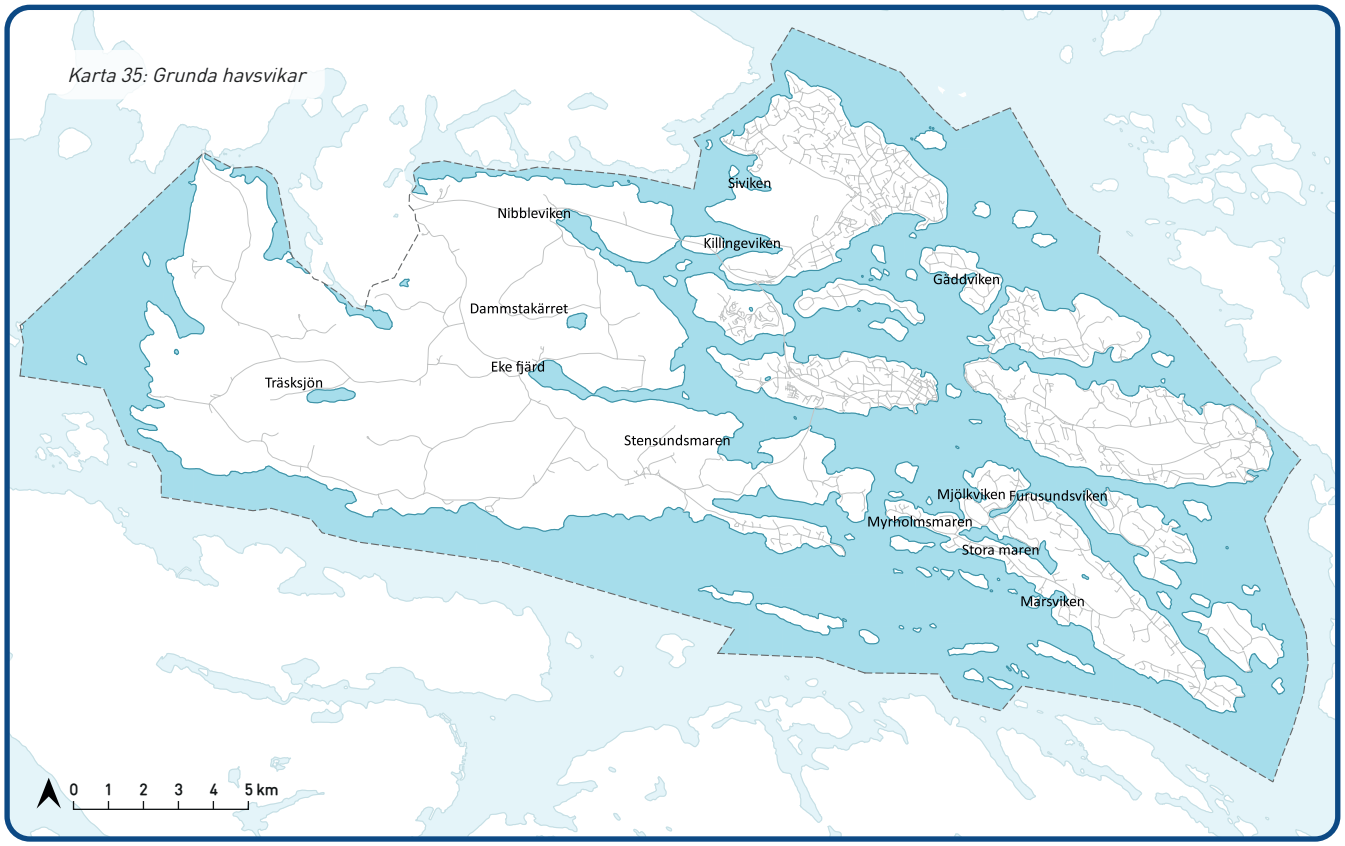

Karta 35: Grunda havsvikar

I Vaxholm finns det många havsvikar varav ett flertal är grundare än sex meter och utpekade som särskilt skyddsvärda i länet. Grunda områden och havsvikar är ur ett ekologiskt perspektiv mycket värdefulla, i synnerhet de områden som är opåverkade. Många mjuka grundbottnar i skyddade lägen är eller har varit utsatta för negativ miljöpåverkan vilken medfört försämrad kvalitet.

En naturvärdesbedömning av Vaxholms kustvatten från 2014 visar att de högsta naturvärdena finns längs med Bogesunds kust, med undantag för Säbyvikens södra del och Karlsuddsviken, samt vikarna på sydöstra Resarö.

Dessa områden har en hög grad av naturlighet, miljöer med viktiga ekologiska funktioner samtidigt som mänsklig påverkan är begränsad. Vikarna runt Bogesund ingår som del i naturreservatet, men de är inte inarbetade i skötselplanen.

I östra Vaxholm är stränderna ofta brantare vilket naturligt medför färre ekologiska funktioner med små och få vegetationsbevuxna grundområden samtidigt som kusten till stor del är påverkad av exploatering. Stora delar av kuststräckan längs med Resarö, Rindö, Vaxön och Tynningö präglas av bebyggelse, båtplatser och båtbryggor där relativt stora delar av strandlinjen är modifierad eller påverkad av anläggningar av något slag. Naturliga miljöer är sällsynta och naturvärdena i dessa områden är begränsade.

Områden med lokala värden finns på östra Resarö, området mellan södra Resarö och Kullö, stora delar av Rindösundet mellan Rindö och Skarpö samt Furusundsviken på norra Tynningö. Trots exploatering kvarstår naturvärden och ekologiska funktioner.

Hela kuststräckan har inte inventerats och kunskapen om övrig kuststräcka är bristfällig. Enligt länsstyrelsens modelleringar av lämpliga lek- och uppväxtområden för fisk finns det fler områden än ovan nämnda som behöver beaktas vid framtida fysisk planering.

Eventuella åtgärder i vattenområden utgör tillståndspliktig eller anmälanspliktig vattenverksamhet enligt 11 kap. 9 § miljöbalken.

Sjöar, vattendrag och våtmarker

Vaxholm har flera sjöar av varierande storlek men ingen är klassificerad som vattenförekomst. Fyra sjöar är klassade som övrigt vatten:

- Dammstakärret (preliminär vattenförekomst)
- Träsksjön
- Holmingeviken
- Myrholmsmaren/Stora maren

Kommunens enda större vattendrag rinner från Dammstakärret till Ekefjärd på Bogesundslandet.

Våtmarker är en skyddsvärd naturtyp som kraftigt minskat i antal till följd av utdikningar. De genererar många ekosystemtjänster såsom rening av dagvatten, lek- och uppväxtmiljö för fisk, bevarande av biologisk mångfald och områden för rekreation och välbefinnande. De fungerar som naturliga buffertzoner för skyfallshantering och naturliga reningsverk som bidrar till att minska halterna av näringsämnen genom omvandling eller sedimentation. Våtmarker utgör även viktiga livsmiljöer för en stor mängd arter som är beroende av

tillgång och närhet till vatten. Just havsnära våtmarker fyller en särskilt viktig funktion genom näringsreduktion, lek- och uppväxtområden för marina organismer, häckningslokaler och uppväxtlokaler för fåglar. Lekmiljöer för fisk är särskilt viktiga att prioritera då rekryteringsstörningar hos rovfiskarter upptäckts i Stockholms innerskärgård. En tredje viktig funktion är att våtmarker i framtida klimatförändringar är en värdefull resurs som minskar risken för såväl torka som översvämning.

I Vaxholm finns flera våtmarker och stränder där vattennivån fluktuerar. Dammstakärret har mossvegetation och är klassad som Natura 2000-område, och objekt med mycket höga naturvärden. I övrigt finns i kommunen fattigkärr som är fattigt på mineraler i mark och vatten.

Resarö och Överby våtmark på Resarö, Eriksömaren på Vaxö samt de större våtmarkerna på Tynningö och centrala Rindö är exempel på våtmarker som fyller viktiga funktioner och har ett stort värde för växt- och djurliv samt friluftslivet.

På Bogesund finns det förutom Dammstakärret även ett geologiskt utpekat objekt av särskilt intresse i form av Stora Blåbärsmossen som bidrar till forskningen om landhöjningsförloppet i Stockholmstrakten.

Centralt på Tynningö finns två sötvattensjöar, marar och en våtmark. Mararna binds samman av ett mindre sund. Tynningömararna betraktas som särskilt skyddsvärda vattenområden och utgör grundvattenmagasin för Tynningö.

Områden för friluftsliv och rekreation

Skärgårdsmiljön en viktig del av Vaxholms identitet och attraktivitet. Den erbjuder unika möjligheter till friluftsliv och rekreation, med närhet till kust, vatten och varierande naturmiljöer. Detta innebär ett särskilt ansvar att värna om stränder och vattenmiljöer.

För att ett naturområde ska vara värdefullt för friluftslivet, krävs en kombination av rika naturupplevelser, möjligheter till aktiviteter och service, god tillgänglighet och hög kvalitet.

Bogesundslandet erbjuder tillgång till ett stort naturområde med varierad natur och goda möjligheter till rekreation för regionens invånare. På Bogesund finns goda förutsättningar för friluftsliv året runt, med anläggningar för bad, camping och golf samt ett omfattande nät av stigar och leder för vandring, ridning och cykling. Stora delar av Bogesundslandet är klassificerat som ett tyst område med låga bullernivåer vilket gör det särskilt värdefullt i en tätbefolkad region där sådana är sällsynta.

På Rindös och Skarpös centrala delar finns större sammanhållna naturområden med värden för friluftsliv. Även längs delar av stränderna, liksom i de större öppna landskapen på de båda öarna, finns känslan av frihet och rymd. Att delar av kuststräckan inte är bebyggd medför att tillgängligheten till stränderna är förhållandevis god.

Tynningö har ett större sammanhängande naturområde som är tillgängliggjort med vandringsleder, utsiktsplatser och badplatser. Området har ett stort värde för både natur och friluftsliv. Mararna i mitten av ön används som badplats på sommaren och för skridskoåkning vintertid. Tillgängligheten till havet är begränsad då stora delar av kustlinjen används för bryggor och båtplatser.

Närmare tätorten finns Killingen, Kullö naturreservat och Eriksö som utgör värdefulla områden med goda möjligheter till friluftsliv och rekreation. Här finns bland annat stigar, leder, elljusspår, utegym, badplats, höghöjdsbana, lärmiljöer och goda möjligheter till närrekreation.

Skyddade områden

I Vaxholm finns flera värdefulla naturområden och arter som är skyddade. Syftet med skydden varierar från att bevara biologisk mångfald och ekologiska viktiga funktioner till att tillgodose behovet av rekreation och friluftsliv.

— *Naturreservat*

I Vaxholm finns två naturreservat: Bogesundslandets naturreservat som är statligt och Kullö naturreservat som är kommunalt.

Kullö naturreservat inrättades 2004 med syfte att tillgodose behovet av närrekreation och bevara livsmiljöer från det gamla kulturlandskapet. Reservatet omfattar cirka 27 hektar och förvaltas av Kullö reservatsförening. Området består av Norrkulla gårds tidigare odlings- och skogsmarker med ängar, betesmarker, igenvuxna inägor och skog.

Bogesundslandets naturreservat inrättades 2015 och omfattar större delen av Bogesund. Reservatet sammanfaller till stora delar med riksintresset för friluftsliv och förvaltas av Statens Fastighetsverk. Området har höga natur-, kultur- och friluftsvärden. Naturen är varierad med blandad barrskog, hällmarker, sjöar, ädellövskog och öppna odlingslandskap. De högsta naturvärdena finns i ädellövskogarna i reservatets västra och östra delar, där äldre ekar utgör viktiga värdekärnor för eklevande arter.

— *Biotopskyddsområde*

Biotopskydd gäller specifika biotoper och kan gälla generellt eller beslutas för enskilda biotoper. I Vaxholm finns ett biotopskyddsområde på östra Tynningö, bestående av en ras eller bergbrant och skärgårdsnaturskog. Skogen domineras av äldre gran och lövträd med inslag av grova tallar. Området har höga bevarandevärden och god långsiktig funktionalitet.

— *Naturminne*

Naturminnen är särskilda naturobjekt som behöver skyddas eller vårdas speciellt. I Vaxholm finns två naturminnen: Ytterby varphögar och Kungsängsliljor i Rindö by.

Naturminnet Ytterby varphögar består av två delar: ett igenschaktat gruvhål i söder och ett vattenfyllt

gruvhål i öster. Det södra området är även utpekat som riksintresse för naturvård. Syftet är att bevara varphögarna som ett geologiskt objekt med vetenskapligt och kulturellt värde.

Naturminnet Kungsängsliljor på Rindö är det äldsta naturminnet i kommunen och utgörs av en riklig förekomst av kungsängslilja på platsen.

— *Fågelskyddsområde*

På Råholmen, en liten ö som delas med Danderyd, Täby och Österåkers kommun, finns ett fågelskyddsområde. Syftet är att skydda störningskänsligt djurliv under häckningstid. Råholmen har ett rikt fågelliv med flera häckande arter.

— *Artskydd*

Förutom skyddade områden eller naturobjekt finns det lagstiftning som skyddar enskilda arter. Enligt artskyddsförordningen (2007:845) är flera växt- och djurarter fridlysta. Det gäller bland annat alla arter som är betecknade med bokstaven N/n i artskydds-förordningens bilaga 1, alla arter i bilaga 2 och samtliga orkidéer, groddjur, kräldjur, fladdermöss och vilda fåglar. Fiskar och blötlevande kräftdjur samt blötdjur, till exempel musslor och snäckor, omfattas av fiskelagstiftningen. Syftet med fridlysning är att skydda arter som riskerar att försvinna, utsättas för plundring eller behöver skydd för att uppfylla internationella åtaganden.

I Vaxholm finns flera fridlysta växt- och djurarter som särskilt beaktas vid fysisk planering, exempelvis fladdermöss och fåglar.

— *Marina reservat*

Vaxholm har inga marina naturreservat eller skydd som enbart omfattar marina miljöer. Bogesundslandets naturreservat som visserligen inkluderar vikar och vattenområden geografiskt, men vattenmiljöerna omfattas inte av specifika mål och åtgärder. Kullö naturreservat har gränser som går vid strandlinjen och omfattar inte vattenområdet.

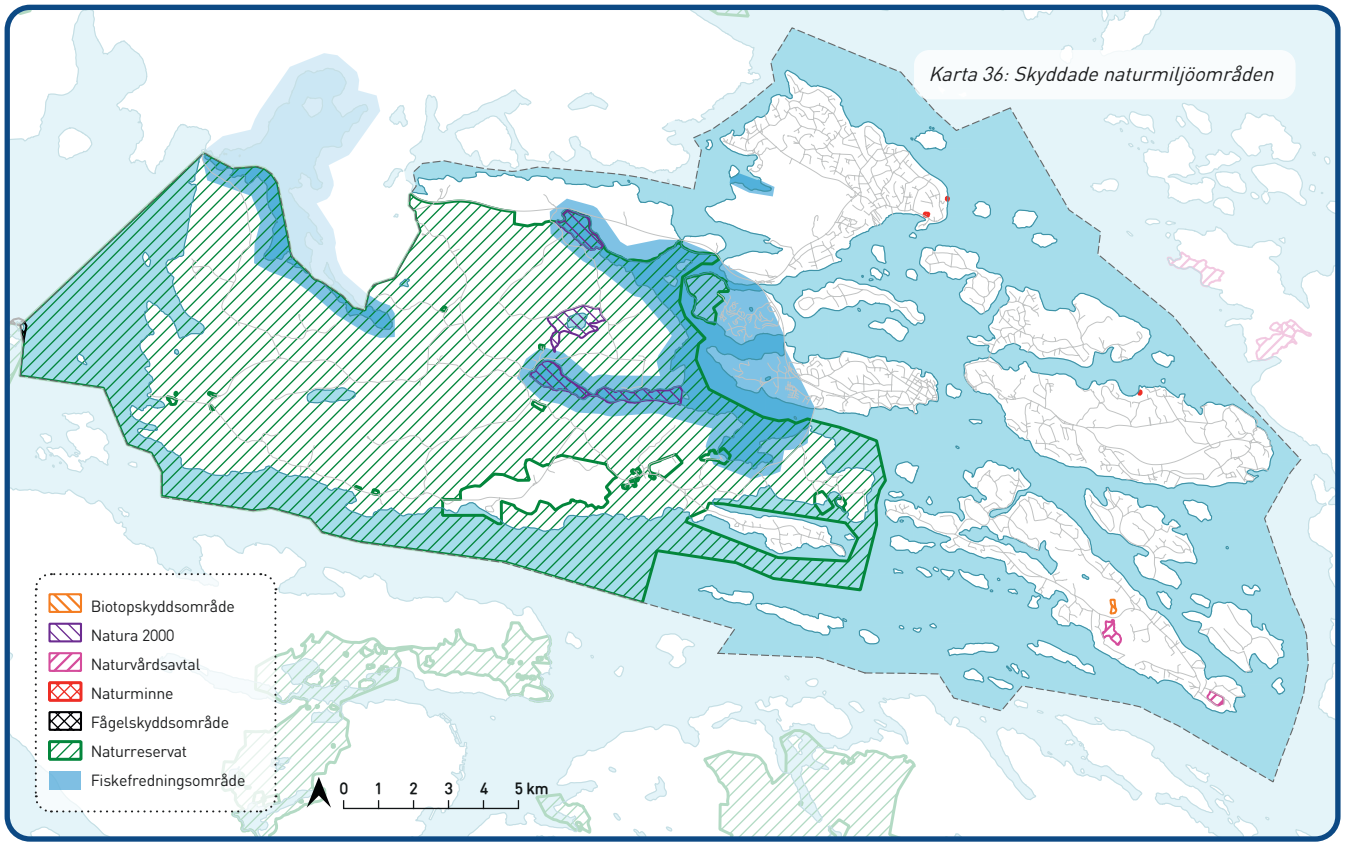

Det få oexploaterade vattenområden som finns är viktiga att bevara, både för att skydda ekologiska värden i grunda havsvikar och för att säkerställa allmänhetens tillgång till stränder.

— *Fiskefredningsområden*

För att skydda kustfiskebestånden finns tre fiskefredningsområden där fiskeförbud råder under perioden 1 januari – 15 juni: Kyrkfjärden, Tallaröfjärden (innanför broarna) samt Siviken.

Övriga naturmiljövärden

Naturmiljövärden kan även finnas i mindre synliga former. Berggrunden kan i vissa fall ha en stor påverkan på den biologiska mångfalden och byggda miljöer kan ersätta eller komplettera naturliga livsmiljöer för olika arter.

I Vaxholm finns det flera geologiskt intressanta miljöer:

- Ytterby gruva: internationellt känd för upptäckten av flera grundämnen.
- Skarpö by: tidigare stenbrott för ren fältspat och kvarts, ett mineralogiskt intressant objekt till följd av mineralernas sammanväxning.

- Ådalen på Bogesund: geologiskt särskilt värdefullt objekt på grund av berggrundens variationsrika sammansättning på platsen.
- Lilla Rönnholmen: naturvärde och tidigare fältspatsbrott med förekomst av sällsynta mineraler.

Byggda miljöer med naturvärden är bland annat på Rindö i form av fästningsgångar i Oscar-Fredriksborg samt andra militära lämningar såsom batterier och bergrum som fungerar som viktiga övervintringsplatser för fladdermöss. Äldre hus och ekonomibyggnader är ofta populära boplatser för fåglar och födokällor för arter som lever i anslutning till bebyggelse.

Kulturmiljövård

I Vaxholm finns många värdefulla kulturmiljöer som berättar en historia om såväl nationella som lokala angelägenheter. I kulturmiljöprogrammet som antogs 2024 ges en aktuell och relevant kommunövergripande översikt över Vaxholms kulturmiljöer.[5]

Vaxholms historia och karaktär

Vaxholm ligger i innerskärgården och präglas av ett landskap med sprickdalsterräng, med höjder på upp till 60 meter och en berggrund bestående av olika gnejser och graniter. Vattnet som omger öarna kyls och värms långsammare än större landmassor vilket har en utjämnande effekt på klimatet. Området har milda vintrar, svala vårar och soligare väder jämfört med fastlandet, vilket påverkar växtligheten.

I kulturmiljöprogrammet sammanfattas Vaxholms historia och karaktär i en ramberättelse med fyra betydelsefulla hörn:

- Landhöjningen och förhistoria
- Medeltida förhållanden och agrarhistoriska strukturer
- Det militära Vaxholm
- 1800-talets utveckling med sommarnöjen

[5] www.vaxholm.se/kulturmiljöprogram

— Landhöjningen och förhistoria

Landhöjningen efter senaste istiden gjorde att öarna växte fram successivt, och de första bosättningarna tros ha etablerats under yngre bronsålder eller äldre järnålder. Gravfält och runristningar i bland annat Söderby och Bogesund vittnar om en lång bosättningshistorik i området. Under järnåldern fanns flera bosättningar i Vaxholm, på Resarö, Sundby, Söderby och Bogesund.

— Medeltida förhållanden och agrarhistoriska strukturer

Historiskt har det område som idag utgör Vaxholms stad administrativt ingått i folklandet södra Roden och Ryds skeppslag och ingått som delar av flera olika socknar. Ryds skeppslag, omnämnt redan 1280, hade stor betydelse, liksom kopplingen till Rydboholm, där Gustav Vasa tillbringade tid. Gustav Vasa bytte till sig mark på Vaxön för att kontrollera viktiga sjöleder och skydda Stockholm från attacker. En befästning på holmen vid Vaxholm uppfördes mellan 1549 och 1558.

Fiske, lotsning och handel var viktiga binäringar till jordbruket. Det fanns även en stenindustri vid Pålsundet, ett tegelbruk vid Frösvik och en gruva på Resarö.

— Det militära Vaxholm

Vaxholm har haft stor försvarsstrategisk betydelse tack vare sin placering vid inloppet till Stockholm. Första fästningen på Kastellholmen byggdes 1510, och Gustav Vasa förstärkte försvaret genom att anlägga ett lockhus och förhindra passage genom försänkning av Oxdjupet.

Under stormaktstiden var Vaxholm en central del av skärgårdsförsvaret. Försvaret av infartslederna innebar att flertalet sund spärrades med kedjor, flytande bryggor och sänkta skepp. Det finns ett 40-tal vrak inom kommunen, många avsiktligt sänkta, inklusive örlogsskeppen Apollo, Maria och Vasas systerfartyg Äpplet.

Andra försänkningar består av sten, sand och träkonstruktioner vid sund som Kodjupet, Kyrksundet och Bullerholmen.

Efter rysshärjningarna på 1700-talet byggdes Fredriksborgs fästning vid Oxdjupet (Värmdö kommun idag). Under 1800-talet moderniserades Kastellet och på 1900-talet förstärktes Vaxholmslinjen med batterier och minspärrar, vilket ledde till att Kustartilleriet bildades 1902. Vaxholms inre försvarslinje togs ur bruk 1925, och försvaret flyttades längre ut i skärgården.

Kustartilleriregementet KA1 omformades år 2000 till AMF1 (amfibieregemente) som avvecklades 2005, då Berga i Haninge tog över rollen som AMF1.

— 1800-talets utveckling med sommarnöjen

Under första hälften av 1800-talet var det ovanligt att borgarskapet hade egna sommarnöjen, men mot slutet av seklet blev sommarvillor allt vanligare. Inspirerade av det lantliga och hälsosamma livet på brunnsorter och badorter började Stockholms borgarklass uppföra villor i skärgården. Sommarvillorna byggdes ofta i cottagestil eller schweizerstil och placerades på tomter med dekorativa trädgårdar och parkmiljöer. Med utvecklingen av ångbåtstrafiken började utbyggnad av sommarnöjes-

bebyggelse på allvar i Stockholms skärgård. Vaxholm, som på 1850-talet hade runt 900 invånare, växte starkt ekonomiskt och befolkningsmässigt i takt med att badanstalter och ångbåtstrafiken utvecklades. Under 1900-talet bidrog semesterreformer till att fler fick möjlighet att tillbringa somrarna på landet. Sportstugor började byggas på skärgårdsöarna, ofta i enklare stil och utan strandtomter. De första sportstugorna inspirerades av nationalromantiken, men från 1920-talet övergick de till en mer funktionalistisk stil och började likna dagens vanliga sommarstugor. 1800-talets och det tidiga 1900-talets utveckling innebar en ökad tillgänglighet till skärgården och en förändrad syn på sommarlivet. Med en början i besök på exklusiva brunnsorter, utbyggnad av privata sommarnöjen till en större exploatering med folkliga sommarstugor.

Skydd och risker för kulturmiljöer

Det finns en skyldighet att bevara byggnader och miljöer med kulturvärden. Den offentliga kulturmiljövården styrs framför allt av fyra lagar:

- Kulturmiljölagen
- Miljöbalken
- Plan- och bygglagen
- Skogsvårdslagen

Ibland regleras skyddet med hjälp av en bestämmelse eller annan specifik reglering, men en del miljöers skydd är helt och hållet baserat på dess egenskaper. Många områden och byggnader i Vaxholm saknar idag skydd, men har bevarandevärden utifrån gällande lagar.

Krav på varsamhet gäller alltid, alla byggnader och vid alla ändringar, både utvändigt och invändigt och oberoende av om en åtgärd är bygglovs- eller anmälningspliktig eller inte. Det gäller hela bebyggelsemiljöer, även om kommunen inte i förväg har tydliggjort varsamhetskraven.

Enligt 8 kap. 13 § i plan- och bygglagen får byggnader och bebyggelsemiljöer som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt inte förvanskas.

I delar av kommunen finns riksintresse för kulturmiljö, läs mer under Riksintressen och andra värden enligt miljöbanken.

Enligt länsstyrelsens inventering av kulturhistoriskt värdefulla objekt i länet är risken för skador på värdefull kulturmiljö till följd av översvämning generellt låg i kommunen. Enbart en fornlämning i form av husgrunder på Montebello samt en stensättning på centrala Rindö är i riskzonen för översvämning från havet respektive till följd av skyfall men samtidigt är miljöerna inte bedömda som känsliga.

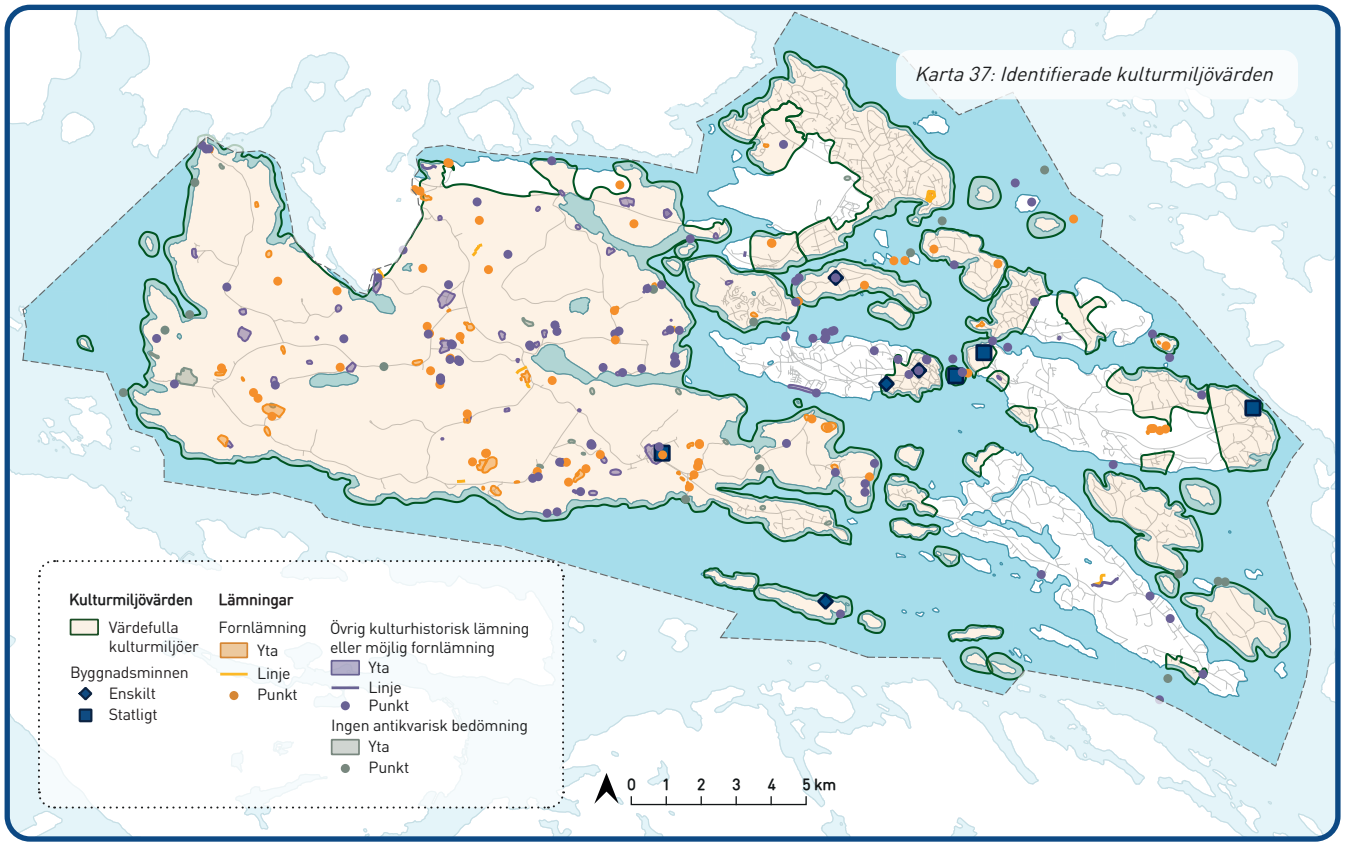

Byggnadsminnen

Kulturhistoriskt värdefulla byggnader berättar om och hjälper oss att förstå samhällsutvecklingen och människors livsvillkor och synsätt i olika tider. För att även kommande generationer ska kunna ta del av detta kulturarv kan byggnader eller bebyggelsemiljöer skyddas som byggnadsminnen enligt kulturmiljölagen.

Det är länsstyrelsen, i samråd med fastighetsägaren, som beslutar att en byggnad eller annan miljö ska skyddas som byggnadsminne. I beslutet anges vilka delar som är skyddade och som behöver tillstånd för att ändras.

Det finns också statligt ägda byggnadsminnen som regeringen beslutar om. Tillstånd till ändringar av dessa hanteras av Riksantikvarieämbetet.[6]

De byggnadsminnen som finns i Vaxholm berättar både om den långa militära närvaron, om adeln, skärgårdens jordbruk och försörjning av livsmedel, konstnärer och sommarnöjesbebyggelse.

— Enskilda byggnadsminnen i Vaxholm

Det finns fyra enskilda byggnadsminnen i kommunen. Tillsynsansvaret för dessa byggnadsminnen ligger hos länsstyrelsen:

- Villa Akleja
- Edholma Kvarn
- Villa Ottarsberg
- Löwenströmska trädgården

— Statliga byggnadsminnen i Vaxholm

Skyddet för statens byggnader i byggnadsminnesklass regleras med förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen. Byggnader, trädgårdar, parker, andra anläggningar eller bebyggelseområden som förvaltas av statliga myndigheter kan förklaras för statliga byggnadsminnen. Statliga bolag och affärsverk som till exempel Akademiska hus och Vattenfall omfattas inte av förordningen (2013:558). För statliga byggnadsminnen ligger tillsynsansvaret hos Riksantikvarieämbetet.

Det finns fyra statliga byggnadsminnen i Vaxholm och de förvaltas av Statens fastighetsverk:

- Bogesunds slott
- Rindö redutt
- Oscar-Fredriksborgs fästning
- Vaxholms kastell

[6] Länsstyrelsen Stockholms (2021-02-19) *Byggnadsminnen*, https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/samhalle/kulturmiljo/byggnadsminnen.html

Kyrkliga kulturminnen

Merparten av Sveriges kyrkor omfattas av skydd enligt 4 kap. kulturminneslagen.

Svenska kyrkan har ansvar för och förvaltar huvuddelen av de kyrkliga kulturminnena. Det finns tre kyrkliga kulturminnen i Vaxholm:

- Vaxholms kyrka med klockstapel och gravkor
- Vaxholms gravkapell
- Resarö kapell, med klockstapel och församlingshem

Fornlämningar

Vaxholms stad har relativt få kända fornlämningar, omkring 110 fornlämningar och ungefär lika många övriga kulturhistoriska lämningar. Inom kommunen finns också ett stort antal marina lämningar under vatten.

Fornlämningar är skyddade enligt Kulturmiljölagen. Det är enligt 2 kap. kulturmiljölagen förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering, eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning. Länsstyrelsen får lämna tillstånd till eventuella undersökningar på de villkor som länsstyrelsen bestämmer.

Fornlämningar är lämningar efter människors verksamhet under forna tider, har tillkommit genom äldre tiders bruk, är varaktigt övergivna och äldre än år 1850. En lämning som inte uppfyller alla tre kriterier klassas som en övrig kulturhistorisk lämning och omfattas inte av samma krav kring tillståndsplikt som en fornlämning.

Marina kulturmiljöer

De spår efter människans verksamheter som finns under vattenytan i sjöar, längs kusterna och i andra vattendrag är fornlämningar. Detta gäller även för vrak, som räknas som fornlämning om de är mer än 100 år gamla. Fornlämningar under vatten är skyddade enligt samma lag som fornlämningar på land och på samma sätt ska anmälan om okända lämningar eller vrak göras hos länsstyrelsen. Riksantikvarieämbetet har kartlagt 26 kommunikations-/maritima lämningar i Vaxholms stad. Kommunens marina fornlämningar utgörs främst av skeppsvrak som påträffats längs kusten, i huvudsak i anslutning till inlopp, hamnar och farleder.

Det finns fem försänkningar i Vaxholms vattenområden. En försänkning är ett konstgjort sjöfartshinder som förr byggdes för att hindra fientliga fartyg från att passera. Försänkningen består till exempel av sprängsten som lagts i en vall tvärs över ett sund till ett djup som hindrar framkomligheten. Försänkningarna lades för att spärra mindre viktiga farleder eller för att tvinga fientliga fartyg att ta en farled där de kunde bekämpas av försvararens vapen. Idag kan försänkningar ha en betydelse för marint liv genom att de erbjuder en mer varierad livsmiljö. Försänkningar är klassade som marina fornlämningar och är skyddade av kulturminneslagen. Enligt lagen är det förbjudet att förändra, ta bort, skada eller täcka över en fornlämning. Vid arbeten som kan påverka försänkningar söks tillstånd hos länsstyrelsen.

Övriga underlag

2020 togs ett kulturmiljöunderlag med landskapsanalys fram för Tynningö.

Ett flertal ytterligare kulturmiljöunderlag finns, men kan snarare betraktas som historiska tidsdokument som kan vara underlag för platsens utveckling i ett historiskt perspektiv.

Teknisk försörjning

Flertalet olika system förser hushåll och verksamheter med nödvändiga in- och utflöden av resurser, till exempel vatten, energi, avlopp, avfall och IT. Den tekniska försörjningen kan ordnas på olika sätt, antingen av den enskilda fastighetsägaren, en förening, kommunen eller genom samverkan mellan olika

aktörer. Kommunen har tillsammans med leverantörer, VA-bolag och elnätsföretag ett ansvar för avfallshantering, VA inom verksamhetsområden och elförsörjning har tillräcklig kapacitet och tillförlitlighet.

Energiförsörjning och energihushållning

Den totala energianvändningen, el, värme och bränsle inom kommunens geografiska område uppgår de senaste åren till cirka 165 GWh och cirka 14 MWh/invånare. I jämförelse med andra kommuner i landet är det är en mycket låg energiförbrukning och den lägsta i länet. Det är transporter och uppvärmning av bostäder som har det största energibehovet.

El

Det pågår en omställning till fossilfria fordon och samtidigt ökar intresset för egen produktion av el. Höga elpriser och möjlighet till flexibla elavtal leder till en effektivare elanvändning och att frigöra effekt i elnätet. Intresset för att installera solceller och tekniska lösningar för att styra energiförbrukningen är stort. En förstärkning av elnätet pågår för att möta behovet av anslutningar och en ökad elektrifiering av transporter och nya energisystem. Det kan medföra behov av att avsätta mark och vattenområden för ledningsreservat och platser för transformatorstationer.

Fjärrvärme

Värmeverket på Kullö förser bostäder och lokaler på Vaxön med fjärrvärme. Produktionen är helt fossilfri med flis och bioolja som bränslen. Detaljplanerade bostadsområden och lokaler på Vaxön kommer att kunna förses med fjärrvärme. Ytterligare anslutning av flera öar är inte aktuellt med nuvarande kapacitet i värmeverket.

Installation av solceller på kommunens fastigheter och privata fastigheter ger ett bra tillskott till den lokala energiproduktionen. Med en kompletterande batterilagring och styrning bidrar anläggningarna också att utjämna oönskade effekttoppar i elnätet. Endast ett fåtal privata fastigheter har oljeeldning kvar.

Drivmedel

Omställningen till en transportsektor med mindre klimatpåverkan styrs till stor del av nationella och internationella regelverk. I Vaxholm har andelen laddbara fordon ökat snabbt. Det ökar efterfrågan på publika laddstationer.

Sjömackar är en viktig funktion för båtburna besökare, och som samtidigt kan gynna näringslivet på platsen. För att etablera denna typ av verksamhet krävs skyddsavstånd och ibland skyddsåtgärder till övrig bebyggelse.

I samband med renoveringen av kajerna i Vaxholm förbereds för laddinfrastruktur till sjötrafiken och fritidsbåtar. Trafikverkets Färjerederi går över till vägfärja med hybriddrift 2025, med el och fossilfri diesel.

Det saknas tillgång till ett tankställe för biogas, HVO fossilfri diesel eller en laddstation för tung trafik i Vaxholm. Den tekniska utvecklingen på fordonssidan går snabbt. Tankställen för nya bränslen etableras först kring stora trafikleder. Utveckling av laddinfrastruktur och en fossilbränslefri transportsektor är också en regional fråga.

Vatten- och avloppsförsörjning

En fungerande infrastruktur för vatten och avlopp, VA, är en grundförutsättning för trygg vattenförsörjning och en hållbar hantering av avloppsvatten.

Den allmän VA-anläggningen omfattar ledningar för dricksvatten, spillvatten och dagvatten samt tillhörande anläggningar. I kommunen finns även enskilda VA-lösningar som fastighetsägare ansvarar för själva.

I Vaxholms stad är det kommunägda bolaget Roslagsvatten, genom sitt dotterbolag Vaxholmsvatten, VA-huvudman för det allmänna VA-nätet.

Roslagsvatten ansvarar för att leverera dricksvatten och rena avloppsvatten från kommunalt anslutna fastigheter. Dricksvattnet till Vaxholm köps in från kommunalförbundet Norrvatten.

Tillsyn och tillståndsprövning för enskilda avloppslösningar samt kontroll av de allmänna VA-anläggningarna inom kommunen hanteras av Södra Roslagens miljö- och hälsoskyddskontor (SRMH), som är den gemensamma miljö- och hälsoskyddsmyndigheten för Täby och Vaxholm.

Vattenförsörjning

År 2015 hade 80 procent av Vaxholms befolkning tillgång till allmänt vatten och avlopp via Roslagsvatten. Verksamhetsområden för allmänt vatten och avlopp finns på Vaxön, Kullö, Resarö, Rindö, Karlsudd på Bogesund samt två mindre områden på Stegesundsöarna/ Hästholmen. Dessa områden täcker in merparten av kommunens tätbefolkade delar.

Allmänt vatten och avlopp saknas idag på Tynningö, Ramsö, Skogsön samt delar av Rindö, där boende i stället är hänvisade till enskilda lösningar.

Planerad utredning och utbyggnad av allmänt vatten och avlopp finns beskriven i kommunens vattentjänstplan, sammanfattad i karta 38.

— Dricksvatten

Enligt kommunens vattentjänstplan ska den framtida allmänna vattenförsörjningen i sin helhet baseras på dricksvatten från kommunalförbundet Norrvatten.

Norrvattens kapacitet bedöms vara tillräcklig för en omfattande utbyggnad av den allmänna vattenförsörjningen i Vaxholm, under förutsättning att vattenförbrukningen under högsäsong minskas enligt de åtgärder som anges i kommunens riktlinjer för hållbar vattenförbrukning.

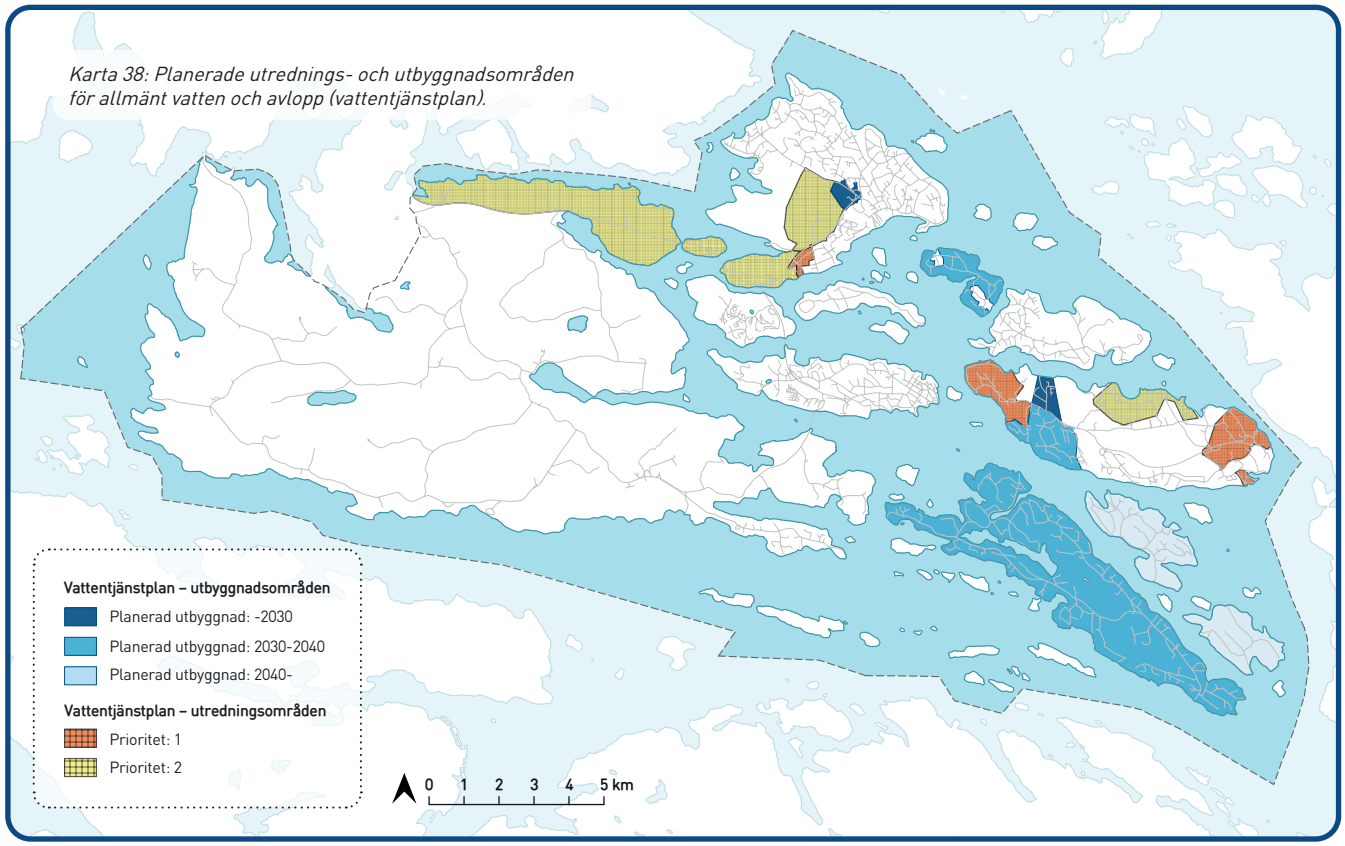

Karta 38: Planerade utrednings- och utbyggnadsområden för allmänt vatten och avlopp (vattentjänstplan).

Dricksvattnet produceras vid Görvälnverket i Järfälla, som använder Mälaren som råvattentäkt. Som reserv har Norrvatten tillgång till fyra grundvattenverk som vid behov kan leverera upp till 75 procent av Görvälnverkets normala produktion under en veckas tid. Dessutom finns ett samarbete med Stockholm Vatten och Avfall som möjliggör ömsesidig överföring av vatten mellan systemen. Trots detta finns en risk att Vaxholms invånare kan bli utan dricksvatten vid ett större driftavbrott.

Nödvatten är dricksvatten som levereras på annat sätt än i ordinarie ledning. Kommunen har gemensam nödvattenplanering med Roslagsvatten AB. Vid behov finns beredskap att försörja invånare och samhällsviktig verksamhet med dricksvatten.

För att långsiktigt säkra dricksvattenförsörjningen i regionen finns sedan 2018 en regional vattenförsörjningsplan för Stockholms län, som uppdaterades 2023.

Planen identifierar gemensamma utmaningar och möjligheter, samt klargör ansvarsfördelningen mellan berörda aktörer. För Vaxholm och Roslagsvatten är detta en strategiskt viktig fråga – både i det dagliga arbetet och i ett krisperspektiv.

I dagsläget finns inga tryckstegringsstationer i det kommunala vattenledningsnätet.

— *Enskilt vatten*

I Vaxholms stad finns idag cirka 1 600 fastigheter med enskilda vatten- och avloppslösningar. I flera områden där stort intresse av utbyggnad finns och där fritidshus successivt omvandlas till permanentboenden, överstiger grundvattenuttaget den naturliga nybildningen. Det leder till att brunnar under torra perioder riskerar att sina eller påverkas av saltvatteninträngning.

Ökade uttag av grundvatten i kombination med ökad infiltration av avloppsvatten till grundvattenmagasinen medför risker för förorenat dricksvatten, saltvatteninträngning och vattenbrist. Dessa problem förväntas förvärras ytterligare som en följd av klimatförändringarna.

Avloppsvatten

Det finns två huvudsakliga typer av avloppsvatten:

- Spillvatten är förorenat vatten från hushåll, industri, serviceanläggningar och dylikt. Hushållsspillvatten är det vatten som kommer från toalett, dusch, disk- och tvättmaskiner och liknande.
- Dagvatten utgörs av regn-, smält- och dräneringsvatten som rinner från byggnader, gator, parkeringar och annan mark och som sedan avrinner på ytan, eller leds via diken och ledningar till vattendrag, sjöar eller hav.

— *Spillvatten*

Huvuddelen av kommunens spillvattensystem är anslutet till Blynäs avloppsreningsverk på norra sidan av Vaxön. Här renas avloppsvattnet från cirka 6 900 invånare. Spillvattnet från delar av norra Resarö avleds till Margretelunds avloppsreningsverk i Österåkers kommun. Det finns några mindre allmänna reningsverk på Karlsudd, Kullö, Byviken (Rindö), invid Grenadjärsbryggan (Rindö) samt på Stegesund/Hästholmen.

Vaxholm har ett huvudledningsnät som sträcker sig över stora delar av kommunen och sammankopplar kommunens mest bebodda öar med fyra kommunala avloppsreningeverk. Undantaget är Tynningö som ha

enskilda VA-lösningar. Dagens reningsverk i Blynäs klarar inte av att ansluta de fastigheter som enligt lag har rätt att vara anslutna till en allmän VA-anläggning och klarar inte heller av att möta en utökad expansion av kommunen. Därför har kommunen, tillsammans med Österåkers kommun, fattat beslut om att säkerställa avloppsreningskapaciteten genom utbyggnad av ett nytt reningsverk i Margreteleund, Österåkers kommun, inklusive ledningar som ansluter Vaxholms ledningssystem till Margretelund. Det nya reningsverket beräknas stå färdigt 2028. Blynäs reningsverk som idag står för huvuddelen av Vaxholms avloppsrening kommer att stängas. Se bild 6 för schematisk skiss av det framtida avloppshanteringssystemet.

Vaxholms mindre avloppsreningsverk planeras på kort eller lång sikt att läggas ner och kopplas om till det nya avloppsreningsverket. Inga definitiva beslut har tagits om tidplanen för respektive reningsverks nedläggning, utan parallellt med att planera för det nya avloppsreningsverket tas en preliminär plan fram som kan komma att revideras vid behov. För Tynningö har en tidig förstudie gjorts som tittat på flera olika tänkbara alternativ. I det här skedet har ett antagande gjorts om att även Tynningös avloppsvatten kommer att ledas till nya Margretelund, men framtida utredningar får avgöra vilket av de utredda alternativen som visar sig bli den bästa lösningen. Det nya reningsverket kommer att innebära en bättre vattenmiljö för Vaxholms vattenförekomster. Det nya reningsverket i Margaretelund kommer att ha förbättrad reningsteknik och strängare utsläppskrav som leder till en betydande avlastning av recipeineten. Norra Vaxholmsfjärden, som idag belastas av renat utgående avloppsvatten från Blynäs avloppsreningsverk och som har en otillfredsställande status, avlastas. Även övriga vattenförekomster som är recipienter för de mindre verken kommer att avlastas och påverka den ekologiska statusen gynnsamt.
I Trälhavet som blir den nya recipienten är utspädningen stor tack vare en stor vattenomsättning.

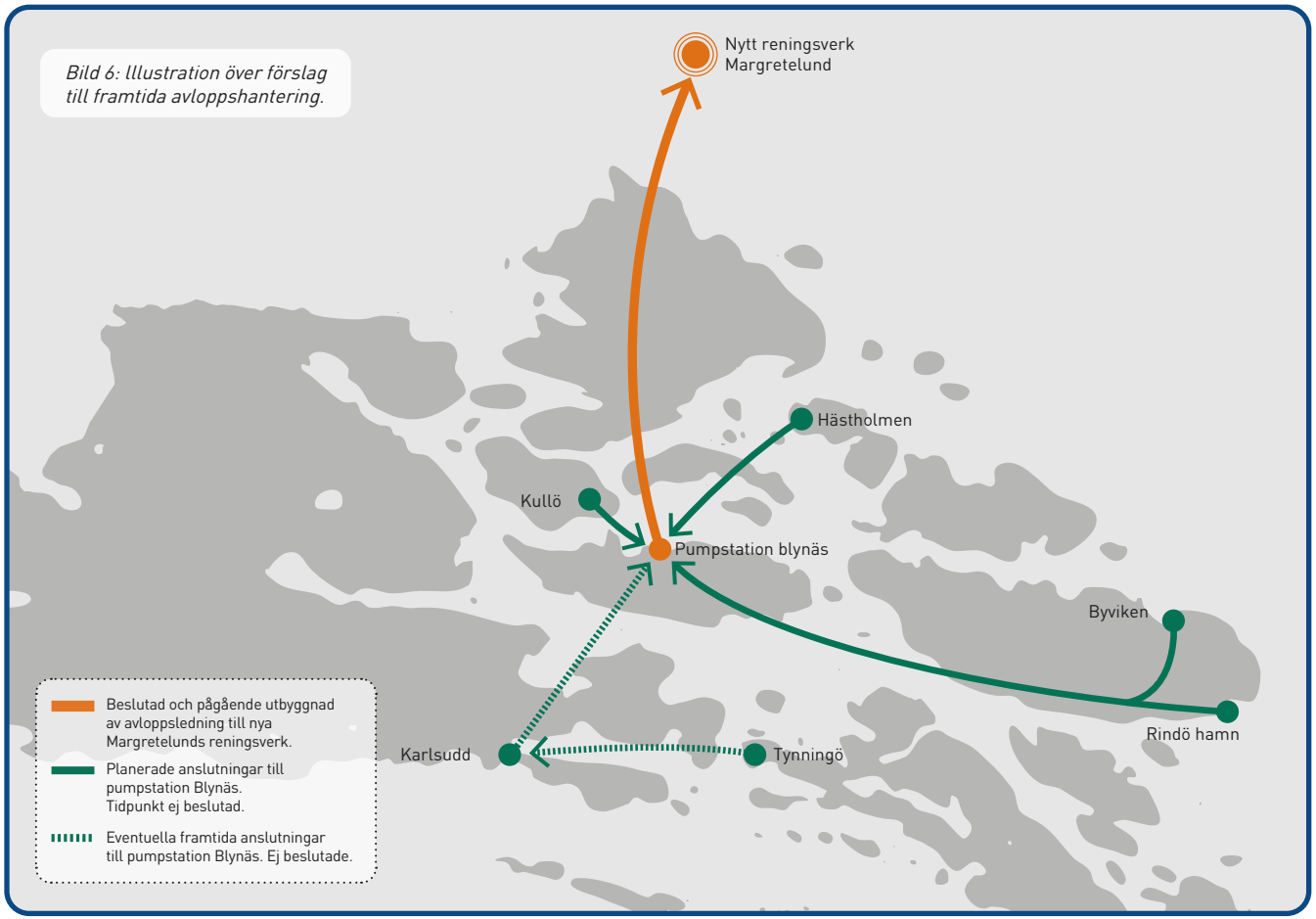

Bild 6: Illustration över förslag till framtida avloppshantering.

Även utifrån andra miljöaspekter kommer ett nytt reningsverk i Margretelund att innebära fördelar. Energiförbrukningen och kemikalieförbrukningen per ansluten person kommer att minska, liksom transporterna som kommer att bli färre och arbetsmiljön bättre.

— *Dagvatten*

Dagvatten är regn-, smält- och dräneringsvatten som rinner från byggnader, gator, parkeringar och annan mark och som sedan leds via diken och ledningar till vattendrag, sjöar eller hav. Det finns två huvudsakliga utmaningar för framtida dagvattenhantering: uppfyllandet av miljökvalitetsnormerna för vatten där föroreningar i dagvattnet påverkar våra vattenförekomster samt ett förändrat klimat tillsammans med ett åldrande ledningsnät som inte är anpassat för de större regn som förväntas i framtiden.

Allmän dagvattenhantering finns i första hand på Vaxön och i vissa mindre områden på Kullö, Resarö och Rindö.

I många planer som tas fram är en allmän dagvattenanläggning inte nödvändig utan ett lokalt omhändertagande av dagvatten, LOD, är tillräckligt. För det samlade dagvattenarbetet finns Vaxholms stads dagvattenstrategi.

I huvudsak regleras frågor om dagvattenhantering i miljöbalken och lagen om allmänna vattentjänster, samt jordabalken för dagvattenhantering på den egna fastigheten. Genom plan- och bygglagen kan en kommun reglera utformningen av kvartersmark och allmän plats, vilket skapar förutsättningar för en hållbar dagvattenhantering. I de fall det finns ett behov av en samlad avledning av dagvatten i ett större sammanhang för befintlig eller planerad bebyggelse för att skydda människors hälsa eller miljön, är kommunen skyldig upprätta verksamhetsområde och tillgodose behovet genom en allmän VA-anläggning.

En hållbar dagvattenhantering innebär att ekologiska, ekonomiska och sociala behov kan tillgodoses samtidigt som det bidrar till att uppfylla miljökvalitetsnormerna för vatten. Genom att synliggöra vattnet i landskapet och skapa ytor för samutnyttjande kan vi öka bebyggelsens attraktivitet, lösa vissa klimatrelaterade risker samtidigt som det har en positiv inverkan på biologisk mångfald. Vid samnyttjande är det viktigt att tydliggöra vilka delar som är till för vilken funktion, för att underlätta driftsåtgärder och reinvesteringar.

Åtgärder som genomförs nära källan kan minska dagvattenmängden och fördröja flödet. Genom trög avledning kan dagvatten renas genom infiltration och sedimentation samtidigt som det bidrar till grundvattenbildning. Genom att kombinera ledningssystem och öppen dagvattenhantering utifrån förutsättningar och behov kan hanteringen optimeras. Underjordiska lösningar är lämpliga där det är ont om markytor medan öppna dagvattenlösningar kan hantera skyfall bättre.

I Vaxholm finns det idag inga allmänna reningsanläggningar för dagvatten. I vissa områden fungerar naturliga miljöer i form av kärr, våtmarker och marar (avsnörda havsvikar) som sedimenteringsanläggningar och renar dagvattnet innan det når Östersjön. Dikesavledning är den vanligaste dagvattenhanteringen inom kommunen med undantag för Vaxön där det mesta av dagvattnet från fastigheter och vägar avleds i kulverterade ledningar till Östersjön. Vid avledning i ledningar är kommunen beroende av att rening av dagvattnet sker innan det når ledningarna genom infiltration och sedimentation, alternativt genom rening vid utsläppspunkt.

Utformning av en ny dagvattenanläggning i Johannesbergsparken har studerats utifrån det lokala åtgärdsprogrammet för norra Östersjön i syfte att förbättra den ekologiska och kemiska statusen i recipienten södra Vaxholmsfjärden. Beslut är taget att arbeta vidare med dagvattenhantering inom Johannesbergsparkens norra del.

I dagsläget leds det mesta dagvattnet från vägar och bostäder på Rindö och Skarpö ut via diken och vidare ut i Östersjön. Vid dikesavledning av dagvatten sker viss rening i dikena.

På östra Rindö leds merparten av dagvattnet ner i ledningar och vidare ut i Östersjön, men på sina ställen går dagvattnet även här i öppna diken.

— Planering och ansvar för dagvattenhanteringen

Fastighetsägaren är ansvarig för att omhänderta det dagvatten som uppkommer inom sin egen fastighet. Hur stort ansvar för omhändertagandet som en fastighetsägare eller verksamhetsutövare har, beror på om fastigheten ingår i ett verksamhetsområde eller ej.

Inom verksamhetsområden innebär det ansvar för att leda det dagvatten som inte kan infiltrera till den förbindelsepunkt som finns anvisad, såsom ett dike eller dagvattenbrunn. Genom planbestämmelser i detaljplan kan kommunen reglera eventuella skyldigheter fastighetsägare har att hantera dagvatten. Kommunen preciserar även ansvarsförhållanden i ett samlat dokument, Kommunala föreskrifter om användandet av den allmänna VA-anläggningen (KFVA).

Vid planläggning ska kommunen säkerställa att dagvattenhanteringen går att lösa inom planområdet samt visa hur hanteringen ska gå till.

För detaljplanering och nybyggnation finns lagkrav och praxis som leder till högt ställda krav på att planhandlingarna visar att en tillräcklig dagvattenrening är möjlig. Däremot saknas det med nuvarande lagstiftning tillräckligt lagstöd för att ställa krav genom bestämmelser som hänvisar till grad av rening, eller att en anläggning för rening genomförs.

Vad gäller befintlig dagvattenhantering krävs finansiering och troligtvis en översyn av ansvarsfördelningen då det saknas tydliga riktlinjer för hur ansvarsfrågan ska fördelas mellan kommunen, enskilda fastighetsägare, enskilda väghållare och VA-huvudmannen.

Vid skyfall finns inga krav på att dagvattnet ska kunna renas. Allmänna dagvattennät eller allmänna dagvattenanläggningar ska inte ta hand om skyfallsvatten, läs mer under Störningar och risker.

Hantering av avfall och schaktmassor

Målet för Vaxholms stad är att minska mängden avfall och öka återvinningen för att främja en hållbar resursanvändning. Kommunen ansvarar för insamling och behandling av hushållsavfall och jämförbart avfall. Uppdrag utförs av Roslagsvatten AB, genom dotterbolaget Vaxholmsvatten.

Under de kommande åren, 2025–2028, utökas kommunernas ansvar inom avfallshantering. Bostadsnära insamling av förpackningar och returpapper ska införas. Kommunen får även ett större ansvar för hantering av hushållens bygg- och rivningsavfall.

Verksamhetsutövaren ansvarar själv för att hantera avfall som inte är mat- eller restavfall jämförbart med hushållsavfall. Vissa avfallstyper omfattas av producentansvar vilket innebär att producenten ska bekosta insamlingssys-

tem och slutligt omhändertagande. Kommunen sköter återvinningsstationer för förpackningar som glas, papper, metall och plast sköts, inom ramen för producentansvaret.

På Vaxön finns kommunens enda återvinningscentral där kommuninvånare och mindre verksamheter kan lämna avfall. Återvinningscentralen byggdes om 2023 för att förbättra kapacitet, sortering i flera fraktioner och inrätta ett återbrukshus.

Roslagsvatten erbjuder två gånger per år en återvinningsfärja som hämtar grovavfall, farligt avfall, elavfall, tidningar och glasförpackningar på Tynningö samt öar utan vägförbindelse.

Fritidsbåtshamnar ska kunna ta emot avfall från de båtar som använder anläggningen.

Behovet av nya platser för avfallshantering identifieras i samråd med Roslagsvatten AB och beaktas i framtida detaljplanering av ny och befintlig bebyggelse.

Enligt miljöbalken ska alla kommuner i Sverige ha en renhållningsordning och en avfallsplan. Renhållningsordningen ska innehålla föreskrifter om avfallshantering och avfallsplanen uppgifter om avfall inom kommunen och åtgärder för att minska avfallets mängd och farlighet. Vaxholms gällande avfallsplan är antagen 2021 och gäller till 2030.

Avfallsplanen innehåller mål och åtgärder för att minska mängden avfall och öka återvinningen. Den ska ligga till grund för kommunens och andra aktörers arbete inom avfallsområdet, exempelvis vid planering av nya områden och prövning av bygglov.

Nedskräpning och övergivna fritidsbåtar påverkar havsmiljön. Dessa frågor hanteras delvis i avfallsplanen, men kräver även särskilda insatser såsom informationskampanjer, översyn av papperskorgar med sorteringsmöjligheter samt rutiner och budget för omhändertagande av övergivna båtar.

Det finns en regional strategi för hantering av massor i Stockholms län som förankrats politiskt i länet. Kommunstyrelsen fattade 2023 beslut om att ställa sig bakom målen i strategin. Strategin pekar bland annat på problem med bristande logistik och samordning, samt brist på ytor för återvinning. Transport av jord- och schaktmassor leder till långa, tunga transporter och därmed negativa konsekvenser för miljö och klimat i form av utsläpp. Det optimala är om en massbalans kan uppnås inom ett bygg- eller anläggningsprojekt.

I praktiken kan det dock vara svårt att hitta sådana platser i stadsmiljön. Då kan särskilda platser behöva identifieras för mellanlagring inom kommunen. Det gäller särskilt i samband med byggstart i stora utvecklingsområden. Det behövs också ett utbyte av material mellan olika projekt, ibland över kommungränser. För att uppnå balans mellan uttag och användning av jord- och schaktmassor krävs det en ökad samverkan i exploateringsprojekt inom kommunen, regionalt och med andra aktörer.

Digital infrastruktur

Den digitala utvecklingen är snabb och svår att förutse. Digitaliseringen förändrar och påverkar alla områden i samhället.

Väl fungerande tele- och datakommunikationer är en viktig förutsättning för att ge goda möjligheter för boende och verksamma i kommunen. Infrastrukturen för elektronisk kommunikation utvecklas av den privata marknaden. Kommunen kan dock underlätta och ge förutsättningar för att ny infrastruktur och tjänster ska utvecklas.

I Vaxholms stad finns flera ägare av IT-infrastruktur för kanalisation, ledningar, master och utrustning för fiber. Framför allt finns flera aktörer inom trådbunden elektronisk kommunikation. Det finns även aktörer som äger och driver trådlös elektronisk kommunikation med hög kapacitet.

Marknaden är uppdelad mellan öarna. Sedan början av 2000-talet har investeringar gjorts för att bygga upp och tillhandahålla fiber för boende och verksamma inom Vaxholms stad. På vissa öar har privata företag investerat i fibernät, medan på Rindö är det en ekonomisk förening som investerat i fiberinfrastrukturen.

Regeringens målsättning är att hela Sverige ska ha tillgång till snabbt bredband år 2025, genom tre delmål. Delmål 1 om att 98 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till 1 Gbit/s år 2025 har uppfyllts, däremot inte målsättningarna om resterande delar. Siffror från 2023 visar att 98,89 procent av hushåll och arbetsställen i kommunen har tillgång till eller erbjudande om anslutning om 1 Gbit/s. Dock är andelen lägre utanför tätort och småort.

Andelen i kommunen i stort är marginellt lägre jämfört med Stockholms län i stort (99,56 procent), däremot är skillnaden större utanför tätort och småort.

Vaxholms geografiska förutsättningar bidrar till svårigheter för marknaden att investera i de mindre öarna i kommunens perifera delar, som ligger längre ifrån fibernätet.

Täckningen för trådlös kommunikation är god inom kommunen. Användandet av uppkopplade enheter och tjänster förväntas fortsätta öka. Väl utbyggd fiber och 5G nät kommer innebära att alla Vaxholms invånare får tillgång till digitala tjänster för att underlätta vardagen. Denna översiktsplan sträcker sig fram till 2040. Vaxholms stad behöver vara lyhörda på den tekniska utveckling som kommer och vara beredda på dess justeringar. I dagsläget är det svårt att i översiktsplanen bestämma vilka anpassningar som behöver göras för att hitta de optimala lösningarna.

Störningar och risker

Med hjälp av rätt underlag, lokalisering och utformning av bebyggelse kan störningar och risker minskas.

Det är viktigt att identifiera, minimera och förebygga risker på ett tidigt stadium i den fysiska planeringen. Det är ofta resurskrävande och svårt att hantera riskerna sent i en planprocess eller i efterhand. I många fall kan en identifierad risk påverka ett större geografiskt område och därför vara svår att lösa i enskilda detaljplaner eller vid lovprövning. Genom att i översiktsplanen identifiera områden som inte är lämpliga för planläggning samt risker som behöver hanteras minskar även behovet att i varje enskild detaljplan bedöma risken och därefter ta fram åtgärdsförslag.

Människors hälsa och säkerhet

Strålning

Det finns flera olika källor till strålning i samhället och risken att utsättas varierar beroende på typ och exponering.

— Radon

Radon är en radioaktiv gas som bildas naturligt i berggrunden när radium sönderfaller. Den kan komma från marken, byggnadsmaterial eller vattnet från egen brunn. Långvarig exponering kan öka risken att utveckla lungcancer. Radon mäts i enheten Bq/m3 (becquerel per kubikmeter). Gränsvärdet för nybyggnation är 200 Bq/m^3 enligt Boverkets byggregler. Riktvärdet för olägenhet för människors hälsa är enligt miljöbalken 400 Bq/m^3 som årsmedelvärde i befintlig bebyggelse.

Markradonundersökningar har utförts i delar av kommunen och redovisar områden med hög, normal och låg radonrisk.

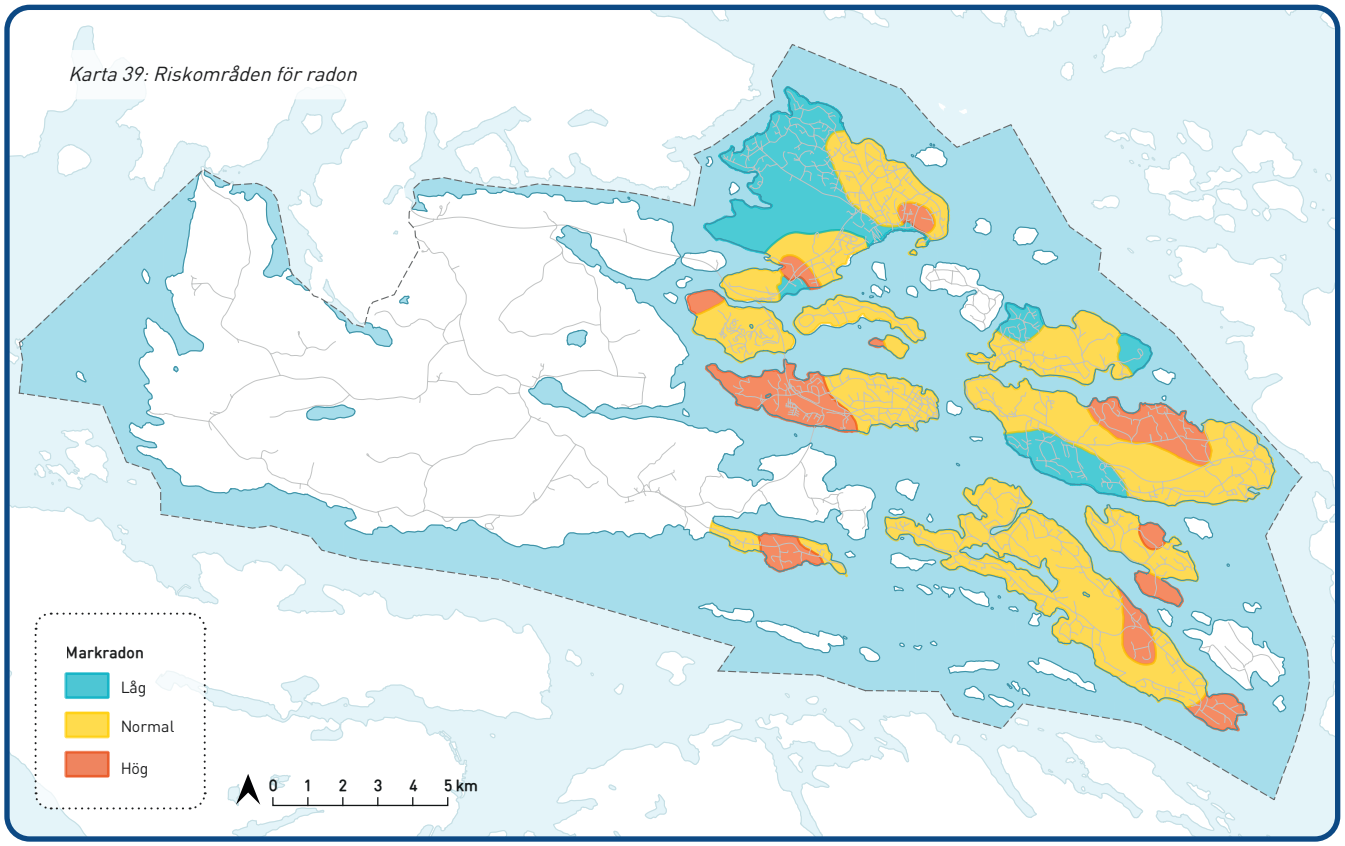

Markradon är vanligt i Vaxholm men det har ingen tydlig koppling till berggrundens och jordlagrets radonaktivitet. Det är i stället användning av blåbetong, särskilt i småhus från 1960- och 1970-talet, som är dominerande orsak till förhöjda radonhalter i bostäder.

På Resarö ligger radonhalterna huvudsakligen inom intervallet låg till normal risk med undantag för området kring Ytterby gruva och Storäng där halterna är höga.

På Tynningö är delar nedanför Getholmen idag högriskområden för radon tillsammans med stora delar av östra Tynningö.

De norra delarna av Rindö; Holsängen, Rindö by och Byviken är klassade som högriskområde för markradon. Annedal och Mjöldammen på Rindö samt Skarpöborg och östra delen av Skarpö är klassade som lågriskområden. Övriga områden klassas som normalriskområde för markradon.

På Vaxön utgör den östra delen normalriskområde medan den västra delen är högriskområde.

Kullö, Karlsudd, Edholma och Edö Tallholme är normalriskområden förutom mindre områden som utgör högriskområden. Det handlar främst om Kullö naturreservat, centrala Karlsudd och västra Edö Tallholme.

— *Elektromagnetisk strålning*

Elektomagnetiska fält uppstår kring kraftledningar, transformatorstationer, apparater och anläggningar som drivs av elektrisk ström. Magnetfält är alltid starkast närmast källan och avtar med avstånden. Energin från dessa kraftfält kan tas upp av kroppen och Strålsäkerhetsmyndigheten har därför tagit fram riktlinjer för hur hög strålningen som högst bör vara på allmänna platser.

Vaxholms stad följer Strålsäkerhetsmyndighetens rekommendationer vid samhällsplanering och byggande. Rekommendationerna är framtagna tillsammans med Socialstyrelsen, Arbetsmiljöverket, Elsäkerhetsverket och Boverket.

Joniserande strålning, som röntgen och strålning från radioaktiva ämnen, är skadlig och kan skada kroppens celler. UV-strålning från solen ligger i gränslandet mellan icke-joniserande strålning och joniserande strålning, och kan också skada kroppens celler. Hantering av radioaktiva ämnen kan förekomma i verksamheter. Verksamhetsutövaren bär ansvar för att strålskyddslagen och relevanta föreskrifter följs.

Djurhållning och hälsa

Djurhållning kan påverka omgivningen i form av störningar, såsom lukt och höga ljud. Hästar har en särskild betydelse för rekreation och hälsa men kan också medföra hälsorisker genom spridning av allergener. De finns ofta hästar inom eller nära tätorter och det kan innebära konflikter mellan motstående intressen. Det finns inga fastställda avståndsregler och därmed lagstöd för hur nära djurhållning ny bebyggelse får uppföras. Praxis från domstolar visar att bedömningar i stället sker utifrån lokala förhållanden. Risken för allergenspridning ses som en hälsorisk runt stall och hagar. Relativt låga halter av hästallergen sprids inom en hästanläggnings närområde, främst inom 50–100 meter.

Utanför dessa områden sprids allergener främst via människor som varit i kontakt med hästar, exempelvis i kollektivtrafik eller offentliga miljöer. Det är därför viktigare att det finns möjlighet att duscha och byta kläder vid stall, än avståndet till stallet.

Faktorer som har betydelse för risken för olägenhet är antalet hästar, placering av gödselstackar, hagar och ridvägar. Spridning av lukt, damm och hästallergen påverkas av vind, topografi och vegetation. Större anläggningar medför även ökat behov av ridvägar och andra transportvägar. Pågår verksamheten helt och hållet inomhus blir störningarna oftast begränsade.

Vid bedömning av lämplighet och placering av ny bebyggelse behöver hela den lokala situationen beaktas. Kortare skyddsavstånd kan vara tillräckligt om exempelvis en skog eller höjd skiljer verksamheten från bebyggelse. Viss bebyggelse, exempelvis på landsbygden, kan ligga närmare stall medan känsliga miljöer, som förskolor och skolor kräver särskild hänsyn.

Räddningstjänst och räddningsplanering

Räddningstjänstens uppgift är att förebygga olyckor och begränsa skador när de inträffar. En viktig förutsättning för detta är god åtkomst till bebyggelse.

Vaxholms stad ingår i Storstockholms brandförsvar, ett kommunalförbund där 11 kommuner samarbetar. I kommunen finns en brandstation på Vaxön och ett räddningsvärn på Rindö, invigt september 2019. Brandstations geografiska ansvarsområde omfattar Vaxön, Resarö, Bogesund, Rindö, Skarpö och flera öar med permanentboende eller omfattande fritidsboende.

Vaxholms brandstation har i dagsläget ingen stegbil och därför kan den inte användas som alternativ utrymningsväg för byggnader över fyra våningar (11 meter). Detta behöver beaktas vid planering av ny bebyggelse.

Räddningstjänstens insatstid vid brand och olyckor varierar beroende på öarnas geografiska läge. Insatstid avser tiden från larm till dess att räddningsarbetet påbörjas.

Farligt gods – risk för olyckor

Farligt gods omfattar ämnen och föremål som kan orsaka skador på människor, miljö eller egendom om de inte hanteras rätt under transport. Det rekommenderade vägnätet för transport av farligt gods är uppdelat i ett primärt vägnät som används för genomfartstrafik och ett sekundärt vägnät för lokala transporter till/från farliga verksamheter.

Väg 274 är utpekad som primär transportled för farligt gods mellan Arninge och Vaxön, och som kompletterande regional viktig väg av länsstyrelsen. Den är även utpekad som omledningsväg för större transporter och övrig trafik när Essingeleden (E4/E20) inte är farbar. Nuvarande klassning av väg 274 medför vissa restriktioner vid planering och nybyggnation intill vägen.

Den del av väg 274 som sträcker sig över Rindö är utpekad som sekundär led för farligt gods, samt som alternativ väg för breda och tunga transporter som inte kan använda Essingeleden eller färjan mellan Ekerö och Norsborg.

Ytterligare risker finns även längs med farlederna förbi Vaxholm, läs mer under Föroreningar och störningar.

— *Skyddsavstånd*

Vid planering av bebyggelse och verksamheter inom 150 meter från väg 274 ska risker kopplade till transport av farligt gods beaktas. Länsstyrelsen i Stockholms län har tagit fram rekommendationer för riskhänsyn och skyddsavstånd vid fysisk planering intill transportvägar för farligt gods och bensinstationer. Områden nära väg 274 ska planeras med hänsyn till vägens funktion som transportled. Generellt gäller att bostäder inte får placeras inom 30 meter från vägen.

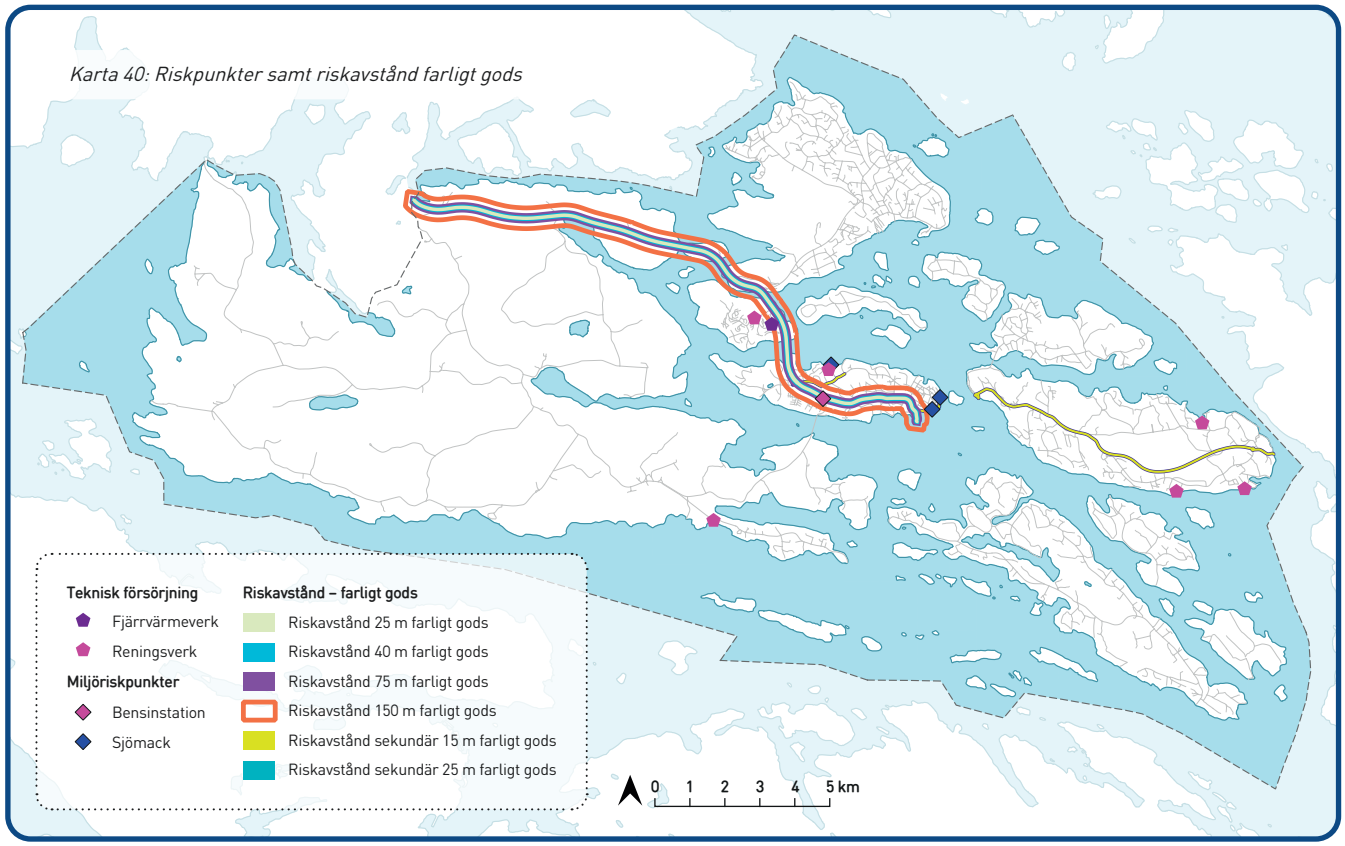

— *Risknivå*

Alla typer av farligt gods kan passera genom Vaxholm via väg 274. Tidigare utredningar visar dock på en låg risknivå, särskilt på sträckor med låg hastighetsgräns.[7] Den främsta risken utgörs av pölbrand som har mycket begränsad påverkan längre än 30 meter från vägen. Med hänsyn till den låga risknivån bedöms behovet av säkerhetshöjande åtgärder för ny bebyggelse utmed väg 274 som begränsat. Det är möjligt att placera bebyggelse närmare än 30 meter från vägen, förutsatt att byggnadstekniska skyddsåtgärder vidtas. För att hantera risken med brännbara vätskor och förhindrar påverkan av en pölbrand kan exempelvis fasadmaterial med skydd mot brandspridning, utrymningsvägar som leder bort från vägen samt skydd mot avåkning användas som åtgärder.

Miljöfarliga verksamheter

Vid åtgärder i närheten av miljöfarliga verksamheter ska en bedömning av risksituationen göras. Vid etablering av nya verksamheter eller anläggningar som kan orsaka störningar eller utsläpp bör en plats väljas som medför minsta möjliga påverkan på människor och miljö.

[7] Brandskyddslaget "Riskanalys för väg 274 genom Vaxholm – avseende transporter med farligt gods", 2012.

Klimatrelaterade risker

Klimatförändringar är något som vi ser redan idag men som kommer att påverka samhället än mer framöver. Klimatförändringarna förväntas medföra att klimatet i Sverige blir både varmare och blötare.

Medeltemperaturen bedöms i länet att stiga med cirka 4,9 °C till slutet av seklet. Somrarna förväntas generellt få upp till 40 dagar fler dagar med högsommarvärme (över 25 °C). Långa värmeperioder leder också till torka och låga grundvattennivåer.

Såväl årsmedelnederbörden som extremnederbörden kommer att öka i frekvens och intensitet. Det leder till risk för översvämning och risk för påverkan på instabila markområden.

Klimatriskers påverkan på bebyggelsen

Kommunen ska i översiktsplanen ange sin syn på klimatrelaterade risker som översvämning, ras, skred och erosion samt beskriva hur sådana risker kan minska eller upphöra.

Kommunen ansvarar för att utreda klimatrelaterade risker i samband med detaljplanering av nya områden, i bygglovsprövning och anläggningsarbeten.

Kommunen har ansvar för att skydda samhällsviktig verksamhet och skador på kommunens byggnader, anläggningar och markområden.

För förebyggande åtgärder i befintlig bebyggelse ansvarar den enskilde fastighetsägaren. Det finns dock platser där mera övergripande och storskaliga åtgärder behöver vidtas. Då har kommunen ett ansvar att utreda och samordna en gemensam lösning.

Utifrån de förutsättningar som finns i Vaxholms stad, med hänsyn till geografi och markanvändning är de klimatrisker som behöver beaktas i kommunens fysiska planering i första hand översvämningar från havet och från skyfall samt risken för ras, skred och erosion.

Kommunen har tagit fram en klimat- och sårbarhets- analys samt en skyfallskartering som är underlag i den fysiska planeringen vid bedömning av lämplig mark- användning. I vissa fall hanteras riskerna bäst lokalt där de identifierats, medan det i andra fall hanteras mer effektivt uppströms. I de flesta fall behövs det ett perspektiv som rör ett större geografiskt område än vad som normalt aktualiseras i detaljplaner eller bygglov.

Redovisade riskområden ger en indikation på att risk eller förutsättning för risk kan finnas och baseras på information som innehåller vissa osäkerheter.

Mer detaljerade undersökningar kan krävas i samband med detaljplanering samt lovgivning.

Vaxholm kan sägas vara särskilt utsatt för påverkan från havet, översvämning och erosion, på grund av att kommunen består av öar och med hög andel strandnära bebyggelse.

Översvämningar kan i Vaxholms stad orsakas av sky- fall eller högt havsvattenstånd eller en kombination av dessa. Vid planering ska kommunen kunna visa att marken är lämplig för ändamålet med hänsyn till bland annat risken för översvämning.

— Översvämning från havet

Stigande havsnivåer och det ökande medelvatten- ståndet i havet är den klimatfaktor som på längre sikt kommer ha störst påverkan på Vaxholms stad. Viktigt att beakta är att havets stigning kommer att accelerera i slutet av seklet.

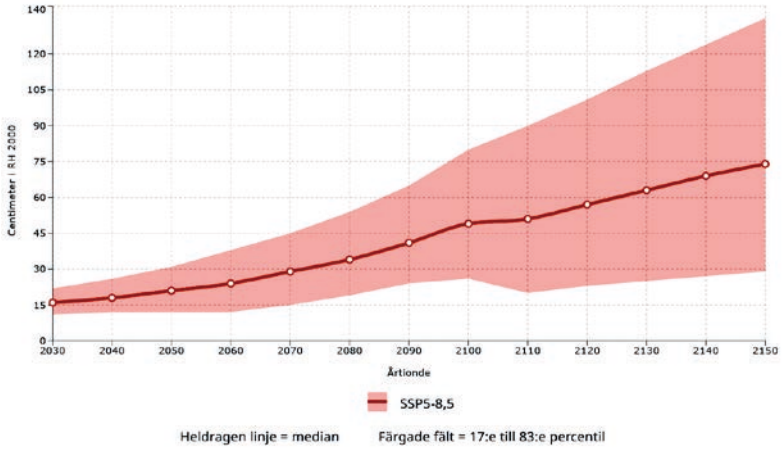

Bild 7: Framtida medelvattenstånd i Vaxholms stad. Centimeter i RH2000 per scenario och årtionde. Källa: SMHI

Enligt SMHI:s skattningar, med utgångspunkt i det värsta klimatscenariot SSP5-8,5, kan medelvatten- ståndet för kommunen år 2100 höjas från 15 centimeter i RH2000 till 45 centimeter i RH2000. Fram till 2150 förväntas medelvattenståndet ligga på 75 centimeter i RH2000. Se bild 7.

Det framtida medelvattenståndet visar var den nya strandlinjen vid normalfall kommer att gå. Redan idag kan högt vattenstånd och extrema väderhändelser orsaka skador vid strandlinjen. År 2100 kommer dagens extrema vattenstånd återkomma oftare.

Det är viktigt att i efterföljande planering följa länsstyrelsens riktlinjer och rekommendationer gällande säkerhetsnivå för nya byggnader som ligger under 2,7 meter över havet. Effekter som vågeffekter och vinduppstuvning kan vara väldigt lokalt och effekten av dessa kan bero på kustens lutning och material, bottendjup och hur öppen kuststräckan är. Vinduppstuvning innebär att vattennivån höjs på grund av vindeffekter i en vik eller ett sund. Effekten är visserligen kortvarig men kan få stor påverkan i framför allt instängda områden.

Det finns ett antal områden i kommunen som är särskilt riskutsatta för översvämning från havet i ett förändrat klimat. I kommunen är det framför allt småhus och fritidshus som kommer att drabbas både vid ett högre medelvattenstånd samt vid högvattensituationer år 2100 och framåt. Även ett antal samhällsviktiga funktioner kommer att påverkas, detta redovisas separat i kommunens klimat- och sårbarhetsanalys. Nedan listas exempel på markområden som påverkas vid en högvattensituation år 2100 och framåt, byggnader och vägar i kommunen:

- **Vaxön:** Kajområdet, som inkluderar bostäder, verksamheter, kommunikationsleder och färjelägen, är ett av de mest utsatta områdena. Även Norrhamnen där flera byggnader samt hembygdsgården ligger riskerar att påverkas. Vaxholms Marina och Blynäsvikens Båtklubb påverkas även vid höga vattenstånd år 2100. Ett par vägar bedöms påverkas av höga vattenstånd i ett förändrat klimat. Dessa är Hamngatan och Söderhamnen.
- **Resarö:** Marinan samt bebyggelse i Björkvik kommer att påverkas. Även ett flertal områden längs Resarös strand, inklusive Resarövägen, riskerar att översvämmas.
- **Rindö:** Rindö hamn påverkas av höga vattenståndet år 2100 och framåt.
- **Bogesund:** Tenö varv påverkas av höga vattenståndet år 2100 och framåt.

Karta 41: Klimatrelaterade risker, översvämning

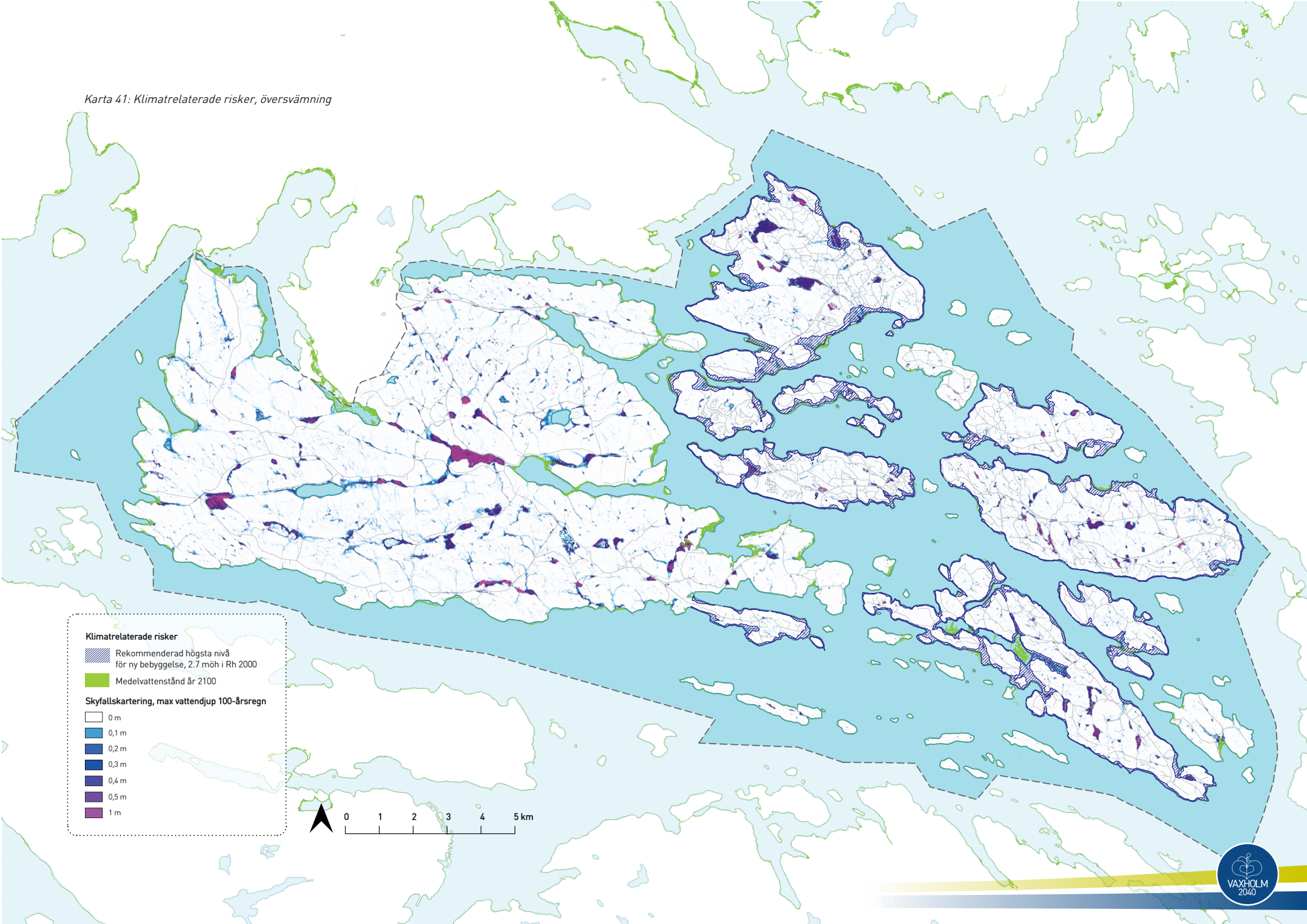

Karta 42: Klimatrelaterade risker, 100-års vattenstånd

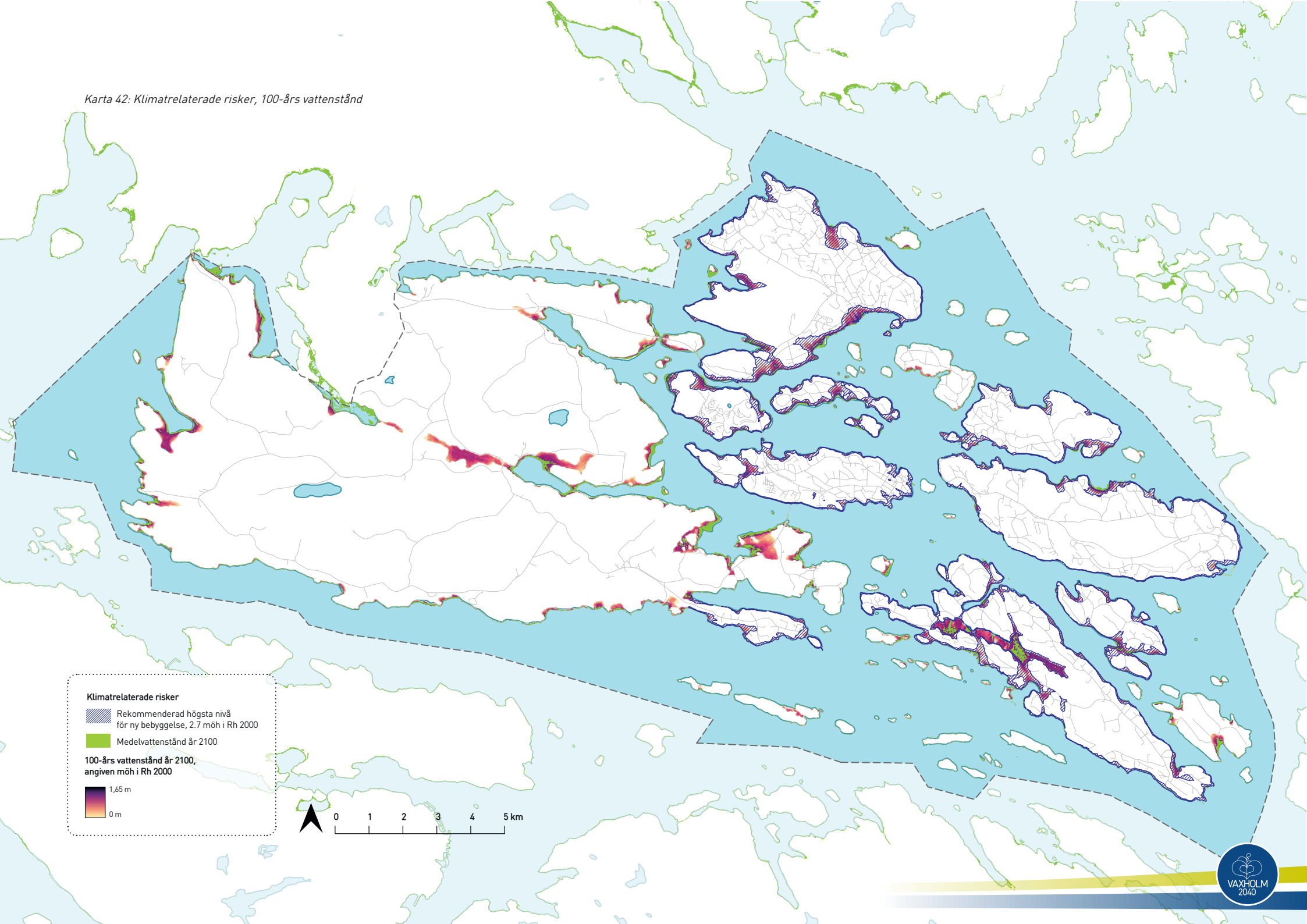

— Översvämning från skyfall

Översvämning orsakad av extrema skyfallshändelser har ingen geografisk avgränsning utan kan inträffa var som helst och när som helst. Det allmänna dagvattennätet är inte dimensionerat för att ta hand om stora regnmängder som vid skyfall. För att samla upp och fördröja vatten från skyfall behövs separata dammar eller andra ytor som kan vara tillfälligt översvämmade. Översvämning från skyfall riskerar att påverka tillgängligheten till ett område eller beröra samhällsviktig verksamhet. Det är kommunens ansvar att planera så att skyfallsvatten leds bort via sekundära avrinningsvägar på ett säkert sätt, utan att påverka omkringliggande byggnader eller andra känsliga verksamheter negativt. För att mark ska anses vara lämplig för bebyggelse utifrån risken för översvämning till följd av skyfall krävs det att risken förebyggs och minimeras.

Längs delar av väg 274 kan vatten bli stående på vägbanan och hindra framkomligheten och tillgängligheten till hela kommunen.

Planerad markanvändning får inte heller försämra situationen för närliggande områden. Det finns ett antal områden i kommunen som är särskilt utsatta vid en händelse av ett 100-årsregn. Det är så kallade instängda områden där vatten blir stående en tid utan att kunna avledas. Byggnader kan få omfattande skador som en konsekvens av stående vatten samt att framkomligheten kan påverkas.

På vägavsnitt med stor lutning och hårdgjorda ytor bildas flödesstråk som under en extrem regnhändelse kan ge stora skador på enskild egendom och infrastruktur.

Enligt klimat- och sårbarhetsanalysen pekas följande platser ut som särskilt utsatta för skyfallshändelser, men vid mer detaljerade utredningar kan fler områden tillkomma:

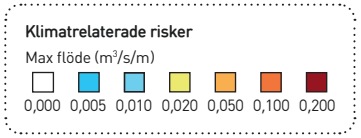

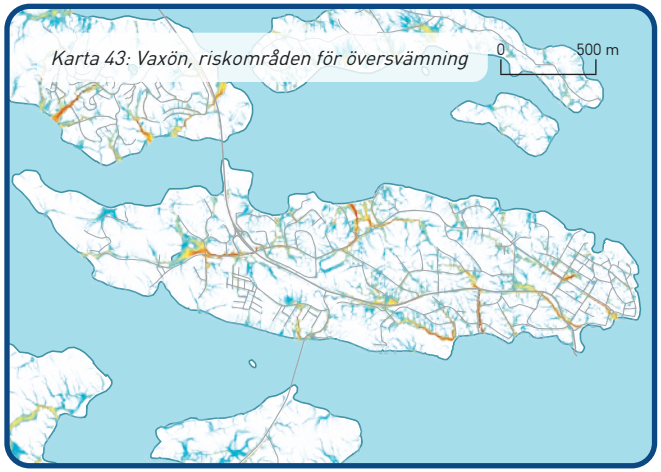

- **Vaxön:** Eriksövägen vid kommunhuset, Hamngatan, Trädgårdsgatan och Torggatan. Samt ytterligare områden som får en stor påverkan av höga vattenflöden på Vaxön vid ett skyfall går att se i karta 43. Dessa är:
  - Flödesstråket längs med Hamngatan som kan leda till stora konsekvenser för byggnader längs med gatan.
  - Flödesstråket längs med Parkgatan som leder ner till söderhamnen.
  - Flödesstråk längs med Framnäsvägen som avrinner mot havet.
  - Flödesstråk längs med Eriksövägen/Björkstigen behöver hanteras i efterföljande planering.
  - Flödesstråk längs med Eriksövägen vid Vaxö entré behöver hanteras i efterföljande planering.

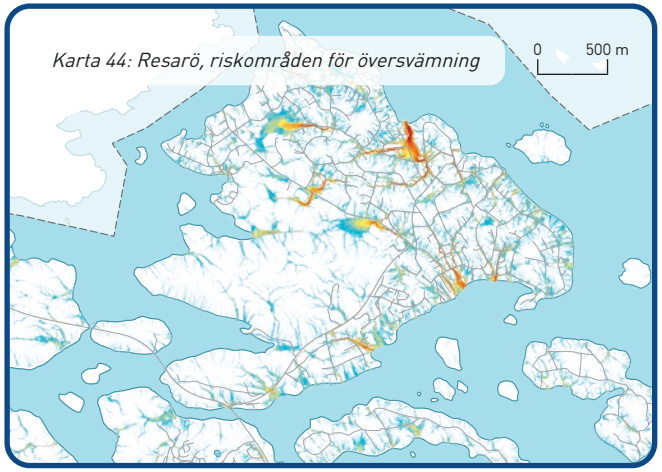

- **Resarö:** Bostadsområden vid Ankarvägen, Bygårdsvägen (stor påverkan i instängt område), Ica, Överbyvägen, Resarö förskola samt Björkviksvägen. Gällande flödesstråk så uppstår vid Resarö förskola stora flöden som hotar byggnaden och kringliggande byggnader, ytor och vägen. Här finns även ett område med förutsättningar för skred.

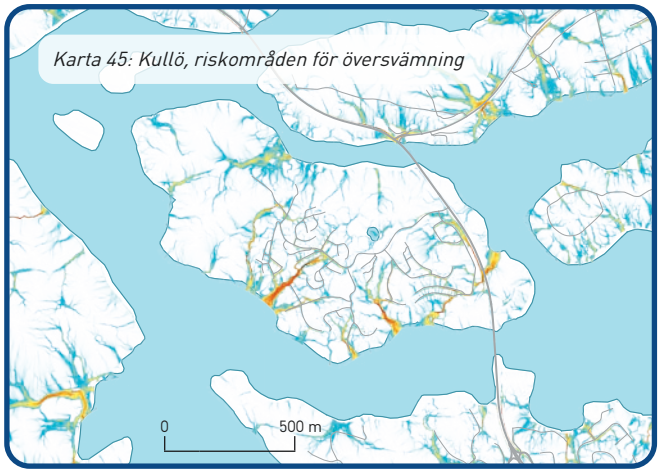

- **Kullö:** Flödesstråk mellan Bäckvägen och Västerängsvägen samt mellan Häggvägen och Enbärsbacken behöver hållas öppet och inte bebyggas för att inte förvärra översvämningsrisken för omkringliggande bebyggelse.

— Ras och skred

Ras och skred uppstår till följd av snabba massrörelser i jord eller berg och risken beror på de lokala förutsättningarna på platsen.

För att ett skred ska kunna uppstå ska marken bestå av lera och/eller silt och ha en marklutning som är tillräckligt stor. Skred är en rörelse i ett sammanhängande markområde till skillnad från ras som uppstår av att de enskilda delarna av sten och block rör sig fritt i förhållande till varandra. Det som främst påverkar stabiliteten är nederbörd och flöden genom att ett ökat vattentryck i markens porer minskar hållfastheten. Stabilitetsförhållandena kan förändras till följd av klimatförändringar och ökad nederbörd. Vad det innebär i specifika områden kräver detaljerade studier. Stabiliteten påverkas också av markarbeten, upplag och förändrad belastning på marken i omgivningen.

Det finns ett antal mindre områden som, utifrån en kartering som tagits fram, har förutsättningar för ras och skred baserat på jordart och lutning. Områdena behöver analyseras vidare i samband med exploatering då kartan endast visar förutsättningar för ras och skred men inte den faktiska risken.

I karta 46 visas områden i kommunen där det finns förutsättningar för skred i finkornig jordart, det vill säga i glaciala och postglaciala silt- och leromården. I kartan visas både Aktsamhetsområden – lutningsanalys och Aktsamhetsområden – strandnära.

Särskild hänsyn behöver tas till områden där det finns både en risk för översvämning från havet och skyfall och där det finns förutsättningar för skred.

— Erosion

Erosion är en naturlig process som innebär nötning och borttransport av material som orsakas av vind, vatten, vågor och is. Längs med kuster kan det vid stormar, höga flöden och höjda vattennivåer ske mer omfattande erosion, främst i områden där jorden utgörs av sand och silt. Stränderna i Vaxholm är generellt inte erosionskänsliga, men det finns några mindre områden som har förutsättningar för kusterosion.

Klimatförändringar innebär att havsnivån kommer att stiga vilket medför att områden som tidigare inte utsatts för erosion kommer att påverkas. Utöver detta tillkommer erosion lokalt vid särskilda väderförhållanden exempelvis stormar och översvämningar.

Mängd och kvalitet på vegetationen i strandzonen påverkar också. Träd kan till exempel vara viktigt för att stabilisera marken.

— Särskilt utsatta områden

I karta 46 visas områden som är erosionskänslig på olika nivåer. I efterföljande planering ger underlaget indikationer på var längs kuststräckan det kan behöva göras mer detaljerade utredningar och undersökningar.

Övriga klimatrelaterade risker

Effekterna av klimat- förändringarna på biologisk mångfald och ekosystem är svåra att bedöma. Ett ekosystem med ett rikt växt- och djurliv har en bättre förmåga att stå emot störningar. Men nya arter kommer att vandra in samtidigt som vissa befintliga arter har svårt att klara förändringar i årstider, temperatur och andra livsförhållanden. Flera invasiva arter påverkar mångfalden.

— Höga temperaturer

Höga temperaturer under långa perioder sommartid kan få negativa effekter på hälsa och välbefinnande för människor och djur. Små barn, äldre och sjuka människor är särskilt utsatta. I framtiden kommer frekvensen, intensiteten och varaktigheten av perioder med höga temperatur att öka i Stockholms län. Värmeböljor kommer att bli ett årligt säsongsbundet fenomen.

Städer och stora ytor med hårdgjorda mark kan under värmeböljor bilda så kallade värmeöar där det kan uppstå extremt höga temperaturer. Vaxholms stadskärna är till stora delar hårdgjord men förekomsten av träd, lummiga trädgårdar och vindar från havet verkar svalkande och bidrar till att minska risken för extrema temperaturer.

Vid planering av nya bostadsområden och lokaler för skola, förskola samt särskilt boende ska behovet av skugga och närhet till grönska beaktas.

— Brister i vattenförsörjning

Extrema väderhändelser kan medföra ökad påverkan och belastning på vår dricksvattenproduktion och distribution. Vattenkvaliteten i Mälaren som är vår gemensamma vattentäkt i norra Stockholm försämras i samband med höga vattentemperaturer och ökad algtillväxt.

Sjunkande grundvattennivåer vid torka och en långsamt stigande havsnivå är två faktorer som kan leda till att enskilda vattentäkter hotas av saltvatteninträngning och

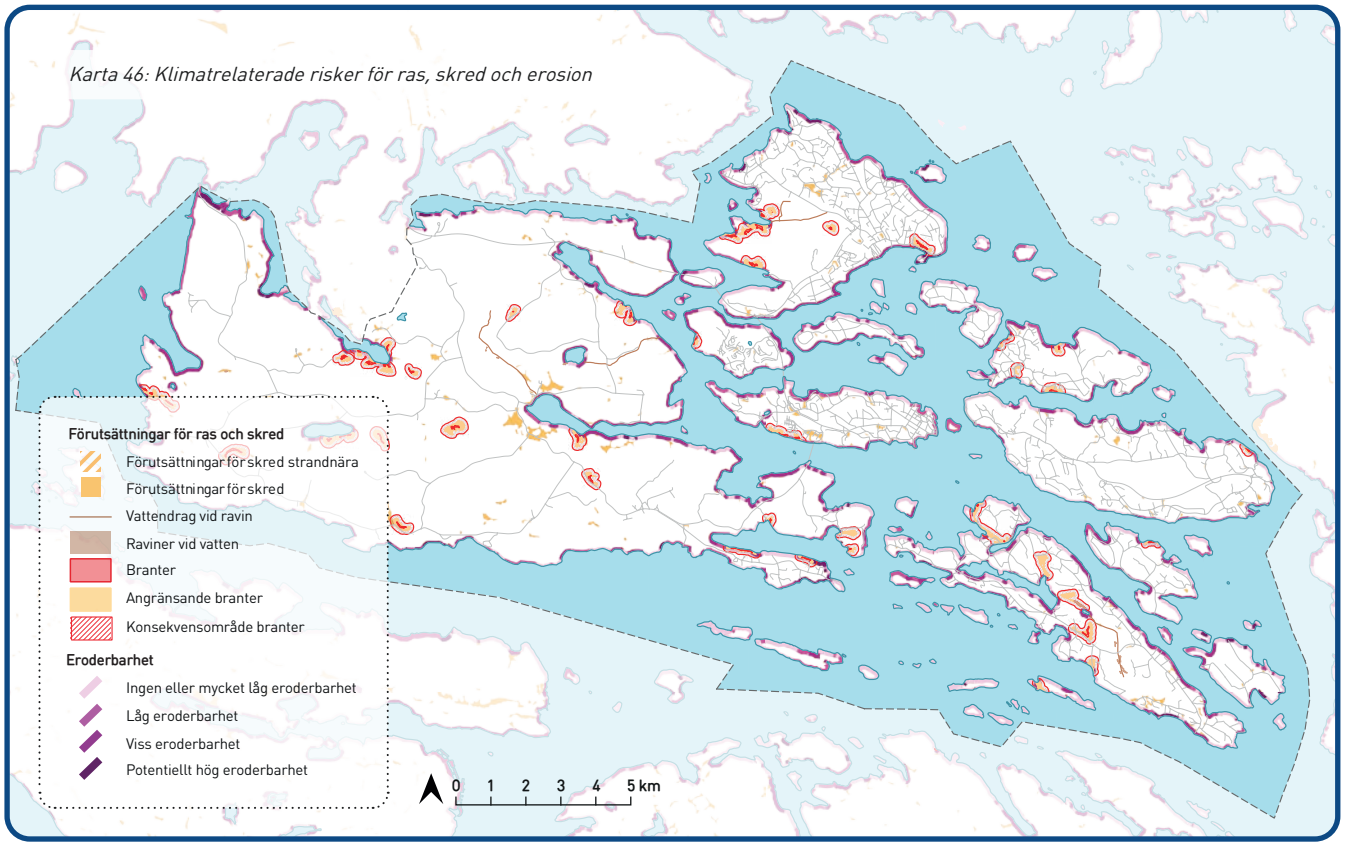

Karta 46: Klimatrelaterade risker för ras, skred och erosion

grundvattenbrist. Särskilt utsatta är öar utan tillgång till kommunalt vatten.

— *Hälsoskadliga effekter*

Fler skyfall kan påverka kvaliteten på yt- och grundvatten då det ökar risken för att pumpstationer och reningsverk bräddar och släpper ut förorenat vatten. Det medför också en risk för spridning av markföroreningar.

Ett förändrat klimat medför också varmare havsvatten med flera perioder med algblomning. Ökad medeltemperatur medför också att sjukdomsspridande insekter och skadedjur som vi inte tidigare har sett i Sverige etableras i landet.

Föroreningar och störningar

Föroreningar i mark, vatten och byggnader kan vid exploatering och ändrad markanvändning utgöra en risk för miljön och människors hälsa. I den fysiska planeringen är det därför viktigt att tidigt undersöka förutsättningar och ta hänsyn till tidigare användning för att kunna föreslå en lämplig markanvändning. Hur förorenad mark ska hanteras regleras i miljöbalken.

Principen är att det är verksamhetsutövaren (förorenaren) som bär ansvaret för att sanera marken men ofta krävs det omfattande och komplicerade ansvarsutredningar för att avgöra om någon kan ställas till svars.

Föroreningar

I Vaxholm finns det mark och vattenområden som har förorenats av pågående och tidigare verksamheter.

Föroreningarna är av skiftande karaktär och härrör från bland annat båtvarv, båtuppläggningsplatser, handelsträdgårdar avfallsdeponier, plantskolor och skjutfält.

Förorenad mark kan även finnas på platser som i perioder använts som upplag eller som består av fyllnadsmassor.

Totalt har 135 potentiellt förorenade områden identifierats, så kallade MIFO-punkter (Metodik för Inventering av Förorenade Områden) i Vaxholm. Fjorton områden är riksklassande varav fyra områden har prioriterats för fortsatta utredningar och avhjälpande åtgärder.

Potentiellt förorenade markområdena finns utspridda över stora delar av kommunen och det finns också vattenområden med förorenade sediment.

Vid detaljplanering, schaktarbeten och byggnation ska föroreningarnas innehåll och omfattning utredas och vid behov saneras. Naturvårdsverket har tagit fram riktvärden för förorenad mark som ska följas.

Vaxholms stad har som markägare ansvar för de förorenade områden som har orsakats av kommunal verksamhet.

Södra Roslagens miljö- och hälsoskyddsnämnd har ett tillsynsansvar över förorenade områden som inte omfattas av länsstyrelsens tillsynsansvar eller Försvarsinspektören för miljö och hälsa. År 2006 undersökte Försvarsmakten misstänkta markföroreningar. Totalt undersöktes ett 20-tal punkter varav ett 10-tal objekt på Rindö. Fördjupade undersökningar genomfördes på dessa platser och saneringsåtgärd genomfördes på en plats.

De senaste åren har brandövningsplatser som kan vara förorenade med PFAS-ämnen från brandskum uppmärksammats. Det har framför allt lett till grundvattenföroreningar. Det kan innebära att flera sådana förorenade platser kommer att identifieras.

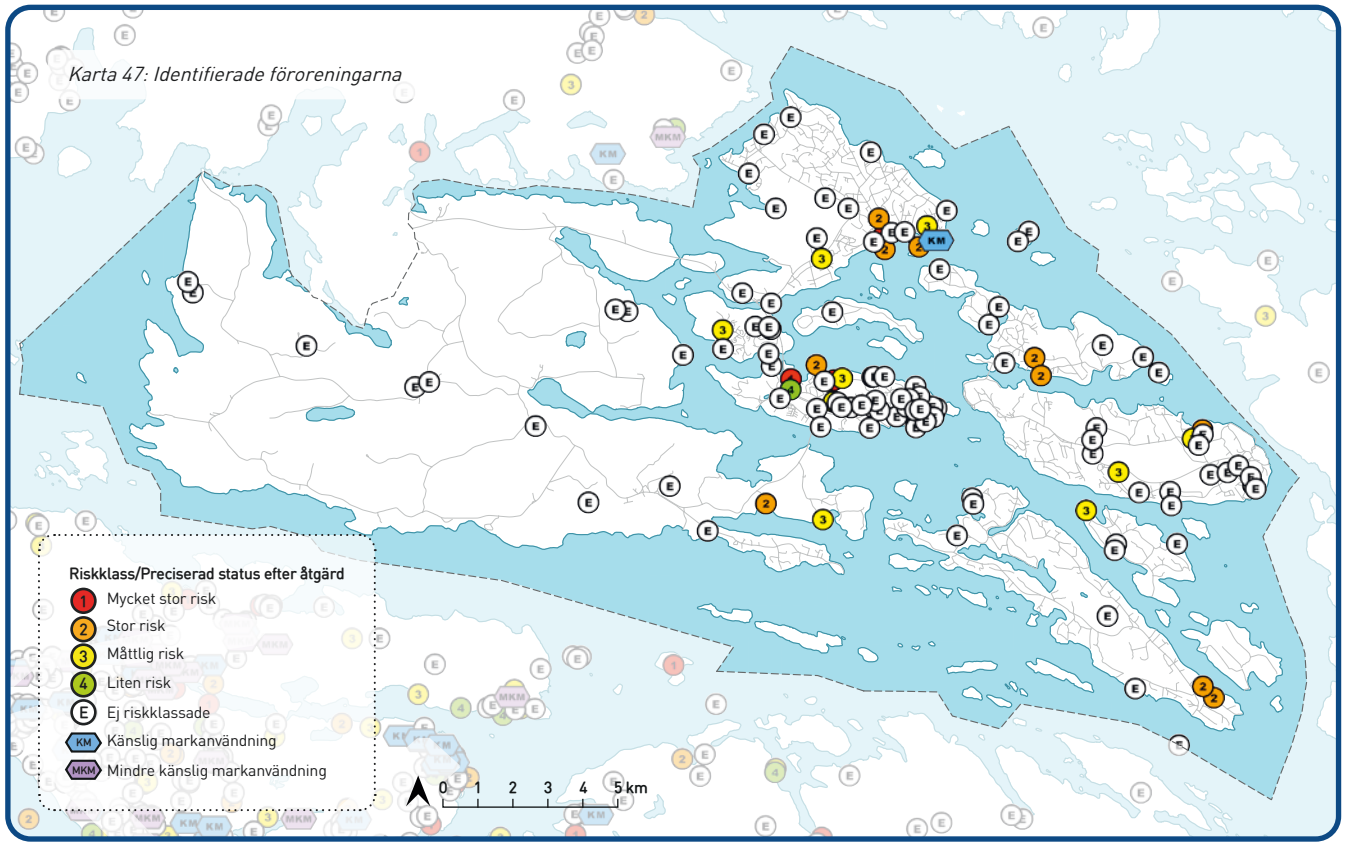

Karta 47: Identifierade föroreningarna

Vattenföroreningar

— *Avlopp och vattentäkter*

Enskilda avlopp innebär en risk för att grundvattnet blir förorenat av ohälsosamma bakterier samt av övergödande ämnen. Ett för stort uttag eller uttag på fel ställe från enskilda vattentäkter förorening av saltvatten. Även saltvatteninträngning från havet är en risk på lång sikt i samband med högre havsnivåer.

— *Farleder*

Farlederna förbi Vaxholm trafikeras av en stor mängd fartyg, även fartyg som transporterar farligt gods som kan vara brandfarligt eller explosivt i samband med en olycka, och kan vålla stor skada på vattenmiljön. Risken för en olycka som kollision eller grundstötning är som störst där farleden är smal, bland annat vid Oxdjupet, Tenösund (mellan Tynningö och Tenö) söder om Tynningö, i Kodjupet samt mellan Rindö och Vaxholmen och Vaxön. Detta kan kräva att skyddsavstånd och skyddsåtgärder beaktas i planerna, liksom rutiner för hantering av konsekvenser av en sådan händelse.

— *Transportled*

Genom Vaxholm går väg 274 som är primär transportled för farligt gods från E18 till Vaxholms kaj och därefter sekundärled fram till Mörtnäs på Värmdö. Vägen ingår även i det omledningsvägnät som finns definierat för Essingeleden. En trafikolycka där en transport av farligt gods som exempelvis en tankbil ingår skulle kunna vålla stor skada på vattenmiljön.

Verksamheter som kan vara störande för vattenmiljön och där det finns en fara för olyckor och utsläpp i samband med transporter av farligt gods är bland annat färjelägen, hamn- och varvsverksamheter, bensinstationer, varv och marinor. Exempel på områden där risken är förhöjd är korsningen vid Engarn samt i anslutning till färjelägen på Vaxön och Rindö.

Vaxholms stad har tagit fram en oljeskyddsplan som innehåller en miljöatlas med kartläggning av kommunens grunda havsvikar. Om ett utsläpp skulle ske finns det en prioritering för var insatserna ska sättas in.

Hållbart båtliv

Vaxholms stad är en skärgårdskommun med ett intensivt och levande båtliv, vilket inkluderar fritidsbåtar, båtklubbar och hamnar. Hantering av båtlatrin och avfall samt service och underhåll på båtklubbar är en källa till föroreningar och en belastning på vattenmiljön. Vaxholms stad erbjuder två stationer för tömning av båtlatrin samt en båttvätt, samtliga lokaliserade på Vaxön.

Antalet tankställen för båttrafik i regionen har minskat, vilket medför ett ökat tryck på befintliga tankstationer. Efterfrågan på service och bränsle är en viktig faktor för det lokala näringslivet. Hantering av bränsle till fritidsbåtar innebär dock en risk för förorening av omgivande vattenområden och dess habitat.

Luftföroreningar

Luftföroreningar är gaser och partiklar som har en negativ påverkan på människors hälsa och miljö. De föroreningar som är skadligast för hälsan är inandningsbara partiklar, marknära ozon och vissa kolväten. I naturen kan föroreningarna orsaka skador på träd och grödor.

De flesta utsläpp av luftföroreningar som sker lokalt, exempelvis från miljöfarlig verksamhet, trafik och vedeldning påverkar luftkvaliteten lokalt. Andra luftföroreningar, kan transporteras långa avstånd.

Vid bedömning av påverkan av luftföroreningar bör barn visas särskild hänsyn då de är särskilt utsatta.

Barn har mindre lungor, snabbare andning, rör sig mer och befinner sig många gånger närmare föroreningen på grund av sin längd. Luftföroreningar i miljöer där barn vistas kommer ofta från trafiken eller från eldning med ved.

I Vaxholm är luftkvaliteten god när det gäller de vanligaste typerna av luftföroreningarna: kväveoxider, NO2 samt partikelhalter av PM10 (större partiklar).

De främsta källorna till föroreningar är förbränning av fossila bränslen i bil- och sjötrafik.

Bullerstörningar

Buller påverkar vår hälsa och livskvalitet. Det som påverkar hur vi störs är främst vilken typ av buller, hur ofta bullret förekommer samt vilken ljudstyrka. Det finns riktvärden från Folkhälsomyndigheten för hur mycket buller som är acceptabelt i bostäder.

I Vaxholm är de största källorna till buller främst farleder på väg och i vatten, varv och andra industri- verksamheter. Trafiken på väg 274 orsakar framför allt buller vid höga trafikflöden i pulser.

Buller kan även förekomma i anslutning till idrottsplatser. Även lågfrekvent buller från exempelvis fläktar kan av vissa upplevas som störande, men är svårare att skärma av.

Totalförsvarsförmåga

Sveriges totalförsvarsförmåga består av den samlade militära verksamheten, militärt försvar, och all civil verksamhet, civilt försvar som behövs i händelse av krig.

Samhällets och i förlängningen Vaxholms stads robusthet är avgörande för nationell säkerhet och suveränitet. Kommunen spelar en avgörande roll vad gäller samhällsplanering och vilken beredskapshänsyn som tas i beaktning i den fysiska planeringen. Exempel på viktiga perspektiv är beaktandet av riksintressen, möjligheterna till självförsörjning genom att bevara jordbruksmark och att arbeta med Vaxholms identitet. Tillgången till skyddsrum är viktig, men ansvarsområdet ligger under Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Trafikförsörjning och trafikmiljö

Vaxholms geografiska läge genererar längre resor, exempelvis till arbete, skola, besök och fritid. Därför är trafikmiljö och trafikförsörjning särskilt viktiga frågor för kommunen att arbeta med. I det här avsnittet beskrivs dagens transportsystem, med viktiga förutsättningar och utmaningar för att skapa en god trafikförsörjning och trafikmiljö i Vaxholm.

Begreppet trafikmiljö syftar till den fysiska infrastrukturen som används av både kollektiva och privata transportmedel (inklusive cyklister och gångtrafikanter) för att förflytta människor och gods. Kommunen kan styra utformningen av vissa trafikmiljöer direkt genom detaljplanering, men ofta är det andra myndigheter såsom Trafikverket som har det yttersta ansvaret för trafikmiljön, eller enskilda vägföreningar och samfälligheter.

Trafikförsörjning syftar till att förklara hur ett område eller en plats försörjs med vilken typ av infrastruktur, exempelvis hur en tänkt väg till ett nytt område ansluter till huvudvägnätet. Kollektivtrafikförsörjning är det kollektiva trafiksystemet med dess fordon och linjedragningar. Det är Region Stockholms Trafikförvaltning som är ansvarig för kollektivtrafiktrafikförsörjningen i Vaxholm, och kommunen påverkar utvecklingen genom kontinuerliga dialoger och remissvar.

Det huvudsakliga målet med trafikförsörjningen och trafikmiljön är att skapa en god tillgänglighet för alla medborgare – en grundförutsättning för ett välfungerande samhälle. Tillgänglighet beskriver befolkningens möjligheter att ta del av de olika funktioner som behövs för att leva ett gott liv, till exempel bostad, arbete, studier, handel, friluftsliv, vård och fritidsaktiviteter. Tillgänglighet tar därmed hänsyn både till var dessa funktioner är placerade i förhållande till varandra, och hur människor och gods kan röra sig mellan platserna.

Trafikmiljön och trafikförsörjningen påverkar i hög grad människors rörlighet om, hur, var och när de förflyttar sig, liksom vilka grupper som rör sig i kommunen. Den stora utmaningen är att fördela stadens begränsade yta mellan olika funktioner och trafikslag på ett sätt som både uppfyller miljömål och tillgodoser olika gruppers behov.

Vägtrafik

Vaxholms gator och vägar utgör den grundläggande infrastrukturen för alla trafikslag på land. De är utformade utifrån lokala förutsättningar och behovet av att ge plats åt gående, cyklister, bilar, nyttotrafik, bussar och andra fordon. Kombinationen av trafikslag varierar stort i olika delar av kommunen, vilket påverkar vägarnas utformning. Utformningen styrs även av vem som har ansvar för vägen, det vill säga huvudmannaskapet som kan vara statligt, kommunalt eller enskilt, läs mer under Huvudmannaskap.

Väg 274

Väg 274 utgör den huvudsakliga förbindelsen inom kommunen och till resten av regionen. Den sträcker sig över Vaxholm i en östvästlig riktning och förbinder

väg 222 vid Ålstäket i Värmdö kommun med riksväg E18 vid Arninge i Täby kommun. Väg 274 förbinder två av kommunens tre färjeleder, Vaxholmsleden och Oxdjupsleden. Vägens utformning och hastighetsbegränsningar varierar, i dagsläget har hastigheterna och vägrummet på Vaxön en negativ påverkan på den intilliggande stadsmiljön och oskyddade trafikanter.

Eftersom väg 274 är avgörande för kommunens koppling till omlandet, både med kollektivtrafik och med bil, är det dock viktigt att dess funktion värnas och att den kan erbjuda en förutsägbar framkomlighet.

Kommunen har tillsammans med Trafikverket tagit fram en åtgärdsvalstudie för väg 274 mellan Vaxön och Rindö i syfte att förbättra framkomligheten och trafiksäkerheten längs vägen. Arbetet har resulterat i en avsiktsförklaring som lyfter fram följande prioriterade åtgärder:

- Ombyggnad av färjeläge Rindö västra
- Förändrad sektion Eriksövägen – Pålsundsvägen samt gång- och cykelväg
- Förändrad sektion samt öppna diken på väg 274 mellan Pålsundsvägen – Ingenjörsvägen
- Reglerplatser Västerhamnsplan
- Cirkulationsplats Eriksö

Trafikverket planerar även hastighetssäkrade, obevakade övergångsställen som en åtgärd enligt åtgärdsvalsstudien. Vägen är utpekad som primär respektive sekundär led för transporter av farligt gods, som omledningsväg för breda och långa transporter, samt för övrig trafik när Essingeleden (E4/E20) inte är farbar. Eriksövägen är utpekad som sekundära transportled för dispenstrafik fram till Eriksö återvinningscentral, men i och med pågående bärighetsutredning för en äldre stenbro utmed sträckan bör den inte användas.

Det finns tre större broar i kommunen – Pålsundsbron, Vaxholmsbron och Kullöbron. Den första förbinder Bogesund med Vaxön och har kommunalt huvudmannaskap, den andra förbinder Vaxön med Kullö och är Trafikverkets ansvar. Den tredje bron förbinder Engarn med Kullön och är Trafikverkets ansvar. Därutöver finns ett antal mindre broar: Skarpöbron, som knyter samman Skarpö med Rindö, Bullerholmsbron, som ansluter Bullerholmen till Engarn, samt Ladviksbron, som förbinder Bullerholmen och Bogesund. Samtliga dessa broar är Trafikverkets ansvar. Det finns även två gång- och cykelbroar över vatten, samt fyra på land.

Vägfärjor

Vägfärjorna spelar en viktig roll i upprätthållandet av goda kommunikationer i både kommunen och regionen. Trafikverkets färjerederi driver sammanlagt tre vägfärjeleder i kommunen. Oxdjupsleden och Vaxholmsleden är del av väg 274 och sammankopplar Värmdö och Vaxholm med nordöstra Stockholmsregionen. Tynningöleden kopplar samman Tynningö med Värmdö.

Vägfärjor har plats för bilar, bussar, gångtrafikanter och cyklister. Färjetrafiken i Vaxholm är avgiftsfri och trafik utförs under stora delar av dygnet med visst uppehåll under natten. Vägfärjorna är en speciellt viktig förutsättning för boende på Rindö, Skarpö och Tynningö, som saknar fasta anslutningar till fastlandet.

Trafiklösningar med vägfärja innebär att biltrafiken kommer stötvis istället för i en jämn ström. Detta påverkar hela kommunen och kan skapa trängsel och trafiksäkerhetsproblem i anslutning till väg 274. Hänsyn behöver tas till den här utmaningen vid planering av transportinfrastruktur och bebyggelse.

Färjerederiets mål är att färjetrafiken i Sverige ska vara klimatneutral till 2045, och planering pågår redan nu för att inom några år kunna trafikera Vaxholmsleden med nya elfärjor. Det kommer att bidra till minskade utsläpp och minskat buller. Elektrifieringen kräver även utrymme för ny laddinfrastruktur och tillgång till viss kapacitet i elnätet. Elfärjan innebär en kapacitetsökning med 20 procent.

Gång- och cykeltrafik

Förutsättningarna för gång- och cykeltrafikanter varierar stort i kommunen. Kommunen kan påverka gång- och cykelutvecklingen genom bland annat infrastruktursatsningar och fysisk planering.

En ökad andel gång- och cykeltrafikanter ger fördelar för miljön, samhället och den enskildes hälsa. Flera faktorer påverkar om en person väljer att gå eller cykla, bland annat resans avstånd, kvaliteten på trafikmiljön och utformningen av vägnätet.

I Vaxholm samsas gång- och cykeltrafikanter oftast på gemensamma ytor, där separering sker genom markering eller planskildhet mot biltrafiken.

Gångtrafikanter tilldelas i stor utsträckning en upphöjd trottoar eller en enskild gångväg, medan förutsättningarna för cyklister är mer varierande.

I vissa områden delar dubbelriktad cykeltrafik trottoaren med gångtrafikanter, men ibland hänvisas cyklister till lokalgator i blandtrafik. Längs de större vägarna, väg 274 och Eriksövägen, är standarden och separeringen varierande.

Sträckan utmed väg 274, från Engarn fram till färjeläget på Vaxön, ingår i det strategiskt viktiga regionala cykelvägnätet. Sträckan utgör även en del i det kommunala gång- och cykelnätet som sammankopplar Vaxön med Engarns vägskäl på Resarö via Kullö.

På Vaxön är förutsättningarna för att gå och cykla goda då avstånden är generellt korta och vägnätet mer utvecklat, dock saknas ett par viktiga länkar och kopplingar. På Kullö, Resarö och Rindö finns det ett delvis utbyggt gång- och cykelvägnät. Gång- och cykeltrafik sker annars i blandtrafik inom övriga delar av kommunen.

Det finns platser där gång- och cykelvägen korsar bilvägen och överfarten inte är trafiksäkert utformad. I de tätare, centrala delarna, av Vaxön är utrymmet för att bygga ut vägen begränsad.

Övriga vägar på Vaxön har lägre hastighetsbegränsningar och mindre trafikflöden som skapar bättre förutsättningar för att cykla i blandtrafik.

Sträckan mellan Engarns vägskäl och Resarö Mitt är lämplig för fotgängare och cyklister utifrån ett trafiksäkerhetsperspektiv men vägen är inte den genaste. Mellan Resarö mitt och Överby förskola finns gång- och cykelväg, där förbättringsåtgärder fått finansiering via stadsmiljöavtal och ska genomföras.

På Tynningö finns inga gång- och cykelvägar utan cyklister och gående använder huvudvägnätet på ön för att nå olika målpunkter. Möjligheten att ta med cykeln på båtarna gör att Vaxön är möjlig att nå från Tynningö med cykel.

På Rindö finns en separat gång- och cykelväg som sträcker sig från Rindö smedja till Rindö mitt, där den ansluter till Rindövägen som numera är utformad som en så kallad bymiljöväg.

Cykling är relativt väderberoende och under sommartid ökar cyklandet till de lokala målpunkterna. Cykling sker även på de mindre vandringslederna och enskilda vägar på kommunens öar.

— *Cykelparkering*

En viktig förutsättning för att cykla från punkt a till punkt b, är att det finns trygga och säkra cykelparkeringar vid destinationen. En bra cykelparkeringsplats har väderskydd och en fysisk struktur att låsa fast cykeln vid. Cykelparkeringar av varierande kvalitet finns vid flertalet kommunägda fastigheter, till exempel skolor. Därtill finns det en väderskyddad infartsparkering för cyklar vid Engarns vägskäl, som tillåter byten mellan cykel och stombuss. Utöver dessa cykelparkeringar finns privata cykelparkeringar intill vissa verksamheter och bostadsområden. I centrala Vaxholm finns också behov av fler cykelparkeringar. Som ett följduppdrag från trafikstrategin har kommunen tagit fram en cykelplan, där en översyn av förutsättningarna för cykel och cykelparkering genomfördes på ett kommunövergripande plan.

— *Utvecklingspotential för cykelpendlare*

I Vaxholm bedöms andelen cykelpendlare vara relativt låg i dagsläget men det finns en stor potential för att fler vaxholmare ska ta sig till och från jobbet med cykel som

en del av resan[8]. Av de som arbetar utanför kommunen kan de flesta ta sig med cykel från hemmet till hållplatser eller bryggor med goda kollektivtrafikförbindelser på mindre än 15 minuter.

På Vaxön har cirka en fjärdedel av de förvärvsarbetande invånarna sin arbetsplats lokalt på ön. På Resarö, Kullö och Rindö har över en femtedel av den förvärvsarbetande befolkningen sin arbetsplats inom kommunen. Många av dessa pendlingsresor skulle kunna göras med cykel.[9] Det finns även stor potential för att fler skolresor inom kommunen kan genomföras med cykel.

Det saknas dock vissa viktiga kopplingar i gång- och cykelvägnätet som behöver åtgärdas för att förbättra förutsättningar att cykla, framför allt till målpunkter som skolor, samhällsservice och natur. Sträckan mellan Arninge och Vaxön är ett utpekat regionalt cykelstråk i den regionala cykelplanen. Trafikverket ansvarar för utbyggnad av det regionala cykelstråket och finansieringen ska säkerställas i den regionala länsplanen.

En viktig del i arbetet med att förbättra stråken är samverkan med andra huvudmän. Där huvudcykelstråket även korsar statliga vägar finns möjlighet att åstadkomma bättre utformade korsningspunkter vilket kräver samverkan med Trafikverket.

Det går att cykla i blandtrafik på flera platser där det är låga trafikvolymer, men vid fortsatt utbyggnad kan förhållanden för gående och cyklister behöva utredas och förbättras. Särskilt till och från skolor/ förskolor och till stadskärna.

Cykelmöjligheterna inom kommunen och till andra delar av regionen stärks av att cykel kan medföras på den vattenburna kollektivtrafiken samt även på vägfärjor, den möjligheten finns inte på bussar.

[8] Region Stockholm, regionala cykelkansliet Potentialstudie för arbetspendling med cykel i Stockholms län, 2019.
[9] Områdesspecifika databasen arbetsmarknadspaket (OSDB AMPAK), (2019), Statistiska Centralbyrån (SCB).

Busstrafik

Vaxholms kollektivtrafik på land utgörs av sju busslinjer som trafikerar olika delar av kommunen och förbinder den med övriga regionen. Busstrafiken planeras av Region Stockholms trafikförvaltning, och drivs av upphandlade bussentreprenör. Kommunen har möjlighet att lämna synpunkter på hur busstrafiken ska utvecklas och förändras, men beslutar inte om den slutgiltiga utformningen. Vaxholms stad har en kontinuerlig dialog med regionen, och driver viktiga kollektivtrafiksfrågor tillsammans med närliggande kommuner genom samarbetet Stockholm Nordost. Båtar utgör, utöver bussar, en viktig del av Vaxholms kollektivtrafikförsörjning, och förutsättningar för dessa redovisas under Kollektiv sjötrafik.

— *Stombuss*

Stommen i busstrafiken utgörs av linje 670, som trafikerar sträckan Söderhamnsplan-Tekniska högskolan i Stockholm (med vissa avgångar som vänder vid Danderyds sjukhus under rusningstrafik).

Stombusslinjen kännetecknas av framför allt en hög turtäthet och god restid, och möjliggör byte till andra busslinjer och tunnelbanans röda linje. Inom kommunen ansluter lokala linjerna till stombusstrafiken för att kunna möjliggöra resa vidare mot Stockholm. Under rusningstid körs linjen med upp till femminuterstrafik. Stombusslinjen har hållplatser på Vaxön, Kullö, Resarö och norra Bogesund. Stombuss 670 fungerar också som en viktig bytespunkt till den kollektiva sjötrafiken vid replipunkten på Vaxön.

Vaxholm deltog under 2018 i ÅVS (åtgärdsvalsstudie) Stombuss där sträckan Arninge – Söderhamnsplan utreddes, tillsammans med Trafikverket och Trafikförvaltningen, för att förbättra stombusstrafikens framkomlighet i trafiken.

— *Övrig busstrafik*

På Resarö trafikerar två busslinjer. Linje 682 mellan Överby och Engarns vägskäl där flertalet resenärer gör byten till stombuss 670. Linje 680 trafikerar mellan Överby och Humlegården i centrala Stockholm. Linjen har endast ett fåtal enkelriktade avgångar under rusningstid.

På Rindö trafikerar linje 688 mellan färjeläget vid östra Rindö och Rindö Smedja.

På Tynningö trafikerar linje 689 mellan färjeläget i östra Tynningö och norra Tynningö, via Höganäs brygga i nordväst.

Linje 681 trafikerar sträckan mellan Söderhamnsplan på Vaxön och Kulla vägskäl i Österåkers kommun. Linjesträckningen går genom Vaxön och Bogesund, och ger därför tillgång till flertalet natur- och friluftsområden. Linjen har endast ett fåtal avgångar under dagen.

Linje 699 är en nattbuss som trafikerar stombussens vanliga linjedragning med en avstickare till Resarö mitt. Linjen har ett fåtal avgångar under nätter mot helgdagar.

— *Hållplatser*

Högt trafikerade busshållplatser, främst de som trafikeras av stombussen, har oftast väderskydd och digitala skyltar som visar kommande avgångar. Lågt trafikerade hållplatser varierar i utformning. Ett fåtal hållplatser i kommunen är i behov av en bättre utformning för att höja trafiksäkerheten och tillgängligheten för resenärerna.

— *Bussdepåer*

Vid Blynäs på Vaxön finns en bussdepå med 16 uppställningsplatser som byggdes år 1984. Depån vid Blynäs är en av totalt fyra i Norrort, där samtliga är fullbelagda. Fördelar med en bussdepå i Vaxholm är att bussar snabbt kan sättas i trafik och att andelen tomkörningar minskar, vilket förbättrar turtätheten och minskar onödiga utsläpp och buller. Trafikförvaltningen uppskattar att det finns ett behov av ytterligare 8–10 platser för bussar i en depå och en ny verkstad med tvätthall i Vaxholm.

Biltrafik

I Vaxholms stad kommer bilen och biltrafiken att spela en stor roll även i det framtida transportsystemet.

Kommunens trafikstrategi understryker att även om bilen fortsatt spelar stor roll, är det viktigt att planera för och lyfta alternativen i högre grad.

Väg 274 in till Stockholm via nordostkommunerna utgör huvudleden till och från kommunen. Trafik på sträckan kan påverkas av trafikstockningar utanför kommunen, men även av stötvisa flöden kopplade till vägfärjornas ankomster. Vägfärjorna medför en risk att bilister överstiger hastighetsbegränsningar för att hinna med en viss avgång och därför finns det ett behov av en översyn av hastigheterna på väg 274 för att öka trafiksäkerheten, samt utökning av turtäthet på färjorna.

För resor mellan Tynningö och Stockholm, samt för resor från andra delar av kommunen till regionens sydöstra delar, är det ofta ett bättre alternativ att ansluta till väg 222 i Värmdö kommun. Väg 274 används även i viss utsträckning för genomfartstrafik mellan regionens sydöstra och norra delar. Lokal biltrafik sker främst på Bogesund, Resarö, Kullö, Vaxön, Rindö, Skarpö och Tynningö. Övriga öar saknar väg- eller vägfärjeförbindelser till fastlandet.

Den växande befolkningen fram till 2040 i kommunen förväntas bidra till fler bilresor, vilket ställer högre krav på trafikplaneringen. En större bofast befolkning betyder samtidigt att det finns ett större underlag för att motivera tätare kollektivtrafik, och fler investeringar i kollektivtrafik, vägnät och trafiksäkerhet.

— *Bilparkering*

Vaxholms stad erbjuder ett varierat utbud av parkeringsmöjligheter för boende, pendlare, besökare, fritidshusägare och arbetande. Behovet av parkering varierar beroende på lokalisering, verksamhet, säsong och kostnad, vilket innebär att parkeringen behöver planeras och förvaltas flexibelt över året.

Infartsparkeringar finns vid Engarns vägskäl och Rindö smedja, samt delvis vid Lägret på Vaxön. Dessa är avgiftsfria och används främst av pendlare som byter till kollektivtrafik. Långtidsparkeringar finns utspridda på Vaxön och används huvudsakligen av besökare med fritidshus på öar som endast nås med privat båt.

Parkeringar med 8–12 timmars tidsbegränsning är lokaliserade utanför stadskärnan och kan nyttjas av dagsbesökare och i viss mån pendlare.

Korttidsparkeringar (2-4 timmar) finns främst i stadskärnan och används av invånare, besökare och arbetande. En del av dessa utgörs av fickparkeringar längs gatorna.

Boende och arbetande på vissa delar av Vaxön erbjuds boendeparkeringstillstånd. Sådana tillstånd kan även ges till personer som är folkbokförda på öar utan fast landförbindelse, så att de kan parkera över natten och resa vidare med kollektiv sjötrafik.

Vaxholm tillämpar en parkeringsnorm för cykel och bil som är vägledande vid detaljplanering och bygglovshandläggning. Parkeringsnormen gäller för cykel och bil på öar med fast förbindelse med bro eller vägfärja. För bil är normen indelad i zoner beroende på kollektivtrafiktillgång och omfattar parkering för boende, verksamma och besökare.

Kommunen använder även utbudet av parkeringsplatser och parkeringsavgifter som verktyg för att påverka färdmedelsval. Avgiftsnivåerna ska spegla kostnaderna för anläggning och drift, men används också för att styra beläggning och efterfrågan. En mer effektiv användning av allmän platsmark kan ge utrymme för andra funktioner, som förbättrade gång- och cykelmiljöer, uteserveringar och bättre hantering av turistflöden under högsäsong.

Parkeringsbehovet varierar kraftigt under året. Under sommaren etableras tillfälliga parkeringsplatser för att möta det ökade antalet besökare. Samtidigt står vissa permanenta parkeringsytor relativt tomma under lågsäsong. Detta skapar ett behov av flexibla, multifunktionella ytor som kan nyttjas för andra ändamål under delar av året.

Huvudmannaskap

Huvudmannaskap beskriver vem eller vilka som ansvarar för att planera, finansiera, projektera, bygga, sköta och upprusta allmänna platser och anläggningar. I kommunen finns det tre olika väghållare för vägnätet: Vaxholms stad, Trafikverket och enskild väghållning främst via till exempel samfällighetsföreningar.

— *Statligt huvudmannaskap*

Svenska staten har huvudmannaskap för vissa vägar genom myndigheten Trafikverket. I Vaxholm ansvarar Trafikverket för väg 274, Resarövägen, Ytterbyvägen,

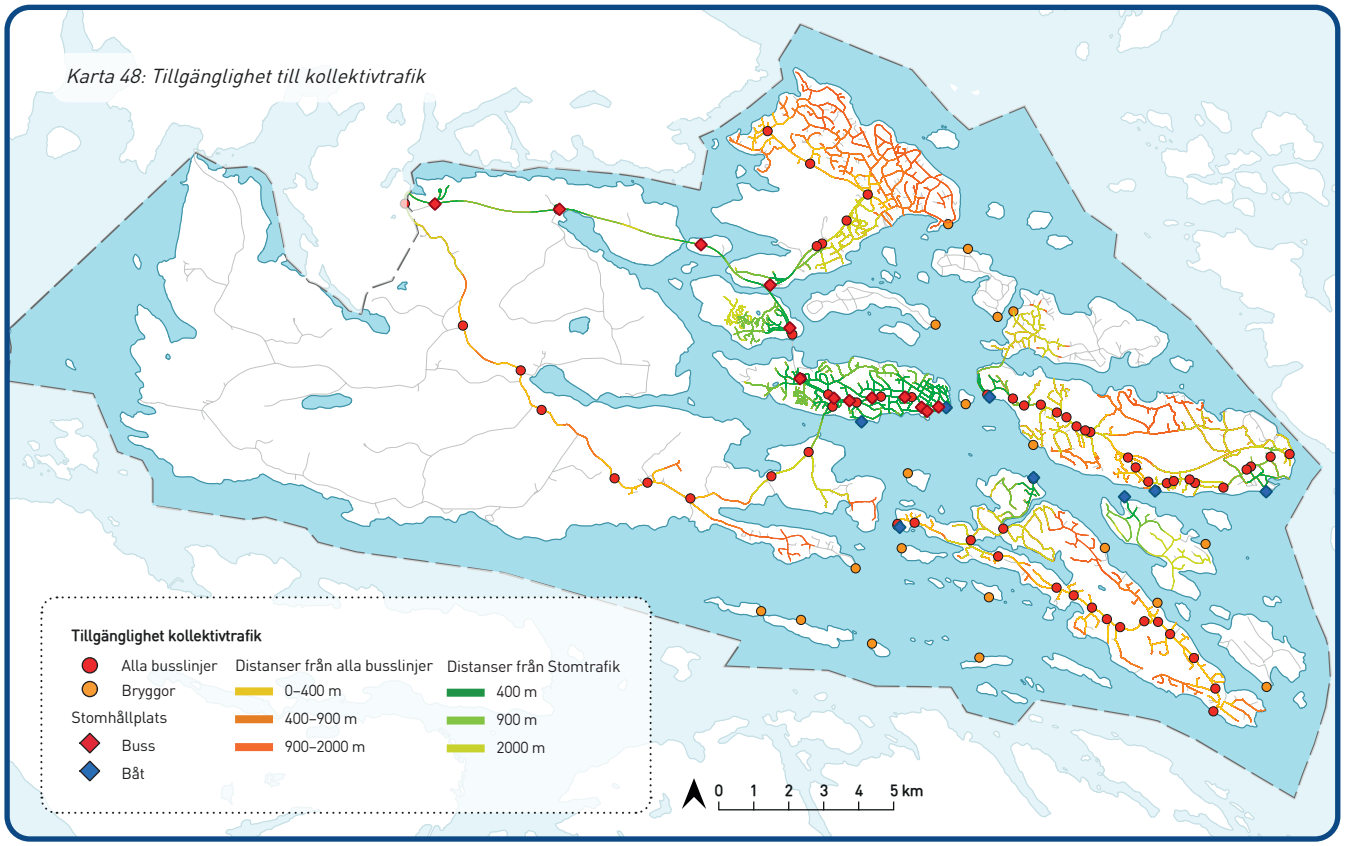

Bogesundsvägen, Tynningövägen, norra Tynningövägen och den del av Skarpövägen som ligger på Rindö.

Kommunen uppmärksammar kontinuerligt Trafikverket och Trafikförvaltningen om statliga infrastrukturbehov. Här innefattas åtgärdsbehov som berör bland annat kollektivtrafik, vägfärjor, huvudvägnätet samt gång- och cykelvägnätet.

— *Kommunalt huvudmannaskap*

Vid kommunalt huvudmannaskap är det kommunen som planerar, finansierar projekterar, bygger, rustar upp och sköter vägarna, samt genomför eventuella åtgärder på allmän platsmark. Kommunen har rätt att lösa in mark för detta ändamål. Kommunen har möjlighet att låta fastighetsägarna i området betala åtgärderna genom uttag av gatukostnader.

Kommunala vägar finns främst på Vaxön, där de utgör majoriteten av öns vägar. Även en mindre andel av vägarna på Resarö och Rindö tillhör kommunen, exempelvis Överbyvägen, Rindövägen och merparten av gatorna i Oskar-Fredriksborg.

— *Enskilt huvudmannaskap*

Enskilt huvudmannaskap innebär att det är någon annan än kommunen eller staten som ansvarar för projektering, byggande och förvaltning av vägar och övrig allmän platsmark i ett område. Det enskilda huvudmannaskapet innebär även att det kan vara olika huvudmän för vägar och övrig allmän platsmark. Enskild väghållning sköts oftast av en vägförening.

I Vaxholm utgörs majoriteten av vägarna på Resarö, Kullö, Bogesund, Rindö, Skarpö och Tynningö av enskilda vägar. Fåtalet enskilda vägar återfinns även på Vaxön, Engarn och Bullerholmen. Det finns en tradition på flera öar att ha enskilt huvudmannaskap.

Trafiksäkerhet

Sverige arbetar nationellt utifrån Nollvisionen – ett mål om att ingen ska dödas eller skadas allvarligt i trafiken. Det är både väghållare och de som nyttjar transportsystemet som ansvarar för säkerheten. Trafiksystemet ska utformas för att skapa en säker trafikmiljö som förhindrar och minskar risken för olyckor. Exempel på åtgärder som bidrar till en säkrare trafikmiljö är cirkulationsplatser, hastighetsgränser anpassade till förutsättningar på platsen, separering mellan olika trafikslag, hastighetskameror, mitträcken, en utformning som bidrar till god hastighetsefterlevnad och information om varför det är viktigt att hålla hastigheten.

På vägar i kommunens mindre trafikerade delar finns det utmaningar med att skapa en balans mellan framkomlighet för bilar och säkerhet för oskyddade trafikanter. Många vägar är smala, och enskilt huvudmannaskap medför att kommunen ofta har mindre inflytande över budget och utformning. Det saknas belysning för delar av huvudvägarna vilket försämrar tryggheten särskilt för gående och cyklister. Den inrapporterade olycksstatistiken är dock relativt sett låg, vilket kan tyda på ett gott samförstånd mellan olika trafikanter, men beror även till stor del på ett lågt trafikflöde. Skulle trafikflödena på vägarna komma att öka ytterligare så ställer det krav på åtgärder för att förbättra trafiksäkerheten.

Skolvägar

Skolorna i Vaxholm har en intensiv hämtnings- och lämningstrafik, cirka en halvtimme varje morgon och eftermiddag. Detta skapar köer och trängsel, och kan utgöra en trafiksäkerhetsrisk för barn som ska samsas med biltrafik på en begränsad yta. Skapandet av säkra skolvägar är en aktuell utmaning som kräver både fysiska och beteendepåverkande åtgärder.

Sjötrafik

Farleder

Begreppet farled omfattar i sin vidaste betydelse de vattenområden som sjöfarten använder. I allmänhet menar man de vattenvägar som i sjökortet är markerade med heldragna svarta linjer.

— Klass 1

Längs med den södra/sydvästra sidan av Tynningö samt öster om Rindö så löper en av Sveriges mest trafikerade farleder (klass 1) som omfattas av riksintresset för sjöfart med en buffertzon på cirka 200 meter. Denna zon överlappar delvis Tynningö, läs mer under Riksintressen och andra värden enligt miljöbalken.

— Allmän farled

Väster om Tynningö och söder samt väster om Rindö finns en ytterligare allmän farled. Farleden har en mycket stor koncentration av båttrafik under sommarmånaderna av både den kollektiva sjötrafiken, den kommersiella båttrafik samt fritidsbåtsägare.

Kajplatser och hamnar

Kommunen har ansvar för två viktiga hamnar: replipunkt Vaxholm i stadskärnan och hamnen vid Estlandsvägen på norra Vaxön. Utöver privatägda omlastningsplatser är Estlandskajen lämplig för sjötransporter som hanterar gods och ska ut till öar i skärgården, eller hämtas. Waxholmsbolaget hanterar även styckegods till skärgården vid replipunkten.

Kollektiv sjötrafik

Vaxholm har en väletablerad kollektivtrafik på vatten och i kommunen trafikeras drygt 40 bryggor. Trafiken förvaltas av Region Stockholm. Sjötrafiken möjliggör resor mellan kommunens öar, in mot centrala Stockholm, och till de yttre delarna av skärgården. Flera öar är beroende av den kollektiva sjötrafiken då det inte finns några bro- eller vägfärjeförbindelser.

Den kollektiva sjötrafiken utgör både ett komplement och alternativ till stombusstrafiken, och byten mellan de två trafikslagen kan göras vid replipunkten på Vaxön. För vissa resor kan båt innebära stora restidsvinster jämfört med buss. Sjötrafiken är även väldigt attraktiv på grund av den höga komfortnivån och de fina utsikterna som erbjuds.

Den kollektiva båttrafiken är en viktig del av Vaxholms historia och identitet som skärgårdens huvudstad.

Mer än hälften av de som reser från Strömkajen har Vaxholm som destination och framför allt på sommaren är sjövägen att föredra för många besökare. Detta medför även att beläggningen varierar kraftigt över året. Tre fjärdedelar av alla resor på ett år i sjötrafiken görs under sommarmånaderna maj till september.

— Skärgårdstrafik

Skärgårdstrafiken sker i Waxholmsbolagets regi som ägs av Region Stockholm, och har historiskt sett drivit den kollektiva sjötrafiken i Stockholms skärgård från basen i Vaxholm. Waxholmsbolaget trafikerar allmänna bryggor året runt, med vissa begränsningar på vintern under istid. Båtar avgår från kommunens olika öar i riktning mot centrala Stockholm eller den yttre skärgården. Vissa bryggor med lägre beläggning trafikeras endast med anropsstyrd trafik.

Waxholmsbolaget har delvis ett eget biljettsortiment, läs mer under Pendelbåtstrafik.

Personer folkbokförda på öar som saknar väg- eller väg-färjeförbindelser till fastlandet har möjlighet att köpa ett subventionerat ökort, som tillåter ett obegränsat antal resor med Waxholmsbolagets båtar.

— Pendelbåtstrafik

Mellan Vaxholm och centrala Stockholm finns pendelbåtstrafik, som innebär fler avgångar och full integration i SL:s biljettsystem. Sedan 2025 så ingår såväl skärgårdstrafik som pendelbåtrafik mellan Vaxön/Rindö i SL-taxan.

Pendelbåtstrafiken i Vaxholm har två linjedragningar, varav en är en expresslinje.

— Replipunkt Vaxholm

Vaxholms kaj är replipunkt och sammankopplar kollektivtrafiken på vatten och på land. Enligt RUFS ska tillgängligheten mellan replipunkter och den centrala regionkärnan förbättras och restiden ska vara god.

Tillgängligheten mellan kärnöar och replipunkten ska även den säkerställas enligt RUFS. Replipunkt Vaxholm är viktig och har ihop med Strömkajen flest på- och avstigningar i sjötrafiken.

— Övriga öar

Kollektivtrafik kan bli en viktig förutsättning för att undvika trängsel vid befolkningsutveckling på andra öar i kommunen. Främst vid nya bostadsprojekt som Rindö hamn, där möjligheten att utveckla busstrafiken är begränsad, kan pendelbåtsanslutningar till Stockholm minska antalet nya bilresor som alstras.

— Bryggor

I Vaxholm trafikerar den kollektiva sjötrafiken cirka 40 bryggor, vissa av dessa bryggor trafikeras endast under sommarmånaderna. Vaxholms stad ansvarar för fyra bryggor – replipunkt Vaxholm, Fredriksberg, Vega och Rindöbaden – övriga bryggor ägs framför allt av enskilda, Trafikverket och Statens fastighetsverk. Det finns bryggor som har fler på- och avstigningar, och bryggor med utvecklingspotential utifrån lokalisering och framtida bebyggelseutveckling. Bland de viktigaste bryggorna är Grenadjärsbryggan, Rindö västra, Ramsö brygga, norra Tynningö, Höganäs brygga, Fredriksberg brygga och Vaxholms replipunkt.

På Rindö finns idag fyra allmänna bryggor: Rindö västra, Rindöbaden, Vegabryggan och Grenadjärsbryggan. På Skarpö finns en allmän brygga: Skarpöborg. Antalet passagerare som pendlar från Skarpö och Rindö in till Stockholm med Waxholmsbolagets båtar är relativt lågt.

Bryggorna Vikingsborg, Stegesund och Edholma trafikeras, året runt, av den regionala skärgårdstrafiken. Samtliga bryggor ägs av enskilda samfälligheter som ansvarar för drift och underhåll.

Kommersiell sjötrafik

Den kommersiella båttrafiken är viktig för besöksnäringen i kommunen. På ett år angörs Vaxholms kaj cirka 2 000 gånger.

Båtklubbar

Fritidsbåtshamnar är lokaliserade på Resarö, Vaxön, Kullö, Rindö, Tynningö och Bogesund. På Vaxön finns även gästplatser och gästhamn. Båttrafiken är en viktig del av Vaxholms karaktär som skärgårdskommun samtidigt som trafiken kan orsaka erosionsskador. Vid planering av nya hamnar/båtplatser samt dragning av båtleder är det viktigt att beakta stränder med erosionskänsligt material som till exempel sand, grus och lera.

Uppläggningsplatser

Det finns ett behov av fler båt- och uppläggningsplatser inom kommunen. Båtklubbar skickar sällan förfrågningar till kommunen om att utöka sina områden men när det sker handlar det framför allt om att utöka antalet uppläggningsplatser.

Offentliga platser och service

De allmänna platserna i staden skapar förutsättningar för ett levande och rikt stadsliv. Gator, parker, kajer, promenadstråk och torg utgör tillsammans vad som betraktas som det offentliga rummet. Vaxholms stad förknippas framför allt med närheten till vatten och natur, samt en historiskt värdefull stadskärna där stråk utmed vattnet och genom staden kopplar ihop parker och torg. Det finns goda förutsättningar att bygga vidare på stadens kvaliteter och unika miljöer.

Kajer

Vaxholms kajer har en central funktion för kommunen och dess identitet. De utgör ett sammanhängande gångstråk från Cronhamnsplan i norr till färjeläget i söder.

Kajen är länken till alla öar och här sker omstigning och omlastning av gods och människor mellan land- och båttrafik. Sommartid är det många resenärer och besökare som går iland här. Kajerna fyller en viktig delregional funktion med sin koppling till Stockholm och skärgård.

Torg

Torg är öppna, hårdgjorda ytor som generellt är avstängda för fordonstrafik. De är framför allt mötesplatser och kan fylla flera funktioner i en stad, då torg erbjuder yta för aktiviteter, uteserveringar, handel, folksamlingar, lek och avkoppling. Torg är anpassningsbara och kan användas för olika aktiviteter under olika säsonger. De utnyttjas ofta för tidsbegränsade aktiviteter som marknader och evenemang, som kan spela en viktig roll för att skapa gemenskap och identitet i ett samhälle.

De flesta torgen i Vaxholm finns idag i stadskärnan på Vaxön. Torgen är välbesökta, speciellt under sommaren då stora flöden av människor rör sig på och mellan stadens offentliga rum. En sommargågata i centrala Vaxholm uppfyller många viktiga funktioner som hör till ett torg. Mindre torg finns även i Oskar-Fredriksborg, och dessa kommer få en allt viktigare funktion när området fortsätter att utvecklas. Även i Resarö mitt finns potential att skapa en mötesplats liknande torg, då området utvecklas med fler bostäder med mera.

Torg är efterfrågade tillgångar som är viktiga att ha med vid all ny tätare stadsutveckling och områdesomvandling.

Parker och andra grönområden

Parker och grönområden fyller ekologiska, sociala och kulturella funktioner, och innefattar allt från stora stadsparker till mindre fickparker, trädalléer, strandzoner och trädgårdar. Tillgång till parker och grönområden av hög kvalitet och inom rimliga avstånd är en viktig förutsättning för en god bebyggd miljö.

Parker och grönområden har länge nyttjats vid firanden och större sammankomster. De spelar därför en viktig roll för kulturen i kommunen.

I Vaxholm finns god tillgång till parker och grönområden inom rimliga avstånd. De flesta av parkerna, stora som små, är lokaliserade på Vaxön. Johannesbergsparken, Officersparken och Batteriparken är välbesökta och hör till de större parkerna på Vaxön. Lägret har som stadspark en särskild betydelse för kommunen. Den stora öppna ytan nyttjas av många, och möjliggör större arrangemang som skolavslutningar, midsommarfirande och Strömmingslopp. Mindre parker som Ullbergska

parken, Ekuddsparken, Rydbolund, Byggmästaren och Framnäsparken är mer undanskymda och har potential för utveckling.

Utanför Vaxön består grönstrukturen främst av grönområden. Dessa täcker större ytor och är inte gestaltade i lika stor utsträckning som parker. Flera grönområden är säkerställda som natur eller park i gällande detaljplaner, och utgör i vissa fall samfälligheter för närliggande bebyggelse.

När staden förtätas ökar betydelsen av den grönstruktur som finns kvar, då den ska innefatta fler funktioner för fler nyttjare. Det är då viktigt att den utvecklas och att kompenseringsåtgärder införs för att bibehålla den bredare grönstrukturens värden för samhället och naturen.

Fysisk aktivitet i form av lek, motion och annan utevistelse är en förutsättning för en god folkhälsa och ett välmående samhälle. Motionsspår, lekplatser, utomhusgym och spontanidrottsplatser är viktiga resurser för att främja sådan fysisk aktivitet. Vaxholm har i dagsläget ett brett utbud av platser för fysisk aktivitet, och det är viktigt att tillgängligheten till dessa platser även ökar i takt med den växande befolkningen.

Rekreation

Campusområdet på Vaxön har kommunens största idrottsanläggning med fullskalig sporthall, bollhall med läktare, spegelsal, gym, café, ishall, fotbollsplan med konstgräs, tennishall. I Vaxholms stad finns det ingen simhall eller badhus.

Lekplatser

Kommunala lekplatser finns i flera delar av Vaxholm, varav sju är belägna på Vaxön. På Rindö och Resarö finns det två lekplatser vardera, och på Tenö (på östra Bogesund) finns det ytterligare en. Utöver dessa allmänna lekplatser finns det fler på samfälligheter som kommunen inte ansvarar för.

Motionsspår

Det finns flera motionsspår på Bogesund, Resarö, Vaxön och Rindö. Motionsspåren på Vaxön och Rindö är belysta och underhålls av kommunen. På Tynningö finns även ett antal motionsspår som har anlagts och underhålls av Tynningö Gård ekonomisk förening (TGEF) och Tynningö IF.

Utomhusgym

I Vaxholm finns det tre utomhusgym för allmänheten, varav två på Vaxön och ett på Rindö.

Idrottshallar

På mellersta Vaxön vid Kronängskolan finns flera byggnader som inrymmer idrottsaktiviteter: ishallen, bollhallen med bland andra tennisbanor samt en sporthall med gymnastiksal.

Det finns också gymnastiksalar i Vaxö skola, Resarö skola och i Rindö sporthall.

Idrottsplatser

I kommunen finns två konstgräsfotbollsplaner. Kommunen ansvarar för drift av konstgräsplan på Vaxön och på Resarö sköts drift i nuläget av fotbollsföreningen. Utöver det har kommunen drift av fyra grusfotbollsplaner i varierande storlek. På Rindö äger kommunen en idrottshall som används av skolan och olika föreningar. På Tynningö finns en idrottsplats med naturgräsplan, tennisbana och padelbana som sköts av TGEF och Tynningö IF.

Stränder och badplatser

Stränder har stor betydelse för människor, djur och växter. För människor erbjuder stränder kontakt med vattnet, naturupplevelser, avkoppling och möjligheter till flertalet vattenbaserade aktiviteter.

Idag finns det totalt 10 kommunala badplatser lokaliserade på Vaxön, Resarö, Rindö, Bogesund och Tynningö. Det är även möjligt att röra sig längs med stränderna på delar av Vaxön, Resarö, Rindö och Bogesund.

I samband med detaljplanering studeras och beaktas allmänhetens tillgänglighet till stränder särskilt. Vid anläggning av nya strandpromenader är det viktigt att ta hänsyn till växt- och djurlivet, samt till terrängen och upplevelsevärden.

Samhällsservice

Samhällsservice beskriver flera av de grundläggande funktionerna i ett samhälle, bland annat utbildning, omsorg, sjukvård och skötsel av allmänna platser. Vaxholms stad ansvarar för flera av dessa tjänster, och har därför stor potential att påverka utvecklingen. För vissa tjänster ansvarar dock regionen, och i andra fall samverkar Vaxholms stad med närliggande kommuner.

Förskola

Vaxholms stad driver sex förskolor, varav två på Vaxön, en på Resarö och en på Rindö. Utöver dessa kommunala verksamheter finns fem fristående förskolor, varav två på Vaxön, två på Resarö och en på Kullö. För boende på Tynningö finns även en förskola att tillgå på Norra Lagnö i Värmdö kommun.

Grundskola

Inom kommunen finns totalt fem grundskolor. Kronängsskolan är den enda högstadieskolan – den är kommunal och är lokaliserad centralt på Vaxön. Övriga fyra skolor drivs av Vaxholms stad och erbjuder förskoleklass upp till årskurs 6. Söderfjärdsskolan och Vaxö skola på Vaxön, samt Rindö skola och Resarö skola på respektive ö. Vissa elever, speciellt på Tynningö, väljer att gå i grundskola i angränsande kommuner.

Gymnasium

Kommunen har ingen gymnasieskola, utan ingår i Stockholms gymnasieregion. Ungdomar från Vaxholm kan därför söka sig till alla gymnasieskolor inom regionen som förstahandssökande.

Behovet av friytor och skolgårdar

Barn- och ungas dagliga fysiska utemiljö är viktig för inlärning samt framtida hälsa och välbefinnande. För att långsiktigt kunna säkra barn och ungas tillgång till en god utemiljö har kommunen ambitionen att följa Boverkets riktlinjer och plan- och bygglagen vid planering av skolgårdar.

Där ställs det krav på att det vid anordnande av tomter ska finnas tillgång till tillräckligt stor friyta lämplig för lek och utevistelse vid bland annat skolor och förskolor. Lagstiftaren är här mycket tydlig med att friyta för barn ska prioriteras framför bilparkering.

Även kvalitet och multifunktionalitet på friytorna är en parameter att väga in. I de fall skolor utvecklas inom tätt bebyggda områden, kan det vara acceptabelt att i kompletterande mån använda närliggande allmänna friområden, som parker och natur.

Särskilda boenden

I Vaxholms stad finns tre särskilda boendeenheter för äldreomsorg med sammanlagt 78 platser. De ligger alla tre inom samma kvarter på mellersta Vaxön. Inom projektet Norrberget ska ett nytt särskilt boende byggas.

Sjukvård

Region Stockholm samordnar sjukvården i Vaxholm och resten av regionen. Det finns en vårdcentral i stadskärnan på Vaxön. Närmaste sjukhus för akutvård och specialistvård är Danderyds sjukhus.

Samlingslokaler

Vaxholms stad har ett antal samlingslokaler som kan hyras av privatpersoner, företag och föreningar. Dessa finns till övervägande del i anslutning till kommunens skolor och idrottsanläggningar.

Kommersiell service

Utbytet av varor och tjänster är en av de grundläggande funktionerna i en stad. Den kommersiella servicen är viktig för att tillgodose befolkningens olika behov, skapa jobbtillfällen och bidra till en levande stad. Kommersiell service utövas per definition av privata aktörer, men kommunen kan vara med och skapa förutsättningar för ett fungerande näringsliv.

Kommunen kännetecknas av en socioekonomiskt stark befolkning med en genomsnittlig månadsinkomst 40 procent över rikssnittet. Många pendlar dagligen ut från kommunen, vilket påverkar den lokala köpkraften negativt. År 2020 hade Vaxholm ett försäljningsindex på 50, vilket innebär att hälften av invånarnas konsumtion sker utanför kommunen. Under sommarmånaderna ökar befolkningen avsevärt på grund av cirka 1 700 fritidshus och en miljon årliga besökare, vilket skapar tydliga säsongsvariationer för handeln i kommunen.

Samverkan mellan kommunen, näringslivet och föreningar är avgörande för att skapa och hålla liv i Vaxholms centrum året runt.

Livsmedelshandel

Tillgång till mat och andra livsmedel är bland de viktigaste behoven som ska tillgodoses i ett samhälle. I Vaxholm är livsmedelshandeln koncentrerad till de centrala öarna, med två större butiker på Vaxön, och en närbutik på Resarö, Rindö samt Tynningö. Övriga öar saknar permanent livsmedelsförsörjning, och invånare är därför beroende av att kunna ta sig till och handla på andra platser, både inom och utanför kommunens gränser. Inköp sker i dagsläget till viss grad i angränsande kommuner, speciellt Täby, Österåker och, Värmdö. Många väljer till exempel att storhandla i Arninge eller Gustavsberg, speciellt de som redan pendlar till eller förbi dessa orter.

En växande befolkning på vissa öar kan leda till ett större underlag för lokalt utökad livsmedelsförsörjning.

Nuvarande handelsutbud i övrigt

Det är främst stadskärnan som erbjuder ett varierat utbud av mindre butiker och service såsom apotek, vårdcentral, tandläkare, optiker, bibliotek, systembolag. Öppettiderna gör det svårt för arbetspendlare att handla lokalt på vardagar. På sommaren är öppettiderna generellt generösare.

Verkstäder och liknande

På flera av kommunens öar finns befintliga verksamhetsområden (ofta med marin anknytning). Dessa är lokala arbetsplatser men ibland och i viss mån även miljöstörande, framför allt genom bullerpåverkan.

Småföretagare

Det finns många mindre företag i kommunen. Flera personer driver eget företag med kontor eller enklare verksamhet med den egna bostaden eller fastigheten som bas. Flera företagshotell finns i kommunen.

Övriga verksamheter

Kultur och fritid

Kommunen samordnar ett kulturråd och kommunens kulturnatt, ansvarar för kulturbidrag och kulturstipendier och erbjuder kommunens elever från förskola till nian en teaterföreställning om året.

Kulturrådet är en sammansättning av olika aktörer inom kultursektorn i Vaxholm som arbetar för att främja kulturverksamheter i kommunen. I kulturrådet finns representanter från:

- Hembygdsföreningen
- Konstföreningen
- Svenska kyrkan
- Biografens vänner
- Vaxholms Fästnings Museum
- Turistbyrån
- Stadsbiblioteket
- Kulturskolan
- Vaxholms stad

Idag bedrivs ett aktivt fritidsliv i kommunen där lokala föreningar anordnar aktiviteter för barn och vuxna. Vaxholms stad bidrar till att skapa goda förutsättningar för föreningslivet och stimulera dess verksamheter genom att stötta med bidrag.

Bebyggelse och näringsliv

I detta avsnitt beskrivs nuläget avseende kommunens bebyggelsestruktur på de olika öarna, samt näringslivets struktur och förutsättningar.

I kommunen bor 95,5 procent av befolkningen i tätorter, och 4,5 procent på landsbygden.

Bebyggelsestruktur

Vaxön är kommunens centrala ö där större delen av befolkningen bor och där verksamheter, service, attraktioner och arbetsplatser är koncentrerade.

Vaxön har varierad bebyggelsekaraktär, med bebyggelse från olika tidsepoker med viktiga inslag av park, vatten och natur. Vaxön är i stor utsträckning detaljplanerad, med undantag för Eriksö friluftsområde i väst. Här finns utöver förskolor och skolor även Campus Vaxholm som även är ett centrum för utbildning, kultur och idrott.

I stadskärnan finns miljöer med höga kulturhistoriska värden och utgör också del av riksintresset för kulturmiljövård. Bostadsbebyggelsen består av lägenheter, radhus och villor. I många av flerfamiljshusen finns verksamheter på bottenvåningen. Övriga delar av Vaxön består främst av nyare sammanhängande bostadsbebyggelse av varierande karaktär. Det finns ett fåtal mindre verksamheter inom dessa områden

Kullö ligger strax nordväst om Vaxön, och består främst av bostadsbebyggelse och naturområden.

Ön präglas av en småskalig landskapsbild med omväxlande äldre jordbruksmark, ängsmark och hagmark, blandskog och öppet vatten. I början på 2000-talet byggdes 250 småhus med ambitionen att bilda ett ekologiskt bebyggelseområde. På östra delen av ön finns ett nyare flerbostadshus. Det finns idag en förskola i privat regi på centrala Kullö. Väster om bebyggelsen finns ett område med kolonilotter.

Resarö är kommunens största ö belägen i kommunens nordvästra del. Ön består främst av natur och sammanhängande bostadsbebyggelse.

Största delen av Resarös bebyggelse är detaljplanelagda. Öns bebyggelse består främst av fristående villor, varav många har omvandlats från fritidshus till permanenta bostäder eller byggts på avstyckad mark. Tomterna på ön är generellt sett stora. Inom Ytterby finns även flera radhusområden. På ön finns såväl grundskola som förskolor. Mitt på Resarö finns en centrumbildning med livsmedelsbutik.

Bogesund är en halvö som utgör en stor andel av kommunens markområde. Den ligger i kommunens västra del, och angränsar till Österåkers kommun. Bogesund består främst av skog och naturområden, och de flesta boende finns inom halvön Karlsudd i den sydöstra delen.

Stegesundsöarna och Edholma är lokaliserade i Vaxholms nordöstra del, och är till stor del bebyggda med fritidshus. Övrig mark förutom tomter ägs och sköts samfällt.

Rindö och Skarpö ligger i kommunens östra del. Rindö ansluts till Vaxön och Värmdö via allmän vägfärja. Skarpö ansluts till Rindö via en bro.

Både Rindö och Skarpö har en stor andel fritidshus, som till stor del befinner sig i en omvandlingsfas. Det finns idag en förskola och en F-6 skola på Rindö.

Bebyggelsens karaktär varierar stort inom Rindö, allt från äldre bystrukturer och militär bebyggelse till fritidshus från 1960-talet till nyare permanentbostäder. På Skarpö består mycket av bebyggelsen av stora sommarvillor där många av husen är möjliga att bo permanent i. Bebyggelsen på öns västra och södra delar är detaljplanelagd och har kommunalt VA. De östra delarna har mer av landsbygdskaraktär.

Längst österut på Skarpö finns en kursgård med konferensverksamhet. Både inom västra och östra Rindö finns flertalet företag med arbetsplatser. Besöksnäringen är främst knuten till östra Rindö (flera restauranger, gästhamn och kulturhistoria) samt Rindö redutt och restaurang vid färjeläget inom västra Rindö. Mitt på ön finns en livsmedelsbutik.

Tynningö är en av kommunens större öar, lokaliserad i kommunens sydöstra del. Tynningö nås med allmän vägfärja på östra delen av ön och med reguljär båttrafik från norra delen av ön.

Bebyggelsens karaktär på Tynningö varierar stort. På norra Tynningö lever arvet kvar från 1800-talets grosshandlarvillor med väl tilltagna, öppna och/eller skogbeklädda tomter med överblick över farlederna. Bebyggelsen vid sjöarna är mindre, enklare och är ofta inbäddade i växtlighet.

Ramsö och Skogsön består främst av fritidshus, med en mindre andel fastboende. Delar av bebyggelsen är reglerad i detaljplaner. Båda öarna nås med reguljär båttrafik och biltrafik är inte tillåten.

På **Granholmen och Edlunda** bor ett fåtal personer permanent. Det finns även ytterligare mindre öar inom kommunen där det finns enstaka permanentboende.

Näringsliv

Vid slutet av 2025 fanns i kommunen 2 061 verksamma arbetsställen inom såväl offentlig som privat sektor. Sammanlagt finns inom dessa arbetsställen 2 964 anställda vid samma tidpunkt.

Många av Vaxholms företag är så kallade mikroföretag, med mindre än 10 anställda. Nästan alla företag har mindre än 50 anställda.

I jämförelse med riket har Vaxholm en högre etableringsfrekvens (antal nystartade företag per 1 000 invånare) på 15,6.

De största branscherna i kommunen år 2024, sett till antal företag är:

- Verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik
- Byggverksamhet
- Handel

Besöksnäring

Under sommarmånaderna har kommunen och framför allt Vaxön ett stort antal besökare och turister. Stadskärnan är ett populärt besöksmål, främst under sommaren. Här finns flera intressanta miljöer, bland annat kastellet, befästningsvallarna, hotellet, kajen med skärgårdsbåtar och gästhamnen för fritidsbåtar. Stadskärnan är mycket attraktiv för verksamheter inom besöksnäringen. Hela stadskärnan är en viktig del i kommunens identitet och attraktionskraft.

Besöksnäringen är viktig för kommunens näringsliv, men är också en utmaning under vissa tider på året när antalet besökare tidvis är väldigt högt och geografiskt koncentrerat till vissa platser, såsom stadskärnan och kastellet. En potential finns i att utveckla Vaxholm vidare som destination under fler tider på året och på fler platser i kommunen, en utveckling som redan pågår.

I kommunens näringslivsstrategi pekas framför allt två näringar ut där förutsättningarna att kunna attrahera nya företag bedöms vara som mest gynnsamma – den marina näringen och besöksnäringen. Det finns en uttalad ambition att fokusera på dessa två näringar vid nyetableringar för att på så sätt bygga vidare på befintliga kluster, som sedan kan gynna andra branscher.

Destination Vaxholm är ett samverkansforum för näringsliv, föreningar, fastighetsägare tillsammans med Vaxholms stad som arbetar för att marknadsföra Vaxholm som destination och annan utveckling kopplat till besöksnäringen.

GENOMFÖRANDE AV ÖVERSIKTSPLANEN

För att översiktsplanens långsiktiga mål och ställningstaganden ska bli verklighet krävs ett aktivt och strukturerat genomförandearbete. Genomförandet är en gemensam angelägenhet för Vaxholms stad och många andra aktörer – både inom kommunen och externt. Det handlar om att steg för steg omsätta planens intentioner i beslut, åtgärder och investeringar som formar den fysiska miljön.

Ett nära samarbete mellan kommunens nämnder och förvaltningar är avgörande, liksom dialog och samverkan med invånare, företag, föreningar, fastighetsägare och regionala samt statliga aktörer. Genomförandet sker i takt med att behov uppstår, resurser tilldelas och planeringsförutsättningar förändras.

En rullande översiktsplanering med planeringsstrategin

Vaxholms stad tillämpar rullande översiktsplanering. Det innebär att översiktsplanen hålls aktuell genom regelbunden uppföljning och en planeringsstrategi som behöver beslutas varje mandatperiod. Uppföljningen bör göras inom ramen för planeringsstrategin och gärna tillsammans med annan uppföljning i kommunen.

Planeringsstrategin identifierar vilka delar av översiktsplanen som behöver fördjupas eller revideras samt vilket underlag som bör tas fram för kommande planering. Nya underlag eller fördjupningar behöver sedan antingen ligga som tillägg eller fördjupning till översiktsplanen eller inarbetas i översiktsplanen, och följa den process för översiktsplanering som anges i plan- och bygglagen för att gälla.

På så sätt kan översiktsplanen fortsätta vara ett dokument och process som svarar mot aktuella behov och utmaningar.

Koppling till kommunens styrning

Översiktsplanen ska utgöra ett vägledande underlag i kommunens samlade styrning, inte minst vid prioriteringar av resurser i budgetar och investeringsplaner. Nämnder och förvaltningar ska beakta översiktsplanens inriktningar vid framtagande av verksamhetsplaner och vid beslut om fysisk planering, infrastruktur och samhällsservice.

Efter översiktsplanens antagande behöver ett arbete med prioritering av utbyggnad och utveckling enligt utpekade förslag i översiktsplanen göras, där man också synliggör eventuella beroenden mellan områden och investeringar. Detta kan göras genom exempelvis en genomförandeplan eller utbyggnadsplan som löpande kan uppdateras i takt med att nya behov, beslut och förutsättningar uppstår. I samband med detta bör en analys göras för att synliggöra kommunala investeringskostnader och inkludera i avvägningar kring utbyggnadstakt.

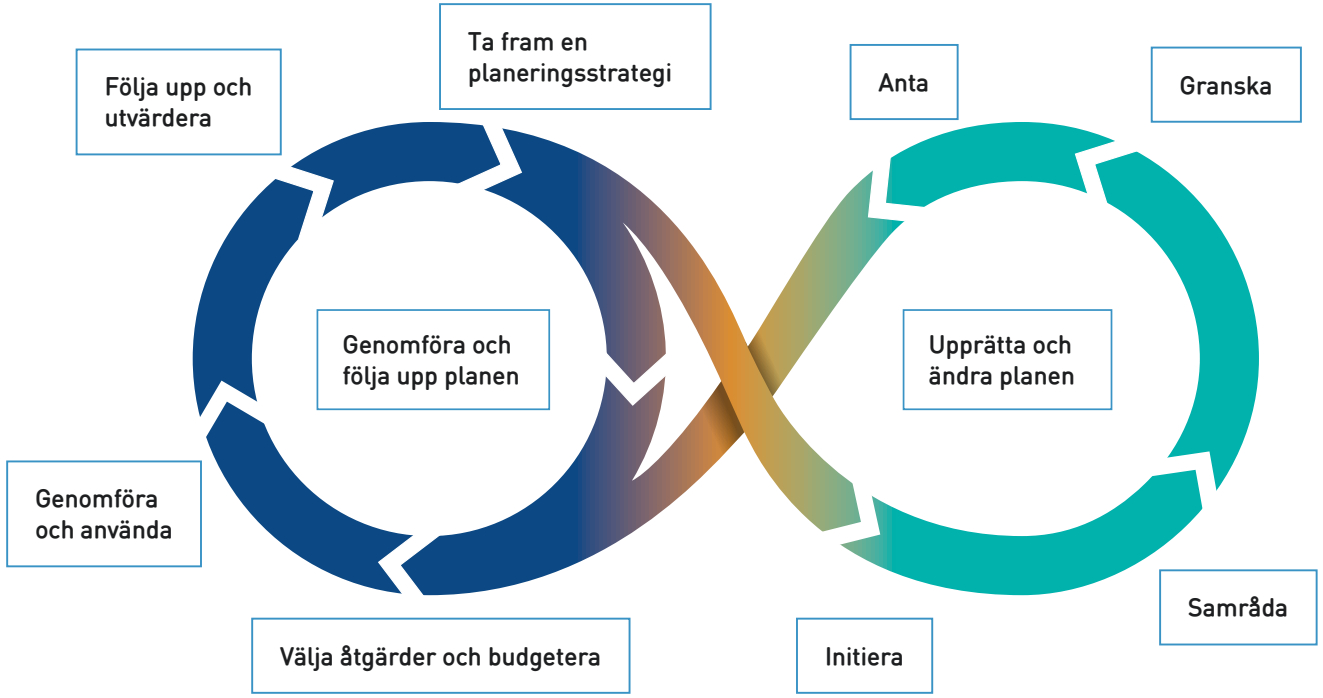

Bild 8: Process för rullande översiktsplanering (Boverket).

Genomförande förutsätter samverkan

Som en del av Stockholmsregionen och skärgården är Vaxholm beroende av andra aktörer och intressenter.

Genomförandet av översiktsplanen förutsätter fungerande samverkan över kommungränserna och regionen. Genomförandet av översiktsplanen behöver därför ske i nära dialog med andra kommuner, Region Stockholm, Trafikverket och andra statliga myndigheter.

Andra viktiga aktörer är byggaktörer som tillsammans med kommunen kan se till att översiktsplanens intentioner blir verklighet.

Översiktsplanen som underlag i fysisk planering

Översiktsplanen är vägledande för kommunens beslut om detaljplaner, bygglov och annan myndighetsutövning. När beslut avviker från översiktsplanens inriktningar bör detta motiveras tydligt i den aktuella prövningen. Planen ska också användas som stöd vid dialog med externa aktörer och i framtagandet av andra kommunala strategier, program och investeringsplanering.

Invånardialog och förankring

Planering för framtidens Vaxholm bygger på delaktighet. Invånarnas kunskaper, erfarenheter och idéer är viktiga resurser i genomförandet av översiktsplanen. Tidiga dialoger, en tillgänglig planeringsprocess och tydlig återkoppling är avgörande för att skapa legitimitet och engagemang. Genom digitala verktyg, platsbesök, dialogmöten och lokala samarbeten kan fler inkluderas i arbetet med att forma Vaxholms utveckling.

Barnrättsperspektiv och jämlikhet

För att skapa ett jämlikt samhälle måste barn, unga och andra grupper med begränsat inflytande inkluderas i utformningen av stadsmiljöer och beslut som påverkar deras vardag. Barnrättsperspektivet ska integreras tidigt för att tillgodose barns behov av trygghet, tillgänglighet, rörelsefrihet och lek. Samtidigt bör särskild hänsyn tas till äldre, personer med funktionsnedsättning och andra grupper för att uppnå social hållbarhet.

Ekonomi och finansiering av genomförande

Genomförandet av översiktsplanens intentioner förutsätter en tydlig ekonomisk struktur och långsiktig finansieringsstrategi. Vaxholms stad ansvarar för att planera, samordna och följa upp kommunens ekonomiska åtaganden i samband med fysisk planering, investeringar och exploateringsprojekt.

Investeringar i infrastruktur, allmän platsmark och samhällsservice kan finansieras genom en kombination av kommunala skattemedel, investeringsbudget, avgifter och intäkter från markförsäljning eller exploateringsavtal. Det är viktigt att varje projekt är ekonomiskt genomlyst och att den långsiktiga driftskostnaden vägs in i beslut om utbyggnad.

Kommunens grundprincip är att exploateringsprojekt i huvudsak ska bära sina egna kostnader. Det innebär att utbyggnad av teknisk infrastruktur (till exempel gator, vatten och avlopp) och anläggningar för allmän plats i exploateringsområden i regel ska finansieras av exploatörer genom markförsäljning eller via exploateringsavtal. Vid behov av kommunal förfinansiering görs särskilda ekonomiska bedömningar utifrån projektets nytta, risk och koppling till översiktsplanens mål.

Försäljning av kommunal mark ska som regel ske till marknadsvärde och enligt en transparent process, i enlighet med Vaxholms stads markförsäljningspolicy. I undantagsfall kan direktförsäljning tillämpas, exempelvis när särskilda projekt kräver långsiktig samverkan eller då endast en aktör är aktuell.

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för exploateringsverksamheten och styr de strategiska prioriteringarna i kommunens mark- och planberedskap. I de fall kommunen själv genomför exploatering ansvarar kommunens tekniska verksamheter för projektering, upphandling och genomförande av anläggningar inom allmän platsmark.

Varje exploateringsprojekt ska tydligt redovisa:

- Vem som bär kostnaderna för olika delar av utbyggnaden (kommun, exploatör eller annan aktör)
- Hur intäkter från markförsäljning, planavgifter och anläggningsavgifter bidrar till projektets ekonomi
- Hur eventuella driftskostnader för kommunen påverkas efter genomförandet

Den ekonomiska planeringen för genomförande ska vara integrerad med kommunens fleråriga investeringsbudget, eventuella genomförandeplaner och planeringsstrategi. Beslut om markanvisningar, exploateringsavtal och större investeringar tas av kommunfullmäktige eller i enlighet med delegerade beslut enligt kommunens reglemente.

Genom denna samordnade process säkerställs att kommunens resurser används effektivt och att översiktsplanens långsiktiga mål kan realiseras i takt med befolkningsutveckling, efterfrågan och hållbarhetsambitioner.

www.vaxholm.se

VAXHOLMS STAD

Formgivning och produktion: Luxlucid Foto: Vaxholms stad, förutom Pixabay (s. 10 övre, 110), Freepik (s. 109) Luxlucid (s. 20, 120 nedre)